

Evropský výbor
regionů

Výroční zpráva EU
za rok 2023

Stav regionů a měst

#SOTEULocal

Fotografie na titulní straně – práva vyhrazena

© Xavier Lorenzo / stokkete / JackF / creativenature.nl / TTstudio / Tymoshchuk / michaeljung / Eugenio Marongiu / Patryk Kosmider / Nicolas Dieppedalle / Vladimir Arndt / JackF / C.Castilla / aapsky - stock.adobe.com

Zřeknutí se odpovědnosti: Tato publikace byla strojově přeložena pomocí systému eTranslation Evropské komise, a nikoli profesionálním lidským překladatelem.

Výroční zpráva EU za rok 2023 o stavu regionů a měst

ZVLÁDÁNÍ KRIZÍ, ŘEŠENÍ, BUDOVÁNÍ BUDOUCNOSTI

Zřeknutí se odpovědnosti:

Tuto zprávu vypracovali zaměstnanci správy Evropského výboru regionů a vyjádřené názory nemusí nutně reprezentovat názory Evropského výboru regionů. Bylo vynaloženo veškeré úsilí o poskytnutí přesných a úplných informací, Evropský výbor regionů však tuto přesnost nemůže zaručit a nepřijímá odpovědnost za obsah této zprávy. Kromě toho některé údaje, včetně grafů a map, nepokrývají všechny členské státy nebo všechny regiony Evropské unie.

Obsah

Předmluva	3
Hlavní body a doporučení.....	5
Kapitola I – Regiony a města řešící krize	15
A. Ukrajina: Vysídlené osoby, udržitelná obnova, cesta k integraci do EU	16
B. Energetická krize	25
C. Klimatické katastrofy.....	32
D. Bezpečnost potravin.....	42
E. Sociální nerovnosti a demografické změny	48
Kapitola II – Regiony a města jako aktéři udržitelného rozvoje a soudržnosti.....	57
A. Zelená dohoda pro Evropu a cíle udržitelného rozvoje	58
B. Digitální transformace a odolnost.....	67
C. Hodnota soudržnosti	73
D. Provádění Nástroje pro oživení a odolnost.....	81
E. Jednotný trh a průmyslová transformace.....	87
F. Program pro venkov – žádné místo opomenuto	98
G. Lidské dovednosti – nikoho nenechávají opomenout.....	110
Kapitola III – Regiony a města utvářející budoucnost Evropy	120
A. Evropská demokracie.....	121
B. Budoucí partnerství v oblasti rozšíření a sousedství.....	128
Přílohy.....	131
A. Seznam zkratk	131
B. Tabulka čísel.....	133

Předmluva

Rok 2023 byl rokem výzev a krizí pro všechny regiony a města v celé Evropské unii, ale také rokem plného závazku více než milionu volených zástupců na radnicích a regionálních parlamentech poskytovat svým občanům konkrétní a hmatatelná řešení. S ohledem na nadcházející evropské volby poskytuje tato zpráva čtenářům témata, která budou důležitá ve městech a regionech, kde budou občané hlasovat. Jakoby pod lupou ukázal rok 2023, kde naše Evropská unie potřebuje najít společné odpovědi, lepší řešení a oblasti, v nichž je třeba posílit naši spolupráci.

Na Ukrajině válka vedená Ruskem stále zuří, přináší destrukci a nutí miliony lidí daleko od svých domovů. Od prvního dne otevírají evropské regiony a města své dveře a nabízejí ochranu Ukrajincům se základními službami. Stejně regiony a města se rovněž připravují na pomoc s úsilím o obnovu a doprovázejí ukrajinské místní a regionální orgány na cestě k míru a členství v EU – spolu s dalšími kandidátskými zeměmi.

Sociální a hospodářské důsledky války spolu s probíhajícími krizemi měly na ramenou evropských domácností velkou váhu. Klimatická krize je všude, každý den, vede k životu přírodními katastrofami a zatěžuje naše ekonomiky. Zajištění naší energie a bezpečnosti potravin bylo klíčovým posláním, neboť miliony Evropanů nebyly a stále nejsou schopny udržet svůj dům v teple, ani dát jídlo na stůl.

Bez ohledu na rozsah výzev, kterým čelíme, jsme odhodláni nikoho nechat opomenout a udržet naši sociální strukturu silnou.

Z těchto krizí můžeme vyjít silnější pouze se závazkem zajistit pokrok a blahobyt našich občanů. Proto se regiony a města plně zapojily do ekologické a digitální transformace a transformovaly naše společnosti jako klíčové aktéry agendy udržitelného rozvoje.

Ústředním prvkem této strukturální a dlouhodobé transformace je politika soudržnosti, hlavní investiční politika v EU, která má regionům a městům pomoci zajistit lepší budoucnost a uvolnit jejich potenciál, bez ohledu na to, zda se jedná o městskou či venkovskou, centrální či okrajovou, průmyslová centra nebo dokonce nejvzdálenější regiony, jako je můj domovský region Azory. Opět, když navrhujeme politiky a investice do budoucnosti, nikdo a nikde pozadu není naším kompasem.

A konečně, každá transformace, která je orientovaná na lidi, vyžaduje zapojení lidí. Místní a regionální představitelé mají ze svých občanů nejvyšší míru důvěry, a proto, když se díváme na budoucnost Evropské unie, můžeme pouze posílit legitimní úlohu regionů a měst v architektuře EU, aby se stala účinnější, uzemněná a blíže občanům.

Výroční zpráva EU o stavu regionů a měst za rok 2023 je stěžejní publikací Evropského výboru regionů, včetně jeho každoročního regionálního a místního barometru vypracovávaného ve spolupráci s IPSOS. Vypráví o neuvěřitelné síle a odhodlání místních a regionálních orgánů v Evropě.

Chtěl bych poděkovat všem přispěvatelům této zprávy, především všem regionálním a místním představitelům, kteří zajišťují, aby Evropa byla vytvořena všemi a za všechny.

Vasco Alves Cordeiro, předseda Evropského výboru regionů

Hlavní body a doporučení

Regiony a města řešící krize

Solidarita s Ukrajinou

- I. *Pokračovat v podpoře Ukrajiny a posilovat ji partnerstvím s regiony a městy EU v zájmu obnovy a reform.*

Ruská válka proti Ukrajině způsobila bezprecedentní příliv vysídlených osob, což nerovnoměrně postihlo města a regiony v EU. Regiony a města v EU poskytují přímou humanitární pomoc ukrajinským městům a regionům a vyvíjejí projekty a partnerství s cílem pomoci při jejich budoucí obnově. Navzdory napjatým zdrojům se místní orgány nezaměřovaly pouze na nouzová opatření (jako jsou přijímací střediska, bydlení a lékařská péče o vysídlené osoby), ale nyní také zaměřují svou pozornost na dlouhodobé strategie sociálně-ekonomického začlenění čtyř milionů ukrajinských uprchlíků (např. sociální péče, jazykové vzdělávání a vkládání do zaměstnání).

EU by měla využít potenciál, kapacity a odborné znalosti svých regionů a měst k ukotvení obnovy, reformy a evropské integrace Ukrajiny na místní úrovni a nadále podporovat decentralizaci. Nástroj pro Ukrajinu poskytuje za tímto účelem zdroje a financování.

EU by měla zvýšit přímou podporu svým městům a regionům s cílem řídit místní integraci ukrajinských uprchlíků a poskytovat služby, zejména pokud jde o lékařskou péči, vzdělávání a zaměstnanost. Místní a regionální složka nástroje pro Ukrajinu by měla být rozvíjena v souladu se zásadami správy a řízení regionální politiky EU.

Evropská aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny, kterou koordinuje VR, pomáhá posilovat místní a regionální kapacity na Ukrajině, podporuje vzájemnou spolupráci, pomáhá místním orgánům na Ukrajině seznámit se s *acquis* a poskytuje poradenství při provádění procesu decentralizace.

[Průzkum společnosti Ipsos: pro 45 % respondentů může regiony a města přispět k obnově Ukrajiny]

Transformace energetiky

- II. *Zajistit přístup víceúrovňové správy k transformaci energetiky. Pouze s navýšením finančních prostředků EU mohou místní a regionální projekty zvýšit a zlepšit jejich dopad s cílem splnit cíle EU v oblasti klimatu v praxi a posílit přijetí ekologické transformace v rámci místních komunit.*

Energetická krize tvrdě zasáhla všechna území v celé Evropě, ale byla ještě těžší pro regiony a města s vyšším podílem zranitelných osob v chudobě nebo ohrožených chudobou: 40 milionů lidí nebylo schopno udržet svůj domov v teple v roce 2022. Ambiciózní cíle Zelené dohody pro Evropu vyžadují v nadcházejících letech bezprecedentní změny, k nimž musí dojít převážně na místní a regionální úrovni. Silně zasaženy byly také regiony, v nichž sídlí energeticky náročná průmyslová zařízení, jako jsou základní kovy, chemické látky, nekovové nerosty a papír, s velkou vyhlídkou na deindustrializaci a budoucí přesun průmyslových odvětví do regionů poskytujících nižší ceny energie. Navzdory prudce rostoucím cenám energie a vysoké inflaci místní a regionální orgány nadále poskytovaly základní služby (jako jsou školy, nemocnice, pečovatelské domy a veřejná doprava) prostřednictvím značných úspor energie při vytápění a osvětlení veřejných budov, rychlejšího využívání obnovitelných zdrojů, ale také prostřednictvím rozpočtových škrťů v jiných komunitních službách.

EU by měla svůj energetický přechod přizpůsobit místním potřebám, omezením a příležitostem. Pouze prostřednictvím přístupu zdola nahoru může EU přejít od energetické krize k energetické nezávislosti a poskytnout územím EU dlouhodobou vizi.

V návaznosti na iniciativu REPowerEU by EU měla regionům a městům poskytnout dodatečnou podporu a investice do zlepšení energetické účinnosti, zavádění obnovitelných zdrojů energie, oběhového hospodářství a inteligentních sítí, čímž podpoří místní výrobu energie a posílí energetickou autonomii EU.

VR usnadňuje místní transformaci energetiky prostřednictvím své iniciativy pro provádění Zelené dohody na místní úrovni a několika kampaní, jako je sprint EU Cities Energy Savings Sprint, zahájený společně s Paktem starostů a primátorů EU a Evropskou komisí.

[Průzkum společnosti Ipsos: pro 62 % respondentů přijalo jejich město a region opatření ke snížení spotřeby energie]

Opatření v oblasti klimatu

- III. *Významně investovat do přizpůsobení se změně klimatu a jejího zmírňování pomocí místní strategie pro zachování soudržnosti a odolnosti napříč regiony a městy a tváří v tvář přelomovým a asymetrickým dopadům změny klimatu, jakož i úbytku biologické rozmanitosti.*

Evropské regiony a města platí rostoucí daň za rušivé vlny veder, průvany, bleskové povodně a lesní požáry. Změna klimatu prohloubí stávající nerovnosti: Jižní a východní Evropa, evropská města, ostrovy, pobřežní a okrajové regiony budou nejvíce postiženy, pokud jde o ztráty obyvatelstva, škody na kritických infrastrukturách a narušení cestovního ruchu, průmyslových klastrů a zemědělské produkce. Aby EU ochránila své regiony před škodlivými dopady změny klimatu, musela by

každoročně investovat přibližně 40 miliard EUR, pokud by globální teplota zůstala v rozmezí 1,5 °C. Tato částka by se zvýšila až na 120 miliard EUR a 200 miliard EUR ročně, aby se přizpůsobila nárůstu teploty o 2 °C nebo 3–4 °C. Soudržnost mezi EU a v rámci členských států mohou zachovat pouze silnější investice do přizpůsobení se změně klimatu a jejího zmírňování.

EU by měla posílit svou solidaritu. Mechanismy soudržnosti umožní regionům a městům zvýšit investice do přizpůsobení se změně klimatu a odolnosti a zabránit nejzranitelnějším územím a zranitelným sociálním skupinám, aby byly nejvíce zasaženy.

Zelená dohoda pro Evropu by měla do dosahování klimatické neutrality a zvyšování odolnosti vůči změně klimatu výrazně zapojit regiony a města.

VR spolupracuje se Společným výzkumným střediskem Evropské komise s cílem podpořit využívání svého přehledu zranitelnosti, který definuje regionální zranitelnosti a schopnosti řešit katastrofy, včetně rizik spojených se změnou klimatu.

[Průzkum společnosti Ipsos: pro 51 % respondentů by regiony a města měly mít větší vliv na tvorbu politik EU, pokud jde o klimatickou krizi a životní prostředí]

Bezpečnost potravin

IV. *Podporovat udržitelné místní zemědělství a partnerství s místními a regionálními orgány s cílem přispět ke zvýšení odolnosti a udržitelnosti evropských potravinových systémů.*

Ruská válka proti Ukrajině výrazně narušila evropské zemědělství, přičemž největší dopad zaznamenaly regiony Bulharska, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovenska a zvýšily ceny na regálech pro všechny žijící v Evropě. Kromě toho sucha, nedostatek vody a další extrémní klimatické jevy v mnoha regionech výrazně snižují výnosy zemědělství, a to v celé EU. Místní a regionální orgány čelí sociální nouze potravinové chudoby ve svých místních komunitách: více než 32,5 milionu Evropanů si nemůže dovolit řádné jídlo každý druhý den.

EU by měla investovat do udržitelné místní zemědělské produkce a zkrátit své dodavatelské řetězce. Měla by upřednostňovat místní produkci, nakupovat udržitelným způsobem a směřovat k udržitelným potravinovým systémům.

EU by rovněž měla zintenzivnit svou koordinaci a investice s cílem pomoci regionům bojovat proti průvanu a řídit nedostatek vody tím, že bude vycházet ze stávajících regionálních zkušeností se snižováním spotřeby, zvyšováním opětovného využívání a bojem proti odpadní vodě.

VR společně s Evropskou komisí vyhlásil Cenu EU pro ekologickou produkci na podporu udržitelné místní produkce mezi regiony EU.

Regiony a města jako aktéři udržitelného rozvoje a soudržnosti

Zelená dohoda pro Evropu a cíle udržitelného rozvoje

V. *Zajistit větší podporu při provádění Zelené dohody pro Evropu a cílů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni.*

Bez závazku evropských regionů a měst nebude do roku 2030 dosaženo 105 ze 169 cílů stanovených v cílech udržitelného rozvoje, jako je snížení chudoby a ekologizace místních infrastruktur. Regiony a města stále více sledují svůj pokrok prováděním dobrovolných místních přezkumů a spojují své síly v iniciativách, jako je síť měst URBACT pro udržitelnou správu a Evropský pakt starostů a primátorů. Často však postrádají finanční zdroje a technické kapacity pro provádění cílů udržitelného rozvoje a plánování investic do opatření Zelené dohody pro Evropu. Hrozí tak prohloubení stávajících rozdílů mezi regiony nebo městy, které již čelí hospodářským výzvám v důsledku technologické a demografické transformace.

EU by měla poskytnout regionům a městům jednotný a konsolidovaný rámec pro udržitelný rozvoj, který bude v souladu s globálními programy v oblasti klimatu a udržitelnosti. Měla by zohlednit transformační výzvy, kterým regiony a města čelí, aby provádění lépe odráželo místní realitu.

Orgány EU se musí spojit se všemi úrovněmi správy, aby zaplnily finanční mezery poskytováním přímých finančních prostředků a konkrétních pokynů, zavedením zeleného rozpočtu a lepším propojením Zelené dohody pro Evropu se správou ekonomických záležitostí EU.

Iniciativa VR týkající se provádění Zelené dohody na místní úrovni zahrnuje soubor nástrojů komunikace a zapojení s cílem urychlit ekologickou transformaci na místní a regionální úrovni. Umožňuje regionům a městům vyměňovat si osvědčené postupy v oblasti provádění Zelené dohody a poskytovat o ní odbornou zpětnou vazbu.

[Budoucnost Zelené dohody pro Evropu: hodnocení a výhled na průzkum VR: 45 % respondentů tvrdí, že jejich město nebo region si stanovili cíl klimatické neutrality do roku 2050, což dokládá jejich ambice překročit širší cíl EU.]

Ekologická a digitální transformace

VI. *Uvolnit investice do ekologické a digitální transformace, podpořit lidi a snížit nerovnosti a zároveň posílit průmyslovou konkurenceschopnost evropských regionů.*

Ekologická a digitální transformace zvyšují náklady i rizika a představují existenciální výzvy pro mnoho evropských regionů. Prudce rostoucí ceny energií a zahraniční místní průmyslové politiky hrozí,

že situaci zhorší. Domácnosti se zároveň potýkají s dopadem inflace a v celé Evropě přetrvávají silné nerovnosti. Téměř 50 % regionů a měst muselo zřítit potravinové banky a programy distribuce potravin. Vzhledem k tomu, že souběžná transformace probíhá, je klíčové, aby cíle evropského pilíře sociálních práv týkající se zaměstnanosti, odborné přípravy a boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení zůstaly ústřední. Orgány na nižší než celostátní úrovni odpovídají za klíčový podíl celkových výdajů na vzdělávání a dovednosti. Mají proto klíčovou úlohu při řešení socioekonomických výzev a věnují zvláštní pozornost otázce pastí rozvoje. Vzhledem k tomu, že 41 regionů je ve skutečnosti považováno za nejzranitelnější v důsledku ekologické a digitální transformace, regiony a města hledají způsoby, jak zajistit svou odolnost a konkurenceschopnost přijetím nových strategií, budováním odborných znalostí, poskytováním prostředků pro prohlubování dovedností a vytvářením aliancí s cílem vyjádřit svůj názor. Evropské regiony a města také stále více pocítují důsledky digitálních hrozeb přímo: jsou primárním cílem kybernetických útoků a dočasných odstávek klíčových veřejných služeb. Mnoho z nich však postrádá dostatečné finanční zdroje a organizační kapacity pro budování digitální odolnosti a modernizaci svých hospodářských ekosystémů.

EU by měla dále prosazovat místní perspektivu, pokud jde o rozvoj dovedností.

Výbor regionů by měl být přizván jako členové řídicích a monitorovacích orgánů zřízených zákonem o kritických surovinách a zákonem o čistém průmyslu, neboť regiony a města hrají důležitou úlohu při zajišťování společenského přijetí strategických projektů a při určování nástrojů pro změnu a investice.

EU musí zintenzivnit své úsilí tím, že provede osvětové kampaně o kybernetických hrozbách namířených proti místním a regionálním infrastrukturám.

[Průzkum společnosti Ipsos: pro 52 % respondentů by regiony a města měly mít větší vliv na tvorbu politik EU, pokud jde o silnější ekonomiku, sociální spravedlnost a pracovní místa]

Budoucnost politiky soudržnosti

VII. Reformovat politiku soudržnosti na základě poslání a místního přístupu a uplatňovat zásadu „neškodit soudržnosti“ ve všech politikách.

Díky jednotnému trhu je HDP EU o 9 % vyšší, než by byl bez něj. Vnitřní obchod EU podpořil vytvoření 56 milionů pracovních míst za posledních třicet let. Prosperita však není rovnoměrně rozdělena mezi hlavní regiony a periferie EU. Pandemie COVID-19 a ruská válka proti Ukrajině učinily pro okrajové regiony ještě obtížnější dohnat zbytek EU. Politika soudržnosti jakožto dlouhodobé investice přispívá k lepšímu fungování jednotného trhu a odstraňuje rozdíly v rozvoji mezi regiony tím, že jim poskytuje sociální zdroje a infrastrukturu. Regionální rozdíly však zůstávají značné. Budoucnost

politiky soudržnosti musí být koncipována jako inkluzivní strategie zapojující všechny lidi a zúčastněné strany na všech úrovních a řešit současnou roztržičnost a složitost v několika fondech.

EU musí dále rozvíjet silnou, místně založenou politiku soudržnosti s přístupem založeným na poslání, který může pomoci všem místům a lidem v EU. Musí uplatňovat zásadu „neškodit soudržnosti“ ve všech politikách a iniciativách EU prostřednictvím komplexního posouzení územního dopadu.

Aliance soudržnosti, kterou VR zřídil, bude sloužit jako platforma pro diskusi a výměnu informací, která zapojí orgány EU do měst a regionů.

[Průzkum společnosti Ipsos: 59 % respondentů ví o fondech politiky soudržnosti]

Program pro venkov

VIII. Dlouhodobý přístup k venkovským oblastem musí vybavit investicemi do jejich ekologické a digitální transformace, aby mohly účinně bojovat proti vylidňování a přilákat mladé talenty.

Odhaduje se, že do roku 2033 opustí venkovské oblasti Evropy 30 milionů lidí. To se rovná celkovému počtu obyvatel Rumunska, Bulharska a Litvy. Venkovské regiony čelí překážkám, které ohrožují jejich růst, jakož i cílům EU dosáhnout klimatické neutrality. Mladí lidé a rodiny opouštějí venkovské oblasti kvůli nedostatku služeb, jako jsou školy, nemocnice, veřejná doprava a digitální konektivita. Tento neustálý odliv mladých lidí vede k poklesu pracovní síly, stárnutí místního obyvatelstva a k ochuzení a sociálnímu vyloučení. 16 % obyvatel EU žije v oblastech tzv. pasti rozvoje talentů. Možnosti vzdělávání dospělých jsou mnohem nižší v regionech trpících pastí rozvoje talentů (5,6 % ve srovnání s průměrem EU 10 %). Regionální a místní samosprávy se aktivně podílejí na formulování a provádění integrovaných iniciativ v oblasti rozvoje venkova, jako jsou specializované místní vzdělávací projekty, koncepce mobility pro venkovské vesnice a programy zeleného podnikání pro ženy.

EU by měla více investovat do venkovských oblastí, neboť významně přispívají k její ekologické transformaci v oblastech, jako je výroba energie z obnovitelných zdrojů, udržitelné potraviny a ochrana přírody.

Příští generace programů politiky soudržnosti a plánů na podporu oživení a odolnosti by měla podpořit investice a reformy s cílem omezit past rozvoje talentů v regionech EU, diverzifikovat hospodářské vyhlídky mladých lidí a zajistit hospodářský a sociální blahobyt venkovských komunit.

VR je aktivně zapojen do Paktu pro venkov, který poskytuje platformu pro výměnu informací o potřebách a potenciálu venkovských oblastí na všech úrovních správy a občanské společnosti.

Regiony a města utvářející budoucnost Evropy

Evropská demokracie

IX. EU musí využít důvěry občanů v regionální a místní zástupce, aby lépe a ve větší míře posílila evropskou demokracii.

V Evropské unii má volební mandát na místní nebo regionální úrovni 1,2 milionu občanů. Jsou základem evropské demokracie. Místní a regionální orgány členských států jsou důvěryhodnější než vnitrostátní vlády a ve většině zemí mají větší důvěru než orgány EU. Rostoucí nespokojenost v regionech a městech ohrožuje celkovou sociální soudržnost v EU. Proto je ještě důležitější přizpůsobit programy EU pro města a regiony specifickým potřebám různých území EU a jejich potřebám. Za tímto účelem musí mít místní a regionální orgány větší vliv na utváření politik EU. Větší zapojení správních úrovní na nižší než celostátní úrovni by přispělo k tomu, aby občané lépe porozuměli politikám EU a lépe je přijali.

EU by měla prosazovat víceúrovňový rozměr evropské demokracie a správy věcí veřejných a systematicky zapojovat místní a regionální politiky do legislativního procesu EU, čímž by navázala na výsledky konference o budoucnosti Evropy.

Volby do Evropského parlamentu, které se budou konat v červnu 2024, budou zkouškou evropské demokracie. V této souvislosti by orgány EU měly posílit svou spolupráci s regiony a městy s cílem vybudovat důvěru a zvýšit účast voličů a zároveň zajistit, aby jejich hlas byl vyslyšen při definování dalších politických priorit.

Program mladých zvolených politiků a síť místních a regionálních radních, které VR zřídil, mohou dále podporovat místní a regionální volené zástupce a posílit most mezi EU a místními komunitami. Místní a regionální orgány jsou rovněž klíčovými partnery pro posílení pocitu souzáležitosti v evropském projektu na základě zásad a hodnot EU.

[Průzkum společnosti Ipsos: pro 91 % respondentů je důležité zvýšit vliv regionů a místních orgánů na tvorbu vnitrostátních politik]

Rozšíření Evropské unie

X. zapojit místní a regionální orgány se svými zkušenostmi a sítěmi, aby se připravily na další vlnu rozšíření.

Ruská válka proti Ukrajině zařadila politiku rozšíření EU do politické agendy a zdůraznila, že je důležité zajistit stabilitu v sousedství EU, a to jak na východních, tak na jižních hranicích, a to prostřednictvím posílené přeshraniční spolupráce. Regiony a města v kandidátských zemích hrají klíčovou úlohu při zapojování občanů do procesu přistoupení, upevňování evropských hodnot a podpoře evropské integrace.

Evropské regiony a města mohou sdílet své vlastní zkušenosti s přistoupením a podporovat budování kapacit potenciálních nově přichozích prostřednictvím různých formátů, jako jsou smíšené poradní výbory, pracovní skupiny, Konference regionálních a místních orgánů Východního partnerství (CORLEAP), Evropsko-středomořské shromáždění zástupců regionů a měst (ARLEM) nebo prostřednictvím nástroje pro vzájemnou spolupráci a výměnu informací (TAIEX). CORLEAP v současné době sleduje dvojí cíle: nadále poskytovat formát pro mnohostrannou spolupráci na místní a regionální úrovni v rámci Východního partnerství a pomáhat novým kandidátským zemím EU na jejich cestě k EU, a bude tak činit i v blízké budoucnosti.

Kromě toho mají programy přeshraniční spolupráce se sousedními zeměmi (zejména prostřednictvím programů Interreg NPP přeshraniční spolupráce) zásadní význam pro budování důvěry a rozvíjení odborných znalostí v sousedních místních a regionálních orgánech, zatímco se připravují na vstup do EU.

To usnadňuje budování kapacit a zvyšuje porozumění politikám a právním předpisům EU.

Evropské regiony a města mohou být plně součástí procesu rozšíření EU prosazováním multilaterálních formátů spolupráce a poskytováním praktické podpory místním a regionálním orgánům kandidátských zemí EU.

Předchozí kola rozšíření ukázala, že decentralizace a zapojení místních a regionálních orgánů do přípravy na členství v EU je klíčem k úspěchu.

VR se zasazuje o posílení přeshraniční spolupráce se sousedními místními a regionálními orgány a přispívá k podpoře TAIEX prostřednictvím smíšených poradních výborů a pracovních skupin, jakož i prostřednictvím ARLEM a CORLEAP, a má zvláštní úlohu při poskytování pomoci místním a regionálním orgánům v zemích procesu rozšíření při přípravě na provádění acquis EU. VR zaměřuje svou činnost na rozšiřování na praktické budování kapacit a zejména rozšířil svůj program pro mladé zvolené politiky (YEP) na kandidátské země.

1

Pokračovat v podporování Ukrajiny a v zájmu obnovy a provedení reforem tuto podporu dále posílit navazováním partnerství s regiony a městy EU.

Zajistit víceúrovňový přístup k řízení transformace energetiky. Pouze v případě, že budou navýšeny finanční prostředky EU, bude možné rozvíjet místní a regionální projekty, zlepšovat jejich praktický dopad na plnění ambiciózních cílů EU v oblasti klimatu a posilovat přijetí ekologické transformace ze strany místních komunit.

2**3**

Výrazně investovat do přizpůsobování se změně klimatu a do jejího zmírňování, a to na základě místně orientované strategie, abychom zachovali soudržnost a odolnost všech regionů i měst a dokázali čelit rušivým a asymetrickým účinkům změny klimatu a ztrátě biologické rozmanitosti.

Podporovat udržitelné místní zemědělství a spolupracovat s místními a regionálními orgány s cílem pomoci zvýšit odolnost a udržitelnost evropských potravinových systémů.

4**5**

Získat větší podporu pro provádění Zelené dohody pro Evropu a plnění cílů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni.

Uvolnit investice určené na ekologickou a digitální transformaci, podporovat lidi a snižovat nerovnosti a zároveň zvyšovat průmyslovou konkurenceschopnost evropských regionů.

6**7**

Reformovat politiku soudržnosti, přičemž je třeba mít na paměti její poslání a konkrétní potřeby jednotlivých lokalit, a v rámci všech politik uplatňovat zásadu „nepoškozování soudržnosti“.

V rámci dlouhodobé strategie pro venkovské oblasti je třeba zajistit investice do jejich ekologické a digitální transformace, aby bylo možné účinně bojovat proti vyliďňování a přilákat mladé talenty.

8**9**

EU musí využít důvěry, kterou mají občané k regionálním a místním zastupitelům, a lépe a ve větší míře posílit evropskou demokracii.

Do přípravy další vlny rozšíření zapojit místní a regionální orgány s jejich zkušenostmi a sítěmi.

10

Kapitola I – Regiony a města řešící krize

Evropská unie postihuje mnohotvárný soubor krizí. Od ruské války proti Ukrajině a jejích důsledků pro energetickou, klimatickou a potravinovou krizi, sociální nerovnosti a trvalé důsledky pandemie COVID-19 stojí regiony a města v popředí a řeší četné výzvy, jimž čelí občané.

Evropská unie je podrobena zkoušce a bude ji obstát, dokud bude pokračovat ve vývoji nových společných nástrojů solidarity a odolnosti na podporu svých území a občanů.

A. Ukrajina: Vysídlené osoby, udržitelná obnova, cesta k integraci do EU

Ruská válka proti Ukrajině způsobila bezprecedentní příliv vysídlených osob, které nerovnoměrně zasáhly regiony a města v EU. Navzdory mnoha obtížím přijaly místní a regionální vlády úspěšná opatření k přijetí vysídlených Ukrajinců a zároveň podnítily solidaritu ze strany místního obyvatelstva. Pozornost se nyní přesouvá od mimořádných opatření k dlouhodobějším strategiím pro sociálně-ekonomické začlenění. Které regiony stojí v popředí pomoci vysídleným Ukrajincům v místní integraci? Jak může solidarita místních vlád pomoci Ukrajině zotavit se z války a vybudovat lepší budoucnost pro svůj lid?

Regiony a města v EU a na Ukrajině jsou přesvědčeny, že hrají aktivní úlohu při obnově Ukrajiny. Za tímto účelem již rozvíjejí strukturu, zásady a plány v rámci sítí, jako je Evropská aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny, zřízená Výborem regionů (VR), která sdružuje místní a regionální orgány v EU a na Ukrajině.

Integrace Ukrajiny do EU půjde ruku v ruce s její rekonstrukcí. Místní a regionální orgány na Ukrajině musí být připraveny na členství v EU a potřebují podporu svých protějšků z EU. VR plní svou úlohu prostřednictvím iniciativ zaměřených na budování kapacit.

Po historicky nejintenzivnější migraci do EU vyvolané konfliktem se nyní mnoho regionů a měst přesouvá od krizového režimu k rozvoji udržitelných strategií pro integraci ukrajinských státních příslušníků, které poskytují ochranu EU. Většina Ukrajinců požívajících dočasné ochrany² v Evropské unii (3,5 milionu³ z celkového počtu 4 milionů z EU⁴) dorazila a zaregistrovala se v prvních třech měsících po ruské invazi dne 24. února 2022. Ve druhé polovině roku 2022 a v průběhu roku 2023 začala města a regiony přecházet od režimu reakce na mimořádné události k rozvoji strukturovaných a udržitelných integračních strategií zaměřených na zlepšení sociálně-ekonomického začlenění vysídlených Ukrajinců.⁵

88 % regionů a měst přijalo konkrétní opatření, aby reagovalo na mimořádnou situaci způsobenou válkou na Ukrajině v jejich městě nebo regionu, a spolu s místními komunitami nadále hrají klíčovou úlohu při podpoře vysídlených Ukrajinců. Přibližně polovina orgánů regionů a měst vytvořila přijímací střediska a poskytla bydlení pro vysídlené osoby a více než jedna třetina zajistila přístup k sociální péči a lékařské péči (33 %). 21 % vytvořilo příležitosti a zařízení speciálně pro vysídlené děti, zatímco 13 % přijalo opatření ke zmírnění hospodářského a sociálního dopadu války na nejzranitelnější osoby a ke zmírnění dopadu zvýšených cen energie pro občany a podniky. Více než třetina (35 %) se rovněž zapojila do symbolických akcí na podporu Ukrajiny. Kromě plné podpory

¹ Další informace naleznete v Centru Wilfred Martens pro evropská studia, [Přeshraniční pohyby ve srovnání: Migrace z Ukrajiny a na Ukrajinu v historickém srovnání s jinými konfliktními situacemi](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), únor 2023 a <https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm>.

² Udělení dočasné ochrany na základě [prováděcího rozhodnutí Rady 2022/382](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), Mach 2022. Osoby požívající této ochrany jsou v tomto dokumentu později označovány obecným pojmem „uprchlíci“.

³ Vysoký komisař OSN pro uprchlíky, situace [na Ukrajině: Blesková aktualizace #18](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), 24. června 2022.

⁴ Eurostat, [Dočasná ochrana osob přicházejících z Ukrajiny, srpen 2023](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm).

⁵ Viz například činnosti [Města a regiony pro integraci migrantů](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), síť zřízená Výborem regionů, jako jsou konference o přístupu [migrantů ke zdravotní péči: od reakcí na mimořádné situace k udržitelným](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm) řešením a [posílení regionů a měst v oblasti správy integrace migrantů](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm).

Ukrajiny proti ruskému agresorovi je většina regionů a měst (60 %) rovněž přesvědčena, že přítomnost Ukrajinců by měla pozitivní demografické a ekonomické důsledky (54 %).⁶

Vzhledem k tomu, že většina registrovaných ukrajinských osob požívajících dočasně ochrany jsou ženy a děti,⁷ mnoho regionů a měst rovněž poskytuje individualizovanou podporu, vzdělávání a integrační služby. Více než 56 % regionů a měst poskytuje zvláštní podporu ženám z Ukrajiny v podobě péče o děti, následuje bydlení (55 %), odborná příprava (52 %), psychologická pomoc (téměř 48 %), zdravotní péče (46 %) a doprava (45%).⁸ Přibližně 44 % však neposkytuje žádnou zvláštní podporu přizpůsobenou ukrajinským vysídleným ženám, což je problém, který je třeba řešit s cílem podpořit je a zajistit odpovídající podmínky pro jejich socioekonomickou integraci.⁹ Význačný příklad rychlé integrace a svědectví o síle a odhodlání ukrajinských žen pochází z Polska, kde vládní údaje potvrzují, že 60–70 % našlo do konce loňského roku pravidelné zaměstnání.¹⁰

Zatímco solidarita vůči ukrajinskému lidu je v celé EU jednoznačná, územní dopad této bezprecedentní krize postihuje převážně regiony a města ve třech členských státech. To je způsobeno několika faktory, jako jsou koncentrace v městských a metropolitních oblastech, velké již existující diaspory v některých regionech,¹¹ bezvízový styk pro Ukrajince do EU a rychlá ochrana podle směrnice o dočasné ochraně, což vše přispělo k vysoce decentralizovanému procesu přijímání.

Většina Ukrajinců registrovaných v rámci TPD pobývá v regionech Německa, Polska a Česka¹² a právě v těchto zemích se nachází Top 10 regionů s nejvyšším počtem registrací: Nordrhein-Westfalen (Německo), Mazowieckie (Polsko), Bayern (Německo), Bádensko-Württembersko (Německo), Niedersachsen (Německo), Dolnośląskie (Polsko), Śląskie (Polsko), Małopolskie (Polsko), Wielkopolskie (Polsko) a Praha (Česko). Rumunsko, Španělsko, Itálie, Slovensko a Rakousko mají také regiony, kde počet registrací přesahuje 20000 na region (viz mapa níže). Poměr Ukrajinců k místnímu obyvatelstvu je však nejvyšší v Česku, Polsku a Estonsku.¹³

⁶ Výbor regionů, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, zjištění průzkumu Eurochambres představená na [schůzi komise CIVEX dne 18. dubna 2023](#) a na [semináři Evropského týdne regionů](#).

⁷ [Dubna 2023: téměř 4 miliony EUR s dočasnou ochranou EU – Produkty Eurostat News – Eurostat \(europa.eu\)](#)

⁸ Výbor regionů, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, zjištění průzkumu Eurochambres představená na [schůzi komise CIVEX dne 18. dubna 2023](#) a na [semináři Evropského týdne regionů](#).

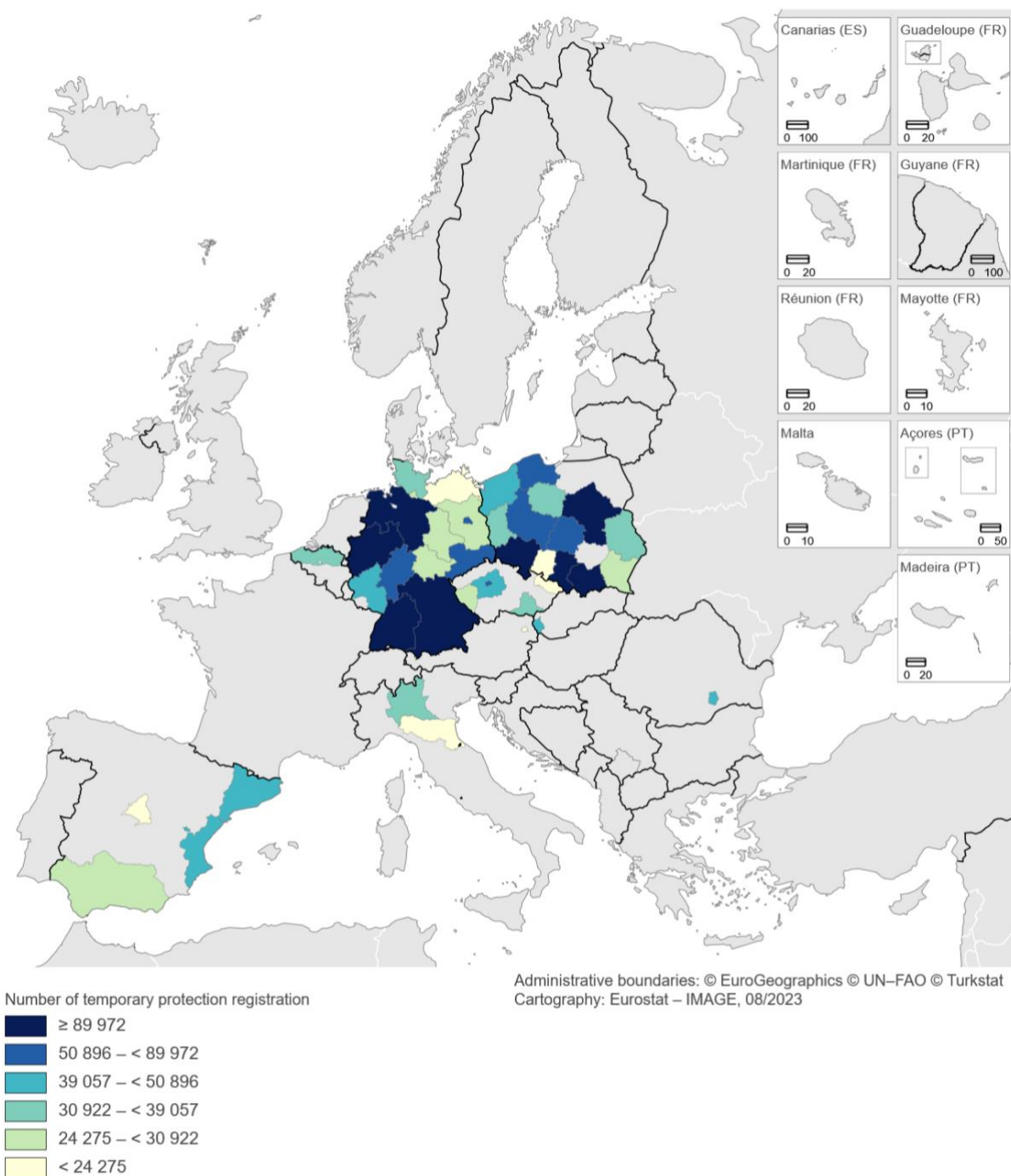
⁹ *Tamtéž*.

¹⁰ <https://www.ft.com/content/f7ab2cf3-ac3a-4d90-93b4-10ef51c07159>.

¹¹ Podle [Eurostatu](#) by loni konci roku 2021 ukrajinská státní příslušnost třetím nejčastějším občanstvím mimo EU, pokud jde o celkový počet povolení k pobytu v EU a pro povolení k pobytu za marockými a tureckými státními příslušníky.

¹² Na vnitrostátní úrovni je nejvyšší počet Ukrajinců registrovaných podle TPD v Německu (1090235), Polsku (995035) a Česku (331850); viz <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

¹³ Ve srovnání s počtem obyvatel jednotlivých členských států EU byl nejvyšší počet příjemců dočasné ochrany na tisíc osob zaznamenán v Česku (31,6 na 1000 osob), Polsku a Estonsku (oba 26,4), Litvě (24,5), Bulharsku (22,7) a Lotyšsku (21,2); viz <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

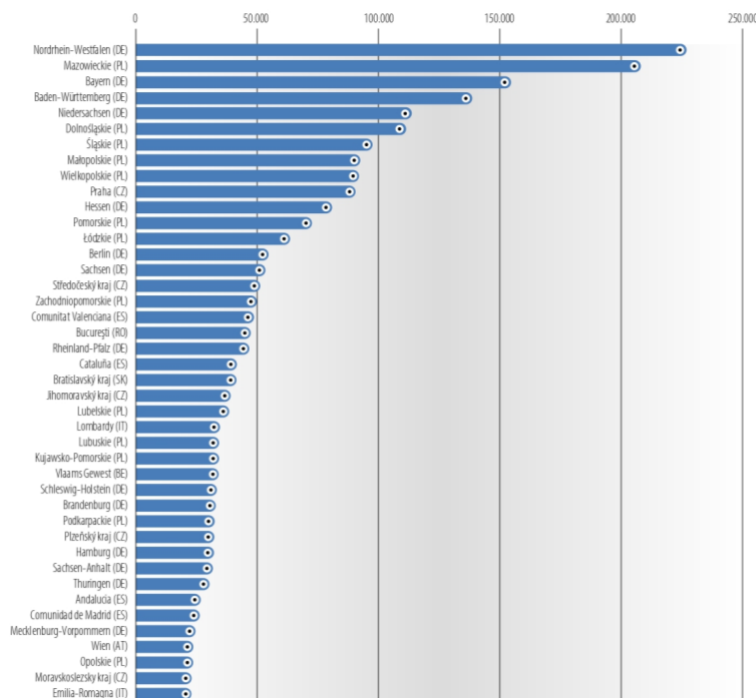

Obrazek 1 – Regiony NUTS 2 s více než 20000 aktivními registracemi pro dočasnou ochranu (ukrajinští občané)

Zdroj – kompilace VR založená na UNHCR, Mediendienst Integration, ibz, Minv, La Moncloa, Österreichischer Integrationsfonds¹⁴

Poznámka – Tato mapa záměrně zobrazuje pouze vybrané regiony

¹⁴ Zdroje údajů: podle dostupných údajů (a s různými daty platnosti) v době psaní na <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine;> <https://dofi.ibz.be/fr/news/accueil-en-belgique-des-personnes-en-provenance-dukraïne-bilan-apres-un-de-conflit;> [https://www.minv.sk/?docasne-utocisko;](https://www.minv.sk/?docasne-utocisko) [https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/Paginas/2023/20230310_ukrainian-refugees.aspx;](https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/Paginas/2023/20230310_ukrainian-refugees.aspx) [https://www.integrationsfonds.at/.](https://www.integrationsfonds.at/)

Obrázek 2 – regiony EU s nejvyšším počtem Ukrajinců aktivně registrovaných pro dočasnou ochranu
Zdroj – kompilace VR15

Mnoho regionů a měst i nadále čelí výzvěm, neboť jejich schopnosti poskytovat služby místním obyvatelům i uprchlíkům, jako jsou ubytování, prostředky na obživu, zdravotní péče, vzdělávání a zaměstnanost, jsou napjaté a často nejsou optimalizovány.¹⁶

V Polsku je územní rozdělení Ukrajinců charakterizováno koncentrací ve vojvodstvích s velkými městskými aglomeracemi. Dvě třetiny Ukrajinců v Polsku žijí ve 12 největších metropolitních oblastech¹⁷ a většina z nich pobývá ve Varšavě (více než 100000), Vratislavi, Krakově a Poznani.¹⁸

V Německu byl podíl ukrajinských státních příslušníků na celkovém počtu obyvatel nejvyšší v Berlíně a Hamburku. Vzhledem k vysokému počtu příchozích vyjádřily některé regionální orgány obavy ohledně dosažení svých limitů a potřeby většího počtu škol, jeslí a ubytovacích míst.¹⁹

V Česku se Praha potýkala s umístěním téměř čtvrtiny všech Ukrajinců,²⁰ ale na konci října 2022 hlavní město schválilo svůj strategický rámec pro podporu ukrajinských uprchlíků a spolupracovalo s UNICEF při vytvoření a provozování nového Centra pro následnou podporu vysídlených osob z Ukrajiny.

Nedostatečné zdroje a omezení financování patřily k nejnaléhavějším otázkám pro všechny regiony a města, pokud jde o poskytování základních služeb Ukrajincům a zavádění dlouhodobých cílů integrace do praxe. Finanční prostředky určené regionům a městům na podporu

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Dobiáš, K. a Homem, F., [města a regiony EU přijímající ukrajinské uprchlíky – mapování víceúrovňové koordinace](#), studie zadaná Výborem regionů, 2022.

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--aktualne-dane-migracyjne>.

¹⁸ <https://www.portalsamorządowy.pl/polityka-i-społeczenstwo/w-tych-polskich-miastach-uchodźcy-z-ukrainy-osiedlaja-sie-najchętniej.442844.html>.

¹⁹ <https://www.schengenvisainfo.com/news/germany-calls-on-eu-countries-for-fairer-distribution-of-ukrainian-refugees/>.

²⁰ <https://www.mvcr.cz/clanek/v-ceske-republice-je-aktualne-325-tisic-uprchliku-z-ukrajiny.aspx>.

Ukrajinců pocházely převážně z vyšších úrovní státní správy (51 %, což je vítané zvýšení oproti 20 % před začátkem války), následované soukromým sektorem (10 %), zatímco přímé financování v rámci EU bylo výrazně omezeno nebo nebylo k dispozici pro přímé uplatnění na místní orgány.

Pokud jde o podporu vysídlených osob z Ukrajiny, pouze asi 5 % regionů a měst využilo finanční prostředky z Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF), 9 % z Evropského sociálního fondu plus (ESF+) a pouze 1 % z Evropského fondu pro regionální a rozvoj (EFRR). Pokud jde o uprchlíky obecně, využívání těchto prostředků je vyšší, přičemž 13 % regionálních a místních samospráv obvykle využívá prostředky AMIF, 10 % z fondů ESF+ a 2 % z fondů EFRR.²¹

Je proto zapotřebí větší přímé podpory regionů a měst, aby mohly i nadále účinně poskytovat veřejné služby ve všech oblastech své působnosti a zároveň integrovat Ukrajince do místních komunit. Zvláštní důraz je kladen na zajištění cílených opatření, která lépe zohlední specifické potřeby a práva většiny žen, dětí a dalších vysídlených osob.

UKRAJINSKÁ KONZULTAČNÍ CENTRA

PRAHA, BERLÍN A GDAŇSK POMÁHAJÍ UKRAJINCŮM V JEJICH JAZYCE

Města Praha (Česko), Berlín (Německo) a Gdaňsk (Polsko) zřídily ukrajinská konzultační centra, která poskytují ukrajinským občanům, především ženám s nezletilými dětmi nebo starším osobám, osobní konzultace v jejich rodném jazyce.²²

JEDNORÁZOVÁ AGENTURA S OTEVŘENÝMI DVEŘMI

RIGA CENTRALIZUJE SVOU POMOC UKRAJINCŮM

Město Riga (Lotyšsko) má politiku otevřených dveří a pomáhá Ukrajincům různými způsoby, jako je provozování podpůrného centra pro uprchlíky, který se proměnil v jednorázovou agenturu, kde se nacházejí všechny vládní, komunální a nevládní služby, pronajímá další učebny, aby udržovaly ukrajinské děti ve školách, a iniciuje digitální nomádská víza a sponzorství talentů.²³

Proces udržitelné obnovy Ukrajiny již začal a regiony a města EU jsou již zapojeny. I když ruská agrese nadále způsobuje extrémní civilní škody a škody na infrastruktuře,²⁴ regiony a města v celé EU se již zavázaly, že vynaloží různé snahy o obnovu, které nemohou čekat až do konce války, neboť mají zásadní význam pro obnovení služeb potřebných pro každodenní fungování místních komunit. Mnoho měst a regionů EU poskytlo přímou humanitární pomoc a finanční podporu svým dvěma městům na

²¹ Výbor regionů, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, zjištění průzkumu Eurochambres představená na [schůzi komise CIVEX dne 18. dubna 2023](#) a na [semináři Evropského týdne regionů](#).

²² Projekt je financován Ministerstvem vnitra Německa a Ministerstvem vnitra České republiky a realizován Mezinárodním centrem pro rozvoj migrační politiky; viz <https://www.icmpd.org/news/ukraine-consultation-centres-supporting-ukrainian-citizens-abroad>.

²³ Eurocities, [V Rize, pomáhá Ukrajincům nesčetným způsobem](#), leden 2023.

²⁴ Světová banka, vláda Ukrajiny, Evropská unie, Organizace spojených národů, [Ukrajina: rychlé posouzení škod a potřeb, únor 2022 – únor 2023](#), březen 2023.

Ukrajine, darovalo humanitárním organizacím a přispělo opravárenským materiálem, generátory energie, sanitkami, autobusy a dalšími užitečnými předměty²⁵.

Rekonstrukce a reformy probíhají v tandemu a zároveň reagují na výzvy, které se liší v závislosti na rozsahu ničení na Ukrajině. Stejně jako se liší v jednotlivých regionech a obcích, liší se i výzvy a potřeby v závislosti na jejich zeměpisné poloze a blízkosti přední linie. Vzhledem k tomu, že vytrvalé boje a nepřítelství nadále eskalují zoufalou humanitární situaci v některých oblastech Ukrajiny,²⁷ mnoho regionů a měst se musí zaměřit na zajištění přístupu k vodě, hygienickým zařízením, potravinám, zdravotnickým službám a materiálům pro opravy domů. Existují však i ti, kteří se stále více zaměřují na úsilí v oblasti obnovy a obnovy spíše než na naléhavé humanitární potřeby, a za tímto účelem hledají mezinárodní partnery v řadě oblastí – od odminování po obnovu měst a hospodářskou spolupráci – s cílem zaměřit se současně na plány obnovy a reform.²⁸

83 % měst a regionů EU je přesvědčeno, že existuje způsob, jak mohou přispět k obnově Ukrajiny. Téměř polovina (45 %) všech měst a regionů EU se domnívá, že mohou pomoci tím, že se zapojí do širšího evropského plánu obnovy Ukrajiny, zatímco přibližně jedna třetina měst a regionů EU vidí svůj potenciální příspěvek k obnově Ukrajiny při poskytování materiální a finanční pomoci (31 %) a do twinningových programů na posílení technické a institucionální kapacity a výměny osvědčených postupů (30 %). 27 % měst a regionů EU je připraveno pomoci podporou řádné správy na místní a regionální úrovni a 16 % se domnívá, že orgány veřejné správy by mohly být podporovány prostřednictvím vzdělávacích programů organizovaných univerzitami a vzdělávacími středisky pro úředníky (včetně on-line kurzů).

Navrhovaná struktura financování EU ve výši 50 miliard EUR určená na obnovu Ukrajiny rovněž uznává, že regiony a města musí být zapojeny do všech fází. Ústředním prvkem přístupu EU je přímá podpora regionů a měst, o čemž svědčí skutečnost, že jejich posílení je předpokladem nástroje pro Ukrajinu, který²⁹ stanovila Evropská komise³⁰ ve svém návrhu na přezkum víceletého finančního rámce (VFR) na období 2021–2027. Vzhledem k tomu, že rozpočet EU nebyl navržen tak, aby řešil důsledky války proti Ukrajině a tzv. „flexibility“,³¹ které byly využívány od počátku války, dosáhly svého limitu, je vytvoření nového nástroje pro Ukrajinu včas a vítáno, stejně jako je v návrhu věnována pozornost zapojení regionů a měst do rozhodování a budování jejich kapacit³².

Počet dvoustranných partnerství mezi regiony a městy EU a Ukrajinou vzrostl, ale více než polovina menších ukrajinských měst je stále bez formálních partnerů EU. ³³Důležitou součástí procesu obnovy a přiblížení Ukrajiny standardům EU³⁴ jsou spolupráce na nižší než celostátní úrovni, například spolupráce mezi Gdaňskem (Polsko)³⁵ a Lvov (Ukrajina) a vzájemné úsilí o rekonstrukci,

²⁵ Další příklady podpůrných opatření regionů a měst EU naleznete na <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/help-for-ukraine.aspx>.

²⁶ Světová banka, vláda Ukrajiny, Evropská unie, Organizace spojených národů, [Ukrajina: rychlé posouzení škod a potřeb, únor 2022 – únor 2023](#), březen 2023.

²⁷ Podle odhadů bude v roce 2023 potřebovat humanitární pomoc 17,6 milionu lidí a prioritou by měla být ochrana nejzranitelnějších skupin obyvatelstva před další obtížnou zimou; viz: Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí, humanitární reakce [Ukrajiny 2023: situační zpráva](#), srpen 2023.

²⁸ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/CP-84-Ukraine-cities-regions-stepping-up-search-for-international-partnerships.aspx>.

²⁹ Evropská komise, [Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj pro Ukrajinu](#), červen 2023.

³⁰ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/regions-and-cities-crucial-role-in-Ukraine-reconstruction.aspx>.

³¹ Nové využití prostředků v rámci stávajících programů, přerozdělení nevyužitých finančních prostředků a rezerv pro Ukrajinu.

³² Více informací naleznete na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3355.

³³ Dohody o partnerství na Ukrajině se uzavírají jak na místní úrovni (především na úrovni měst), tak na regionální úrovni (oblasty) a na úrovni subregionálních/okresních (rajčat).

³⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

³⁵ <https://cor.europa.eu/fr/events/pages/4th-meeting-of-cor-working-group-ukraine-.aspx>.

například zapojení ukrajinských měst do mise pro klimaticky neutrální a inteligentní města,³⁶ jakož i různé partnerské dohody.³⁷ Zatímco většina stávajících dohod je podepsána s regiony a městy z Polska a ze zemí EU v těsné blízkosti Ukrajiny,³⁸ mnoho dalších nových dohod s německými³⁹ a francouzskými⁴⁰ místními orgány poukazuje na širší celoevropský trend.

Města EU mají svým ukrajinským partnerům co nabídnout, pokud jde o odborné znalosti a osvědčené postupy⁴¹ v otázkách, jako je udržitelný rozvoj měst, ochrana kulturního dědictví, vzdělávání, sociální služby, základní práva a řádná správa věcí veřejných. Zatímco u regionálních hlavních měst je větší pravděpodobnost, že než jiná města naváže hospodářskou a obchodní spolupráci s městy v zahraničí,⁴² více než polovina menších ukrajinských měst, většinou ve východní části Ukrajiny, stále nemá formalizovanou mezinárodní spolupráci a stále existuje značný prostor pro posílení spolupráce mezi EU a UA na nižší než celostátní úrovni.⁴³

Aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny, kterou⁴⁴ zřídil VR, pomáhá zaplnit mezeru ve spolupráci mezi EU a UA na nižší než celostátní úrovni a propojit obě strany. Celoevropská platforma s potenciálem propojit tisíce místních a regionálních představitelů v EU a širší Evropě významně přispěla k posílení mezinárodní spolupráce a úsilí o obnovu prostřednictvím svých činností⁴⁵ a strategických doporučení tím, že zapojila stále rostoucí počet zástupců, včetně členů VR, Kongresu místních a regionálních orgánů Rady Evropy, evropských sdružení, jako jsou CEMR, CPMR, EURO CITIES, CALRE, AER, Paktu starostů a primátorů, energetických měst, jakož i všech ukrajinských sdružení místních a regionálních orgánů a mnoha přidružených partnerů.⁴⁶

*Doporučení VR pro posílení úlohy místních a regionálních orgánů v procesu obnovy a obnovy Ukrajiny a na jejich cestě ke členství v EU*⁴⁷ ukotvila diskusi o decentralizaci na konferenci o oživení Ukrajiny⁴⁸ tím, že zopakovala požadavek na přímou účast regionů a měst jako zásadní pro úspěch oživení, rekonstrukce (včetně stanovení priorit projektů, plánování a výběru) a přípravy na přistoupení k EU.

³⁶ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-miss-2023-cit-02-01>

³⁷ Pro dobrý přehled těchto obtíží a doporučení k jejich překonání viz Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J. a Przekop-Wiszniewska, E., [Spolupráce mezi městy a regiony EU se svými ukrajinskými partnery](#), studie zadaná výborem REGI v Evropském parlamentu, 2023.

³⁸ *Tamtéž*; v roce 2022 měla ukrajinská města více než 1000 twinningových dohod se zahraničními partnery, zatímco orgány na regionální a okresní úrovni podepsaly téměř 350 takových dohod – více než dvě třetiny byly s protějšky z EU.

³⁹ V únoru 2022 existovalo 80 partnerství mezi německými a ukrajinskými obcemi, viz [Karte: 80 deutsch-ukrainische Städtepartnerschaften | BMZ](#); nyní existuje 120 partnerství, viz <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/unsere-projekte/kommunen-in-der-ukrainekrise-staerken/projektnachrichten/staedtepartnerschaften>; viz též <https://cities4cities.eu/14-ukrainian-communities-started-cooperation-with-17-german-municipalities/>.

⁴⁰ Například mezi francouzským regionem Bourgogne-Franche-Comté a Ukrajinskou Vinnytskou oblastí, viz [https://www.infos-dijon.com/news/bourgogne-franche-comte/bourgogne-franche-comte/relations-internationales-la-region-bourgogne-franche-comte-prepare-un-partenariat-avec-l-oblast-ukrainien-de-vinnytsia.html](https://www.infos-dijon.com/news/bourgogne-franche-comte/bourgogne-franche-comte/rerelations-internationales-la-region-bourgogne-franche-comte-prepare-un-partenariat-avec-l-oblast-ukrainien-de-vinnytsia.html).

⁴¹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

⁴² Viz například studie vypracovaná programem Transparent Cities, která je k dispozici na adrese [Spolupráce mezi sesterskými městy: oblasti, kde zahraniční obce podporují ukrajinské města](#).

⁴³ Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J. a Przekop-Wiszniewska, E., [Spolupráce mezi městy a regiony EU se svými ukrajinskými partnery](#), studie zadaná výborem REGI v Evropském parlamentu, 2023.

⁴⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁴⁵ <https://cor.europa.eu/en/events/Pages/putting-lugano-principles-into-action.aspx>.

⁴⁶ Úplný seznam partnerů a přidružených partnerů Evropské aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny naleznete na <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/european-alliance-of-cities-and-regions-for-the-reconstruction-of-ukraine.aspx#Partners>.

⁴⁷ Představeno VR jménem Evropské aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny na semináři s [ohledem na konferenci o oživení Ukrajiny v Londýně](#), která se konala dne 25. května 2023.

⁴⁸ <https://www.urc-international.com/road-to-london-event>.

EVROPSKÁ ALIANCE PRO OBNOVU

INICIATIVA VR NA KOORDINACI POMOCI A PODPORY UKRAJINSKÝCH REGIONŮ

Evropská aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny poskytuje platformu pro koordinaci úsilí o pomoc a pro vyjádření silné politické a symbolické podpory regionů a měst EU svým ukrajinským protějškům s49 cílem zajistit jejich smysluplné zapojení do procesu obnovy v souladu s jejími strategickými doporučeními50.

Probíhá práce na přípravě ukrajinských regionů a měst na proces přistoupení k EU a VR podporuje své partnery při dosahování reforem, které EU pověřila. Poté, co 51 VR symbolicky potvrdil svou solidaritu s Ukrajinou udělením čestného členství Vitaliji Klitschkovi, předsedovi Sdružení ukrajinských měst a starostovi Kyjeva, si stanovil svou cestu k podpoře Ukrajiny v konkrétním desetibodovém balíčku podpory.⁵²

VR poskytl bezodkladné provádění tohoto plánu kancelářské prostory ukrajinským místním a regionálním samosprávám,⁵³ včetně místních ukrajinských volených úředníků do svého programu pro mladé zvolené politiky,⁵⁴ otevřel možnosti odborné přípravy a náboru pro vyslané odborníky z ukrajinských regionů a měst, oživil vzájemnou spolupráci s podporou iniciativy Evropské unie pro boj proti korupci⁵⁵ a jejího konceptu „Integrity Cities“ a rozšířil svou pracovní skupinu pro Ukrajinu tak, aby poskytoval cílenou politickou a technickou podporu ukrajinským partnerům s cílem pomoci jim dosáhnout řádné správy věcí veřejných na všech úrovních, posílit místní demokracii a urychlit reformu decentralizace.⁵⁶

Solidarita s Ukrajinou se rovněž opírá o mezigenerační solidaritu. Proto VR a Sdružení ukrajinských měst zahájily „Iniciativu pro letní tábory“⁵⁷ a mnoho měst a regionů organizovalo prázdninové programy pro ukrajinské děti a mladé lidi.⁵⁸ Přibližně 20 měst a regionů z 12 členských států sponzorovalo zábavné pobyty plné aktivit, sportovních a kulturních akcí a poskytlo přibližně 1800 ukrajinským dětem a mladým lidem tolik potřebnou oddech a pocit normalnosti.

⁴⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁵⁰ https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations_pro_posílení_úlohy_místních_a_regionálních_organů_na_Ukrajíně.pdf.

⁵¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Bureau-Ukraine.aspx>.

⁵² https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10bodový_balíček_podpory_Ukrajíně.pdf.

⁵³ V současné době úřad Lvova, který slouží jako „front office“ i pro ostatní ukrajinské orgány na nižší než celostátní úrovni; viz

<https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Ukraines-regions-and-cities-take-further-steps-towards-EU.aspx>.

⁵⁴ https://www.ceas.europa.eu/delegations/ukraine/join-yep-community-young-elected-politician-programme-2023_en?s=232.

⁵⁵ <https://euaci.eu/>.

⁵⁶ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Local-and-regional-authorities-will-be-key-to-Ukraine's-reconstruction.aspx>.

⁵⁷ Představeno v desetibodovém podpůrném balíčku VR pro Ukrajinu, který je k dispozici na adrese

https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10-bodový_podpůrný_balíček_pro_Ukrajinu.pdf.

⁵⁸ V době psaní a podle informací, které VR zná, zorganizovaly nebo plánují uspořádat dovolenou pro ukrajinské děti následující obce: Dunkirk (FR), Budapešť (HU), Łódzkie (PL), Athitos (EL), Essen (DE), Pontevedra (ES), Palanga, Wielkopolska (PL), Burgenland (AT), Maramures (RO), Grand Fort Philippe (FR), Tampere (FI), Gdaňsk (PL), Pomorskie (PL), Berlín (DE), Tukums, obec Tauragė, Andrychow (PL), Bourron-Marlotte (FR), Podkarpackie (PL), Ronneby, Klaipėda, Warmia a Mazury (PL), ostrov Gozo (MT), Ličko-Senjska županija (HR), Väike-Maarja Parish, Bielany ve Varšavě (PL), Cascais (PT), Stockholm (SE), Mazovijský region (PL), Keila, Tallin (EE), Tartu (EE), Mustvee vald (EE), Jõgevamaa (EE), Saarde vald (EE), Rakvere Vald (EE), Trencin (SK) Lund (SE); viz <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

PŘESTÁVKA OD VÁLKY

LETNÍ DOVOLENÁ PRO UKRAJINSKÉ DĚTI

Letní prázdniny pro ukrajinské děti 59 daly mnoha ukrajinským dětem možnost užít si letní prázdninové programy mládeže v různých městech a regionech, jako je Nimes (Francie), Atény (Řecko), Řím (Itálie), Tampere (Finsko), Gdaňsk (Polsko), Portimão (Portugalsko), Prei (Lotyšsko), Wielkopolska (Polsko), Lubelskie (Polsko), Maramureş (Rumunsko), Podkarpackie (Polsko), Pomorské (Polsko), Bavorsko (Německo), Lodzkie (Polsko),⁶⁰ Miskolc a Sátoraljaújhely (Maďarsko).⁶¹

Doporučení vyjádřená členy VR a partnery aliance vzrostla v souladu s ambicemi Ukrajiny v EU. Jak je prosazováno ve stanovisku VR *Úloha měst a regionů EU při obnově Ukrajiny*, reforma⁶² decentralizace musí být začleněna do celkové struktury procesů obnovy a obnovy Ukrajiny a ukrajinské místní orgány musí mít významnou úlohu při rozhodování o projektech obnovy. S cílem pomoci ukrajinským regionům a městům získat a účinně spravovat potřebné mezinárodní fondy a investice v souladu se zásadami právního státu, víceúrovňové správy a nulové tolerance vůči korupci⁶³ VR obnovil svůj návrh programu Erasmus pro místní úředníky a zřízení evropské školy pro místní správu.

Je důležité pomoci regionům a městům na Ukrajině rozvíjet potřebné kapacity pro splnění kritérií členství⁶⁴ a VR důrazně vybízí všechny regiony a města, aby se zapojily prostřednictvím partnerství „one-on-one“ a širší aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny. EU a její členské státy musí zvýšit svou podporu Ukrajině na její cestě k přistoupení k EU, a to i pokud jde o odborné znalosti, budování kapacit a institucionální reformy, aby regiony a města země mohly zmapovat potřeby krátkodobých cílů obnovy, ale také provádět dlouhodobé strategie digitální a ekologické transformace s cílem splnit a vytvořit podmínky pro zvýšení odolnosti a lepší životní podmínky občanů.⁶⁵ Dobrým příkladem v tomto ohledu je projekt **Pakt starostů a primátorů – Východ** financovaný EU, který je zaměřen na zavedení iniciativy EU v oblasti klimatu a energetiky do zemí Východního partnerství a má 198 signatářských obcí na Ukrajině a 158 místních akčních plánů.⁶⁶

⁵⁹ Zvláštní iniciativa zaměřená na děti ukrajinských vojáků a klíčových pracovníků se sídlem na Ukrajině, kterou zahájil Evropský výbor regionů a Sdružení ukrajinských měst.

⁶⁰ <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

⁶¹ <https://hungarytoday.hu/hundreds-of-ukrainian-children-to-enjoy-camps-in-hungary/>.

⁶² Další podrobnosti jsou k dispozici ve stanovisku Výboru regionů *Úloha měst a regionů EU při obnově Ukrajiny*, CIVEX-VII/018, 10.–12. října 2022, zpravidaj Dario Nardella (SES/IT), starosta Florencie.

⁶³ Pracovní seminář o posílení úlohy místních a regionálních orgánů v procesu obnovy a obnovy Ukrajiny a o jejich cestě k členství v EU, který dne 25. května 2023 společně uspořádal Výbor regionů jménem Evropské aliance měst a regionů pro obnovu Ukrajiny s Evropskou komisí, Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, jakož i vládami Ukrajiny, Spojeného království a Švýcarska, předložil konkrétní doporučení; viz: https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations_pro_posileni_ulohy_mistnich_a_regionálních_organů_na_Ukrajině.pdf

⁶⁴ Evropský parlament, *usnesení o udržitelné obnově a integraci Ukrajiny do euroatlantického společenství*, červen 2023.

⁶⁵ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, *Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance)*, listopad 2022.

⁶⁶ <https://www.com-east.eu/en/>.

B. Energetická krize

Energetická krize měla významný dopad na všechny komunity v celé Evropě. Navzdory prudce rostoucím cenám energií a vysoké inflaci však místní a regionální orgány nadále poskytovaly základní služby v 90000 evropských městech a vesnicích, 900 městech a 280 regionech. Přijaly opatření k zajištění úspor energie, kontinuity činnosti v oblasti energetiky a pohotovostních plánů s cílem posílit energetickou odolnost. Poskytují také hospodářskou a sociální pomoc zranitelným domácnostem a malým a středním podnikům. Krize však také zvětšila strukturální otázky týkající se budoucích investic: jak řešíme energetickou chudobu v našich komunitách? Jak podporujeme transformaci energetiky našich místních podniků, abychom udrželi globální konkurenceschopnost?

V roce 2022 musela EU doplnit do agendy „Fit for 55“, která již byla obsazena, významná dodatečná opatření a opatření k řešení energetické krize, jako je REPowerEU. Ruská invaze na Ukrajinu a následné snížení vývozu ruského plynu do EU tlačily ceny na dříve nepředstavitelné maximum, což způsobilo bolest pro domácnosti a podniky. V tomto náročném kontextu se regiony a města k této výzvě postavily a rozhodně zareagovaly.

Zatímco současné úspěchy v celé EU jsou chvályhodné, existuje obrovský prostor pro další pokrok. **Ve svém naléhavém usnesení *Města a regiony reagující na energetickou krizi: na cestě ke skutečné evropské energetické unii*⁶⁷ přijaté v únoru 2023 Výbor regionů (VR) zdůraznil klíčovou úlohu regionů a měst při podpoře osob postižených energetickou krizí a při provádění opatření k zajištění úspor energie a kontinuity činnosti v oblasti energetiky.**

V zájmu dalšího urychlení přechodu na čistou energii však musí být města a regiony zapojeny do probíhajících energetických reforem s cílem zajistit strategické investice. Vytvářením synergií mezi nástroji financování EU lze projekty udržitelné energetiky urychlit na místní úrovni. Teprve pak bude dosaženo skutečné energetické a klimatické unie.

Jedná se o naléhavou výzvu k akci. Rostoucí ceny energií ovlivňují všechny Evropany, zejména ty nejzranitelnější. Mezi lety 2019 a 2022 se průměrný podíl výdajů na energii v rozpočtu domácností zvýšil o více než jednu třetinu a v některých členských státech EU se téměř zdvojnásobil. Ceny elektřiny vzrostly za poslední rok o 35 %⁶⁸ a nedávná hodnocení odhadují, že chudší domácnosti by musely zaplatit alespoň dalších 25 % svých celkových výdajů na účty za energii.⁶⁹

Přibližně 40 milionů občanů EU (9,3 % obyvatel) nebylo v roce 2022 schopno udržet své domovy dostatečně v teple.⁷⁰ Energetická krize, prohloubená válkou, zhoršila již tak náročnou situaci a představuje riziko zvýšení energetické chudoby a chudoby v oblasti mobility. Místní ekonomiky jsou silně zasaženy, přičemž mnoho rodinných podniků a malých a středních podniků je nuceno omezit svou činnost a pracovní sílu.⁷¹ Krize navíc dále přispívá k nerovnostem mezi ženami a muži, přičemž u žen a domácností vedených ženami je větší pravděpodobnost, že budou zasaženy energetickou chudobou a

⁶⁷ Výbor regionů, [usnesení *Města a regiony reagující na energetickou krizi: směrem ke skutečné evropské energetické unii*](#), únor 2023.

⁶⁸ Evropská rada, [Infografika – Energetická krize: Tři opatření ke snížení účtů koordinovaná EU](#), říjen 2022 – na základě údajů Eurostatu ze září 2022.

⁶⁹ Mercator Research Institute on Global Commons and Climate Change, [Dopady krize cen energií na evropské domácnosti: Sociálně-politické výzvy a možnosti politiky](#), květen 2022.

⁷⁰ Eurostat, [Neschopnost udržet doma dostatečně teplo – průzkum EU-SILC](#), Online datový kód: ILC_MDES01.

⁷¹ Evropská komise, [Zpráva o stavu energetické unie, říjen 2022](#).

drastickými volbami v oblasti úspor energie v důsledku strukturálních nerovností v rozdělení příjmů, socioekonomického postavení a rozdílů v péči o pohlaví.⁷² V roce 2022 nadace Eurofound zjistila, že 44 % matek samoživitelek a 31 % svobodných žen se snaží zaplatit své účty za energii⁷³.

VR nedávno provedl v rámci své sítě regionálních center (RegHub) průzkum⁷⁴ na téma *Budoucnost Zelené dohody pro Evropu: hodnocení a výhled do budoucna*. Podle zjištění průzkumu **značná většina respondentů (75 %) tvrdí, že probíhající energetická krize měla dopad na opatření v oblasti klimatu v jejich příslušných regionech nebo městech**. Na otázku hlavních problémů, které brání pokroku v oblasti výroby čisté energie, značná část účastníků (90 %) poukazuje na potřebu účelových mechanismů financování. Kromě toho 80 % respondentů zdůrazňuje význam podpory inovací, zatímco 50 % zdůrazňuje význam budování kapacit.

Regiony a města podnikají odvážné a okamžité kroky ke snížení své vlastní spotřeby energie po ruské invazi na Ukrajinu. ⁷⁵Průzkum regionálního a místního barometru VR provedený společností Ipsos European Public Affairs odhalil, že většina respondentů (63 %) potvrdila, že jejich město nebo region podnikl kroky ke snížení spotřeby energie, zatímco přibližně čtvrtina (27 %) odpověděla, že jejich město nebo region provedly opatření k zavedení udržitelnější dopravy ve své oblasti.

K těmto snahám patří různé iniciativy, jako je snížení pokojové teploty ve veřejných budovách, vypnutí vánočních světel, urychlení zavádění LED žárovek (Varšava, Polsko), instalace dynamických systémů osvětlení ulic (Jena, Německo) a zapojení do veřejných kampaní „uvědomění a akce“ v práci (Graz, Rakousko) a ve školách (Cesena, Itálie). Regiony a města přímo spolupracují s občany a podniky a předvádějí statečnost a odhodlání občanů v městských i venkovských oblastech.

Iniciativa **EU Cities Energy Savings Sprint**, kterou⁷⁶ společně zahájily VR, Pakt starostů a primátorů Evropa a Evropská komise, je ústřední činností, jejímž cílem je zdůraznit, že jednoduchá opatření, jako je stanovení termostatu na 19 °C (jak je vidět ve městech jako Lipsko (Německo), Bordeaux (Francie) a Gent (Belgie), by nejen udržela kontrolu účtů za energii, ale také přispěla k vytvoření odolnější Evropy, která bude šetrnější k životnímu prostředí.

Reakce EU v boji proti energetické chudobě zůstala rozhodná, a to prostřednictvím rychlého rozhodování a provádění mimořádných opatření na ochranu zranitelných spotřebitelů. V říjnu 2022 se Rada Evropské unie dohodla na nařízení o nouzové intervenci s cílem řešit vysoké ceny energie a přidělila 140 miliard EUR na podporu domácností a podniků v EU.⁷⁷

⁷² Další informace viz stanovisko Výboru regionů [Rovnost žen a mužů a změna klimatu: směrem k začleňování hlediska rovnosti žen a mužů do Zelené dohody pro Evropu](#), ENVE-VII/018, 26.–27. ledna 2022, zpravodajka Kata Tűttő (HU/SES), členka Valného shromáždění měst Budapešť, Maďarsko a Organizace spojených národů, [Zpráva o globálních dopadech ukrajinské krize na přístup k energii, zabezpečení potravin a výživu](#), 2022.

⁷³ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20230224STO76403/international-women-s-day-the-gender-aspects-of-energy-poverty>.

⁷⁴ [Sít' regionálních center VR \(RegHub\)](#) je tvořena skupinou místních a regionálních zúčastněných stran, které sledují provádění politik EU v praxi a zajišťují, aby byly při hodnocení těchto politik na evropské úrovni zohledněny místní a regionální názory. Zahrnuje 46 členů, 10 pozorovatelů a jeden přidružený orgán. RegHub je rovněž zavedenou podskupinou platformy Fit pro budoucnost Evropské komise.

⁷⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

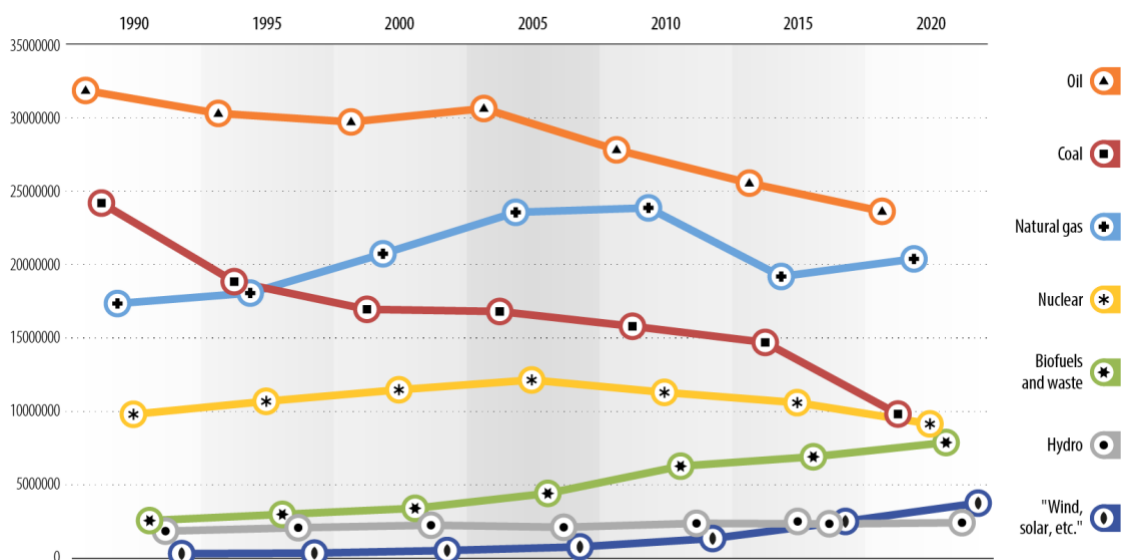
⁷⁶ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/cities-energy-saving-sprint>.

⁷⁷ Rada Evropské unie, [nařízení \(EU\) 2022/1854](#), říjen 2022.

Opatření přijatá v boji proti energetické chudobě jsou nicméně z velké části místní, jak dokazuje iniciativa EU pro poradenské centrum pro energetickou chudobu.⁷⁸ Konkrétní projekty zaměřené na energetickou chudobu s hlediskem sociálního začlenění byly rovněž podpořeny programem Interreg Europe na období 2014–2020⁷⁹ a prostřednictvím inovativních městských opatření, jako je projekt zpravodajské jednotky pro energetickou chudobu v Getafe (Španělsko).⁸⁰ Regiony a města poskytují základní služby a poradenství a směřovaly sociální podporu, aby občanům a podnikům pomohly v tomto velmi náročném období.

Kroměřešení krize okamžitých nákladů na energii je však třeba zachovat a podporovat dlouhodobé cíle zvrácení změny klimatu a pokroku v transformaci energetiky. Přechod EU od fosilních paliv k obnovitelným zdrojům energie a energetické účinnosti může být umožněn pouze se závazkem a aktivním zapojením regionů a měst ve spolupráci s občany a občanskou společností. Základem tohoto procesu je Zelená dohoda pro Evropu a její řádné provádění. Lze dosáhnout pouze přímým zapojením občanů a orgánů na místní a regionální úrovni, kde se projekty v oblasti zelené energie realizují.

V čele této transformace stojí elektřina vyrobená z obnovitelných zdrojů, která postupně nahrazuje fosilní paliva pro chlazení vytápění (např. tepelnými čerpadly) a dopravu (elektromobily, elektronické vlaky atd.). Níže uvedený graf ukazuje rozsah této změny moří v EU v době, kdy se Zelená dohoda pro Evropu začala usazovat. Nárůst obnovitelných zdrojů energie do té míry, že nahradí fosilní paliva, bude vyžadovat značné investice, ale také významnou podporu společnosti pro nové solární parky, větrné elektrárny na moři a další projekty, které se budou nacházet v EU. Bude nezbytné, aby se klíčové vybavení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů vyrábělo také v rámci EU. **Regiony a města zde mohou být katalyzátory a urychlovači transformace a zároveň zvyšovat povědomí a zvyšovat veřejnou podporu v otázkách, které jsou v dané oblasti v praxi.**

⁷⁸ https://energy-poverty.ec.europa.eu/index_en

⁷⁹ Viz například tyto evropské projekty, Powerty – *Obnovitelná energie pro znevýhodněné skupiny (2019–2023)* nebo Comact – *opatření přizpůsobená Společenstvím pro zmírnění energetické chudoby (2020–2023)*.

⁸⁰ Více informací je k dispozici na <https://uia-initiative.eu/en/uia-cities/getafe>.

Obrázek 3 – Výroba elektřiny podle zdroje, Evropa 1990–2020

Zdroj – kompilace VR založená na Mezinárodní energetické agentuře⁸¹

Poznámka – Celková dodávka energie zde nezahrnuje obchod s elektřinou a teplem/Uhlí zahrnuje rovněž rašelinu a ropné břidlice, je-li to relevantní

Zelená dohoda pro Evropu a program REPowerEU musí být prováděny integrovanějším způsobem, který bude upřednostňovat inovace a účinnost ve způsobu výroby a spotřeby energie, přičemž žádné město ani region nesmí být opomenuty. V této transformační cestě se regiony a města ujímají vedení. V průzkumu provedeném RegHub VR na téma *Budoucnost Zelené dohody: hodnocení a výhled do budoucna*⁸² 45 % respondentů potvrzuje, že jejich město nebo region si stanovili cíl klimatické neutrality, kterého má být dosaženo do roku 2050, což dokládá jejich ambici překročit širší cíl EU. Další zářivý příklad tohoto závazku lze vidět ve více než 100 městech, která se připojila k misi EU pro klimaticky neutrální a inteligentní města a která se zavázala dosáhnout do roku 2030 klimatické neutrality.

REGIONY A MĚSTA USNADŇUJÍCÍ „HLUBOKÉ INOVACE“ TEPELNÁ ČERPADLA NAHRAZUJÍ PLYN PRO VYTÁPĚNÍ A CHLAZENÍ

Domácnosti v EU nakupují a instalují tepelná čerpadla rekordním tempem. To umožňují daňové pobídky, např. nižší zdanění a/nebo dotace na nákup ze strany ústřední vlády, ale také prostřednictvím flexibility místních samospráv a podpůrných opatření ve formě zjednodušených postupů podávání žádostí o instalaci a v mnoha případech další finanční podpory. V důsledku výše uvedených skutečností vývoj na trhu naznačuje, že v roce 2022 byl prodán rekordní počet zařízení s téměř 3 miliony topných jednotek.

Například v Polsku vzrostl trh s tepelnými čerpadly v prvních třech čtvrtletích roku 2022 meziročně o 121 %. V roce 2022 se prodej tepelných čerpadel v Německu meziročně zvýšil o 53 %. Při konzervativních předpokladech se odhaduje, že samotné zavedení tepelných čerpadel sníží spotřebu plynu v EU v roce 2023 o 20 TWh.⁸³

Rok 2023 je stále rokem přizpůsobení se nové geopolitice trhu s energií. Hospodářství EU bylo těžce zasaženo dopadem války proti Ukrajině, ale zůstalo odolné a vysoké ceny energií byly potlačeny politickými zásahy. Konkrétní opatření na regionální a místní úrovni s cílem snížit spotřebu energie, přijmout opatření na úsporu energie ve veřejných budovách, zavést a podněcovat využívání veřejné dopravy a celkově dosáhnout účinnějšího využívání paliva, společně s rozsáhlými inovačními opatřeními nejen snížit energetickou závislost Ruska, ale také připravit půdu pro čistší energetický výhled pro EU.

Ačkoli rok 2022 znamenal urychlení transformace evropského energetického mixu, byl to také zlomový bod pro mnoho regionů, jejichž ekonomiky jsou založeny na energeticky náročných průmyslových odvětvích a jejichž produkce klesla. V těchto regionech jsou umístěna klíčová průmyslová zařízení pro základní kovy, chemické látky, nekovové nerosty a papír, u nichž náklady na energii představují mnohem větší podíl výrobních nákladů než u méně energeticky náročné výroby.

⁸¹ <https://www.iea.org/regions/europe>.

⁸² <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>

⁸³ <https://www.ehpa.org/poland-spectacular-growth-in-heat-pump-sales-in-the-first-three-quarters-of-2022/>;
<https://www.ehpa.org/germanys-impressive-heat-pump-sales-growth-53-in-2022/>.

Vzhledem k tomu, že výkyvy cen energií a nestabilita budou pravděpodobně v dohledné budoucnosti normou, bude nezbytné, aby EU přijala kombinaci politik, aby se zabránilo ztrátě těchto regionů a průmyslových odvětví z celosvětové konkurence.

Odklon od ruského plynu představuje příležitost k urychlení významu nefosilních paliv v energetické skladbě EU a k tomu, aby se EU stala energeticky nezávislou. Pro tento přechod byly vybrány více větrné, solární, vodní, geotermální energie a významné zaměření na energetickou účinnost. Tento posun směrem k domácí výrobě energie, který je jádrem úsilí REPowerEU, zdůrazňuje **klíčovou úlohu regionů a měst při usnadňování provádění většího počtu projektů čisté energie ve větším měřítku a místně relevantních projektů v oblasti čisté energie v rámci časových a rozpočtových omezení** – a to vše při dodržení přísných environmentálních a sociálních kritérií stanovených právními předpisy EU a členských států.⁸⁴

AGENTURA PRO KLIMA JAKO JEDNOTNÉ KONTAKTNÍ MÍSTO PRO RENOVACI BUDAPEŠŤ, MAĎARSKO

Budapešť plánuje řešit nízkou energetickou náročnost soukromých budov a energetickou chudobu zřízením CARES, klimatické agentury pro renovaci domů.⁸⁵ Cílem pilotních činností je řešit tyto výzvy související s energeticky účinným bytovým fondem:

(1) Nedostatek pobídek pro soukromé vlastníky k renovaci svých domů z důvodu absence vnitrostátní systémy financování a stropy cen energie domácností na vnitrostátní úrovni;

(2) Částečný přístup k fondům EU, omezení možnosti obce zasahovat do bydlení trh bez vnější podpory.

Cílem je zřídit Agenturu pro klima v podobě modelu jednotného kontaktního místa, který bude rozvíjet finanční modely ve spolupráci s komerčními bankami a mezinárodními finančními subjekty. Agentura bude odpovídat za zajištění toho, aby se finanční produkty dostaly ke konečným uživatelům a aby byla v rámci renovace zavedena inteligentní technická řešení. Intervenční oblasti budou vybírány na základě vědeckých výsledků a technických a socioekonomických parametrů budovy. Agentura pro klima bude rovněž věnovat zvláštní pozornost zapojení komunit a formování postojů veřejnosti při současném snižování energetické chudoby.

OSTROVNÍ MODEL PRO ZELENOU, AUTONOMNÍ ENERGII HALKI, ŘECKO

Halki je prvním ostrovem, který bude součástí projektu GR-Eco Islands,⁸⁶ partnerství řeckých a francouzských společností za koordinace řeckého ministerstva životního prostředí a energetiky a za

⁸⁴ Energie Společenství je klíčovým konceptem spojujícím energii z obnovitelných zdrojů a opatření na úrovni obcí; další informace naleznete na <https://www.rescoop.eu/news-and-events/stories/september-success-story-citizens-teaming-up-with-their-municipalities-in-the-energy-transition>.

⁸⁵ Více informací je k dispozici na <https://netzerocities.eu/budapests-pilot-city-activity-cares-climate-agency-for-renovation-of-homes/>.

⁸⁶ Další informace naleznete na adrese <https://clean-energy-islands.ec.europa.eu/news/gr-eco-islands-turning-greek-islands-models-green-sustainable-development> a údaje z roku 2023.

účasti místních orgánů, jehož cílem je přeměnit řecké ostrovy na modely zelené ekonomiky, energetické autonomie, digitálních inovací a ekologické mobility.

Projekt zahrnuje různá opatření, jako je zvýšené využívání obnovitelných zdrojů energie, vytvoření digitální infrastruktury, podpora energetické účinnosti, udržitelné nakládání s odpady a vodou, elektromobilita a elektrifikace dopravy a ekologická transformace zemědělství a cestovního ruchu.

HalkiON je první místní energetická komunita, která vlastní a provozuje fotovoltaickou elektrárnu na nepropojeném řeckém ostrově. Obyvatelé, podniky a obec Halki budou těžit z 55 % snížení účtů za elektřinu, ročních úspor ve výši 180000–250000 EUR, energetické soběstačnosti a snížení emisí uhlíku o 1800 tun ročně. 87

JEDNO KONTAKTNÍ MÍSTO V PORTO ENERGY HUB ZAPOJENÍ OBČANŮ A MÍSTNÍCH SUBJEKTŮ V PORTU, PORTUGALSKO

AdePorto (Porto Energy Agency) koordinuje projekt Porto Energy lift (PEER), jehož cílem je podpořit veřejné a soukromé subjekty při vytváření odvážných renovačních programů a začlenit nové finanční systémy v metropolitní oblasti Porto severně od řeky Douro v Portugalsku.

Ambiciózní program renovací společnosti AdePorto vyústil v vytvoření jednotných kontaktních míst, která přijmou inovativní systémy financování s cílem renovovat 3000 domů a povzbudit občany, aby se zapojili do energetické účinnosti a výroby energie z obnovitelných zdrojů. Projekt se zaměřuje na stávající rodinné budovy, zejména v oblasti sociálního a nízkopříjmového bydlení ve veřejném i soukromém vlastnictví. Jejím hlavním cílem je do konce projektu zajistit 3000 zrekonstruovaných obydlí a 12 MW fotovoltaických instalovaných kapacit.88

POMOC SPOTŘEBITELŮM BĚHEM ENERGETICKÉ KRIZE CASTILLA Y LEÓN, ŠPANĚLSKO

Regionální energetická agentura v Castilla y León, EREN, naplánovala a přijala řadu opatření, od fotovoltaiky až po rozhlasové kampaně, s cílem umožnit energeticky úsporná a účinná opatření, která podpoří kastilské občany v reakci na probíhající energetickou krizi.89 Eren provozuje dva dotační programy, které mají spotřebitelům v Kastili a León pomoci vyrovnat se s dopady energetické krize, přičemž pomoc z nástroje Next Generation EU byla přidělena jednotlivým spotřebitelům a společností více než 80 milionů EUR.

První dotační program (rozpočet 71,8 milionu EUR) byl zahájen v lednu 2022 s cílem podpořit investice do vlastní spotřeby a skladování s obnovitelnými zdroji energie a zavést zařízení pro tepelnou energii z obnovitelných zdrojů v odvětví bydlení. Celkový rozpočet činí 340 milionů EUR.

⁸⁷ <https://greekcitytimes.com/2023/03/29/the-greek-island-of-halki-produces-all-their-energy-needs/>.

⁸⁸ Informace získané od angažovaných občanů a místních subjektů – jednotného kontaktního místa „Porto Energy Hub“ – Fedarene.

⁸⁹ Více informací je k dispozici na <https://fedarene.org/best-practice/eren-helping-consumers-in-castilla-y-leon-face-the-effects-of-the-energy-crisis/>.

Druhý dotační program (8,2 milionu EUR) podporuje investice do zavádění tepelných systémů z obnovitelných zdrojů v jiných odvětvích, než je odvětví bydlení.

Mezi klíčová opatření patří:

- *Nová opatření pro úsporu energie a účinnost;*
- *Opatření zaměřená na snížení závislosti na fosilních palivech, jako je instalace solárních panelů na střechy veřejných budov;*
- *Opatření v oblasti energetické účinnosti ve veřejném fondu budov;*
- *Podpora používání jízdních kol, elektrokol a elektronických koloběžek jako náhražky osobních vozidel;*
- *Osvětové kampaně v televizi, rádiu a online.*

POSTUPNÉ ODSTRAŇOVÁNÍ FOSILIÍ

CESTA K EKOLOGIČTĚJŠÍMU A ÚČINNĚJŠÍMU VYTÁPĚNÍ DOMÁCNOSTÍ

EAP, energetická agentura města Plovdiv (Bulharsko), podporuje postupné ukončování využívání palivového dřeva a uhlí pro vytápění domácností. Akční program pro životní prostředí dlouhodobě prosazuje udržitelné využívání místní biomasy k vytápění a zvýšení energetické účinnosti topných zařízení jako hlavního prostředku boje proti znečišťování ovzduší. Agentura nabízí 100 % státní grant 3500 domácnostem, aby nahradila svá stará topná kamna alternativami šetrnými k životnímu prostředí. Tato akce ukazuje, jak mohou integrované politiky dekarbonizované a nízkoemisní politiky změnit řešení problémů v oblasti energetiky, klimatu a životního prostředí, jimž regiony a města čelí.⁹⁰

⁹⁰ [Plovdivova cesta k efektivnějšímu, zelenějšímu a energeticky nezávislému bytovému vytápění – Fedarene.](#)

C. Klimatické katastrofy

Globální oteplování a změna klimatu tvrdě zasahují evropské regiony. Místní obyvatelstvo a ekonomiky stále více trpí důsledky převratných vln veder, sucha, přívalových záplav a požárů. Zatímco místní a regionální orgány již stojí v čele snižování emisí skleníkových plynů, stále více potřebují zintenzivnit opatření k zajištění přizpůsobení se změně klimatu a odolnosti svých komunit, k ochraně životů, infrastruktury a podniků.

Evropa potřebuje investice do přizpůsobení se změně klimatu ve výši 40 miliard EUR ročně, aby se přizpůsobila nárůstu globální teploty o 1,5 °C nad úroveň roku 1990. To by se zvýšilo na 120 miliard EUR ročně a 200 miliard EUR na přizpůsobení se nárůstu teploty o 2°, resp. o 3–4°.⁹¹ Které evropské regiony jsou vůči klimatickým rizikům zranitelnější? Jaké jsou potřeby přizpůsobení na místní úrovni? Jak můžeme regionům pomoci čelit této souběžné transformaci, klimatické neutralitě, ale také odolnosti vůči změně klimatu?

Rok 2023 zvětšuje význam těchto otázek. Po nejteplejším červnu v historii a sérii extrémních povětrnostních jevů, včetně vln veder a požárů v jižní Evropě, služba Copernicus pro změnu klimatu potvrdila, že globální průměrná teplota za červenec 2023 byla nejvyšší za každý měsíc.⁹² Mezi kritické události v roce 2023 patří sucha v povodí řeky Sado v Alenteju (Portugalsko) a povodí Sau v Katalánsku (Španělsko) a ničivé záplavy v Emilia Romagna a Le Marche (Itálie).⁹³ V posledně uvedeném případě prudké deště vedly k přetečení 23 řek v celém regionu, což způsobilo rozsáhlé škody a vytlačilo více než 30000 obyvatel. Tato katastrofická událost si vyžádala 14 životů, významně zasáhla téměř milion lidí a vedla k odhadovaným škodám ve výši 5 miliard EUR. Katastrofické povodně také zničily několik obcí na dvou třetinách území Slovinska, což způsobilo sedm obětí a závažné materiální škody.⁹⁴ Další klimatickou katastrofou zaznamenanou v létě 2023 byl výskyt přibližně 60 lesních požárů, ke kterým došlo současně v Řecku. Na ostrově Korfu bylo evakuováno více než 19000 občanů, což je největší evakuace v historii země.⁹⁵

V roce 2022 bylo hlášeno více než 16000 úmrtí v důsledku počasí a klimatických jevů s vysokým dopadem, přičemž 99,6 % z nich bylo připisováno vlnám veder.⁹⁶ Podle databáze mimořádných událostí došlo v roce 2022 v Evropě ke 97 40 meteorologickým, hydrologickým a klimatickým rizikům, což mělo za následek 16365 hlášených úmrtí a přímo postihlo 156000 osob. Přibližně 67 % těchto událostí bylo spojeno s povodněmi a bouří. Jak je však uvedeno výše, vlny veder představují nejvyšší počet obětí – přičemž požáry postihují rovněž dýchací systémy a ovlivňují biologickou rozmanitost – a nedávná studie zveřejněná *přírodou* poukazuje na regionální zranitelnost vůči úmrtnosti související s teplem, přičemž v regionech Portugalska, Španělska, Itálie, Řecka a Rumunska, jakož i v několika

⁹¹ Evropská agentura pro životní prostředí, [Posouzení nákladů a přínosů přizpůsobení se změně klimatu](#), 2023

⁹² Copernicus – Evropské oko na Zemi, [Teplota povrchového vzduchu pro červenec 2023](#), červenec 2023.

⁹³ Copernicus – Evropské oko na Zemi, [Historické záplavy zasáhly Emilia-Romagna, Itálie. květen 2023](#).

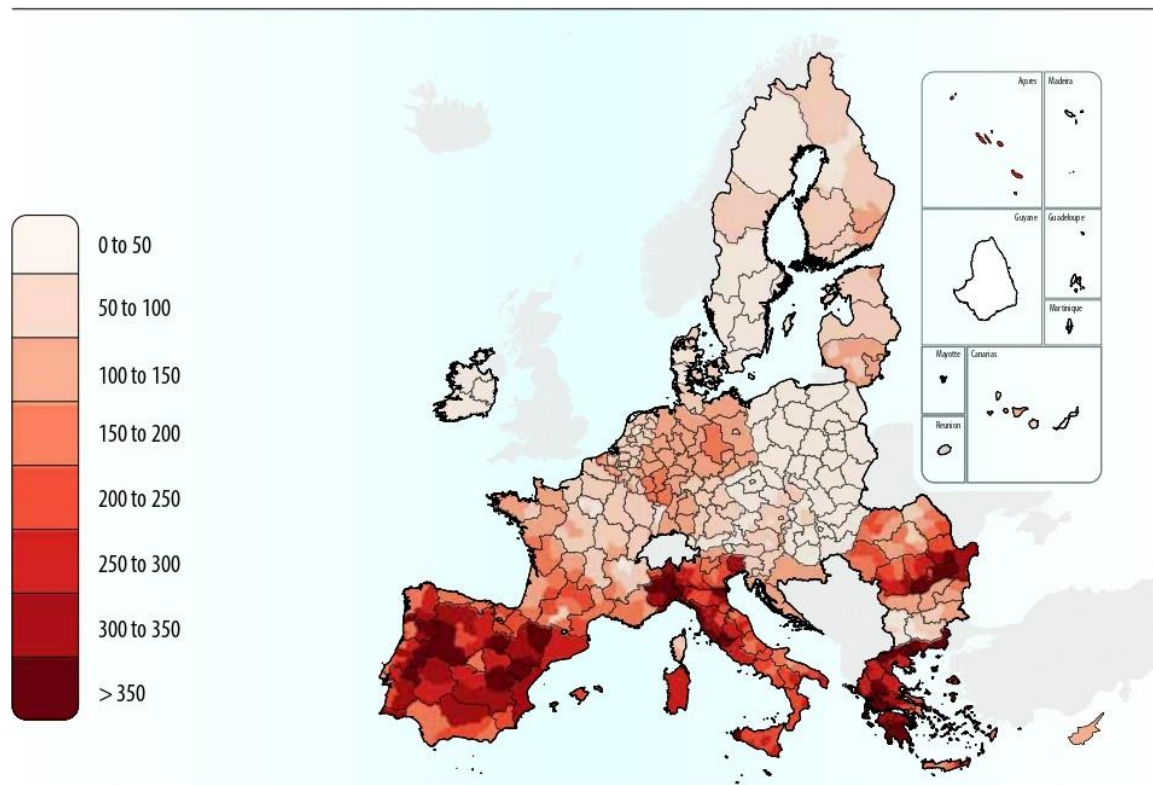
⁹⁴ Vláda Slovinska, [nejhorší záplavy zasáhly Slovinsko | GOV.SI](#), 2023

⁹⁵ <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/24/greece-wildfires-corfu-evia-rhodes-heatwave-northern-hemisphere-extreme-weather-temperatures-europe>.

⁹⁶ Světová meteorologická organizace, [Stav klimatu v Evropě](#), 2023.

⁹⁷ *Tamtéž*.

regionech v Německu dochází k výraznému maximu.⁹⁸ Aby EU uznala tuto ponurou realitu a zdůraznila svůj závazek jednat proti změně klimatu, nedávno zahájila 15. července jako výroční den EU pro oběti globální klimatické krize.⁹⁹

Obrázek 4 – Počet úmrtí souvisejících s teplem na milion obyvatel ročně (2015–2022)
Zdroj – kompilace VR na základě přírody¹⁰⁰

Poznámka – úmrtnost související s teplem v Evropě (2015–2022)

Kromě toho se podle Evropské agentury pro životní prostředí již odhaduje, že emise látek znečišťujících ovzduší způsobují předčasnou smrt 315000 lidí ročně, což odpovídá celému střednímu městu, jako je Nantes (Francie), Temešvár (Rumunsko), Bonn (Německo) nebo Bari (Itálie). Odhaduje se, že kromě skleníkových plynů z velkých průmyslových areálů v Evropě stojí společnost v roce 2017 277 až 433 miliard EUR. To představuje přibližně 2–3 % hrubého domácího produktu (HDP) EU, což převyšuje celkovou hospodářskou produkci mnoha členských států.¹⁰¹

Eurostat odhaduje, že extrémní povětrnostní jevy způsobily v EU v uplynulém desetiletí hospodářské ztráty ve výši více než 145 miliard EUR.¹⁰² Navíc třicetiletý klouzavý průměr

⁹⁸ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R. F., Pegenaute, F., Herrmann, F. R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M. a Achebak, H., [Tepelná úmrtnost v Evropě v létě 2022](#). Přírodní medicína, 2023.

⁹⁹ https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/eu-day-victims-global-climate-crisis-2023-07-13_en.

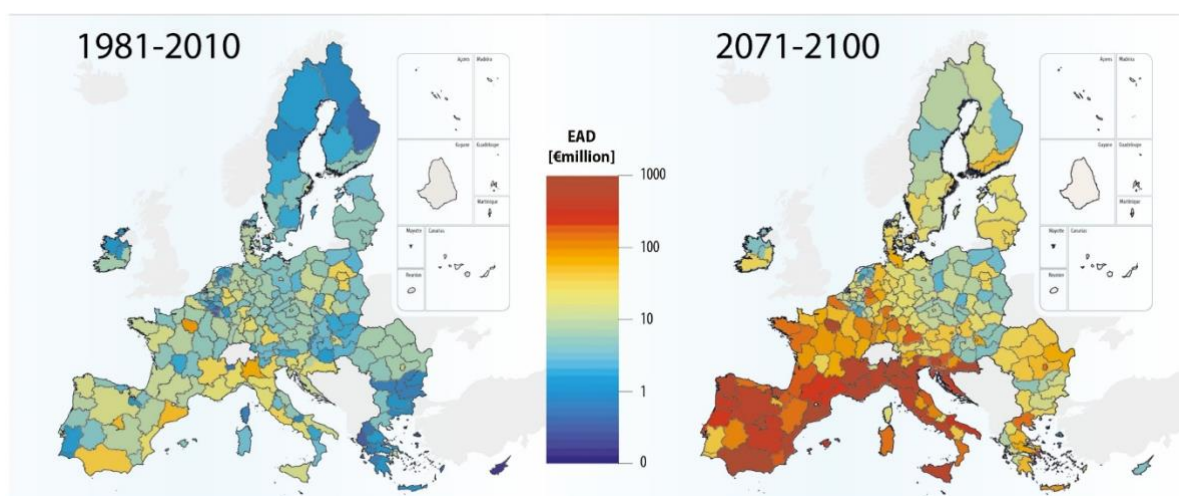
¹⁰⁰ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R. F., Pegenaute, F., Herrmann, F. R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M. a Achebak, H., [Tepelná úmrtnost v Evropě v létě 2022](#). Přírodní medicína, 2023.

¹⁰¹ Evropská agentura pro životní prostředí, [Průmyslové znečištění ovzduší v Evropě stojí společnost 277–433 miliard EUR, září 2021](#).

¹⁰² Eurostat, [Ztráta v důsledku změny klimatu: 145 miliard EUR za deset let](#), říjen 2022.

hospodářských ztrát souvisejících s klimatem vykazuje jasný trend, který v posledním desetiletí každoročně roste téměř o 2 %.

Katastrofy související s klimatem také stále více poškozují kritické infrastruktury, jako jsou energetické sítě, dopravní sítě a informační a komunikační systémy. Očekávané roční škody v jižní Evropě a velké části západní a střední Evropy budou zničující a finančně nesnesitelné. Niže uvedený graf znázorňuje trendy v případě, že změna klimatu nebude zvrácena. Toto zhoršení prohloubí územní rozdíly mezi regiony EU, což bude představovat významnou výzvu pro udržitelnost kritické infrastruktury a celkový společenský blahobyt. Pobřežní regiony mohou podle scénářů s vysokými emisemi (nárůst o 3,2 až 5,4 °C do roku 2100) utrpět hospodářské ztráty ve výši přibližně 39 miliard EUR ročně do roku 2050 a až 960 miliard EUR ročně ke konci století.¹⁰³

Obrázek 5 – Očekávané roční škody na kritické infrastruktuře v evropských regionech v důsledku změny klimatu do konce století (v milionech EUR)

Zdroj – kompilace VR na základě Evropské komise¹⁰⁴

Extrémní povětrnostní jevy a klimatické katastrofy rovněž snižují životaschopnost a produktivitu mnoha místních hospodářských činností. Regiony s vysokou mírou zaměstnanosti v zemědělství nebo ve stavebnictví jsou výrazně zasaženy delšími a intenzivnějšími vlnami veder. Produktivita práce se sníží, zejména ve středomořských regionech. Vlny veder způsobí, že venkovní práce bude tvrdá a potenciálně smrtelná.¹⁰⁵ Odhaduje se, že letní vlny veder v roce 2023 stály území Španělska, kde byli místní pracovníci nejvíce vystaveni spalujícím teplotám, tj. 1 % HDP; zemědělství trpělo dlouhotrvajícími suchy. Pokud jde o ztrátu produktivity, jeden den extrémního tepla (nad 32 stupňů) je ekvivalentem půl dne stávky.¹⁰⁶

Důsledky změny klimatu mohou také výrazně narušit místní odvětví cestovního ruchu, a to nejen pokud jde o destinace, ale také o sezónnost. Cestovní ruch je hlavním zdrojem příjmů pro jižní regiony Evropy, zejména kvůli přitažlivosti Středozemního moře. Předpokládá se však, že nárůst globální teploty bude mít na tuto hospodářskou činnost ničivý vliv, což je zásadní v mnoha malých

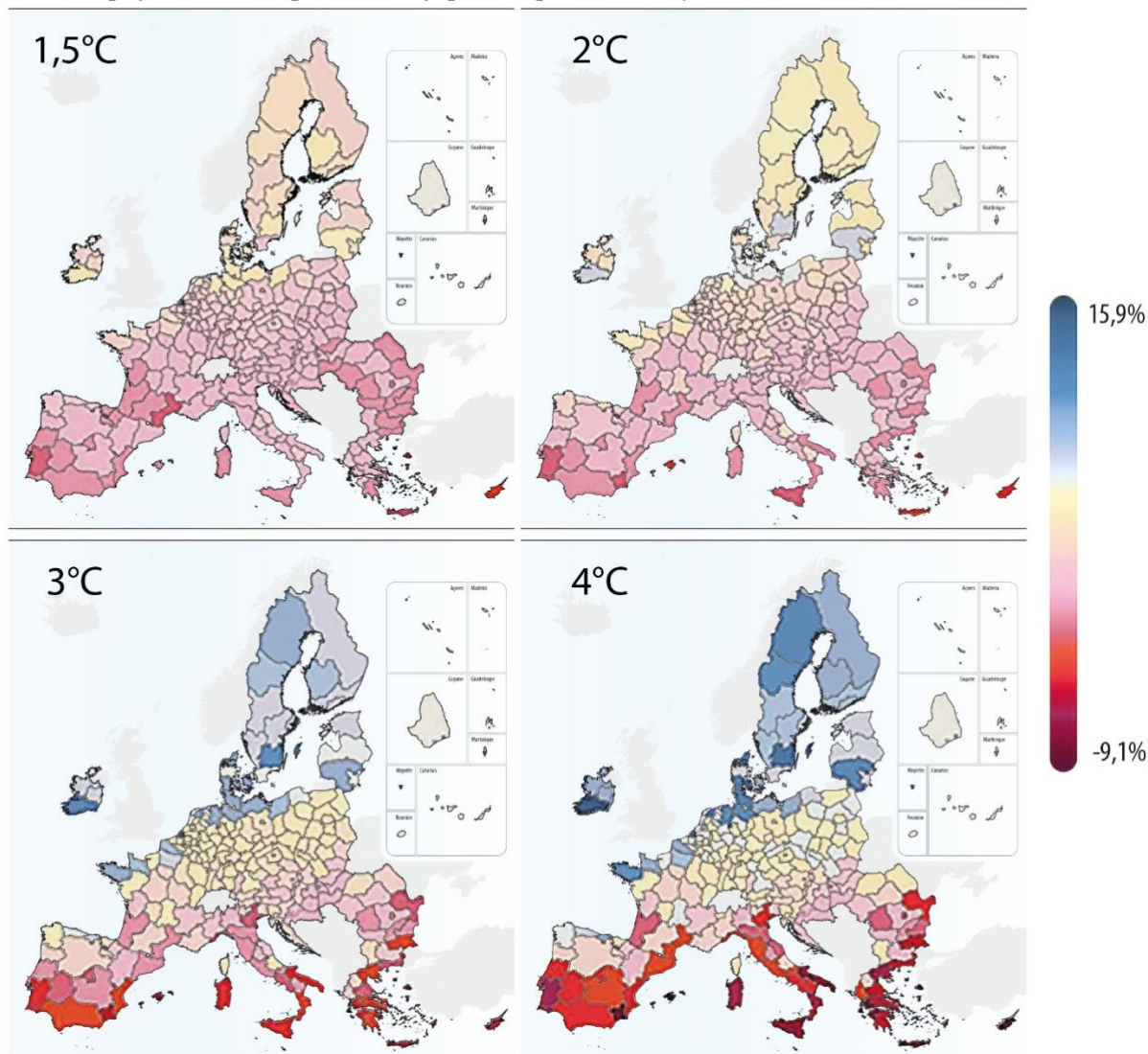
¹⁰³ Evropská komise, [Zpráva o provádění strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu](#), listopad 2018.

¹⁰⁴ *Tamtéž*.

¹⁰⁵ Evropský parlament, [Odškodnění obětí katastrof v oblasti změny klimatu](#), 2023.

¹⁰⁶ Allianz, [Globální vaření: vlna veder může celosvětově stát 0.6 p.b.](#) HDP 2023.

vesnicích, městech a regionech Kypru, Řecka, Španělska, Itálie, Chorvatska, Portugalska a Malty. Níže uvedený graf ukazuje možné scénáře, pokud jde o poptávku po cestovním ruchu v Evropě, pokud nebudou přijata vhodná opatření k boji proti dopadům změny klimatu.¹⁰⁷

Obrázek 6 – Předpokládaný vývoj poptávky po evropském regionálním cestovním ruchu u všech scénářů globálního oteplování ve srovnání se současným (2019) v procentech

Zdroj – kompilace VR na základě Společného výzkumného střediska¹⁰⁸

Poznámka – Uvedené hodnoty se vztahují k emisnímu scénáři RCP8.5

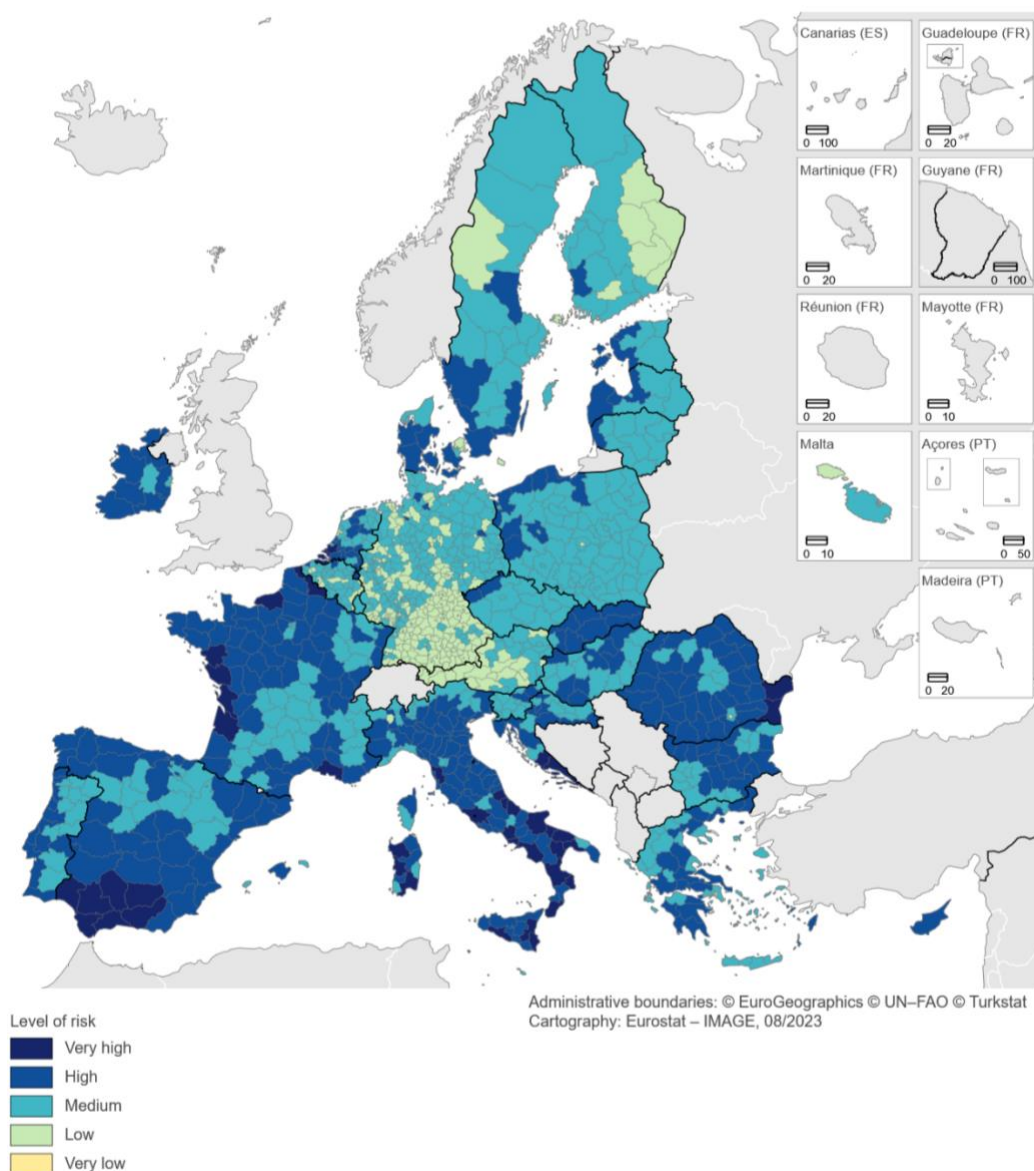
Změna klimatu prohloubí stávající nerovnosti. Předpokládá se, že jižní Evropa, evropská města a pobřežní regiony budou nejvíce postiženy vícenásobnými riziky.¹⁰⁹ V sázce je jak soudržnost, tak konkurenceschopnost evropských regionů. Přírodní katastrofy mají negativní vliv na hospodářskou, sociální a územní soudržnost v EU, což brání provádění politiky soudržnosti

¹⁰⁷ Společné výzkumné středisko, [Regionální dopad změny klimatu na poptávku po evropském cestovním ruchu](#), 2023.

¹⁰⁸ *Tamtéž*.

¹⁰⁹ Evropský parlament, [Odškodnění obětí katastrof v oblasti změny klimatu](#), 2023.

Unie.¹¹⁰ Nedávné důkazy z projektu ESPON CLIMATE,¹¹¹ který kombinoval rizika související s klimatem s regionální expozicí a zranitelností, ukazují, že i když budou splněny cíle Pařížské dohody, evropské regiony budou stále čelit četným rizikům v různých stupních. Bere to v úvahu tepelný stres obyvatelstva; pobřežní záplavy v odvětví infrastruktury, průmyslu a služeb; říční povodně v oblastech obyvatelstva, infrastruktury, průmyslu a služeb; bleskové záplavy v kulturních odvětvích; požáry na životním prostředí; sucha v primárním sektoru (přičemž přímo ovlivňují místní komunity a biologickou rozmanitost). Proto je třeba věnovat zvláštní pozornost socioekonomické realitě turistických regionů a zároveň investovat do jejich odolnosti vůči důsledkům změny klimatu.

Obrázek 7 – Souhrnná klimatická rizika – scénář s velmi vysokými emisemi s absolutní expozicí (2070–22100) RCP 8.5

Zdroj – kompilace VR na základě ESPON¹¹²

Poznámka – pro nejvzdálenější regiony nejsou k dispozici žádné údaje. V zájmu výroční zprávy EU za rok 2023 mapa nezobrazuje země ESVO/země mimo EU, ale vezměte prosím na vědomí, že projekt ESPON je poskytl.

¹¹⁰ Evropský parlament, [Důsledky sucha, požárů a dalších extrémních povětrnostních jevů: zvýšení úsilí EU v boji proti změně klimatu](#), usnesení 2022 (0330).

¹¹¹ ESÚS ESPON, [ESPON na konferenci COP 27: Prostorové rozložení rizika v Evropě spojené se změnou klimatu](#), listopad 2022.

¹¹² ESPON, [Aktualizace a integrace datových sad a map ESPON CLIMATE. Závěrečná zpráva](#), 2022.

Mezivládní panel OSN pro změnu klimatu¹¹³ uvádí, že tato klimatická rizika jsou stále zřetelnější a akutnější. Rostoucí teploty, rychle se měnící vzorce počasí, časté a intenzivnější přírodní katastrofy a extrémní povětrnostní jevy přímo a silně ovlivňují společnost, hospodářství a životní prostředí, což vede k úmrtím, devastaci majetku, ničení přírodních stanovišť a ztrátě biologické rozmanitosti.¹¹⁴

Extrémní povětrnostní jevy a jejich odpovídající důsledky v Evropě v posledních pěti letech zdůraznily naléhavou potřebu bojovat proti změně klimatu (zmírnění) a současně zavést opatření na ochranu proti jejím škodlivým dopadům (přizpůsobení). Na místní úrovni hraje klíčovou úlohu zejména přizpůsobení se změně klimatu, neboť nejvýraznější jsou slabá místa spojená se změnou klimatu. Právě na místní úrovni mají klimatické katastrofy hluboký dopad, což vyžaduje soustředěné úsilí o aktivní řešení rizik nebo, jakmile dojde k přírodní katastrofě, jednat rychle a rozhodně s cílem předcházet ztrátám na životech, chránit životy a chránit přírodní prostředí.

Regiony a města hrají zásadní úlohu v široké škále adaptačních opatření: od modernizace kritické infrastruktury k odolávání povodním až po přizpůsobení místních škol, nemocnic a pečovatelských domů pro vlny veder; od ochrany pobřežních oblastí před vzestupem hladiny moře až po investice do účinného hospodaření s vodou s cílem bojovat proti suchu, jakož i renovaci veřejných prostor obecně tak, aby poskytovaly stínové a chladící oblasti, a mnoho dalších příkladů. Přibližně polovina respondentů (51 %) v *115 průzkumu regionálního a místního barometru VR* provedeném společností Ipsos European Public Affairs ve skutečnosti zdůraznila „klimatickou krizi a životní prostředí“ jako jednu z hlavních oblastí, v nichž by regiony a města měly mít větší vliv na tvorbu politik EU.

Existuje však skutečná mezera ve financování přizpůsobení, která se odhaduje na přibližně 40 miliard EUR ročně,¹¹⁶ což je patrně zejména u nižších úrovní správy, jak uznala tatáž Evropská komise.¹¹⁷ V průzkumu provedeném sítí regionálních center (RegHub) v rámci Výboru regionů (VR) na téma *Budoucnost Zelené dohody pro Evropu: hodnocení a výhled do budoucna*¹¹⁸ 40 % respondentů uvedlo aktivní provádění politik přizpůsobení se změně klimatu ve svých regionech nebo městech. Průzkum však rovněž objasnil překážky, kterým čelí významná část účastníků, přičemž 35 % přiznalo potíže s účinným prováděním adaptačních politik. Mezi hlavní překážky, které tito respondenti identifikovali, patří nedostatek specializovaných mechanismů financování, což 75 % zdůraznilo jako hlavní problém. 65 % účastníků dále zdůraznilo zásadní potřebu větší podpory inovací a konkrétních cílů, aby se posílila úspěšnost jejich strategií pro přizpůsobení se změně klimatu.

Nalezení správných údajů, metrik, ukazatelů a metodik pro sledování pokroku v adaptaci je i nadále významnou překážkou. Je třeba rozvíjet a podporovat znalosti místních dopadů změny klimatu s cílem pomoci regionům a městům plánovat a řídit klimatická rizika, jakož i znalosti o řešeních, mobilizaci odpovídajících finančních a technických zdrojů a přístupu k nim, mapování a zapojení zúčastněných stran.

¹¹³ IPCC, [souhrnná zpráva AR6: Změna klimatu 2023](#), 2023.

¹¹⁴ Podrobný seznam extrémních povětrnostních jevů v Evropě i na celém světě od roku 2011 včetně vědecké analýzy, jak změna klimatu vyplývající z uhlíkových emisí tyto události vyvolává, viz interaktivní mapa na adrese <https://www.carbonbrief.org/mapped-how-climate-change-affects-extreme-weather-around-the-world/>.

¹¹⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

¹¹⁶ <https://www.eea.europa.eu/publications/assessing-the-costs-and-benefits-of>.

¹¹⁷ Evropská komise, [Pokyny k adaptačním strategiím a plánům členských států](#), 2023.

¹¹⁸ <https://cor.europa.eu/en/our-work/pages/reghub-consultation-prospects-green-deal.aspx>.

Za účelem zaplnění této mezery v kapacitách vypracoval VR **příručku pro přizpůsobení se Zelené dohodě na místní úrovni**, která umožní sdílení znalostí a vytvoření sítí, v nichž mohou místní zúčastněné strany najít projektové partnery, minimalizovat své vnitřní mezery ve znalostech a aktivně usilovat o podporu svých vlastních iniciativ od specializovaných odborníků. Slibnou oblastí adaptace jsou například řešení založená na přírodě, která přinášejí inovativní opatření s rychlým a silným dopadem. Nová studie¹²⁰ ukazuje, že zvýšení pokrytí stromů na 30 % by snížilo teploty o průměrně 0,4 °C, čímž by se zabránilo téměř 40 % úmrtí přičitatelných¹²¹ účinkům městského tepelného ostrova v evropských městech.

Odolnost vůči klimatickým katastrofám jenavíc **pro regiony a města klíčovou otázkou, neboť 1 EUR vynaložený na předcházení katastrofám a připravenost na ně může podle Světové banky ušetřit až 10 EUR v reakci na katastrofy.**¹²² Z tohoto důvodu VR spolupracuje se Společným výzkumným střediskem Komise na rozvoji regionálních přehledů o odolnosti, které¹²³ definují kapacity a slabá místa související s riziky změny klimatu a přizpůsobováním se změně klimatu. V tomto ohledu se VR domnívá, že vypracování srovnávacího přehledu indexu a územní zranitelnosti má zásadní význam pro zahájení politické diskuse o tom, jak využít budoucí politiku soudržnosti k reakci na tato slabá místa.

V období 2021–27 investuje politika soudržnosti 12,5 miliardy EUR do přizpůsobení se změně klimatu a do prevence rizik.¹²⁴ To odpovídá 3 % jeho celkového rozpočtu na 7 let, zatímco celkové investice do ekologické transformace představují přibližně 30 %. Vzhledem k tomu, že změna klimatu a katastrofy budou mít v evropských regionech stále více nerovnoměrný dopad, přičemž nejvíce jsou vystaveny zranitelná území, chudé domácnosti a marginalizované sociální skupiny, je stále naléhavější řešit tyto nové rozdíly. V tomto ohledu je nezbytné začít zvažovat řadu řešení, od možnosti, že „*mechanismus pro spravedlivou transformaci by mohl být rozšířen na řešení sociálních nákladů spojených se zmírňováním změny klimatu a přizpůsobováním se této změně*“, jak uvádí Evropská komise,¹²⁵ až po zřízení specializovaného fondu pro přizpůsobení se změně klimatu, jak uvádí Evropský parlament¹²⁶.

Inspirací by mohl být Fond pro přizpůsobení se změně klimatu zřízený v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu s cílem podpořit rozvojové země, které jsou obzvláště zranitelné dopady změny klimatu.¹²⁷ Na této globální úrovni se VR rovněž aktivně zapojil

¹¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/green-deal-handbook.aspx>.

¹²⁰ Iungman, T., Cirach, M., Marando, F., Pereira Barboza, E., Khomenko, S., Masselot, P., Quijal-Zamorano, M., Mueller, N., Gasparrini, A., Urquiza, J., Heris, M., Meelan, T. a Nieuwenhuijsen, M., [Chlazení měst prostřednictvím městské zelené infrastruktury: posouzení dopadů evropských měst na zdraví](#), LANCET, leden 2023.

¹²¹ Efekt městských tepelných ostrovů popisuje jev, kdy jsou teploty ve městech a oblastech pokrytých nepropustnými plochami trvale vyšší.

¹²² Skupina Světové banky, [Investice do řízení rizika katastrof v Evropě dává ekonomický smysl](#), 2021

¹²³ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en.

¹²⁴ Evropská komise, [hlavní projev komisařky Elisy Ferreirové na 8. mezinárodní konferenci o požárech](#) v divočině 2023.

¹²⁵ Evropská komise, [Soudržnost v Evropě do roku 2050, Osm zpráv o hospodářské, sociální a územní soudržnosti](#), 2023.

¹²⁶ Evropský parlament, [poslanci Evropského parlamentu pro regionální rozvoj navrhuji zřídit Fond pro přizpůsobení se změně klimatu](#), 2022.

¹²⁷ <https://unfccc.int/funds-and-financial-entities#:~:text=The%20Adaptation%20Fund%20was%20established.adverse%20effects%20of%20climate%20change>.

do jednání o klimatu o otázce přizpůsobení se změně klimatu.¹²⁸ V nedávných stanoviscích se vyslovila pro vytvoření rámce pro globální cíl přizpůsobení, který by integroval poznatky a odborné znalosti regionů a měst. VR rovněž vyzval k tomu, aby takový rámec upřednostňoval úsilí zaměřené na přizpůsobení se změně klimatu vedené na místní úrovni a účinně zmírňovalo rizika a důsledky „maladaptace“,¹²⁹ zejména u žen a nejzranitelnějších osob, včetně dětí, starších osob a osob se zdravotním postižením.

V této souvislosti je rovněž zásadní uznat a řešit genderové aspekty změny klimatu, neboť schopnost žen přizpůsobit se změně klimatu a bojovat proti ní je často omezena vzhledem k jejich úloze v jejich domácnostech a společnosti, institucionálním překážkám a sociálním normám. Za účelem řešení této výzvy se VR soustavně zasazoval o posun v perspektivě a naléhal na to, aby ženy nebyly vnímány pouze jako zranitelné příjemce, ale jako účinné subjekty při zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně.¹³⁰ VR se dále zasazuje o rovné zastoupení žen v rozhodovacích procesech, přičemž uznává, že je třeba, aby jejich názory a odborné znalosti byly zahrnuty do vytváření účinných politik v oblasti klimatu.

Zatímco věda nadále pomáhá pochopit, jak má globální varný efekt na klimatický systém Země, regiony a města EU čelí dvěma přechodům souvisejícím s klimatem. Stručně řečeno, na jedné straně investují do dosažení **klimatické neutrality** a přispívají ke zvrácení trendu změny klimatu. Na druhé straně musí rovněž investovat do **přizpůsobení se změně klimatu a odolnosti**, aby čelily intenzivnějším a častějším klimatickým katastrofám a přizpůsobily místní společnosti a ekonomiky novým místním klimatickým vzorcům.

PODPORA REGIONŮ A MĚST EU PŘI PŘIZPŮBOVÁNÍ SE MISE EU PRO PŘIZPŮBOVÁNÍ SE ZMĚNĚ KLIMATU

Mise EU pro přizpůsobení se změně klimatu¹³¹ se zaměřuje na podporu regionů, měst a místních orgánů EU v jejich úsilí o budování odolnosti vůči dopadům změny klimatu. Cílem mise je do roku 2030 doprovázet nejméně 150 evropských regionů a komunit vůči odolnosti vůči změně klimatu.

Sponzorované projekty rozvíjejí nástroje, postupy a sítě, které lze replikovat v celé Evropě, včetně:

- *Portál pro provádění mise,¹³² který poskytuje relevantní znalosti, údaje a zdroje evropským regionům a městům za účelem přípravy a plánování odolnosti vůči změně klimatu.*
- *Široká škála projektů financovaných EU, které¹³³ provádějí výzkum a vyvíjejí inovativní přístupy a možnosti přizpůsobení se změně klimatu, a související pokyny, nástroje, údaje a případové studie s cílem pomoci regionálním a místním orgánům při plnění mise*

¹²⁸ VR se aktivně zapojil do nedávných technických dialogů Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu zaměřených na přizpůsobení se změně klimatu a vedle Regionů se ujal vedoucí úlohy při koordinaci [třetí schůze technického dialogu \(TD1.3\): Vstupy pro informování pomocného orgánu pro vědecké a technologické poradenství](#), 2022.

¹²⁹ Jakékoli změny v přírodních nebo lidských systémech, které nechtěně zvyšují zranitelnost vůči klimatickým podnětům; adaptace, která neuspěje při snižování zranitelnosti, ale naopak ji zvyšuje.

¹³⁰ Další informace viz stanovisko Výboru regionů [Rovnost žen a mužů a změna klimatu: směrem k začleňování hlediska rovnosti žen a mužů do Zelené dohody pro Evropu](#), ENVE-VII/018, 26.–27. ledna 2022, zpravodajka Kata Tüttő (HU/SES), členka Valného shromáždění měst v Budapešti, Maďarsko.

¹³¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³² https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³³ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission/the-mission/mission-projects>.

- Příručka občanské angažovanosti,¹³⁴ která poskytuje regionům a městům návod, jak zapojit zúčastněné strany a občany do šesti hlavních kroků procesu plánování přizpůsobení se změně klimatu.

POUČENÍ Z POVODNÍ V ROCE 2021 ODOLNÁ REKONSTRUKCE A SOCIÁLNÍ PODPORA VE VALONSKU

V reakci na katastrofické povodně v roce 2021 ve Valonsku (Belgie) valonské orgány přepracovaly své územní plánování a přizpůsobily je tak, aby řešily možné důsledky změny klimatu.

Zároveň regionální vláda rozvíjí svůj hlavní plán de la Vallée de la Vesdre a programy udržitelného sousedství zaměřené na zodpovědnou a udržitelnou obnovu této oblasti. Byly přiděleny rozpočty, které obcím umožní nabývat strategické nemovitosti. Kromě toho bude 40 milionů eur investováno do nového veřejného bydlení pro nejvíce postižené obce.

Valonská vláda navíc přislíbila 1,03 miliardy EUR, aby plně pokryla občany zasažené povodněmi, kteří by jinak obdrželi pouze částečné pojistné krytí. Cílem tohoto významného finančního závazku je pomoci postiženému obyvatelstvu, což představuje přibližně 50 % celkových pohledávek. Nepojištění občané jsou podporováni fondem pro katastrofy.

SUPER-BLOK – MĚSTO, KTERÉ CHCEME ZELENÁ ARCHITEKTURA V BARCELONĚ

Město Barcelona (Španělsko) aktivně integruje zelenou architekturu a zásady přístupnosti do svého městského plánování. Tato transformace zahrnuje zlepšení dostupnosti veřejné dopravy, přidání více stromů a „zelených míst“ a začlenění sběračů vody pro zavlažování. Cílem těchto iniciativ je učinit město příjemnějším a udržitelnějším pro své občany.

PLATFORMA ODOLNÝCH ÚZEMÍ PŘÍPRAVA NA EXTRÉMNÍ POVĚTRNOSTNÍ JEVY

Město Milano (Itálie) a jeho širší metropolitní oblast čelí dopadům extrémních povětrnostních jevů souvisejících s klimatem. Za účelem řešení této výzvy byla platforma odolná území vyvinuta jako digitální služba, která přijala přístup založený na plánování založeném na spolupráci a spoluvytvářela adaptační řešení pro boj proti dopadům změny klimatu.

Tento inovativní nástroj usnadňuje a šíří společné plánování a společné navrhování v oblasti klimatu pro odborníky a místní orgány. Podporuje inkluzivní přístup založený na silných vědeckých a technických znalostech, který kombinuje prostorovou a klimatickou analýzu s participativním plánováním. Platforma tak zúčastněným stranám umožňuje lépe porozumět jevům vyplývajícím ze změny klimatu a řešit jevy, posílit odolnost města a zajistit udržitelnou budoucnost připravenou na klima.

¹³⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ec_diy-manual-adaptation-climate-change-mission.pdf.

D. Bezpečnost potravin

Současnou nestabilitu evropského potravinového systému je třeba chápat v souvislosti se současnými geopolitickými událostmi a dlouhodobým dopadem změny klimatu. Regiony a města jsou ústředním prvkem při navrhování a poskytování vhodných řešení. Jaký je společný jmenovatel mezi klesající nabídkou olivového oleje v Andalusii (Španělsko), špatnou úrodou obilí ve Västergötlandu (Švédsko), obtížným obdobím pro pomeranče na Sicílii (Itálie), klesajícími cenami pšenice v Podkarpacii (Polsko) a nedostatkem lesních bobulí a hub v jižním Estonsku? Proč chodí do školy více dětí bez snídaně?¹³⁵ Jsou evropské tradiční potraviny ohroženy?

Odolnost potravinového systému, která byla dlouho pomyšlená v politických prognózách a výhledových strategiích, se po ruské agresi vůči Ukrajině plně dostala do středu pozornosti v loňském roce. Během několika týdnů ceny energií a hnojiv prudce vzrostly. Ukrajinské obilí a oleje, uvězněné v černomořských přístavech, nemohly dosáhnout svých destinací. Spolu se spekulacemi a nedostatečnou regulací trhu to zvýšilo ceny potravin a krmiv v Evropě i ve světě. Dnes, téměř rok a půl od začátku války, situace zůstává zoufalá.

Rozvojové země v oblasti Sahelu, severní Afriky a Blízkého východu zažily novou úroveň hladu. V letech 2016 až 2021 směřovalo přibližně 90 % ukrajinského vývozu pšenice do Afriky a Asie, což podporuje zajišťování potravin v některých z nejvíce znevýhodněných regionů světa. Světový potravinový program OSN označil současný rozsah současného celosvětového hladu a podvýživy za „úžasný“¹³⁶ a zdůrazňuje, že současný počet 345 milionů lidí, kteří čelí vysoké míře nedostatku potravin, je v roce 2020 více než dvojnásobný.

Evropané sice netrpí hladomorem, ale nyní platí za své základní potraviny výrazně více. Zarak se průměrné ceny potravin zvýšily o téměř 20%.¹³⁷ Evropané nyní platí o 30 % více za vejce, o 138 % více za ropu¹³⁹ a o 61 % více za cukr.¹⁴⁰ Nejde jen o obecný posun směrem k základním a levnějším potravinám, ale také mezi různými druhy potravin, například více drůbeže a méně hovězího masa.

Cenová dostupnost potravin je naléhavým problémem. Více než 32,5 milionu Evropanů si nemůže dovést řádné jídlo každý druhý den. Měřítka se pohybuje z 0,4 % obyvatel na Kypru na neuvěřitelných 22,4 % v Bulharsku. Za takovými souhrnnými čísly se skrývá obrovský regionální rozdíl, jak ukazují níže uvedené grafy.

¹³⁵ Kellogg's France, [Etude sur la précarité alimentaire](#), březen 2023.

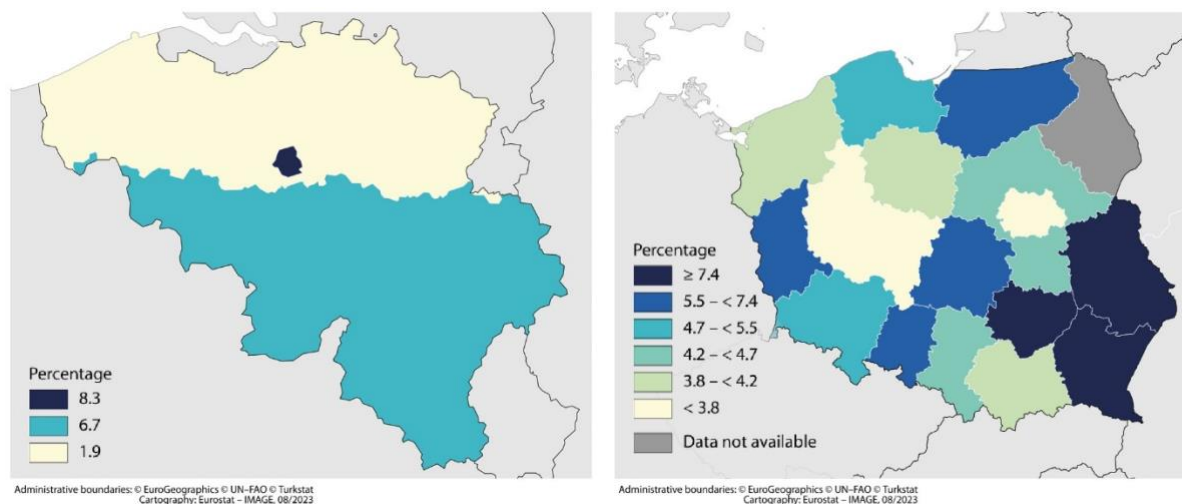
¹³⁶ <https://www.wfp.org/global-hunger-crisis>.

¹³⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

¹³⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230310-1>.

¹³⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230508-2>.

¹⁴⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230428-2>.

Obrázek 8 – Nemožnost dovolit si jídlo s masem, kuřetem nebo rybami alespoň každý druhý den v Belgii (podle regionů NUTS 1) a v Polsku (podle regionů NUTS 2)

Zdroj – kompilace VR na základě Statbel a Głównyego Urzędu Statystycznego¹⁴¹

Poznámka – data nejsou k dispozici z PL84 – Podlaskie region

V průběhu roku 2023 se život zdražil, a to nejen pro evropské rodiny; také zemědělci zaznamenali značné rozdíly v cenách energií a hnojiv. Ty jsou stále výrazně dražší než před dvěma lety. Tyto změny výrazně ovlivnily celkovou ziskovost zemědělství.

Kromě toho, místo aby se dostal do rozvojových zemí, ukrajinské obilí přepravované ze země prostřednictvím solidárních pruhů našel cestu do sil v sousedních ukrajinských státech z několika důvodů, včetně spekulací. Místní zemědělci náhle zjistili, že nejsou schopni prodat své plodiny a ceny klesly a dosáhly úrovně, které nebyly v letech pozorovány: —30 % u pšenice v Polsku¹⁴² a -50 % u slunečnicových semen v Bulharsku.¹⁴³ Na konci dubna zavedly národní vlády jednostranná opatření. Evropská komise přidělila mimořádné finanční prostředky ze zemědělské rezervy na rok 2023, včetně 56,3 milionu EUR¹⁴⁴ pro Polsko, Rumunsko a Bulharsko v březnu a dalších 100 milionů EUR¹⁴⁵ pro Bulharsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko v květnu. Evropská komise rovněž schválila vnitrostátní režimy na podporu plateb pojistného ze strany zemědělských producentů podle pravidel státní podpory¹⁴⁶.

Jako by to nestačilo, EU opět zažila suchou a teplou zimu. Po katastrofálně horkém létě v roce 2022 je ekvivalent sněhové vody v Alpách hluboko pod historickým průměrem a již na jaře 2023 bylo několik řek EU vyčerpáno a objevily se náznaky, že jak zavlažování, tak vodní doprava by byly problematické.

Vyprahlé půdy a intenzivní atmosférické a hydrologické sucho postihují širokou škálu plodin a ohrožují zvýšení cen potravin v mnoha zemích EU. Předpokládá se, že letošní sklizeň olivového oleje klesne o 40 % a kukuřice o 25 %.¹⁴⁷ Zemědělci z oblasti Wielkopolska (Polsko) odhadují, že letošní

¹⁴¹ Zdroje údajů: <https://statbel.fgov.be/en/themes/households/poverty-and-living-conditions/material-and-social-deprivation> a

¹⁴² <https://www.tvgodnik-rolniczy.pl/rynki-rolne/analizy-rynkowe/jakie-beda-ceny-zboz-w-tym-roku-w-polsce-2435370>.

¹⁴³ <https://www.politico.eu/article/grain-ukraine-eu-farmers-pain-eu-member-agriculture-kyiv/>.

¹⁴⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/news/commission-presents-support-measure-worth-eu563-million-bulgarian-polish-and-romanian-farmers-2023-03-20_en.

¹⁴⁵ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu100-million-support-farmers-bulgaria-hungary-poland-romania-and-slovakia-2023-05-03_en.

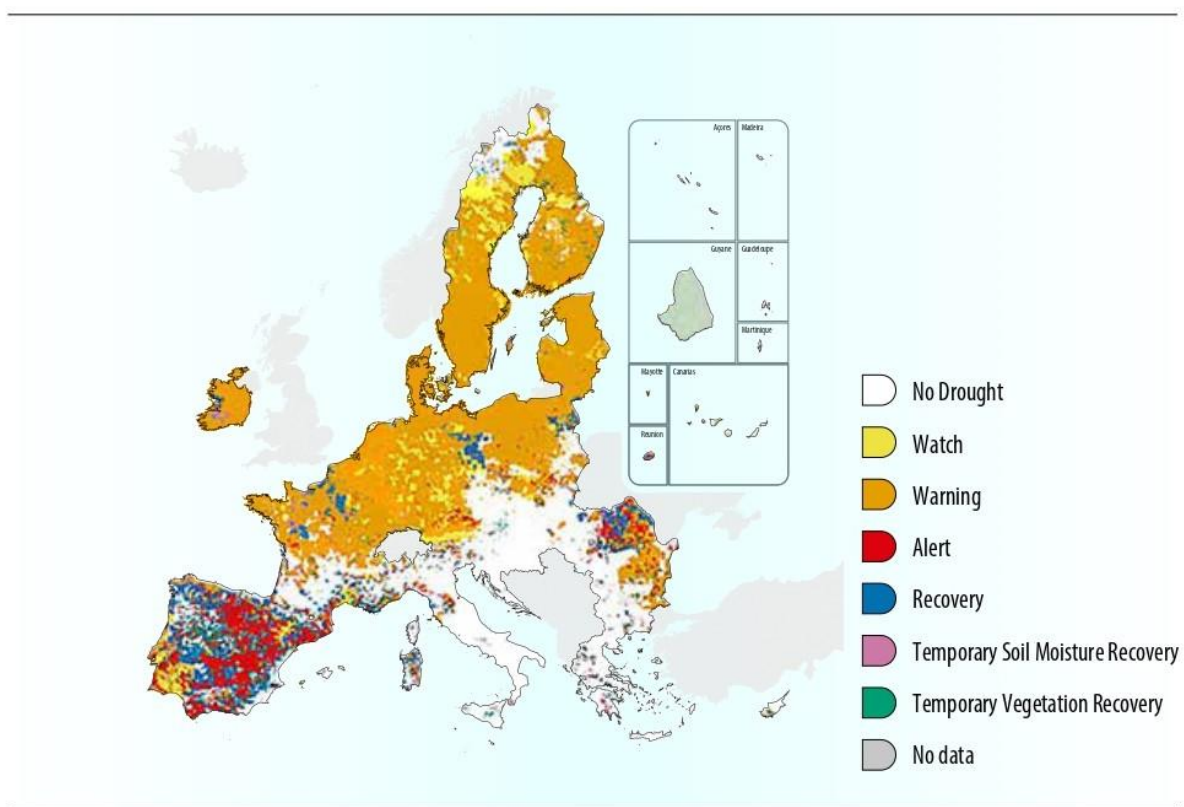
¹⁴⁶ Polský režim ve výši 1,3 miliardy EUR. Další informace jsou k dispozici na

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_2727.

¹⁴⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

sklizeň ječmene a řepky by se mohla snížit o 20 %, zatímco žito a tritikale o třetinu až polovinu.¹⁴⁸ Španělsko a Itálie mezitím vykazují výrazně nižší sklizeň pomerančů (-16 %, resp. -20 %).

Sucha, tradičně spojená s jižním okrajem EU, se nyní rozšířila na velké části území Unie a postihla ornou půdu a hospodářská zvířata. V červnu 2023 bylo více než 40 % území EU-27 (s výjimkou Madeiry, Azor a Kanárských ostrovů) ve varovných podmínkách a 4,3 % v pohotovostních podmínkách podle Evropské observatoře pro sledování sucha. Analytická zpráva z června 2023¹⁴⁹ ukazuje podmínky srovnatelné s podmínkami pro stejné období v roce 2022, kdy v Evropě došlo k závažnému až extrémnímu suchu, které mělo dopad na vodní zdroje, produkci potravin a energie.

Obrázek 9 – Kombinovaný ukazatel sucha založený na kombinaci ukazatelů srážek, vlhkosti půdy a vegetačních podmínek pro polovinu června 2023

Zdroj – kompilace VR na základě Společného výzkumného střediska 150

V mnoha regionech je nedostatek vody děsivě viditelný a skutečný pro zemědělce i místní komunitu. Jezero Montbel (Cathar Pyreneje, Francie) ztratilo do dubna 2023 80 % vody; zatímco hladina vody ikonického jezera Garda (Itálie) byla 70 cm pod průměrem. V regionu Algarve (Portugalsko) byly hladiny podzemních vod v dubnu 2023 nižší než 25 %;¹⁵¹ stejné číslo bylo zaznamenáno ve vodních nádržích v sousední Andalusii (Španělsko). V některých z nejvíce zasažených provincií, jako je Cordoba (Španělsko), vodní nádrže zcela vyschly a místní obyvatelé se spoléhají výhradně na dodávky nákladních vozidel pro pitnou vodu, omezených na 5 l na osobu a den. V dubnu

¹⁴⁸ https://wyborcza.biz/biznes/7.177151.29834717.grozi-nam-kleska-zbozowa-rosliny-marnieja-z-dnia-na-dzien.html?_gl=1*xsey09*_gcl_au*MTE5OTY0ODU2My4xNjg0NzQyMTkz&_ga=2.62252076.1686891973.1685962736-332525599.1444034620#S.biz-K.C-B.2-L.5.zw.

¹⁴⁹ Společné výzkumné středisko, [Zpráva o suchu v Evropě](#), červen 2023.

¹⁵⁰ *Tamtéž*.

¹⁵¹ <https://www.theportugalnews.com/news/2023-05-15/low-water-levels-may-increase-water-salinity/77631>.

2023 oznámila vláda Katalánska (Španělsko) výjimečný stav kvůli pokračujícímu suchu v celkem 495 městech a zákony o suchu snížily spotřebu vody pro zemědělství o 40%.¹⁵²

Otázka vlastnictví a distribuce vody nabyla na síle. Nelegální vodní syfonizace a napětí mezi ochranou přírody a zemědělstvím, jako jsou střety kolem mokřadů Donana¹⁵³ (Andalusie, Španělsko), vedly tisk v celé Unii k předzvěst nadcházejících „vodních válek“. Vzhledem k tomu, že zemědělství silně závisí na vodě, pokles dodávek bude v budoucnu nejen destabilizovat evropské potravinové systémy, ale může také zpochybnit evropskou strategickou autonomii.

Flandry zahájily rozsáhlou strategii modré dohody, jejímž cílem je bojovat proti opakujícím se suchům, která sužují region od roku 2016. Vlámská strategie postupně zmírní zadržování vody v bažinách a mokřích travinných porostech, investuje do rozsáhlých filtračních a nárazníkových nádrží a zvýší cirkulární spotřebu vody v zemědělství a průmyslu.

Zhoršená válkou na Ukrajině, spekulacemi a změnou klimatu by současná situace – pokud by nebyla řádně řízena – mohla destabilizovat evropské potravinové systémy a zvýšit naši zranitelnost. Jeho plný dopad a přesné územní rozdělení nejsou zdaleka známy; místní a regionální orgány v celé Unii se však připravily na to, aby se vyrovnaly s otřesy, které přináší, aby minimalizovaly jejich dopad a aby se zotavily silnější a lépe připravené na další kolo.

Za účelem posílení odolnosti Unie, a to i pokud jde o bezpečnost potravin, je nanejvýš důležité rozvíjet schopnost společností řešit problémy spojené se změnou klimatu a ekologickou transformací a zvýšit regionální a místní připravenost na řešení zranitelných míst v souvislosti s riziky, krizemi a katastrofami.¹⁵⁴

PŘÍPRAVA NA SUCHA, OCHRANA BUDOUCNOSTI

KATALÁNSKÝ VODOHOSPODÁŘSKÝ PLÁN NA OBDOBÍ 2022–2027

S vědomím ničivého dopadu sucha na regionální zemědělství schválila vláda Katalánska (Španělsko) v květnu 2023 svůj plán vodohospodářství na období 2022–2027, který¹⁵⁵ stanoví investice ve výši 2,4 miliardy EUR na „připravení regionu na sucha, která budou stále častější a závažnější“. Vzhledem k tomu, že se v příštích několika desetiletích pravděpodobně sníží výskyt srážek o 18 %, vláda hodlá upřednostnit obnovu vody, úsporu vody a účinnější zavlažovací techniky.

MAXIMALIZACE VYUŽITÍ CIRKULÁRNÍ VODY

VLÁMSKÝ MODRÝ PŘÍSTUP

¹⁵² <https://www.catalannews.com/politics/item/new-drought-law-approved-with-fines-for-councils-that-dont-comply-with-water-restrictions>.

¹⁵³ <https://www.reuters.com/business/environment/water-fight-farms-wildlife-risk-spanish-wetland-shrinks-2023-05-04/>.

¹⁵⁴ Stanovisko Výboru regionů [Příprava a řešení krizí: posílení odolnosti Unie, jejích regionů a měst, NAT-VII/032](#), 24.–25. května 2023, zpravodaj Christophe Clergeau (SES/FR), člen rady regionu Pays de la Loire.

¹⁵⁵ <https://aca.gencat.cat/ca/plans-i-programes/pla-de-gestio/>.

Nový přístup k vodohospodářství vypracovalo i Španělsko (80 % oproti 10 %), Flandry (Belgie). Jeho priority? Tam, kde je to možné, zadržujte vodu lokálně. Používat méně, používat více a řešit plýtvání. Strategii nazývanou „modrá dohoda“ 156 provádějí soukromý sektor, nevládní organizace, zemědělci, akademická obec, místní orgány a občané, které se řídí pracovní skupinou ministrů, guvernérů, tvůrců politik a vědců na vysoké úrovni. Iniciativy modré dohody získají podporu prostřednictvím evropského plánu na podporu oživení Nástroje pro oživení a odolnost a vlámského plánu na podporu oživení „Vlámská odolnost“. Celkový rozpočet ve výši 343 milionů eur podpoří místní iniciativy.

V této souvislosti je klíčovým prvkem odolnosti potravinového systému EU ekologické zemědělství, 157 rychle rostoucí oblast zemědělství EU. Má tendenci mít omezený dopad na životní prostředí díky zodpovědnějšímu využívání energie a přírodních zdrojů, většímu zaměření na zachování kvality vody a úrodnosti půdy a omezené závislosti na syntetických hnojivech. Jako takový také snižuje celkovou závislost na zahraničních poskytovatelích pesticidů a hnojiv.

PRŮKOPNICKÁ ZMĚNA, VEDOUcí TRANSFORMACE

PŘEMĚNA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V OKCITÁNII

Jižní region Occitanie (Francie) neustále rozvíjí ekologické zemědělství. V současné době více než 13000 místních zemědělských podniků, které pokrývají 19 % veškeré zemědělské půdy, produkuje ekologické potraviny a cílem je dosáhnout 30 % v příštích 7 letech. Strategie se zabývá celým hodnotovým řetězcem od výroby až po spotřebu a podporuje udržitelný rozvoj všech zúčastněných subjektů. Occitanie získala na 158 podzim první cenu EU pro ekologickou produkci; Evropský výbor regionů je jedním ze zakladatelů tohoto významného uznání udělovaného nejlepším městům, regionům a jednotlivým zemědělcům v celé Unii.

ZDRAVÉ STRAVOVÁNÍ A SNIŽOVÁNÍ EMISÍ SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ

STRATEGIE PRO EKOLOGICKÉ POTRAVINY MALMÖ

Ekologické zemědělství je začátek – dalším krokem je zajistit, aby byly produkty spotřebovány. Město Malmö (Švédsko) představilo svou ambiciózní strategii před několika lety a dnes je více než 70 % všech jídel připravovaných a podávaných v předškolních zařízeních, školách a domovech pro seniory organické. Představuje přibližně 8500 tun potravin ročně (v hodnotě 24 milionů EUR) nebo 65000 obědů denně. Město chce 159 v blízké budoucnosti dosáhnout 90 % a snížit emise skleníkových plynů v souvislosti s nákupem potravin o 40 %.

¹⁵⁶ <https://bluedeal.integraalwaterbeleid.be/about-blue-deal>.

¹⁵⁷ Stanovisko Výboru regionů [Akční plán EU pro ekologické zemědělství](#), NAT-VII/019, 01–02. prosince 2021, zpravodaj Uroš Brežan(SI/GREENS), starosta města Tolmin.

¹⁵⁸ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu-organic-day-commission-celebrates-winners-first-ever-eu-organic-awards-2022-09-23_en.

¹⁵⁹ <https://malmo.se/Bo-och-leva/Utbildning-och-forskola/Skolmat-i-grund--och-gymnasieskolan.html>.

POŘIZOVÁNÍ MÍSTNÍCH A SEZÓNŇÍCH PRODUKTŮ

BOLZANO-JIŽNÍ TYROLSKO PŘÍSTUP K VEŘEJNÝM ZAKÁZKÁM

Udržitelné zadávání veřejných zakázek v oblasti potravin je dalším způsobem, jak zajistit odolnost potravinových systémů EU. Tento nástroj, který je účinný, ale stále není univerzálně používán, může místním a regionálním orgánům pomoci upřednostňovat zdravé, sezónní a místní potraviny, jakož i krátké dodavatelské řetězce. Provincie Bolzano-Jižní Tyrolsko (Itálie), která je jedním z klíčových zastánců tohoto přístupu, 160 zavedla do své praxe zadávání zakázek kritéria udržitelnosti s cílem „přinášet regionální, zdravé a zdravé pokrmy na talíře jídelen, a to jak ve školách, tak v nemocnicích“.

Stojí za zmínku, že tyto průkopnické přístupy se mohou stát součástí práva EU. Horizontální rámcový zákon, který byl oznámen ve strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“ a očekává se koncem roku 2023, by měl urychlit a usnadnit přechod k udržitelnosti a zajistit, aby potraviny uváděné na trh EU byly stále udržitelnější. S výhradou veřejných a cílených konzultací návrh obsahoval pojmy „obecný povinný požadavek na udržitelné zadávání veřejných zakázek“, jakož i možnost flexibilně doplnit kritéria a priority týkající se např. plynutí potravinami nebo využívání půdy a vody.¹⁶¹

Výbor regionů ve svém předběžném stanovisku k tomuto budoucímu zákonu¹⁶² zastává názor, že má-li Evropa zajistit potravinové zabezpečení, musí investovat do udržitelné místní zemědělské produkce a zkrátit své dodavatelské řetězce. Upřednostňování místních produktů, získávání udržitelných zakázek a přechod ke klimaticky neutrálním a odolným potravinovým systémům je jediným způsobem, jak zajistit, aby Evropa byla potravinovým krizím odolná.

¹⁶⁰ <https://news.provinz.bz.it/de/news/nest-auf-dem-weg-zu-nachhaltiger-ernahrung-in-sudtirol>.

¹⁶¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13174-Sustainable-EU-food-system-new-initiative/public-consultation_en.

¹⁶² Stanovisko Výboru regionů [Právní rámec pro udržitelné potravinové systémy](#), NAT-VII/033, 24.–25. května 2023, zpravodaj Joke Schauvliege (BE/ELS), místopředseda Vlámského parlamentu.

E. Sociální nerovnosti a demografické změny

Zatímco celková zaměstnanost se zlepšuje a chudoba mírně klesá, v celé EU přetrvávají významné nerovnosti na místní a regionální úrovni. To se týká míry zaměstnanosti a chudoby, rozdílů v odměňování žen a mužů a nezaměstnanosti mladých lidí. Jak můžeme snížit rozdíly mezi regiony a zajistit, aby naše politiky podporovaly regionální trhy práce? Jak můžeme zajistit, abychom vytvořili dovednosti, které potřebujeme pro ekologickou a digitální transformaci?

Zaměstnanost v EU překonala úroveň před krizí. Celkový počet osob pracujících v EU (164 milionů v eurozóně) ve druhém čtvrtletí roku 2022 dosáhl 213,4 milionu a míra zaměstnanosti (u osob ve věku 20 až 64 let) činila 74,8 %, což je o 1,9 procentního bodu více než před pandemií; v eurozóně to bylo 74,3 %, což je o 1,6 procentního bodu vyšší než před pandemií.¹⁶³

Rozdíl v zaměstnanosti žen a mužů zůstává v roce 2022 značný. V celé EU byl podíl mužů v produktivním věku v zaměstnání o 10,8 procentního bodu vyšší než podíl žen. Tento rozdíl v zaměstnanosti žen a mužů se v jednotlivých členských státech EU výrazně liší, přičemž nejnižší rozdíl hlášený v Litvě (1,4 p.b.) a nejvyšší v Rumunsku (20,1p.b.).¹⁶⁴

Trendy na trhu práce vykazují silné pozitivní signály. Navzdory značným rozdílům mezi ženami a muži se účast žen na trhu práce nadále zlepšuje. Růst nominálních mezd se rovněž zlepšil, ale ve většině členských států zůstal za inflací. Hrubé hodinové mzdy žen v EU však v roce 2021 zůstávají o 14,4 % nižší než mzdy mužů, a to navzdory skutečnosti, že odstranění rozdílů v odměňování žen a mužů zůstává hlavním cílem politiky v oblasti rovnosti žen a mužů jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni.¹⁶⁵

Slibnou statistikou je, že ženy zaměstnávají dvě ze tří nových pracovních míst vytvořených v EU v posledních dvou desetiletích, přičemž největší nárůst je mezi 30–49 lety a staršími ženami ve věku 50 let;¹⁶⁶ aby však bylo dosaženo cílů v oblasti rovnosti žen a mužů a zaměstnanosti uvedených v akčním plánu pro evropský pilíř sociálních práv, musí se zaměstnanost žen do konce desetiletí zvýšit nejméně třikrát rychleji než zaměstnanost mužů.¹⁶⁷

Míra zaměstnanosti v regionech se celkově zlepšuje, ale regionální nerovnosti zůstávají nezměněny. Míra zaměstnanosti a nezaměstnanosti se v jednotlivých regionech značně lišila dlouho před pandemií. Navzdory nedávnému hospodářskému oživení se některé regiony potýkají s přetrvávajícími problémy. Regiony jižní Itálie (Sicílie, Kampánie, Kalábrie a Puglia) zaznamenaly během posledních pěti let zlepšení, ale jejich míra zaměstnanosti stále zůstává pod 50 %. Region Åland (Finsko) zaznamenal nejvyšší míru zaměstnanosti mezi členskými státy (84,6 %) – Ålandy se v posledních pěti letech trvale nacházejí v top 10 regionech.¹⁶⁸

Míra zaměstnanosti výrazně vzrostla v regionech v Nizozemsku – Utrecht, Noord-Brabant, Zeeland, Drenthe, Overijssel, Gelderland a Noord-Holland všechny zaznamenaly míru zaměstnanosti nad 82 %,

¹⁶³ Evropská komise a Rada Evropské unie, [Návrh společné zprávy o zaměstnanosti](#), listopad 2022.

¹⁶⁴ Eurostat, [genderová statistika](#), březen 2023.

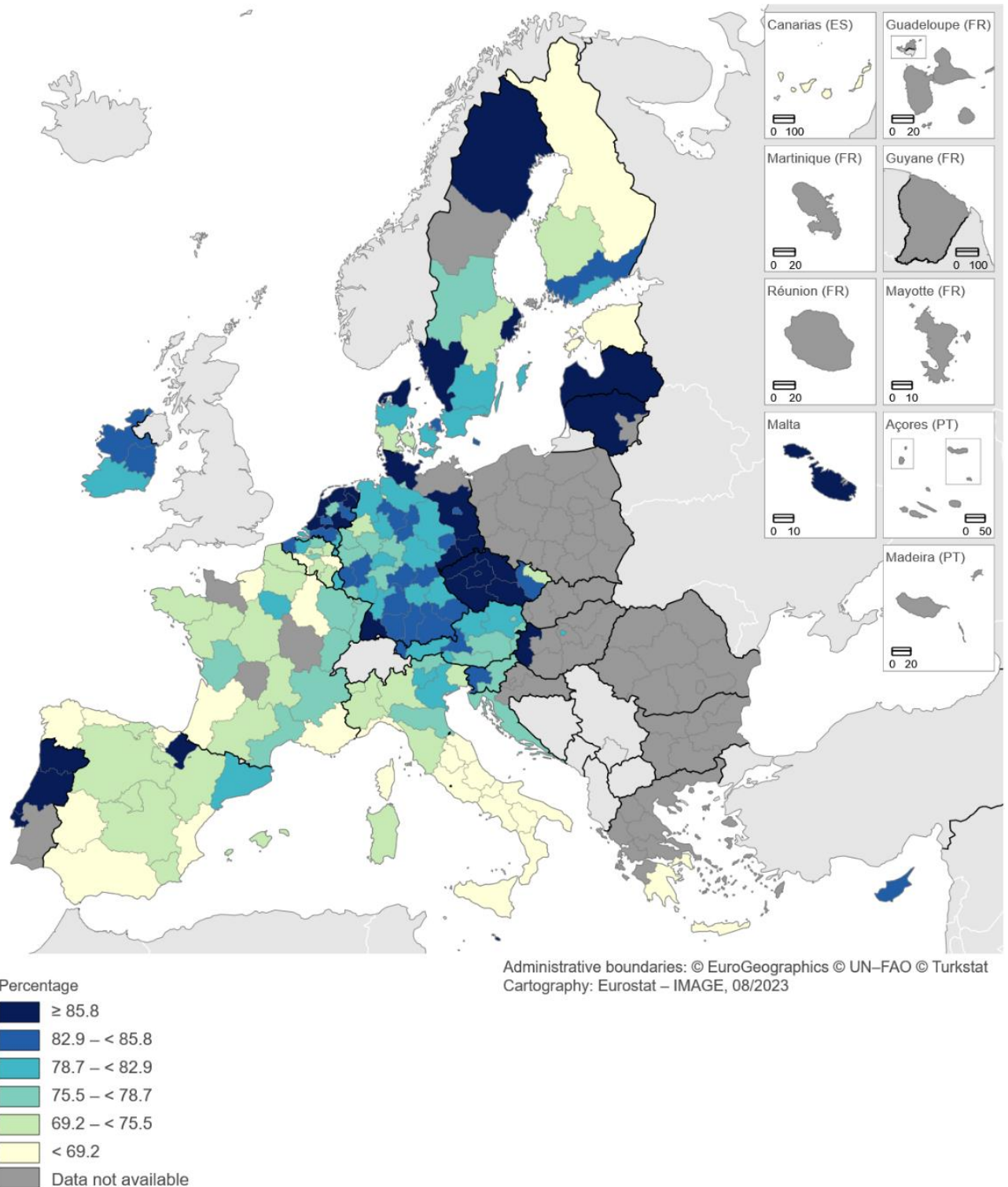
¹⁶⁵ *Tamtéž.*

¹⁶⁶ Eurofound, [Evropský monitor pracovních míst](#), květen 2023.

¹⁶⁷ *Tamtéž.*

¹⁶⁸ Podle údajů z [regionálních řad zaměstnanosti Eurostatu](#).

zatímco Flevoland, Friesland, Zuid-Holland a Groningen překročily 80 %. Tyto regiony spolu s regiony Niederbayern, Oberbayern, Schwaben, Tübingen a Oberpfalz (Německo) (a Ålandy, jak je uvedeno výše) byly jedinými regiony EU s mírou zaměstnanosti nad 80 %.¹⁶⁹

¹⁶⁹ Tamtéž.

Obrázek 10 – Míra zaměstnanosti podle regionů NUTS 2 (od roku 2020), 2022

Zdroj – kompilace VR na základě Eurostatu¹⁷⁰

Poznámka – Všechny úrovně ISCED 2011, muži a ženy od 20 do 64 let/Údaje nejsou k dispozici pro několik regionů východní Evropy

Míra nezaměstnanosti se zlepšila – dokonce i počty dlouhodobé nezaměstnanosti mírně klesají.

Míra nezaměstnanosti v EU (15–74 let) pokračovala v klesajícím trendu ve výši 6,2 % v roce 2022 (z 6,8 % v roce 2019). Dlouhodobá nezaměstnanost činila 2,4 % aktivní populace, což je zlepšení oproti 2,7 % v roce 2019 a 2,8 % v roce 2021.¹⁷¹

Je třeba poznamenat, že do května 2023 bylo 289000 uprchlíků z Ukrajiny, kteří jsou příjemci režimu dočasné ochrany EU, zaregistrováno jako nezaměstnané ve 22 zemích, které tyto údaje poskytly Eurostatu.

Regiony v Česku měly v roce 2022 nejnižší míru nezaměstnanosti; 172 nejnižší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána ve Středočeském kraji (1,2 %), následované krajem Praha (1,6 %), Česko-jihovýchodním a jihozápadním krajem a regionem Střední Zadunají (Maďarsko) (všechny tři 1,7 %).

Analýza nadále zdůrazňuje, že míra nezaměstnanosti zůstala vysoká v regionech ve Španělsku, Řecku a Itálii. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v regionech Ceuta (28,4 %), Melilla (21,6 %) a Andalusie (19 %) (Španělsko); kromě toho všechny španělské a řecké regiony vykazovaly míru nezaměstnanosti nad průměrem EU (6,2 %) spolu s regiony Finska, Kypru a Lotyšska (oba pouze jeden region v zemi). Míra nezaměstnanosti v 25 regionech se zdvojnásobila ve srovnání s průměrem EU (12,4 %); devět z nich bylo v Řecku a ve Španělsku, čtyři ve Francii a tři v Itálii.

Regionální nerovnosti jsou velmi výrazné ve Španělsku, Itálii a Francii, kde byl rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší mírou nezaměstnanosti v roce 2022 19,8, 14,8 a 12,7 procentního bodu.

Regionální míra nezaměstnanosti se mezi muži a ženami liší. Regiony s nejvyšší a nejnižší mírou nezaměstnanosti se liší podle pohlaví. V roce 2022 bylo 10 nejvyšších mír nezaměstnanosti mužů ve španělštině, Francii (nejvzdálenější) a italských regionech a ve třech regionech s nejvyšší mírou nezaměstnanosti mužů byly španělské regiony Ceuta (23,9 %) a Melilla (17,7 %) a francouzský nejvzdálenější region Réunion (19,9 %). Nejvyšší míra nezaměstnanosti žen byla většinou ve španělských a řeckých regionech a tři s nejvyšší mírou nezaměstnanosti žen byly španělské regiony Ceuta (34,6 %) a Melilla (25,8 %) a řecký region Západní Makedonie (24,4%).¹⁷³

Nezaměstnanost mladých lidí zůstává v EU vysoká, přičemž mezi regiony existují značné rozdíly.¹⁷⁴ V roce 2022 činila průměrná míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15–29 let v EU 11,3 %, což představuje pokles o 1,7 procentního bodu oproti roku 2021. Existují však značné regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti mladých lidí v rozmezí od 1,7 % do 42,4 % v roce 2022. Nejnižší míra nezaměstnanosti mladých lidí byla zaznamenána v Česku, ve Středočeském kraji (1,7 %), jihozápadním (3,1 %) a Praze (3,2 %), v Německu v Horním Bavorsku (3,3 %) a v Polsku v regionu Západní Zadunají (3,6 %).

¹⁷⁰ Kód souboru údajů Eurostatu: lfst_r_lfe2emprtn.

¹⁷¹ Podle údajů z [regionálních řad nezaměstnanosti Eurostatu](#).

¹⁷² Eurostat, [statistika nezaměstnanosti na regionální úrovni](#), duben 2022.

¹⁷³ *Tamtéž*.

¹⁷⁴ Eurostat, [nezaměstnanost v eurozóně 6,5 %: EU na 6,0 %](#), květen 2023.

Nejvyšší nezaměstnanost mladých lidí vykazuje španělské a řecké regiony, a to navzdory skutečnosti, že ve srovnání s rokem 2021 se nezaměstnanost osob ve věku 15–29 let v roce 2022 v těchto regionech nejvíce snížila. Nejvyšší míra nezaměstnanosti mladých lidí byla zaznamenána v regionu Ceuta (42,4 %) (Španělsko), následované Tesálií (39,8 %), středním Řeckem (36,5 %) (Řecko) a Melillou (36,1 %) (Španělsko). V západní Makedonii (Řecko) a v Kampánii a Sicílii (Itálie) byla také vysoká míra nezaměstnanosti mladých lidí s 34,3 %. Pět největších regionů s nejvyšším poklesem míry nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15–29 let v letech 2021 až 2022 se zároveň nachází v Řecku a Španělsku: řecké regiony Jižního Egeje (-17,9 %) a Východní Makedonie, Thrákie (-15,4 %), španělské regiony Ceuty (-13,6 %) a Kanárské ostrovy (-10,3 %) a řecké Peloponés (-8,4 %).¹⁷⁵

V roce 2022 bylo přibližně 95,3 milionu osob v EU, tj. 21,6 % celkové populace, ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením. Ženy (22,7 %) čelí chudobě častěji než muži (20,4 %). Kromě toho bylo ohroženo více než 24,4 % obyvatel EU žijících v domácnostech se závislými dětmi.¹⁷⁶ Lidé žijící ve velké části Bulharska, Řecka a Rumunska, stejně jako střední a jižní regiony Španělska a jižní regiony Itálie, byli často častěji ohroženi chudobou nebo sociálním vyloučením. V roce 2020 byl¹⁷⁷ nejvyšší podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením zaznamenán v rumunském regionu Sud-Est (51,9 %); byl to jediný region v EU, kde většina obyvatel čelila takovým rizikům. Dalším nejvyšším podílem byly Kampánie (47,4 %) (Itálie) a Severozapaden (4,2 %) (Bulharsko). Všechny tři regiony vykazovaly po sociálním transferu relativně vysoké riziko měnové chudoby.¹⁷⁸

Tvorba pracovních míst v EU by se měla zaměřit na vytváření pracovních míst v EU a na pracovní místa v oblasti péče. Technologie a digitalizace jsou klíčovými hnacími silami přímého růstu pracovních míst na celém světě, ale také významnými přispěvateli k hospodářskému rozvoji v jiných odvětvích. Jedna studie mezi evropskými zeměmi¹⁷⁹ našla empirické důkazy naznačující, že hospodářský rozvoj evropské technologické zaměstnanosti má nepřímý dopad v jiných odvětvích – studie uvádí, že každé další pracovní místo v oblasti technologií vede ke vzniku přibližně pěti dalších pracovních míst v jiných odvětvích v Evropě. Kromě toho Mezinárodní organizace práce¹⁸⁰ odhaduje, že investice do péče by mohly do roku 2035 celosvětově vytvořit až 299 milionů pracovních míst, z nichž 78 % by podle odhadů měly zastávat ženy a 84 % by mělo být formálním zaměstnáním.

Dosažení hlavních cílů evropského pilíře sociálních práv do roku 2030 bude obtížné, ale musí zůstat v centru sociální politiky EU: nejméně 78 % zaměstnaných osob (ve věku 20–64 let); nejméně 60 % všech dospělých, kteří se každoročně účastní odborné přípravy; počet osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením se ve srovnání s rokem 2019 snížil nejméně o 15 milionů, včetně nejméně 5 milionů dětí.

Regiony a města jsou ústředním prvkem podpory politik souvisejících s EPRS. Úrovně finančních problémů u nízkopříjmových domácností byly srovnatelné s úrovněmi zaznamenanými po finanční krizi. Budoucí výzvou, zejména pokud má být dosaženo hlavních cílů akčního plánu evropského pilíře

¹⁷⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230530-2>.

¹⁷⁶ Eurostat, [Living conditions in Europe – chudoba a sociální vyloučení](#), červen 2023.

¹⁷⁷ Eurostat, [Regionální statistiky](#) – regionální statistiky AROPE jsou k dispozici do roku 2020.

¹⁷⁸ Eurostat, [Living conditions in Europe – chudoba a sociální vyloučení](#), červen 2023.

¹⁷⁹ GOOS, M., Konings, J., a Vandeweyer, M., [Employment Growth in Europe: The Roles of Innovation, Local Job Multipliers and Institutions \(Úloha inovací, místní multiplikátory a instituce\)](#), říjen 2015.

¹⁸⁰ International Labour Organization, [Care at work Investing in care leave and services for a more gender equal world of work \(Péče při práci Investice do pečovatelské dovolené a služeb pro svět práce rovnějšího pohlaví\)](#), 2022.

sociálních práv do roku 2030, je zmírnit finanční zátěž v těchto domácnostech. Města a regiony mohou v tomto úsilí pomoci prováděním podpůrných politik a iniciativ.

Bezdomovectví zůstává vážným problémem, ale města EU se v boji proti němu spojují. Nicméně závazek členských států (Lisabonské prohlášení z června 2021), že se pokusí ukončit bezdomovectví do roku 2030, je za současných hospodářských a sociálních podmínek s největší pravděpodobností nedosažitelný. Pandemie, důsledky války proti Ukrajině, inflace a rostoucí ceny energií měly negativní dopad na hospodářskou situaci, což vysvětluje, proč stále existuje mnoho lidí, kteří čelí problémům s bydlením nebo dokonce bezdomovectví.

Existuje však naděje, že činnost Evropské platformy pro boj proti bezdomovectví (EPOCH) povede ke snížení počtu bezdomovců v EU. EPOCH poskytuje nástroj, který pomáhá posílit prevenci a uplatňovat integrované přístupy založené na bydlení, podporovat vzájemné učení tvůrců politik a odborníků z praxe, přispívat k využívání možností financování EU, posilovat důkazy a monitorování bezdomovectví a šířit a prosazovat osvědčené postupy.

VZÁJEMNÉ UČENÍ PROTI BEZDOMOVECTVÍ

EVROPSKÁ PLATFORMA PRO BOJ PROTI BEZDOMOVECTVÍ

V roce 2022 několik měst, jako je Madrid (Španělsko), Lyon (Francie) a Gent (Belgie), uspořádalo pod záštitou EPOCH akce vzájemného učení, které se zaměřily na podporu výměny osvědčených postupů v boji proti bezdomovectví a na prezentaci přístupu v první řadě v oblasti bydlení. Město Tampere (Finsko) má jednu z nejúspěšnějších strategií pro vymýcení bezdomovectví a dosáhlo úžasných výsledků při snižování počtu lidí bez domova.

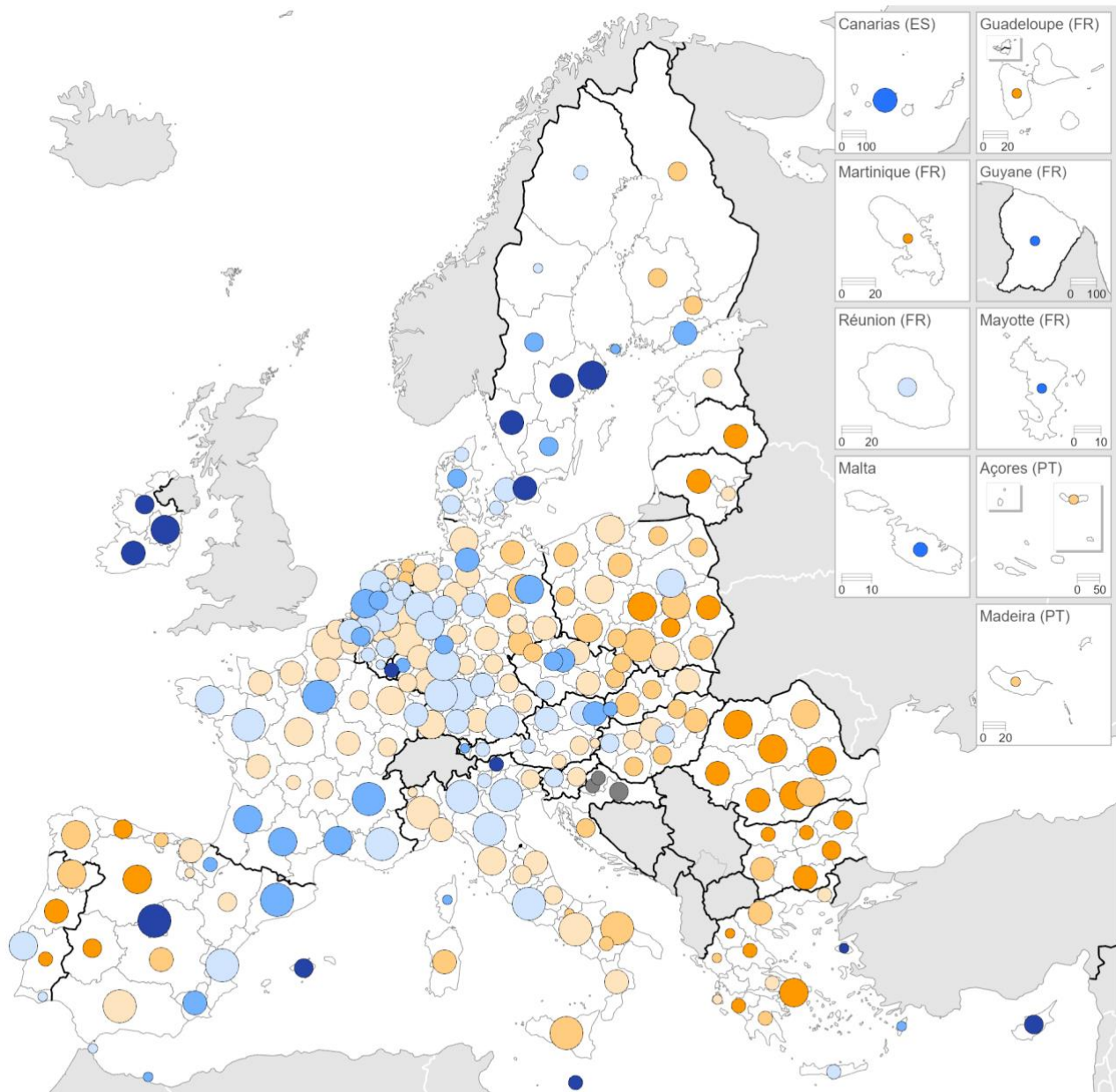
Nově vznikající pracovní postupy, jako je práce na dálku a práce prostřednictvím platform, mohou přinést společenské a hospodářské přínosy, ale vyžadují přizpůsobení předpisů, politik a pracovní kultury. Nedávná pandemie vedla k významnému počtu lidí pracujících na dálku nebo k nalezení zaměstnání na digitálních platformách. Tento vývoj však musí jít ruku v ruce s řádným sledováním, regulací a prosazováním, aby se zabránilo vykořisťování pracovníků. Právo odpojit se musí být nedílnou součástí práce z domova. Kromě toho algoritmické řízení, chybná klasifikace statusu zaměstnání a nedostatečná přeshraniční transparentnost představují výzvy, které je třeba řešit, aby byl zajištěn spravedlivý trh práce pro pracovníky platform.

Všechny regiony EU jsou postiženy demografickými dopady, jako je stárnutí obyvatelstva způsobené delší dobou života a nízkou porodností, ale některé, zvláště vzdálené, venkovské, ostrovní a/nebo příhraniční regiony, které čelí velkému vylidňování, jsou postiženy podstatně vážněji než jiné, jak uvádí výzkumná služba Evropského parlamentu, která informuje o demografických *trendech v regionech EU*.¹⁸¹

¹⁸¹ Výzkumná služba Evropského parlamentu, [demografické trendy v regionech EU](#), leden 2019.

Pracovní dokument útvarů Evropské komise o demografii z minulého roku navíc¹⁸² ukazuje, že téměř dvě třetiny rychle se snižující populace regionu žijí v regionu s nízkým hrubým domácím produktem (HDP) na obyvatele ve srovnání s 28 % v celé EU. V rychle rostoucích regionech žije 83 % obyvatel v regionu s vysokým HDP na obyvatele, ve srovnání s 46 % v celé EU. Vztah mezi rychlým úbytkem obyvatelstva a HDP na obyvatele má významnou složku mezi městy a venkovem. V chudých regionech s rychlým poklesem počtu obyvatel žije 55 % obyvatel ve venkovském regionu a pouze 1 % v městském regionu, zatímco pro celou populaci EU 21 % žije ve venkovském regionu a 40 % v městské zóně.

¹⁸² Evropská komise, [pracovní dokument útvarů Komise o dodatečných údajích, mapách a tabulkách týkajících se klíčových aspektů demografické změny a jejího dopadu](#), červen 2020.

Projected change between 2021 and 2050 (per 1 000 persons)

2021 (million persons)
EU = 447.2

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 08/2023

EU = -13.4

≥ 150

75 – < 150

0 – < 75

-75 – < 0

-75 – < -150

< -150

■ Data not available

○ ≥ 3.75

○ 2.25 – < 3.75

○ 1.40 – < 2.25

○ 0.85 – < 1.40

○ 0.45 – < 0.85

○ < 0.45

Obrázek 11 – Vývoj populace, 2021–2050 podle regionů NUTS 2

Zdroj – kompilace VR na základě Eurostatu¹⁸³

¹⁸³ Kódy souborů údajů Eurostatu: demo_r_pjangrp3, proj_19rp3 a proj_19np.

Nerovnost mezi členskými státy sice klesá, avšak podle zprávy Evropské komise o strategickém výhledu z roku 2023 dochází také k výraznému nárůstu nerovnosti mezi jednotlivými členy.¹⁸⁴

V roce 2021 vydělalo 20 % populace 38,2 % celkového ekvivalizovaného příjmu v EU, zatímco nejnižší 20 % dostalo pouze 7,9 %, přičemž mezi členskými státy byly velké rozdíly. Tato čísla odrážejí evropské postoje: 81 % občanů EU se domnívá, že příjmová nerovnost je nadměrná. Mnoho Evropanů žijících v různých městech a městech, které trpí hospodářskou stagnací a poklesem, je stále více nespokojeno v důsledku nerovností v oblasti vzdělávání nebo profesních možností, sociální mobility, rovnosti, střední délky života nebo konektivity.

Příjmová nerovnost je zároveň stále naléhavější v důsledku koncentrace bohatství, brání spravedlivým příležitostem a vzestupné sociální mobilitě a zároveň podněcuje politickou polarizaci. Monitorování a sběr údajů jsou stále problémem, pokud jde o měření chudoby. Údaje o osobách ohrožených chudobou a sociálním vyloučením jsou stále roztržité a příležitostně nedostupné na regionální úrovni. Pro dosažení hlavního cíle do roku 2030, kterým je záchrana 15 milionů lidí před chudobou, je zapotřebí přesný obraz situace na místní a regionální úrovni, zejména proto, že místní a regionální orgány mají na starosti provádění významné části sociálních politik v EU.

Zpráva o strategickém výhledu rovněž uvádí, že **sociální soudržnost narušuje.**¹⁸⁵ **Změna klimatu a mnoho transformačních procesů pravděpodobně postihnou území a lidi nerovnoměrně, což bude mít nepřiměřené důsledky pro nejhudší a nejzranitelnější osoby. Ekologická transformace EU může být účinná pouze tehdy, pokud se na ní mohou lidé podílet a profitovat z ní.** V opačném případě bude zhoršující se sociální soudržnost ohrožovat víru ve vlády, jakož i proveditelnost přechodů.

Je třeba klást větší důraz na řešení nerovností mezi členskými státy na místní a regionální úrovni posílením sociální soudržnosti a zásad partnerství a víceúrovňové správy. To vyžaduje silnou spolupráci mezi místními a regionálními orgány a sociálními partnery, jakož i občanskou společností s cílem rozvíjet místní strategie sociálního začleňování a soudržnosti.

Existují silné známky oživení, ale musí zahrnovat vzestupnou konverzi a zahrnout všechny. Navzdory známkám oživení se podle vývoje zaměstnanosti a sociální situace v Evropě 2023 finanční problémy¹⁸⁶ domácností zvýšily z 12,5 % v prosinci 2021 na 15,8 % v prosinci 2022. Zvýšil se také počet jednotlivců, kteří očekávají, že se budou muset ponořit do svých úspor, aby splnili denní požadavky, a to z 9,1 % v prosinci 2021 na 11,8 % v prosinci 2022.

Několik regionů a měst EU podniklo iniciativy k opětovnému začlenění dlouhodobě nezaměstnaných na trh práce. Tyto programy jsou z velké části založeny na zásadách „nulové dlouhodobé nezaměstnanosti“, „záruky zaměstnání“ a „místní záruky zaměstnanosti“.

Tyto projekty byly vypracovány s velmi malou pomocí a dohledem EU; zatímco některé (*projekty Territoires zéro chômeur de longue durée* ve Francii a Belgii) dostávají finanční prostředky z Evropského sociálního fondu plus (ESF+), většina ostatních využívá vnitrostátních nebo regionálních

¹⁸⁴ Evropská komise, [zpráva o strategickém výhledu 2023](#), 2023.

¹⁸⁵ *Tamtéž.*

¹⁸⁶ Evropská komise, [Zaměstnanost a sociální rozvoj v Evropě 2023: Řešení nedostatku pracovních sil a nedostatků v dovednostech v EU](#), 2023.

zdrojů. Programy rovněž podporují přechod na ekologičtější pracovní místa, neboť zaměstnávají lidi v recyklaci, zahradničení, opravách jízdních kol, čištění znečištěných oblastí atd.

Tyto projekty prokázaly velký příslib; VR ve svém stanovisku k nulové dlouhodobé nezaměstnanosti¹⁸⁷ vyzývá Evropskou komisi, aby podporovala podobné projekty, podporovala replikaci úspěšných modelů sociální ekonomiky ve více členských státech, zmapovala tyto iniciativy, mimo jiné mobilizací své evropské sítě veřejných služeb zaměstnanosti, a aby navrhla pokyny pro provádění těchto iniciativ v jiných členských státech EU.

V neposlední řadě požaduje, aby byly některé fondy ESF+ vyčleněny na místní iniciativy „nulová dlouhodobá nezaměstnanost“ s cílem překonat tyto obtíže, zejména ve formě podpory pro zahájení a rozvoj projektů na místní úrovni. Znovu rovněž opakuje doporučení, které bylo uvedeno v předchozím stanovisku,¹⁸⁸ aby bylo možné účinněji řešit dlouhodobou nezaměstnanost prostřednictvím mimořádných iniciativ, jako je vytvoření fondu ad hoc pro boj proti dlouhodobé nezaměstnanosti.

NULOVÁ DLOUHODOBÁ NEZAMĚSTNANOST A ZÁRUKY ZAMĚSTNÁNÍ

MĚSTA PROVÁDĚJÍ PROGRAMY NA ZVÝŠENÍ ZAMĚSTNANOSTI

Nulové dlouhodobé programy lze nalézt především v různých oblastech ve Francii a Belgii (Territoires zéro chômeur de longue durée, TZCLD), zatímco Gramatneusiedl (Rakousko) a Groningen (Nizozemsko) – s názvem „Basisbaan“ – jsou založeny na zásadě záruky zaměstnání. Podobné programy byly vyvinuty v Berlíně (Německo), Římě (Itálie) a Koninu (Polsko), abychom jmenovali alespoň některé.

¹⁸⁷ Stanovisko Výboru regionů [nulová dlouhodobá nezaměstnanost: místní a regionální perspektiva](#), SEDEC-VII/037, 24.–25. května 2023, zpravodaj Yonnc Polet (BE/SES): 1 místostarosta města Berchem-Sainte-Agathe.

¹⁸⁸ Stanovisko Výboru regionů [Integrace dlouhodobě nezaměstnaných na trhu práce](#), SEDEC- VI/006, 10.–11. února 2016, zpravodaj Enrico Rossi (IT/SES), předseda regionu Toskánsko.

Kapitola II – Regiony a města jako aktéři udržitelného rozvoje a soudržnosti

Ekologická a digitální transformace evropských ekonomik zaměřená na lepší účinnost a klimatickou neutralitu jsou klíčovými prvky dlouhodobé strategie EU pro udržitelný rozvoj. Pouze prováděním nových a stávajících nástrojů Zelené dohody EU „v praxi“ (vedle strategií zajišťujících sociální, hospodářskou a územní soudržnost a předcházení dalším rozdílům v celé Unii) se transformace našich ekonomik může stát úspěchem, který Evropa potřebuje, aby udržela krok s technologickými, geopolitickými a společenskými výzvami, které před námi stojí.

Jak můžeme zajistit hospodářský rozvoj, digitalizaci a průmyslovou transformaci na jedné straně a sociální zabezpečení, digitální odolnost, hospodářskou autonomii a prosperující místa a lidi na straně druhé? Regiony a města nabízejí mnoho řešení, která zajistí, že žádné místo a nikdo nebude opomenut, od místních klimatických paktů po meziregionální vodíkové aliance a integrované venkovské strategie pro boj proti vylidňování.

A. Zelená dohoda pro Evropu a cíle udržitelného rozvoje

Regiony a města jsou zásadními aktéry při zajišťování úspěšného provádění cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje¹⁸⁹ a Zelené dohody pro Evropu.¹⁹⁰ Je však třeba je podporovat odpovídajícími pravomocemi, lidskými schopnostmi, právními rámci a finančními zdroji. Co je třeba udělat pro harmonizaci růstu a prosperity s náročnými sociálními a environmentálními opatřeními nezbytnými pro dosažení klimatické neutrality a udržitelnosti?

Evropa musí důsledně provádět cíle udržitelného rozvoje a Zelenou dohodu pro Evropu na všech úrovních správy, má-li zůstat klíčovou globální ekonomikou a lídrem v oblasti udržitelného rozvoje a sociálního a hospodářského blahobytu.

Pokrok při plnění cílů udržitelného rozvoje se od roku 2020 v důsledku četných krizí zpomalil a v některých případech se pokrok dokonce zvrátil. Je třeba dosáhnout většího pokroku u řady cílů udržitelného rozvoje, zejména cílů souvisejících s opatřeními v oblasti klimatu a ochranou a udržitelným využíváním přírodních zdrojů. Urychlení provádění cílů udržitelného rozvoje je nyní naléhavější než kdy jindy, se zvláštním zaměřením na osoby žijící ve zranitelném postavení.¹⁹¹

Podle odhadů¹⁹² Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) **bez zapojení místních a regionálních orgánů bude nejméně 105 ze 169 cílů odvozených ze 17 cílů udržitelného rozvoje splněno.**

Průzkum na téma Úloha měst a regionů pro cíle udržitelného rozvoje v nejistém geopolitickém kontextu¹⁹³ zdůrazňuje **cíle udržitelného rozvoje jako klíčový rámec pro regiony a města pro zotavení z pandemie COVID-19 a pro řešení dopadů ruské války proti Ukrajině.** Toto hodnocení zapojení regionů a měst do cílů udržitelného rozvoje v roce 2023 naznačuje, že nedávné krize je neodradily od jejich předchozího závazku k plnění cílů udržitelného rozvoje, ale spíše je posílily a postavily cíle udržitelného rozvoje jako řešení současných výzev. Výsledky dále naznačují, že cíle udržitelného rozvoje budou rovněž použity k boji proti budoucím nejistotám: 39 % místních a regionálních orgánů, které se průzkumu zúčastnily, využilo cíle udržitelného rozvoje před pandemií a nadále tak činilo k řešení oživení. Kromě toho 25 % před pandemií nevyužilo cíle udržitelného rozvoje, ale plánovalo tak učinit nyní.

Obnovený závazek regionů a měst k plnění cílů udržitelného rozvoje je dále doložen neustále rostoucím počtem dobrovolných místních přezkumů – nejvyšší kvality monitorování cílů udržitelného rozvoje. Dosud bylo předloženo 129 VLR, z nichž jedna třetina pochází z regionů a měst EU, což ukazuje jejich nadšenou angažovanost. Více měst EU, jako je Porto a Štrasburk, v současné době připravuje své VLR.

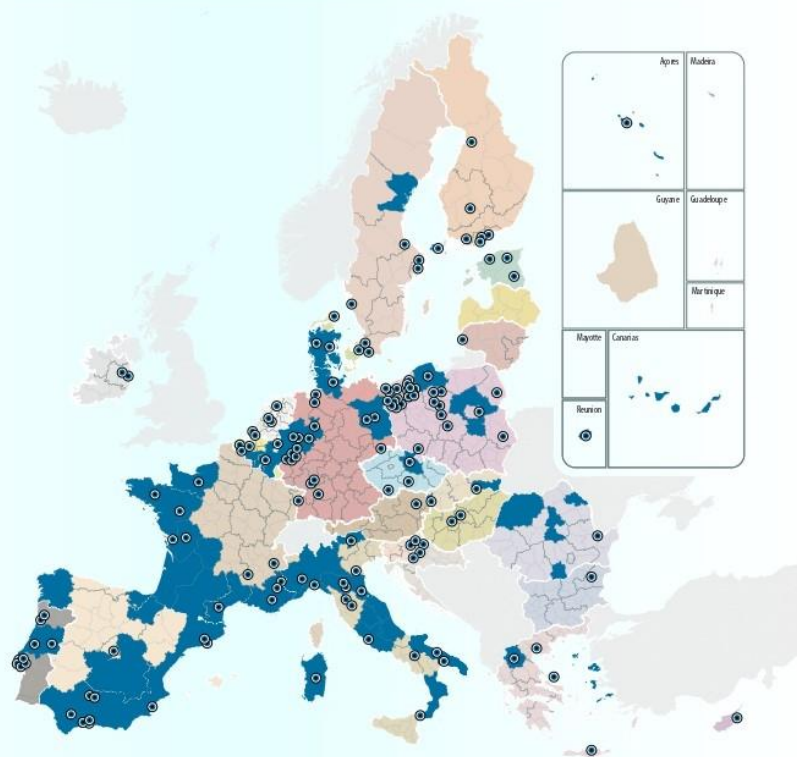
¹⁸⁹ <https://sdgs.un.org/goals>.

¹⁹⁰ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

¹⁹¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3801.

¹⁹² OECD, *Cíle udržitelného rozvoje jako rámec pro oživení po pandemii COVID-19 ve městech a regionech*, 2022.

¹⁹³ <https://www.unsdsn.org/>. Průzkum probíhal od února do dubna 2023 a shromáždil 266 odpovědí. OECD zveřejní zprávu v listopadu 2023.

Obrázek 12 – regiony a města EU provádějící cíle udržitelného rozvoje v roce 2023

Zdroj – kompilace VR na základě VR/UNSDSN/OECD194

Poznámka – Tato mapa záměrně zobrazuje pouze vybrané regiony

Využívání cílů udržitelného rozvoje se vyznačuje propastí mezi pobřežím a středem v EU. Západní a jižní Francie, Portugalsko, Španělsko, Belgie, Nizozemsko, Dánsko, Finsko, pobaltské státy, Polsko, Rumunsko a Itálie a obecněji místní a regionální orgány pobřežních regionů jsou silně zapojeny do provádění cílů udržitelného rozvoje, zatímco centrální státy EU je zřejmě málo využívají.

Pokud jde o využívání cílů udržitelného rozvoje, neexistuje žádný místní a regionální rozdíl. Spíše existují rozdíly, pokud jde o pravomoci a pravomoci místních a regionálních orgánů v členských státech EU. Například ve Finsku a v pobaltských státech mají města velkou volnost při plnění cílů udržitelného rozvoje a jejich zapojení má dopad i mimo jejich volební obvody. Ve Finsku, kde je hustota obyvatelstva nízká, má zapojení šesti největších měst v celé zemi velký dopad. Zapojení tří měst v Estonsku podněcuje akce na všech úrovních. Stejně tak ve Španělsku a Itálii jsou regiony hnací silou pro provádění cílů udržitelného rozvoje na svých územích a ve městech.

Velký počet a rozmanitost iniciativ na vnitrostátní, evropské a mezinárodní úrovni na podporu lokalizace cílů udržitelného rozvoje rovněž ukazuje, jak energický je závazek regionů a měst. Projekty EU, jako je síť URBACT Cities for Sustainable Governance, strategie pro 195 inteligentní

¹⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/survey-sdg.aspx>.

¹⁹⁵ Tato síť je nástupcem sítě URBACT Global Goals for Cities. Mezi města této sítě patří Espoo (FI), Agios Dimitrios (EL), Braga (PT), Gabrovo (BG), Jablonec nad Nisou (CZ), Košice (SK), Mannheim (DE), Tallinn (EE) a Valencie (ES); další informace jsou k dispozici na adrese: <https://urbact.eu/knowledge-hub/localising-sdgs/2023-crucial-time>.

specializaci, projekt Společného výzkumného střediska¹⁹⁶ EU REGIONS2030¹⁹⁷ a *Evropská příručka pro dobrovolné místní přezkumy cílů udržitelného rozvoje*, pilotní projekt¹⁹⁸ OECD o územním přístupu k cílům udržitelného rozvoje, nový sekretariát¹⁹⁹ OSN pro místní spolupráci²⁰⁰ v Bilbau a pracovní skupina Eurocities pro cíle udržitelného rozvoje jsou jen několika příklady struktur na všech úrovních, které podporují regiony a města v souvislosti s cíli udržitelného rozvoje.

Lokalizace cílů udržitelného rozvoje

MĚSTO BRAGA, PORTUGALSKO

Braga, třetí největší město Portugalska, se vydalo na cestu s cílem lokalizovat cíle udržitelného rozvoje a využít je k vytváření inovativních pracovních míst a ke zlepšení blahobytu a péče o životní prostředí. Město se zúčastnilo programu URBACT EU Global Goals for Cities financovaného EU a nyní je členem sítě URBACT Cities for Sustainable Governance. Starosta Bragy Ricardo Rio je starostou OECD a předsedou výkonného výboru Globálního parlamentu starostů a primátorů, který je uznán za svůj závazek k inkluzivnosti. Město rovněž sdílí osvědčené postupy v rámci pracovní skupiny Eurocities pro cíle udržitelného rozvoje a v současné době provádí všechny cíle udržitelného rozvoje. Pokud jde o cíl udržitelného rozvoje č. 9 týkající se průmyslu, inovací a infrastruktury, vytvořila společnost Braga Startup Braga, inovační centrum na podporu podnikání s globálními ambicemi. Pomáhá podnikatelům vytvářet, zahajovat a urychlovat začínající podniky, zejména v oblasti digitální ekonomiky, zdravotnických technologií, nanotechnologií, biotechnologií a udržitelnosti. Poskytuje také přístup široké škále partnerů, mentorů a investorů. Komunita má nyní 190 začínajících podniků, které jsou zodpovědné za vytvoření více než 1000 pracovních míst a za zvýšení investic ve výši více než 375 milionů EUR.²⁰¹

Podpora SDGs at ALL LEVELS

BASKICKO, ŠPANĚLSKO

Baskicko provedlo cíle udržitelného rozvoje a jejich cíle na své úrovni a nyní je zastáncem cílů udržitelného rozvoje na všech úrovních. Komise již zveřejnila pět dobrovolných přezkumů na nižší než celostátní úrovni, aby podala zprávu o svém trvalém úsilí a závazcích při plnění cílů udržitelného rozvoje. Kromě vytvoření strategie pro dosažení cílů udržitelného rozvoje a mnohostranné platformy pro cíle udržitelného rozvoje byla rovněž průkopníkem v zavádění dluhopisů pro udržitelnost a zahrnutí cílů udržitelného rozvoje do svého rozpočtu. Kromě toho spolupracuje také s baskickými provinciemi, městy a občanskou společností na společném vytváření politik a zajištění jejich účinného provádění v praxi. V neposlední řadě prosazuje cíle udržitelného rozvoje na všech

¹⁹⁶ Viz: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/sustainable-development-goals> a

¹⁹⁷ https://knowledge4policy.ec.europa.eu/projects-activities/regions2030-project-monitoring-sdgs-eu-regions-%E2%80%93-filling-data-gaps_en.

¹⁹⁸ Evropská komise, *Evropská příručka pro dobrovolné místní přezkumy cílů udržitelného rozvoje – vydání 2022*, 2022.

¹⁹⁹ <https://www.oecd.org/cfe/territorial-approach-sdgs.htm>.

²⁰⁰ <https://local2030.org/>.

²⁰¹ https://urbact.eu/sites/default/files/2023-01/TFC_IAP%20Braga_0.pdf.

úrovních, včetně VR a OECD, jakož i na mezinárodní úrovni. Tato angažovanost na celosvětové úrovni vyvrcholila otevřením kanceláře UN Local2030 ve městě Bilbao v letošním roce.202

Pokud jde o Zelenou dohodu pro Evropu, ačkoli od jejího zahájení v prosinci 2019 vynaložilo ambiciózní legislativní úsilí, provede se nyní skutečný test, a to s jejím provedením a prováděním na vnitrostátní, regionální a místní úrovni. Řádné provádění těchto zdokonalených právních předpisů začalo až v roce 2023 – první dohody o legislativních aktech „Fit for 55“).

Kombinovaná interakce více právních předpisů a jejich asymetrický dopad na regiony a města s různými územními potřebami a možnostmi bude náročná, a to i s ohledem na nedostatek náležitých posouzení územního dopadu právních předpisů. Orgány EU a vnitrostátní orgány se nyní musí více než kdy jindy spojit s regionálními a místními orgány, aby zajistily, že právní předpisy Zelené dohody pro Evropu budou moci fungovat v praxi.

Bez ohledu na tento náročný kontext mají regiony a města silnou vůli jednat, chybí však schopnost provádět opatření a přetrvávají značné překážky. 90 % respondentů v průzkumu sítě regionálních center Výboru regionů (VR) na téma *Budoucnost Zelené dohody: hodnocení a výhled do budoucna203* potvrdily, že se aktivně podílely na vnitrostátní iniciativě nebo iniciativě EU pro provádění Zelené dohody, což naznačuje silný společný závazek vůči udržitelným postupům. Kromě toho 40 % respondentů uvedlo, že již mají jeden nebo více plánů udržitelného rozvoje.

Průzkum však rovněž odhalil, že 35 % účastníků se při účinném provádění těchto plánů potýká s problémy, což naznačuje potřebu cílené podpory a opatření na budování kapacit.

Nedostatek finančních prostředků je pro regiony a města hlavní výzvou a ohrožuje provádění politik Zelené dohody na nižší než celostátní úrovni. Průzkum Evropské investiční banky týkající se místní infrastruktury²⁰⁴ ukázal, že nedostatek finančních prostředků – spolu se zdoluhavými a nejistými regulačními procesy – nadále významně odrazuje obce, pokud jde o plánování investic. Obce jsou obzvláště nespokojené, přičemž více než 60 % svých investic do infrastruktury pro změnu klimatu a přizpůsobení se změně klimatu v posledních třech letech považovalo za nedostatečné. Kromě toho nedostatek kvalifikované pracovní síly a překážky v dodavatelském řetězci zpožďují provádění investičních plánů: nedostatek odborníků s dovednostmi v oblasti posuzování životního prostředí a klimatu představuje problém pro 69 % obcí v EU.

Rovněž nedostatek finančních zdrojů je největší výzvou při provádění cílů udržitelného rozvoje pro více než 60 % regionů a měst.²⁰⁵

Digitální a ekologická transformace pravděpodobně zesílí již tak odlišné vzorce růstu v Evropě. Podle společnosti Bertelsmann Stiftung vykazují regiony NUTS 2 s²⁰⁶ vysokými příjmy nejvyšší potenciál hospodářského růstu v rámci souběžné transformace, zatímco regiony s nízkými příjmy

²⁰² <https://www.local2030.org/event/view/553>.

²⁰³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

²⁰⁴ Evropská investiční banka, *The State of local infrastructure investment in Europe (Stav místních investic do infrastruktury v Evropě)* EIB Municipalities Survey 2022–2023, 2023.

²⁰⁵ *Tamtéž*.

²⁰⁶ Bertelsmann Stiftung, *Budoucnost soudržnosti EU: Dopady dvojí transformace na rozdíly v evropských regionech*, 2022.

vykazují nejnižší. Existuje tedy trend směřující k hospodářské divergenci v rámci EU. Pokud tento trend bude pokračovat, existuje riziko, že pokrok v provádění Zelené dohody i cílů udržitelného rozvoje klesne na nižší úroveň a že se stávající sociální nerovnosti prohloubí.

To se odráží v hodnocení regionů a měst, pokud jde o nejdůležitější výzvy v období po pandemii COVID-19: 46 % regionů a měst považuje lidový rozměr cílů udržitelného rozvoje (cíl 1 až 5), který zahrnuje chudobu a zdraví, za zdaleka největší výzvu období po pandemii COVID-19.²⁰⁷

Je nepopiratelné, že jsou zapotřebí kapacity pro budování kapacit pro místní a regionální orgány.²⁰⁸

Města a regiony za účelem zaplnění nedostatků v provádění využívají více sítí a iniciativ zaměřených na budování kapacit s cílem modernizovat a zintenzivnit svou činnost v rámci Zelené dohody. V posledních několika letech byly k již existující platformě Evropského paktu starostů²⁰⁹ a primátorů a k dohodě o zelených městech přidány nové iniciativy, jako²¹⁰ je iniciativa „Místní Zelená dohoda²¹¹“, iniciativa „Circular Cities and Regions Initiative“²¹² a mise EU pro přizpůsobení se změně klimatu²¹³ a 100 klimaticky neutrálních a inteligentních měst do roku 2030.²¹⁴

²⁰⁷ Mezi další problémy považované za nejproblematictější patří rozměr planety (cíl 6, 12, 13, 14 a 15) s 21 %, rozměr prosperity (cíl 7–11) rovněž 21 %, mírový rozměr (SDG16) ve výši 4 % a rozměr partnerství (cíl 17) na 8 %.

²⁰⁸ Diskuse o stanovisku VR Podpora potenciálu a synergií iniciativ EU v oblasti energetiky a klimatu pro regiony a města na 18. schůzi komise ENVE, která se konala dne 10. května 2023. Další informace jsou k dispozici na adrese: [Schůze komise ENVE \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/enve/)

²⁰⁹ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>.

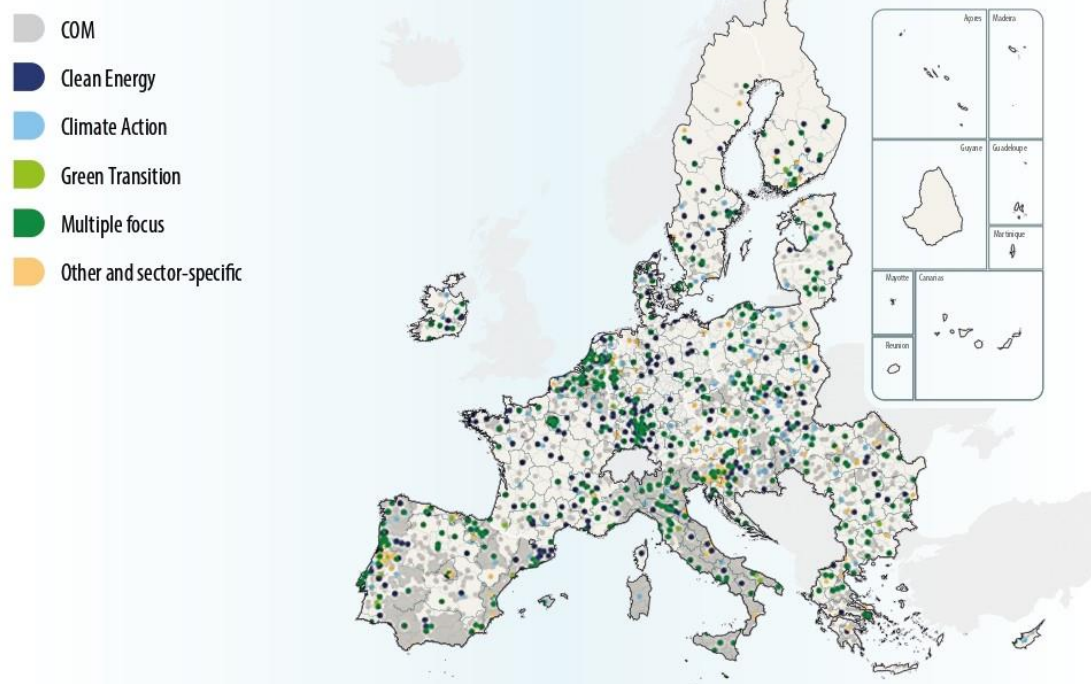
²¹⁰ https://environment.ec.europa.eu/topics/urban-environment/green-city-accord_en.

²¹¹ <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/themes/green-economy-and-local-green-deals>.

²¹² <https://circular-cities-and-regions.ec.europa.eu/circular-cities-and-regions-initiative>.

²¹³ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

²¹⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

Obrázek 13 – Zeměpisné mapování iniciativ místních a regionálních orgánů podle témat
Zdroj – kompilace VR založená na Gasperini, M., Markowska, S. a Vroom, I.215

Pozitivními aspekty jsou platformy pro výměnu informací a vyhledávání partnerů, podporu a poradenství (zejména pro získání finančních prostředků a zlepšení viditelnosti osvědčených postupů) a lepší zastoupení zájmů regionálních a místních subjektů.

Současně přetrvává několik překážek provádění iniciativ v oblasti klimatu, jako jsou protichůdné lhůty a požadavky, nadměrná administrativní zátěž, nedostatečná flexibilita, různé metody a požadavky podávání zpráv, nedostatek aktivní a přizpůsobené podpory a zhoubné sladění cílů, což vede k nedostatečné součinnosti a překrývání.

V této souvislosti je iniciativa VR týkající se provádění Zelené dohody na místní úrovni partnerstvím s výše uvedenými iniciativami a vytváří vhodné místo pro města a regiony, které jsou ochotny jednat. V rámci této iniciativy si VR klade za cíl podpořit větší zapojení a aktivní účast místních a regionálních orgánů na provádění politik a iniciativ Zelené dohody pro Evropu. Tato iniciativa uznává zásadní význam zapojení subjektů na nižší než celostátní úrovni do dosahování cílů v oblasti klimatu a životního prostředí, neboť jsou to ty, které provádějí politiky na místní úrovni.

Má-li se uspět v transformaci vyvolané ekologickou a digitální transformací, je nezbytné uznat vazby mezi environmentálním, sociálním a hospodářským rozměrem udržitelnosti. Tento přístup má zásadní význam pro zajištění toho, aby města a regiony byly schopny čelit rostoucí složitosti globálních trendů, jak je uvedeno v nedávné zprávě o *strategickém výhledu z roku 2023*.²¹⁶

²¹⁵ Gasperini, M., Markowska, S. a Vroom I., [The Impact of EU Climate and Energy Initiative on cities' climate transition](#), studie zadaná Výborem regionů, 2023.

²¹⁶ Evropská komise, [zpráva o strategickém výhledu 2023](#), 2023.

Pouze uznáním výzev, jimž čelí na místní a regionální úrovni, může EU přizpůsobit vhodná opatření na podporu provádění politik Zelené dohody a cílů udržitelného rozvoje. Díky tomu je úloha VR stále důležitější pro zajištění toho, aby provádění právních předpisů EU bylo „odolné“. Pro tento cíl je klíčová užší spolupráce s ostatními orgány EU, počínaje včasnými konzultacemi v rámci příprav na nové návrhy a větší zapojení VR do závěrečného kola jednání.

VÝUKA UDRŽITELNOSTI

CÍL UDRŽITELNÉHO ROZVOJE Č. 4 – MLÁDEŽ A VZDĚLÁVÁNÍ VE FINSKÝCH MĚSTECH

Finsko patří mezi nejambicióznější a nejinnovativnější země s cílem rozvíjet svůj vzdělávací systém směrem ke zvýšení kvality a rovnosti. Šest největších měst ve Finsku (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu a Turku) jsou průkopníky v oblasti udržitelného rozvoje a vzdělávání. Například Helsinky vytvořily model udržitelné budoucnosti v raném vzdělávání nazývané Kettu. Děti dostávají vzdělání v oblasti klimatu a životního prostředí, oběhového hospodářství, Agendy 2030 a plánování do budoucna. Stejně tak Tampere klade velký důraz na přeměnu dětí a mladých lidí na generaci, která pečuje o udržitelnost. Ve městě Oulu programy, jako je vzdělávací proud pro udržitelnou budoucnost a akce Agenda naděje, posilují jak vztahy žáků s přírodou, tak jejich know-how v oblasti oběhového hospodářství.

Klíčovými strategiemi pro transformaci měst v oblasti klimatu se staly budování kapacit, poskytování odborného poradenství a podpora synergií na místní a regionální úrovni.²¹⁷

Klíčovými složkami pro dosažení cílů Zelené dohody EU a cílů udržitelného rozvoje na regionální a místní úrovni jsou koordinace, flexibilita, zjednodušení, transparentnost a lepší komunikace (jak při definování cílů, jichž má být dosaženo, tak v písemném sdělení EU a ústředních správních orgánů s místními a regionálními orgány). A konečně aktivní a individuálně uzpůsobená podpora regionů a měst, zejména během provádění (spíše než ve fázi plánování), poskytování příležitostí k přímému financování a konkrétní pokyny pro aktivní zapojení dalších možností financování jsou klíčovými urychlovači provádění na regionální a místní úrovni.

Zajištění toho, aby veřejné rozpočty odpovídaly udržitelnosti, musí být prioritou evropských tvůrců politik. Rostoucí tlaky na sociální a ekonomické aspekty udržitelnosti podněcují debatu o potřebě nového ekonomického modelu zaměřeného na blaho lidí a přírody. Tohoto modelu lze dosáhnout tím, že veřejné rozpočty budou přizpůsobeny udržitelnosti. Stanovisko VR *Plnění zelených rozpočtů na místní a regionální úrovni* 218 zdůrazňuje význam ekologického rozpočtování jako pragmatického nástroje k dosažení správné rovnováhy mezi potřebou dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050 a naléhavou potřebou zajistit hospodářskou a sociální spravedlnost.

²¹⁷ Tato část vychází ze studie financované VR, která byla zveřejněna v polovině roku 2023 a která byla provedena v témže roce; zpráva je k dispozici na adrese: <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/The%20impact%20of%20EU.pdf>.

²¹⁸ Stanovisko Výboru regionů Plnění zelených rozpočtů na místní a regionální úrovni, ENVE/VII-028, 29.–30. června 2022, zpravodajka: Vincent Chauvet (FR/RE), starosta města Autun.

Zajištění soudržnějšího rámce pro udržitelnost a posílení vazeb mezi prováděním Zelené dohody pro Evropu a udržitelností je klíčové pro urychlení udržitelné transformace a snížení byrokracie ve všech měřících. V konzultaci sítě RegHub o Zelené dohodě pro Evropu²¹⁹ všichni respondenti tvrdili, že jejich strategie udržitelného rozvoje jsou propojeny se Zelenou dohodou pro Evropu, a ukázali, jak se tyto rámce ve fázi provádění obvykle shodují.

Řádné sladění programů v oblasti klimatu a udržitelnosti vyžaduje rovněž úsilí o lepší propojení rámců na celosvětové úrovni, které spojují cíle udržitelného rozvoje, Rámcovou úmluvu Organizace spojených národů o změně klimatu a Úmluvu OSN o procesech biologické rozmanitosti. Tento aspekt posuzuje skupina odborníků OSN, která pracuje na zprávě *Analýza synergií v oblasti klimatu a cílů udržitelného rozvoje, jejímž cílem je maximalizovat akční dopad*,²²⁰ a zaměřuje se na činnost VR v celosvětovém měřítku. Proto je zásadní, aby VR pokračoval ve svém úsilí o formální a aktivní zapojení nižší než celostátní úrovně do procesů OSN. Tento precedens byl vytvořen na poslední konferenci OSN o biologické rozmanitosti (COP15). Na 15. konferenci smluvních stran byl VR výslovně uznán jako jeden z klíčových partnerů pro provádění celosvětového rámcového akčního plánu pro biologickou rozmanitost.²²¹

Dalším klíčovým faktorem **pro dosažení tohoto nového hospodářského modelu je posílení vazeb mezi vnitřními a vnějšími politikami EU s cílem posílit politickou nabídku a narativ EU na globální scéně.** Místní a regionální orgány se ukázaly být aktivními a spolehlivými aktéry, a to i na mezinárodní úrovni, a to tím, že vytvářejí nové iniciativy v boji proti změně klimatu a podporují klimatickou neutralitu a udržitelný rozvoj. VR se podílí na celosvětovém úsilí v oblasti cílů udržitelného rozvoje, klimatu a životního prostředí.

VR v návaznosti na úspěchy na úrovni EU navrhuje lépe sladit Zelenou dohodu pro Evropu s celosvětovým úsilím v rámci zastřešujícího cíle udržitelného rozvoje a formálně a aktivně zapojit do tohoto procesu nižší než celostátní úroveň. Toto sladění má zásadní význam pro podporu mezinárodní spolupráce a dosažení soudržnějšího a koordinovanějšího přístupu k udržitelnému rozvoji.

Politické vedení na regionální a místní úrovni je klíčovým faktorem pro lokalizaci cílů udržitelného rozvoje podle 80 % regionů a měst, které se zúčastnily průzkumu VR-OECD-SDSN 2023. Další nástroje pro provádění jsou vzájemné učení s ostatními městy a regiony a vyčleněné finanční prostředky na cíle udržitelného rozvoje. Osvětové kampaně, jak interní (mezi zaměstnanci a odděleními), tak externí (zaměřené na občany, občanskou společnost, podniky a/nebo školy) jsou nejčastěji používanými nástroji na podporu cílů udržitelného rozvoje (60 %), po nichž následují specializované strategie nebo akční plány (54 %) a využívání ukazatelů ke sledování a stimulaci pokroku (53 %).

Cíl udržitelného rozvoje č. 2 týkající se nulového hladu se v důsledku rostoucí inflace zvýšil pro regiony a města. Téměř 50 % regionů a měst zřídilo potravinové banky a programy distribuce potravin, aby reagovaly na roztržky v potravinářských dodavatelských řetězcích. Regiony a města se rovněž více angažovaly s cílem snížit plýtvání potravinami podporou přístupu založeného na oběhovém

²¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

²²⁰ <https://sdgs.un.org/blog/expert-group-prepare-report-analysing-climate-and-sdg-synergies-aiming-maximize-action-impact>.

²²¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/COP15-.aspx>.

hospodářství (60 %), opětovného využívání přebytků potravin (47 %) a předcházení plýtvání potravinami v celém dodavatelském řetězci (46 %).

VR soustavně požaduje, aby byla hlediska rovnosti žen a mužů lépe začleněna do politik a programů, neboť to je součástí cílů udržitelného rozvoje. Například španělský region La Rioja prosazuje rovnost žen a mužů nejen v regionu a ve své správě, ale také na evropské úrovni. Její průkopnickou práci uznala Evropská komise, která toto úsilí představila v vůbec prvním dobrovolném přezkumu EU, který byl předložen OSN.

Peer-to-peer učení je klíčem k urychlení provádění. Interaktivní mapa osvědčených postupů Zelené dohody pro Evropu²²² doplňuje mapu lokalizace cílů udržitelného rozvoje EU a ukazuje, jak jednotlivé komunity mění své způsoby života, práce, výroby a spotřeby a jak se snaží dosáhnout environmentálně udržitelného a sociálně a ekonomicky spravedlivého růstu.

POKROK V AGENDĚ PRO ROVNOST ŽEN A MUŽŮ

LA RIOJA, ŠPANĚLSKO

Region La Rioja ve Španělsku přijal zvláštní zákon proti genderově podmíněnému násilí. Podporuje začlenění obětí na trh práce a zřizuje síť péče, která zajistí, aby se obětem dostalo péče, kterou potřebují, dokud se nezotaví. Region pracuje na vzdělávání prostřednictvím všeobecné komunikační kampaně a školení pro konkrétní publikum, jako jsou odbory a budoucí odborníci v oblasti zdravotnictví, sociálních služeb a vzdělávání. La Rioja rovněž vytvořila mezioddělení odpovědné za začlenění rovnosti žen a mužů do všech politik.

ZAPOJENÍ OBČANŮ DO INICIATIVY PRO EKOLOGICKOU TRANSFORMACI

LODŽ (POLSKO) A OULU (FINSKO)

Mezi osvědčené postupy obsažené v databázi VR týkající se Zelené dohody na místní úrovni zahrnuje Ecopact pro Lodž²²³ v Polsku komplexní obecní přístup k udržitelnosti, který zahrnuje zúčastněné strany a zabývá se klimatem, energetikou, odpadem, oběhovostí, udržitelným územním plánováním a mobilitou a biologickou rozmanitostí.

Na regionální úrovni příručka pro oběhové hospodářství pro školy ve²²⁴ finském Oulu vzdělává a zvyšuje povědomí občanů o ochraně místního životního prostředí, biologické rozmanitosti, zdraví a kvalitě života a zároveň podporuje rekvalifikaci pracovníků.

²²² <https://cor.europa.eu/EN/regions/Pages/eir-map.aspx?view=stories&type=greendeal>.

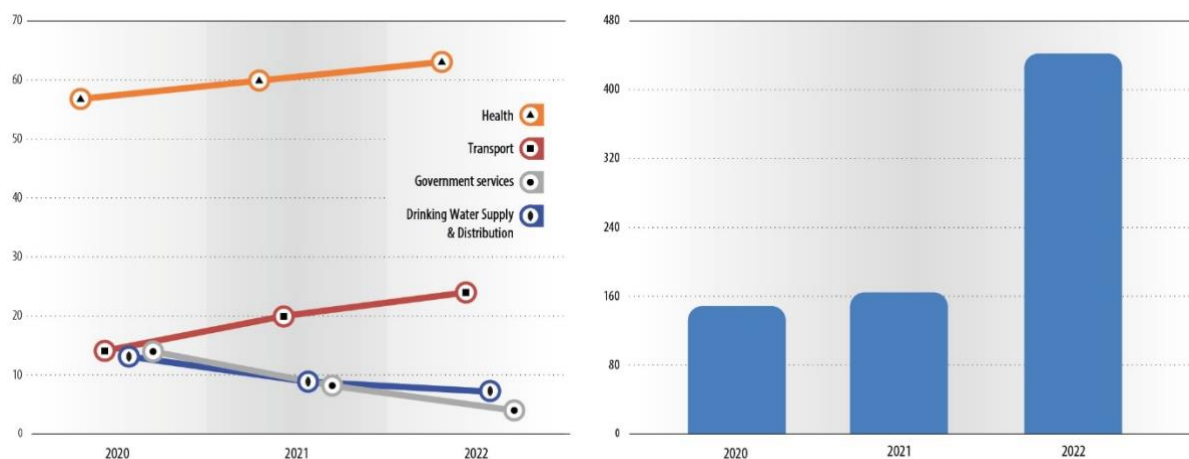
²²³ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2028478?tab=best-practices>.

²²⁴ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2038366?tab=best-practices>.

B. Digitální transformace a odolnost

Vysoce kvalitní digitální infrastruktura je stále významnějším základním kamenem celé ekonomiky, která se nachází vedle elektroenergetických, plynárenských, vodních a dopravních sítí, ale také ve veřejné správě.²²⁵ Digitální transformace je klíčová pro naši budoucnost, jak bylo zdůrazněno v předchozích vydáních *výroční zprávy o stavu regionů a měst*.²²⁶ Vynikající a bezpečné připojení pro všechny, všude v EU, se stává nezbytným předpokladem pro zajištění udržitelných hospodářských a sociálních přínosů založených na moderních on-line službách a rychlém připojení k internetu. Lepší a širší propojení spolu s novými technologiemi a dovednostmi k jejich využívání pomůže předcházet digitálním rozdílům a sociálně a ekonomicky odříznout oblasti. Jak může EU zajistit, aby digitální transformace a digitální odolnost šla ruku v ruce, aby místní a regionální komunity a podniky měly prospěch z digitální transformace a aby se zabránilo rizikům kybernetických hrozeb?

Digitální vyspělost různých regionů a měst v EU postupuje různou rychlostí. Existuje riziko, že digitální propast ohrozí dosažení cílů digitálního desetiletí EU, které byly stanoveny pro rok 2030.²²⁷ Kybernetické útoky na evropské soukromé a veřejné subjekty ze strany třetích a nestátních subjektů zároveň v uplynulém roce představovaly další výzvy pro využívání digitálních technologií.

Obrázek 14 – Počet nehod za rok a dopad podle vybraných odvětví
Zdroj – kompilace VR založená na agentuře ENISA228

Veřejné orgány čelí distribuovaným útokům na odepření služby a ransomware, které měly závažné důsledky pro služby poskytované občanům. Typickými příklady dotčených služeb jsou registr, mobilita/parkování, sběr odpadků, platby sociálního zabezpečení a zdravotní služby, jako jsou očkovací služby. Úplné ukončení provozu těchto služeb může mít silný dopad na důvěru občanů ve vládu a může ovlivnit chování voličů. Každému ohroženému orgánu je dobře doporučeno zajistit, aby byl digitálně odolný vůči novým a rostoucím typům kybernetických útoků.

²²⁵ Stanovisko Výboru regionů [Akt o interoperabilitě Evropy](#), ECON-VII/029, 24.–25. května 2023, zpravodaj: Michele Pais (IT/EKR), předsedkyně a členka regionální rady Sardinie.

²²⁶ Výbor regionů, [Výroční zpráva EU o stavu regionů a měst 2022](#), říjen 2022; předchozí vydání zprávy je k dispozici na adrese: <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/State-of-Regions-and-Cities-2022.aspx>.

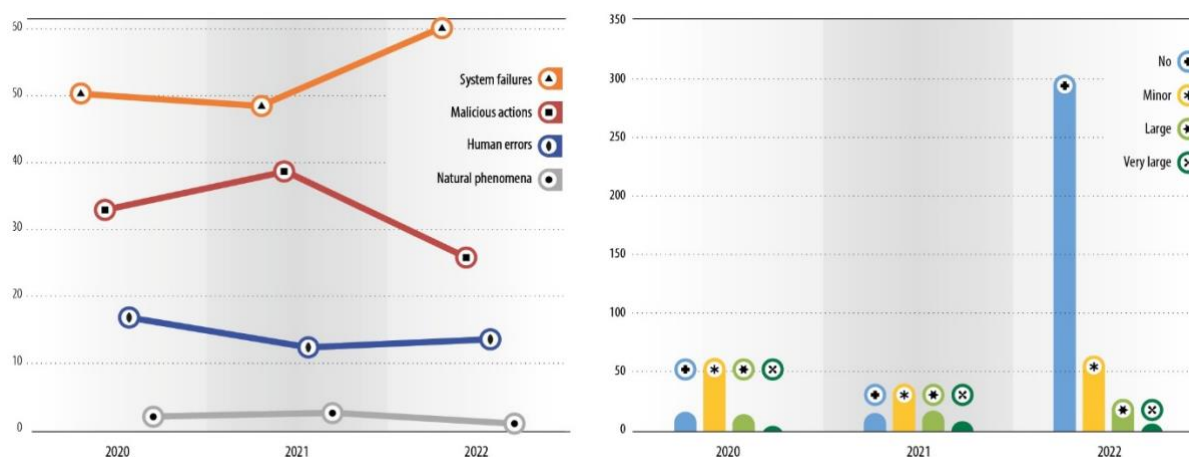
²²⁷ Konzultace sítě RegHub o interoperabilitě (2022) a o programu Digitální Evropa (2023) byly podkladem pro příslušná stanoviska k platformě [Fit pro budoucnost](#).

²²⁸ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

Agentura Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost (ENISA) proto identifikovala a zařadila deset²²⁹ největších kybernetických hrozeb, které se objeví do roku 2030, včetně „cílených útoků posílených daty inteligentních zařízení“ a „nárůstu pokročilých hybridních hrozeb“. Dnešní hrozby nebudou řešeny, protože se jejich charakter posunul. Zvýšená závislost a popularizace nových technologií jsou zásadními faktory, které jsou hnací silou změn.²³⁰

Digitální odolnost regionů a měst je definována jako „jejich schopnost odolat, absorbovat a zotavovat se z narušení způsobeného vnějšími digitálními hrozbami nebo přírodními katastrofami prostřednictvím prosazování právních předpisů o kybernetické bezpečnosti a kybernetické odolnosti, dostupnosti pevných a spolehlivých kritických infrastruktur a využívání vhodných digitálních dovedností a dovedností v oblasti kybernetické bezpečnosti“.²³¹

Digitální odolnost napříč evropskými regiony a městy se značně liší.²³² Některé veřejné orgány aktivně sledují a upevňují svou digitální odolnost již řadu let, některé zaostávají nebo mají potíže s tím, aby se vydaly na cestu k digitální odolnosti kvůli nedostatku finančních prostředků a/nebo kapacit, zatímco jiné si stále nejsou vědomy nebezpečí a potřeby stát se digitálně odolnými.

Obrázek 15 – Kořenové příčiny nehod a závažnost dopadu za rok
Zdroj – kompilace VR založená na agentuře ENISA²³³

Při iniciování jakýchkoli politických opatření zaměřených na budování digitální odolnosti je nejdůležitější výzvou mít dostatečné finanční zdroje. Ale i v případech, kdy je dostatek zdrojů, postrádají regiony a města organizační kapacitu k jejich efektivnímu využívání. Je třeba vyvinout další úsilí k překlenutí investiční mezery EU pro digitální transformaci, která činí nejméně 125 miliard EUR ročně.²³⁴

Regiony a města se často musí zabývat konfliktními prioritami s omezenými zdroji a rozhodnout se neupřednostňovat investice do programů kybernetické bezpečnosti ani po modernizaci své digitální

²²⁹ ENISA, Identification Emergency Cyber Security threats and challenges for 2030, 2023 ([Identifikace hrozeb a výzev v oblasti kybernetické bezpečnosti v mimořádných situacích pro rok 2030](#)), 2023.

²³⁰ <https://www.enisa.europa.eu/news/cybersecurity-threats-fast-forward-2030>.

²³¹ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., [Digital resilience](#), studie zadaná Evropským výborem regionů, 2023, s. 1.

²³² *Tamtéž.*

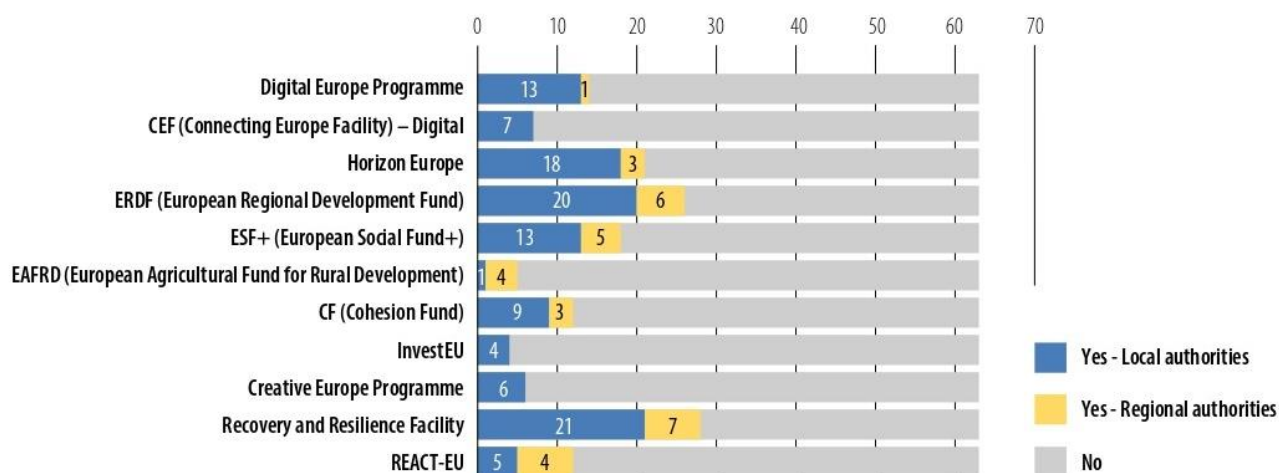
²³³ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

²³⁴ Evropská komise, [zpráva o strategickém výhledu](#) 2023, 2023.

infrastruktury. Klíčovou výzvou, kterou je třeba řešit, je navíc nedostatek digitálních dovedností a dovedností v oblasti IKT ve veřejné správě.²³⁵

Regiony a města se potýkají s obtížemi při přístupu k finančním prostředkům EU za účelem zvýšení digitální odolnosti. Veřejné orgány byly proto ve studii požádány o to, které fondy EU mají přístup k financování investic do digitální odolnosti.

Nejdůležitějším zdrojem financování byla facilita na podporu oživení a odolnosti, přičemž 44 % zúčastněných orgánů potvrdilo jeho využití ve srovnání s jinými zdroji financování EU.²³⁶

Obrázek 16 – Přístup k fondům EU s cílem zvýšit digitální odolnost
Zdroj – kompilace VR založená na Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A. 237

Druhým a třetím nejvyužívanějším zdrojem EU pro investice do digitální odolnosti byly Evropský fond pro regionální rozvoj a Horizont Evropa. Celkově byly do určité míry vybrány všechny uvedené zdroje, což naznačuje, že regiony a města využívají různé evropské fondy. Místní a regionální orgány mají přístup k širšímu spektru zdrojů financování než regionální orgány s cílem zvýšit svou digitální odolnost, jako je Nástroj pro propojení Evropy – digitální oblast, InvestEU a program Kreativní Evropa. **Abychom této rozmanitosti fondů čelili, měli bychom zajistit místní přístup a mechanismy víceúrovňové správy v programech financování EU, které jsou zaměřeny na digitální odolnost, což by regionům umožnilo upřednostňovat investice do digitální oblasti podle svých místních potřeb.**

Téměř všechny (97 %) místní a regionální orgány plánovaly investovat do digitální infrastruktury, vybavení a nástrojů, když byly dotázány, zda mají v letech 2023 a 2024 plány investovat do oblastí souvisejících s digitální odolností. Přibližně 84 % regionů a měst účastnících se konzultace plánovalo investovat do bezpečnosti/ochrany přístupu k údajům; následují systémy/nástroje zaručující kontinuitu veřejných služeb; školení/povědomí zaměstnanců; Služby IKT poskytované třetími stranami; interní pracovníci specializující se na IKT; a rozhodovací procesy.²³⁸

²³⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-solidarity>.

²³⁶ <https://www.bruegel.org/dataset/european-union-countries-recovery-and-resilience-plans>.

²³⁷ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., *Digital resilience*, studie zadaná Evropským výborem regionů, 2023.

²³⁸ *Tamtéž*.

Případové studie z Vilniusu (Litva) a regionu Lazio (Itálie) ukazují různé cesty, které se vybrané města a regiony rozhodly k digitální odolnosti.

PRŮŘEZOVÁ OPATŘENÍ NA PODPORU ODOLNOSTI

KOMPLEXNÍ SOUBOR OPATŘENÍ VE MĚSTĚ VILNIUS

Město zavedlo účinnou strategii boje proti kybernetickým útokům na digitální infrastrukturu Vilniusu (Litva), které narušily důležité veřejné služby (jako je registrace mateřské školy) a riskovaly poškození důvěry občanů v obecní služby.²³⁹ Celková strategie spočívá v průřezových opatřeních a politické podpoře na vyšších úrovních řízení. Konkrétně v roce 2021 přijalo město ambiciózní desetiletý strategický plán rozvoje. Kromě toho město vypracovalo „politiku odpovědného odhalování zranitelnosti“, tj. soubor pravidel, která motivují etické hackery k identifikaci a předkládání informací o bezpečnostních zranitelnostech odpovědným orgánům, aniž by byli stíháni. A konečně, obec začala nabízet neustálé prohlubování dovedností pro své pracovníky v oblasti IKT a provádět průběžnou výměnu kybernetických dat se svými veřejnými podniky a řadou soukromých společností působících ve městě. Všechny činnosti jsou v současné době financovány z rozpočtu obce, ale město plánuje požádat o finanční prostředky EU, jako je program Digitální Evropa.

ADAPTIVNÍ VYUŽÍVÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ

REGION LAZIO VYUŽÍVÁ FINANČNÍ PROSTŘEDKY NÁRODNÍHO PLÁNU PRO OŽIVENÍ A ODOLNOST K PŘEKLENUTÍ MEZERY V DIGITÁLNÍ ODOLNOSTI

Závažný kybernetický útok ransomwaru v roce 2021 postihl některé infrastruktury digitálních klíčů regionu Lazio (Itálie) (např. jeho datové centrum) a regionální on-line rezervační systém pro očkování proti onemocnění COVID-19, čímž byly zdravotní údaje dočasně nedostupné, přerušily rezervace očkování proti onemocnění COVID-19 a vedly ke ztrátě interních dokumentů. LazioCrea S.p.a., kde došlo k vniknutí, uvedla, že žádné výkupné nebylo zapláceno, ale že náklady na vymáhání se zvýšily na miliony eur.²⁴⁰ Vnitrostátní zákon o „naléhavých ustanoveních týkajících se kybernetické bezpečnosti“ vstoupil v platnost o několik měsíců dříve, v červnu 2021 (nařízení s mocí zákona č. 82/2021²⁴¹). Jednalo se o opatření navazující na závazky země přijaté v národních plánech pro oživení a odolnost, kterými se zřizuje Národní agentura pro kybernetickou bezpečnost²⁴² odpovědná za provádění vnitrostátní kybernetické strategie. V květnu 2022 zveřejnilo Lazio svou regionální digitální agendu na období 2022–2026²⁴³ a v říjnu 2022 požádalo o přibližně

²³⁹ Kybernetické útoky na litevské regiony a města jsou běžné a jsou uvedeny ve většině výročních zpráv Národního střediska kybernetické bezpečnosti (webové stránky NKSC: <https://www.nksc.lt/aktualu.html>).

²⁴⁰ <https://www.cybersecurity360.it/nuove-minacce/regione-lazio-vaccini-bloccati-poco-pronta-control-ranwomare-ecco-perche/>.

²⁴¹ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/06/14/21G00098/sg>.

²⁴² <https://www.acn.gov.it/pnrr>.

²⁴³ https://agendadigitalelazio.lazioinova.it/app/uploads/2022/05/Agenda-Digitale-maggio-2022_WEB.pdf.

2 miliony EUR v rámci výzvy k předkládání návrhů financované v rámci národního plánu pro oživení a odolnost zahájeného vládou jednotlivých států, které byly financovány částkou 1,2 milionu EUR.

Některé veřejné orgány aktivně sledují a upevňují svou digitální odolnost; jiné zjevně zaostávají nebo mají potíže na cestě k digitální odolnosti kvůli nedostatku finančních prostředků a/nebo kapacit a existují jiné, které mají nízké nebo žádné povědomí o potřebě stát se digitálně odolnými. V souvislosti s touto různorodou krajinou v celé Evropě byla předložena doporučení, která poskytují vodítko na teoretické cestě k dosažení „přiměřené úrovně“ digitální odolnosti ve městech a regionech EU.

Jako první krok je třeba zvýšit politické povědomí na podporu digitální odolnosti. Veřejné orgány potřebují politickou vůli k dosažení digitální odolnosti. Členské státy a orgány EU by proto měly zvážit pořádání osvětových kampaní zaměřených na politické zástupce měst a regionů, které by například ukázaly různé dopady, které může mít nedostatečná digitální odolnost na orgány veřejné správy.

Výbor regionů by mohl hrát důležitou úlohu při usnadňování výměny zkušeností mezi obcemi, případně ve spolupráci s vedoucími představiteli velkých a malých měst, kteří aktivně usilují o digitální odolnost kvůli své politické vizi nebo proto, že jejich správa již byla kybernetickými útoky postižena. Agentura ENISA jako vedoucí agentura EU v oblasti kybernetické bezpečnosti a ve spolupráci s Evropskou komisí a členskými státy by měla definovat a navrhnout metody ad hoc pro posuzování kybernetických rizik s cílem vytvořit referenční pokyny podobné postupům posuzování rizik používaným pojišťovnami. V zájmu vytvoření příznivého legislativního rámce, který by zabránil kyberkriminalitě motivované penězi, by orgány a členské státy mohly diskutovat o zákazu, aby veřejné orgány platily tyto výkupné.

Jako druhý krok by měly být místní a regionální orgány podporovány při definování vlastních modelů řízení pro digitální odolnost, a to na základě jejich finančních a/nebo osobních kapacit a velikosti jejich regionu nebo města.

Jako třetí krok by měly být po určení vhodných modelů správy a řízení určeny oblasti, do nichž je třeba investovat (digitální infrastruktury a dovednosti v oblasti digitální/kybernetické bezpečnosti) a finanční prostředky, které mají být na tyto investice použity. Při investicích do digitální infrastruktury posiluje digitální odolnost prostřednictvím prevence. Inovativní digitální nástroje, jako jsou „digitální pískoviště“ (bezpečné prostředí, kde jsou podezřelé soubory pečlivě prozkoumány před přístupem k hlavní síti a informačnímu systému) nabízejí bezpečné prostředí mezi aktéry a zaměstnanci kyberkriminality. Přípravenost a schopnost reakce (tj. reakce) se prosazují prostřednictvím investic do dovedností v oblasti digitální/kybernetické bezpečnosti – druhé klíčové investiční oblasti pro regiony a města. Zlepšení v regionech a městech by se mohla týkat zvyšování informovanosti zaměstnanců, testů reakčních kapacit odborníků v oblasti IKT nebo ověřování mechanismů připravenosti rozhodování.

Nedostatek dostupných finančních prostředků na investice do digitální odolnosti je pro regiony a města významnou překážkou. Jejich přístup ke konkrétním fondům se liší v závislosti na různých faktorech. S cílem usnadnit směřování zdrojů na nižší (a menší) správní úroveň by digitální řešení mohla být zakoupena na centrální úrovni a mohly by být zavedeny technologie a služby. Kromě toho by členské státy, podporované příslušnými evropskými centry pro digitální inovace, mohly určit a pravidelně

aktualizovat seznamy možností financování, které mají regiony a města k dispozici za účelem zvýšení digitální odolnosti.

Jako poslední čtvrtý krok by regiony a města měly mít možnost vytvořit vazby s okolním prostředím, například prostřednictvím rozvoje ekosystémů kybernetické bezpečnosti v regionech s rozvíjejícím se odvětvím kybernetické bezpečnosti, inovativními začínajícími podniky a výzkumnými a akademickými středisky nebo sdílením zdrojů mezi obcemi za účelem křížové výměny znalostí o stávajících digitálních řešeních.

Stávající vazby mezi ekologickou a digitální transformací zdůrazňují, jak se vzájemně posilují. Zejména je zřejmé, že pokročilé digitální technologie přispívají k ochraně kritické infrastruktury a kritických subjektů. Digitální technologie mohou rovněž nabízet situační zpravodajství v systémech varování a reakce a podporovat oživení po katastrofách. Digitální rozměr je proto spojen s fungováním a kontinuitou systémů, které jsou pro společnost životně důležité. Digitální rozměr a jeho odolnost jako takové přispívají k územní bezpečnosti a měly by být nedílnou součástí krizového řízení.

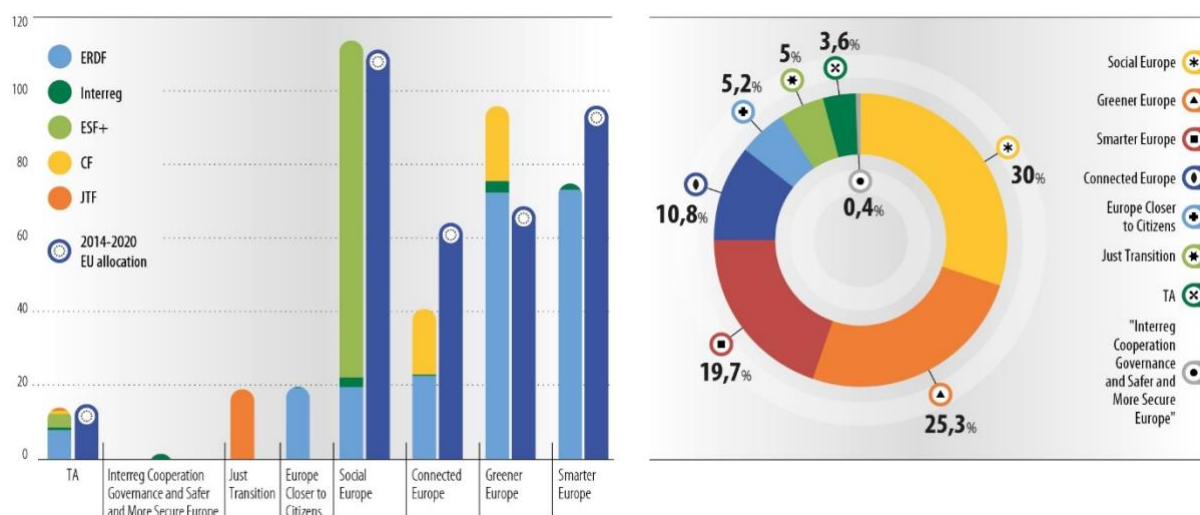
C. Hodnota soudržnosti

Silná a účinná politika soudržnosti je klíčovým zájmem všech regionů a měst v Evropské unii. Jedná se o hlavní investiční politiku EU pro provádění opatření k dosažení cíle Smlouvy posílit hospodářskou, sociální a územní soudržnost EU s rozpočtem ve výši 392 miliard EUR²⁴⁴ na období 2021–2027. Tato dlouhodobá investice pomáhá snižovat rozdíly mezi úrovní rozvoje jednotlivých regionů. Navzdory své hodnotě dnes politika soudržnosti čelí mnoha výzvám, které zpochybňují její účinnost. Co musí EU udělat, aby zajistila, že bude fungovat jako místní politika a bude i nadále pomáhat všem místům a lidem v EU bez ohledu na jejich výchozí bod?

Se zvýšeným zaměřením na spravedlivou transformaci a ekologičtější EU ve srovnání s obdobím 2014–2020 bude dosažení priorit EU v období 2021–2027 silně záviset na úspěšné politice soudržnosti.

Politika soudržnosti významně přispěje k Zelené dohodě pro Evropu. Více než 92 miliard eur bude investováno do všech regionů v oblasti energetiky, přizpůsobení se změně klimatu a zmírňování změny klimatu, životního prostředí a udržitelné městské dopravy v rámci cíle politiky „zelenější Evropa“. Prioritou je také sociální růst a růst podporující začlenění s přidělem 111 miliard EUR (167 miliard EUR s vnitrostátním spolufinancováním). Podporu místních investic podpoří 24 členských států s více než 19 miliardami EUR prostřednictvím více než 2150 integrovaných strategií územního rozvoje s větší odpovědností a zapojením místních zúčastněných stran a komunit.²⁴⁵

Níže uvedený obrázek ukazuje výrazný posun ve srovnání s předchozím programovým obdobím, kdy fondy soudržnosti více přispívají k ekologickým a sociálním cílům.²⁴⁶

Obrázek 17 – Programované finanční přiděly EU podle cílů politiky v miliardách EUR na období 2021–2027 a 2014–2020
Zdroj – kompilace VR na základě Evropské komise²⁴⁷

²⁴⁴ Z celkových globálních zdrojů politiky soudržnosti ve výši 392 miliard EUR bude 11,3 miliardy EUR převedeno do Nástroje pro propojení Evropy a 2,5 miliardy EUR bude použito v rámci nástrojů spravovaných Komisí a technické pomoci EU na podporu programování, což ponechává celkem 378 miliard EUR na programy politiky soudržnosti, včetně programu Interreg.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Evropská komise, pracovní dokument [útvárů Komise o soudržnosti 2021–2027: vytvoření stále silnější Unie. Zpráva o výsledku programování politiky soudržnosti na období 2021–2027](#), část 1, duben 2023.

²⁴⁷ Tamtéž.

Politika soudržnosti bude mít rovněž významný a dlouhodobý dopad na hospodářství EU: očekává se, že každé euro vynaložené na politiku soudržnosti během 25 let vytvoří na úrovni EU 2,8 EUR dalšího hrubého domácího produktu (HDP).²⁴⁸ Tento údaj odpovídá roční míře návratnosti ve výši přibližně 3,4 %. Politické zásahy by zvýšily HDP EU do konce prováděcího období v roce 2029 (ve srovnání se scénářem politiky bez soudržnosti) a měly by dlouhodobý dopad do roku 2050. Politika soudržnosti bude rovněž přínosem pro trh práce, neboť vytvoří přibližně 1,3 milionu nových pracovních míst.²⁴⁹

Plánování nových programů politiky soudržnosti a uzavření posledního období financování bylo silně ovlivněno pandemií COVID-19 a ruskou válkou proti Ukrajině. Spolu se zavedením nových nástrojů, jako je Nástroj pro oživení a odolnost, to vedlo ke značnému zpoždění při vyjednávání a provádění programů politiky soudržnosti. Do konce roku 2021, prvního roku funkčního období 2021–2027, nebyla přijata pouze jedna dohoda o partnerství (Řecko), ale žádné programy (ve srovnání s 56 % programů v podobných fázích v období 2014–2020 a 95 % programů v období 2007–2013).²⁵⁰ Většina dohod o partnerství a programů byla přijata v roce 2022, přičemž poslední dohody a programy byly přijaty na začátku roku 2023 – téměř dva roky po začátku programového období.

Politika soudržnosti zároveň hrála v reakci na krizi významnou úlohu. S cílem pomoci členským státům a regionům reagovat na tyto krize přijala Evropská unie řadu legislativních opatření, jejichž cílem bylo mobilizovat prostředky, které jsou stále k dispozici v rámci politiky soudržnosti na období 2014–2020 (zvýšení flexibility fondů), a zjednodušit správní postupy.

Dvě přijatá konkrétní opatření zahrnují investiční iniciativu pro reakci na koronavirus (CRII)²⁵¹ a později investiční iniciativu pro reakci na koronavirus plus (CRII+).²⁵² Kromě toho existovala pomoc při oživení pro soudržnost a území Evropy (REACT-EU),²⁵³ která podporovala oživení po pandemii. V souvislosti s ukrajinskou uprchlickou krizí proběhla akce soudržnosti pro uprchlíky v Evropě (CARE)²⁵⁴ a později Flexibilní pomoc pro území (FAST-CARE).²⁵⁵

Tyto mechanismy umožnily rychlé směřování finančních prostředků z politiky soudržnosti tam, kde je to nejvíce zapotřebí, a ukázaly, že politika soudržnosti může rychle reagovat na měnící se okolnosti a rychle poskytnout zdroje na mimořádná opatření. Ustanovení CRII/CRII+ spolu s postupnými koly flexibility zavedenými v rámci REACT-EU, CARE a FAST-CARE však rovněž vyvolala otázky ohledně toho, do jaké míry by měla být politika soudržnosti využívána k řešení mimořádných událostí, a jaký dopad to má na její hlavní cíle a rysy. Opakované přeprogramování ve velmi krátkých lhůtách vyvolalo další tlak na řídicí orgány a odklonilo zdroje z příprav na včasné

²⁴⁸ Evropská komise, pracovní dokument [útvárů Komise o soudržnosti 2021–2027: vytvoření stále silnější Unie. Zpráva o výsledcích programování politiky soudržnosti na období 2021–2027](#), část 2. dubna 2023.

²⁴⁹ Evropská komise, pracovní dokument [útvárů Komise o soudržnosti 2021–2027: vytvoření stále silnější Unie. Zpráva o výsledcích programování politiky soudržnosti na období 2021–2027](#), část 1. dubna 2023.

²⁵⁰ Evropský účetní dvůr, [Příspěvení pravidel politiky soudržnosti v reakci na COVID-19: finanční prostředky byly využity flexibilněji, ale je třeba se zamyslet nad politikou soudržnosti jako nástrojem reakce na krize](#), 2023.

²⁵¹ Evropský parlament a Rada Evropské unie, [nařízení \(EU\) 2020/460](#), březen 2020.

²⁵² Evropský parlament a Rada Evropské unie, [nařízení \(EU\) 2020/558](#), duben 2020.

²⁵³ https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/react-eu_en.

²⁵⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/factsheet/care_supporting_refugees_en.pdf.

²⁵⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2022/flexible-assistance-to-territories-fast-care_en.

uzavření programů na období 2014–2020. Nedávný průzkum²⁵⁶ ukázal, že většina dotázaných řídicích orgánů nevyužívala mechanismy flexibility zavedené rámcem CARE.

Souběžné provádění Nástroje pro oživení a odolnost v členských státech mělo rovněž přímý dopad na provádění a programování strukturálních fondů. Orgány odpovědné za strukturální a investiční fondy byly také často požádány, aby podpořily programování a identifikaci projektů pro Nástroj pro oživení a odolnost. Různá období způsobilosti stanovená pro politiku soudržnosti a Nástroj pro oživení a odolnost (která vyžadovala mnohem rychlejší opatření k identifikaci projektů a čerpání finančních prostředků) znamenala, že v řadě členských států byla upřednostněna programování a provádění Nástroje pro oživení a odolnost před politikou soudržnosti na období 2021–2027. Zatímco investice a reformy Nástroje pro oživení a odolnost jsou splatné do konce roku 2026 (které byly zahájeny v únoru 2021, kdy vstoupil v platnost Nástroj pro oživení a odolnost), výdaje v rámci politiky soudržnosti jsou způsobilé pro příspěvky z fondů, pokud příjemci vznikly a byly vyplaceny při provádění operací mezi začátkem roku 2021 (a/nebo dnem předložení programu Komisi) a koncem roku 2029.

Kromě toho nástup Nástroje pro oživení a odolnost znamenal vznik nového významného investičního nástroje EU. Jak uvedl Evropský účetní dvůr,²⁵⁷ 10 členských států dostává z Nástroje pro oživení a odolnost podstatně více prostředků než z politiky soudržnosti. Vzhledem k tomu, že Komise označila podporu poskytovanou nástrojem NextGenerationEU za podporu nových a posílených priorit, byly vzneseny²⁵⁸ otázky ohledně zjevného snížení významu politiky soudržnosti pro rozpočet EU.

Zároveň je politika soudržnosti se svou zásadou partnerství a víceúrovňovou správou jedinou stěžejní politikou EU, která staví místní a regionální úroveň do středu. Proto je debata o budoucnosti politiky soudržnosti také diskusí o budoucnosti měst a regionů v dalším rozvoji Evropské unie.

Soudržnost v Evropské unii se v posledním desetiletí zlepšila, zejména díky zlepšením, v jejichž důsledku se méně rozvinuté východní regiony EU dohánějí k ostatním regionům. Významného pokroku bylo dosaženo při zlepšování zaměstnanosti a sociálního začleňování, částečně díky politice soudržnosti.²⁵⁹

Řada trendů však představuje **přetrvávající výzvy** pro soudržnost.

Regionální rozdíly jsou stále vysoké a v některých případech dokonce rostou.²⁶⁰ To se týká nejen rozdílů v HDP na obyvatele, ale také asymetrií v přístupu k základním veřejným službám, zaměstnanosti a míry nezaměstnanosti, konkurenceschopnosti a produktivity.

²⁵⁶ Maucorps, A., Moshammer, B., Pindyuk, O. a Tverdostup, M., [The use of cohesion policy funds to support refugees from Ukraine](#), studie zadaná výborem REGI v Evropském parlamentu, 2023.

²⁵⁷ Evropský účetní dvůr, nuancing [EU prostřednictvím politiky soudržnosti a Nástroje pro oživení a odolnost: Srovnávací analýza](#), 2023.

²⁵⁸ Evropská komise, [pracovní dokument útvarů Komise o přezkumu víceletého finančního rámce na období 2021–2027 v polovině období](#), červen 2023.

²⁵⁹ Evropská komise, [Soudržnost v Evropě do roku 2050: Osmá zpráva o hospodářské, sociální a územní soudržnosti](#), 2022.

²⁶⁰ Evropská komise, [pracovní dokument útvarů Komise o regionálních trendech pro růst a konvergenci v Evropské unii](#), červen 2023.

Rostoucí hospodářské, sociální a územní rozdíly v rámci EU představují rostoucí hrozbu pro naši životní úroveň a naši demokracii. Místa, která se cítí být pozadu, zjistí, že jejich populace je často dlouhodobě nespokojená a nespokojená.

Pokud bude rozvojová past neřešena, bude odpoutanost a nespokojenost občanů méně pravděpodobné, že budou podporovat další evropskou integraci.²⁶¹

Pokrok technologických změn v ekonomice vytvořil koncentraci vysoce placených pracovních míst ve velkých městech a metropolitních oblastech a vytvořil rozdíl mezi vysoce placenými manažerskými pracovními místy a málo placenými pracovními místy v oblasti služeb. Nedávná zpráva Evropské komise navíc²⁶² identifikovala rostoucí rozmanitost trendů v různých regionech. Některé mají koncentraci vysoce placených pracovních míst, jiné koncentraci nízko placených pracovních míst, třetí skupinu s více polarizovaným vzorem a čtvrtou se středně zaujatějším trendem.

Technologická produkce měřená patenty je soustředěna v regionech s vysokým podílem výrobních podniků a ústředí velkých společností.²⁶³ Inovační propast mezi regiony západní a severní Evropy, střední a východní Evropy a jižními zeměmi je stále poměrně výrazná. Některé z nejméně inovativních regionů v Portugalsku a Řecku zvýšily své příspěvky k celkovým patentovým přihláškám EU v letech 2010–2018, ale regiony, které zaznamenaly nejvyšší nárůst svých příspěvků k celkovým patentům EU, zůstávají v Rakousku, Belgii a Německu, které již patří k nejinovativnějším regionům. **Investice dotecnologií jsou také geograficky koncentrované.**

V roce 2020 žilo 34 % obyvatel EU ve zmenšujících se regionech. Předpokládá se, že v roce 2040 dosáhne 51 %. Všechny regiony se budou muset přizpůsobit rostoucí populaci ve věku 65 let a více, klesajícímu věku v produktivním věku a mladší populaci.²⁶⁴

Propast mezi městy a venkovem se prohlubuje, přičemž ve venkovských oblastech stále stárne a snižuje se počet obyvatel. Východní venkovské oblasti mají tendenci mít vyšší riziko chudoby a sociálního vyloučení než města, zatímco v severozápadní EU je tomu naopak. Vazby mezi městskými a venkovskými oblastmi jsou rovněž klíčové pro provádění mnoha politik Zelené dohody, včetně výroby energie z obnovitelných zdrojů. Past rozvoje talentů je navíc multidimenzionální a představuje významné riziko pro dlouhodobou prosperitu regionů.²⁶⁵

Řízení ekologické a digitální transformace bude rovněž představovat značné výzvy pro města a regiony. K dosažení cílů Zelené dohody pro Evropu a iniciativy REpowerEU bude ekologická transformace potřebovat dodatečné výdaje ve výši přibližně 620 miliard EUR ročně (z nichž převážná většina bude muset být financována soukromě), přičemž překlenutí investiční mezery EU pro digitální transformaci bude stát nejméně 125 miliard EUR ročně.²⁶⁶

Přechod k uhlíkově neutrálnímu hospodářství bude mít dopad zejména na regiony s vysokými emisemi na obyvatele a vysokým podílem zaměstnanosti alespoň v jednom z průmyslových

²⁶¹ Evropská komise, [Zeměpis nespokojenosti a past regionálního rozvoje](#), březen 2023.

²⁶² Nadace Eurofound a Společné výzkumné středisko, [změna na trhu práce. Evropský monitor pracovních míst 2019: Posuny ve struktuře zaměstnanosti na regionální úrovni](#), 2019.

²⁶³ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13437-A-New-European-Innovation-Agenda_en.

²⁶⁴ Evropská komise, [Soudržnost v Evropě do roku 2050: Osmá zpráva o hospodářské, sociální a územní soudržnosti](#), 2022.

²⁶⁵ Evropská komise, [Sdělení o využití talentů v evropských regionech](#), leden 2023.

²⁶⁶ Evropská komise, [zpráva o strategickém výhledu](#) 2023, 2023.

odvětví, která jsou obzvláště zranitelná s přechodem na klimaticky neutrální výrobu do roku 2050 (jako je rafinace ropy, chemické látky, ocel a hliník, cement, papír, buničina a automobily).²⁶⁷ **Obce jsou také více znepokojeny hospodářskými důsledky přechodu na nízkouhlíkové hospodářství.** Pouze 17 % obcí v roce 2022 zaznamenalo, že přechod na nízkouhlíkové hospodářství přináší především hospodářské možnosti, a to oproti 27 % v roce 2020. Naproti tomu podíl obcí, které považovaly ekologickou transformaci za z velké části zahrnující hospodářské otázky, se zvýšil z 21 % na 29 %.²⁶⁸

Větší digitalizace je pro mnoho regionů výzvou, neboť širokopásmové připojení je v méně rozvinutých regionech a venkovských a odlehlých oblastech pomalejší.²⁶⁹ Například, zatímco dva ze tří obyvatel města mají přístup k velmi vysokorychlostnímu širokopásmovému připojení, totéž platí pouze pro jednoho ze šesti obyvatel venkova. Digitální propast se stává dalším problémem, zejména pro starší občany, kteří mají potíže s přístupem k digitálním nabídkám. U podniků v méně rozvinutých členských státech je méně pravděpodobné, že budou využívat technologie elektronického obchodu a elektronického podnikání. U podniků ve vyspělejších zemích je dvakrát vyšší pravděpodobnost, že budou využívat cloud computing nebo budou mít významný prodej elektronického obchodu ve srovnání s podniky v méně rozvinutých členských státech.

Regiony s trvalými geografickými nebo demografickými omezeními (jako jsou regiony uvedené v článcích 174 a 349 Smlouvy o fungování EU) čelí specifickým výzvám, které je třeba vzít v úvahu. Většina těchto regionů čelí trvalým omezením spojeným s jejich odlehlostí, malou rozlohou, zranitelností vůči změně klimatu a ostrovní povahou, která brání jejich růstovému a rozvojovému potenciálu. V důsledku toho a navzdory svému potenciálu v některých konkrétních odvětvích (jako je zemědělství, cestovní ruch, letecký a kosmický průmysl atd.) mají všechny nejvzdálenější regiony HDP na obyvatele nižší než 75 % průměru EU (s výjimkou Martiniku 76 %). Mayotte má nejnižší HDP EU na obyvatele (30 %) a nejvyšší míru nezaměstnanosti (27,8 %). Kromě toho lze některé z nejvyšších míry nezaměstnanosti mladých lidí nalézt v nejvzdálenějších regionech – Mayotte (55,4 %), Guadeloupe (41,5 %) a Martinik (38,3 %).²⁷⁰

Vzhledem k tomu, že regiony a města čelí četným výzvám, územní, sociální a hospodářská soudržnost má i nadále zásadní význam pro zachování jednoty a solidarity v celé EU. Je proto důležité, aby všechny politiky EU přijaly zásadu „neškodit soudržnosti“. Zatímco „duše soudržnosti“²⁷¹ lze obecně nalézt v politických cílech EU, je méně zakotvena v mechanismech správy politik a každá politika má své vlastní chápání soudržnosti.

Níže uvedený obrázek ukazuje, kde každá politika klade svůj hlavní důraz, pokud jde o zásady soudržnosti, cíle nebo mechanismy řízení. V případech, kdy politiky mají několik zásad, cílů nebo uspořádání správy, jsou všechny stejně zdůrazněny, např. nástroj pro propojení Evropy, který klade stejný důraz na hospodářskou, sociální, územní a mezilidskou soudržnost.

²⁶⁷ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [Regionální průmyslová transformace ke klimatické neutralitě](#), 2023.

²⁶⁸ Evropská investiční banka, [Stav místních investic do infrastruktury v Evropě: Průzkum obcí EIB 2022–2023](#), 2023.

²⁶⁹ Evropská komise, [Soudržnost v Evropě do roku 2050: Osmá zpráva o hospodářské, sociální a územní soudržnosti](#), 2022.

²⁷⁰ Evropská komise, [pracovní dokument útvarů Komise o nejvzdálenějších regionech na první pohled – aktiva, výzvy a příležitosti](#), květen 2022.

²⁷¹ Böhme, K., Toptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M., a Hat, K., [Soudržnost jako celková hodnota Evropské unie](#), studie zadaná Výborem regionů, 2021.

Z číselného údaje rovněž vyplývá, že zásada soudržnosti s největším důrazem na většinu politik spočívá v tom, že vzájemná závislost je vzájemná. Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) jsou jedinými politikami regionálního rozvoje, které zdůrazňují rovnost oproti ostatním zásadám. Vnitřní trh a politika hospodářské soutěže jsou jediné, které zdůrazňují rovnost oproti ostatním zásadám. Program Občané, rovnost, práva a hodnoty je jediným programem, který zdůrazňuje spravedlnost nad ostatními zásadami.

Cohesion Spirit	Cohesion principles				Cohesion objectives				Governance arrangements			
	mutual interdependencies	equality	equity	justice	economic cohesion	social cohesion	territorial cohesion	interpersonal cohesion	multi-level governance	interdisciplinary	robustness	citizen involvement
<p>The most emphasised cohesion principles, objectives and governance arrangements in a policy document</p> <p>The stars indicate the main emphasis of Cohesion Spirit in the wording of a policy, i.e. they reflect the main aspiration. In case a policy has stars for several cohesion principles, objectives or governance arrangements, no clear focus could be detected.</p>												
Annual Sustainable Growth Strategy 2021	**				**	**			**	**		
Biodiversity strategy	**				**				**			
CAP		**			**		**		**			
Connecting Europe Facility	**				**	**	**	**		**	**	
ERDF Regulation		**			**	**	**		**	**		
ESF+		**	**			**	**		**			
EU Green Deal	**						**	**	**		**	**
EU Single market programme	**	**			**					**		
Europe fit in a Digital Age	**			**		**		**				**
European Health Union	**					**	**		**			
HorizonEU	**					**		**				**
Internal market and competition policy			**			**				**		
Invest EU	**				**					**		
NEXT Generation EU	**				**	**	**	**			**	**
Rights and values Programme				**		**				**		**

Obrázek 18 – Nejdůležitější zásady, cíle a mechanismy soudržnosti podle jednotlivých politik

Zdroj – Böhme, K., Tóptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M. a Hat, K.272

Silná politika soudržnosti jakožto místní politika, která může pomoci všem místům a lidem v EU bez ohledu na jejich výchozí bod, je proto nyní více než kdy jindy zapotřebí.

Je zásadní zajistit součinnost a doplňkovost mezi politikou soudržnosti a ostatními politikami EU od samého počátku. Proto bude důležité stanovit jasné cíle pro politiku soudržnosti po roce 2027. Synergie a doplňkovost nejsou jednosměrnou ulicí a při navrhování a provádění jiných politik EU musí být náležitě zohledněna soudržnost, a to i v případě, že jsou jejich vlastní cíle formulovány na makroúrovni (např. mezinárodní, unijní nebo vnitrostátní) nebo s krátkodobější perspektivou (např. reakce na krize).

²⁷² Tamtéž.

Politika soudržnosti by se měla i nadále zaměřovat na dlouhodobé investice s cílem podpořit strukturální změny. Tento přístup však musí být doprovázen dostatečnou flexibilitou, aby mohly regiony využívat politiku soudržnosti k řešení vznikajících potřeb, aniž by ztratily ze zřetele dlouhodobý přístup této politiky. Stávající praxe využívání politiky soudržnosti jako zdroje financování pro všechny druhy žádostí o mimořádné události by měla být zastavena.

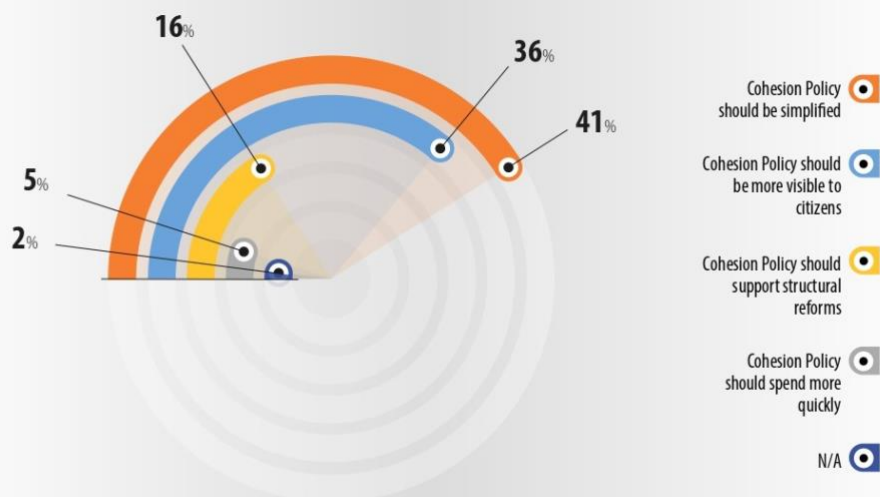
Překlenutí inovační propasti zůstává klíčovým cílem, pokud jde o poskytování místně orientovaných řešení pro digitální a ekologickou transformaci a pro řešení demografických změn. Společný přístup k podpoře místních inovací je proto nezbytný k vytvoření mostu mezi inteligentní specializací a dalšími politikami EU s cílem podpořit územní transformaci orientovanou na inovace.

Je třeba zajistit optimální rovnováhu mezi včasným a flexibilním prováděním, úspěšným plněním cílů politiky a dodržováním právních a regulačních požadavků. Systém provádění politiky soudržnosti však byl kritizován a každé sedmileté období politiky soudržnosti se opakovaně pokoušelo o její zjednodušení, a to jak na začátku, tak v průběhu procesu provádění programu. Ostatní hlasy zároveň zdůrazňují, že každá změna systému – a to i se záměrem zjednodušení – vytváří narušení a administrativní zátěž.

Zdá se, že nejpravidelnějšími úpravami pro budoucnost politiky soudržnosti je zjednodušení a větší viditelnost. Podle zjištění průzkumu VR na téma *Budoucnost politiky soudržnosti souhlasilo s těmito doporučeními 41/273 % respondentů a 36 % respondentů.* Regionální a místní barometr VR274 provedený společností Ipsos European Public Affairs to potvrzuje a ukazuje, že mnoho regionálních a místních úředníků o fondech politiky soudržnosti neví. 33 % uvedlo, že nebyli informováni ani se na jejich provádění neúčastnili.

²⁷³ Dne 16. března 2023 zahájila komise COTER jménem #CohesionAlliance průzkum o budoucnosti politiky soudržnosti. Místní a regionální samosprávy, členské státy, sociální partneři, organizace občanské společnosti a občané se zúčastnili rozsáhlých konzultací s cílem vypracovat řádný návrh o budoucnosti politiky soudržnosti. Výsledky budou podkladem pro přípravu společného postoje č. #CohesionAlliance k budoucnosti politiky soudržnosti, který je plánován na začátek roku 2024 před devátou zprávou o soudržnosti a před volbami do Evropského parlamentu. Průzkum měl původně zůstat otevřený do 15. května 2023, ale byl prodloužen do 30. června 2023. K datu uzávěrky průzkumu bylo celkem 284 odpovědí.

²⁷⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

Obrázek 19 – Jaká by byla nejdůležitější reforma, která by měla být zahrnuta do budoucnosti politiky soudržnosti?
Zdroj – kompilace VR275

Ústředním bodem nadcházejících diskusí musí být budoucí realizace a poučení z provádění. Tyto diskuse by se měly podrobně zabývat společným prováděním politiky soudržnosti a dalších finančních nástrojů EU, přičemž by měly být dodržovány klíčové zásady partnerství a víceúrovňové správy.²⁷⁶

Dosažení hospodářské, sociální a územní soudržnosti je dlouhodobým posláním EU. Je načase uvést misi do praxe. Je třeba zvážit potenciální dopad rámce zaměřeného na mise, a to nejen pokud jde o revizi tematické nabídky politiky soudržnosti směrem ke konfiguraci založené na výzvě, což znamená posun ve strategické a intervenční logice, ale také jako způsob, jak řešit současnou roztržitost politik napříč několika fondy.²⁷⁷

Je důležité mít na paměti, že případné přistoupení stávajících kandidátských zemí k EU bude mít významný dopad na politiku soudržnosti a její referenční hodnotu HDP na obyvatele. Vzhledem k tomu, že by tyto země zvýšily celkový HDP EU mnohem méně, než by zvýšily její obyvatelstvo, měl by budoucí rozšíření určitý statistický dopad v závislosti na počtu zemí, které mají vstoupit do EU, a na jejich hospodářské výkonnosti v nadcházejících letech.

Připravované stanovisko Výboru regionů (VR) *Budoucnost politiky soudržnosti* bude jedinečnou příležitostí pro VR, aby předložil první komplexní návrh na to, aby byla politika připravena na budoucnost, a aby tuto politiku zařadil do středu příští strategické agendy EU.

²⁷⁵ Viz poznámka pod čarou 273 pro odkaz.

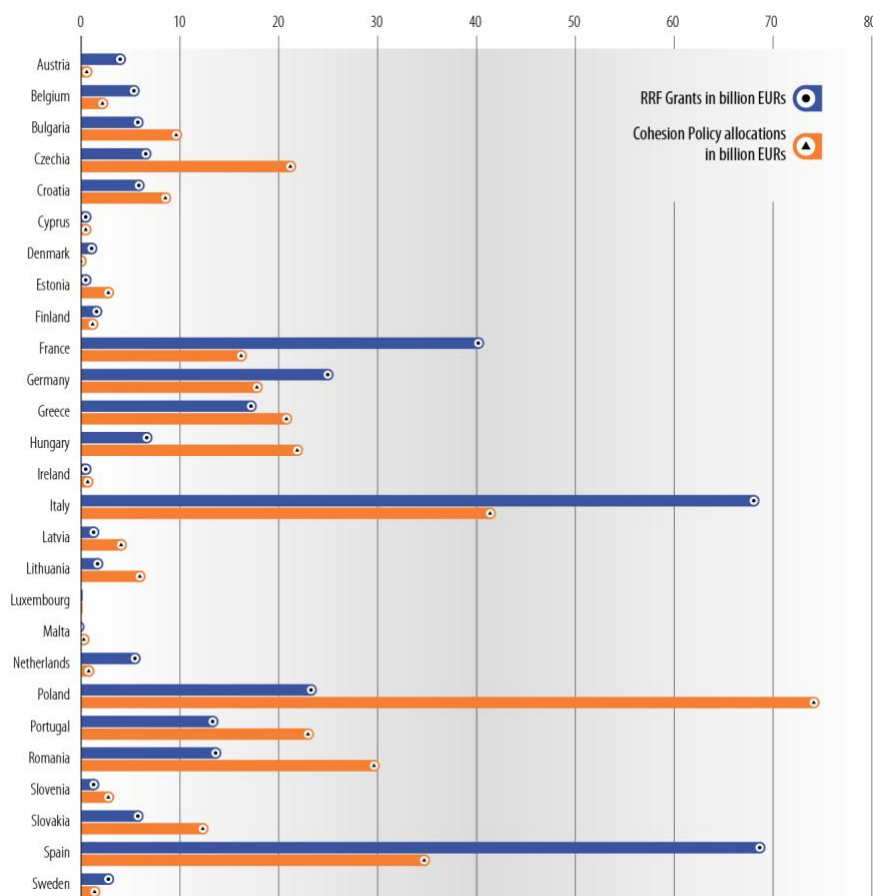
²⁷⁶ *Tamtéž.*

²⁷⁷ Společné výzkumné středisko, [mise a politika soudržnosti: Žít odděleně nebo tančit společně?](#), 2023.

D. Provádění Nástroje pro oživení a odolnost

Provádění a provádění Nástroje pro oživení a odolnost (RRF) do značné míry slepé pro potřeby místních a regionálních orgánů, což ohrožuje její relevantnost a účinnost. Zatímco regiony a města jsou v první linii boje proti pandemii COVID-19 – což má velký dopad na jejich zdroje a rozpočty – nejsou přímými příjemci plánu na podporu oživení. Proč k tomu dochází a jaké jsou důsledky toho, že regiony a města nejsou přímo zapojeny do provádění fondů Nástroje pro oživení a odolnost?

Nástroj pro oživení a odolnost je zdaleka největším nástrojem nástroje NextGenerationEU – bezprecedentního evropského plánu na podporu oživení po pandemii COVID-19 a v některých případech důkazem toho, že EU byla schopna předložit odvážnou a inovativní reakci na krizi. 278 Byl navržen po vypuknutí pandemie COVID-19 s cílem zmírnit její hospodářské a sociální dopady. Z Nástroje pro oživení a odolnost bude členským státům EU vyplaceno až 723,8 miliardy EUR ve formě grantů a půjček. Tyto prostředky jsou přidělovány podle jednotlivých zemí, nikoli podle regionů, na základě jiných kritérií, než jsou kritéria v rámci politiky soudržnosti, a příspěvek Nástroje pro oživení a odolnost k soudržnosti je nejednoznačný.²⁷⁹

²⁷⁸ Rhodos, M. "'selhání dopředu': A Critique in Light of COVID-19", Journal of European Public Policy, svazek 28, červenec 2021.

²⁷⁹ Hospodářský přezkum belgické národní banky, rozpočet [EU a plán oživení Next Generation EU: a game changer?](#), září 2021.

Nástroj pro oživení a odolnost rovněž zavedl jiný systém provádění, který propojuje vyplácení finančních prostředků s cíli, a nikoli s náklady, což zpochybňuje tradiční způsob poskytování finančních prostředků EU. Aby mohly členské státy využít finančních prostředků Nástroje pro oživení a odolnost, musely předložit národní plány na podporu oživení a odolnosti, v nichž budou nastíněny reformy a investice, které mají být financovány, které by měly být provedeny do konce roku 2026, jakož i milníky a cíle, které je třeba splnit, aby se uvolnily finanční prostředky. Téměř ve všech členských státech byla příprava těchto plánů řízena centrálně, často ministerstvem financí, s malým zapojením regionů a měst. Všechny 27 národních plánů pro oživení a odolnost bylo nyní předloženo, posouzeno Evropskou komisí a schváleno Radou Evropské unie²⁸¹ s probíhajícími platbami.²⁸²

V květnu 2022 přinesl plán „REPowerEU“ – reakce EU na celosvětovou energetickou krizi významnou změnu rámce Nástroje pro oživení a odolnost. Prostřednictvím programu REPowerEU je cílem zlepšit schopnost Nástroje pro oživení a odolnost podporovat postupné odstraňování závislosti na ruských fosilních palivech a přechod k čistší a odolnější energii. Předložené finanční zdroje byly uvedeny na seznamu téměř 270 miliard EUR, ale pouze malý podíl z této celkové částky (20 miliard EUR) ve skutečnosti spočíval v novém grantovém financování, přičemž zbytek pocházel z jiných zdrojů.

Za účelem využití těchto prostředků byly členské státy požádány, aby předložily revidované národní plány pro oživení a odolnost, včetně nových kapitol REPowerEU, což většina z nich nyní učinila. **Nařízení, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost, uznává, že ženy byly poměrně více postiženy pandemií COVID-19 a následnými krizemi, a proto zmírňuje sociální a hospodářský dopad této krize na ženy jedním z hlavních cílů nástroje.** Ustanovení čl. 18 odst. 4 vyžaduje, aby členské státy při vypracovávání národních plánů pro oživení a odolnost zohledňovaly rovnost žen a mužů. Na rozdíl od ekologických a digitálních priorit však nařízení nestanoví minimální kvótu výdajů souvisejících s rovností.

Dopady na rovnost žen a mužů navíc nejsou výslovně zahrnuty do kritérií pro posuzování plánů obnovy. Evropská komise určila 131 investic a reforem se zaměřením na rovnost žen a mužů.²⁸³ Mezi významné příklady takových opatření patří důchodová reforma včetně „genderového testu“ s cílem pomoci odstranit rozdíly ve výši důchodů žen a mužů (Belgie); investice do obecních středisek péče o děti, jejichž cílem je usnadnit účast pracovníků s pečovatelskými povinnostmi na trhu práce (Kypr); a reforma s cílem posílit vládní monitorování rozdílů v odměňování žen a mužů v soukromém sektoru (Polsko).²⁸⁴

²⁸⁰ Bachtler, J., a Dozhdeva, V., [The Recovery & Resilience Fund: ekonomický stimul na úkor územní soudržnosti?blog Výzkumného střediska pro evropské politiky](#), 2021.

²⁸¹ Posledním plánem, který měl být schválen, byl plán Maďarska na konci roku 2022. Vzhledem k obavám EU ohledně právního státu však Maďarsko musí splnit 27 „super milníků“, než budou moci být v rámci Nástroje pro oživení a odolnost podány žádosti o platbu; viz: <https://www.reuters.com/markets/europe/eu-approves-hungarys-recovery-plan-holds-cash-moves-freeze-other-funds-2022-11-30/>.

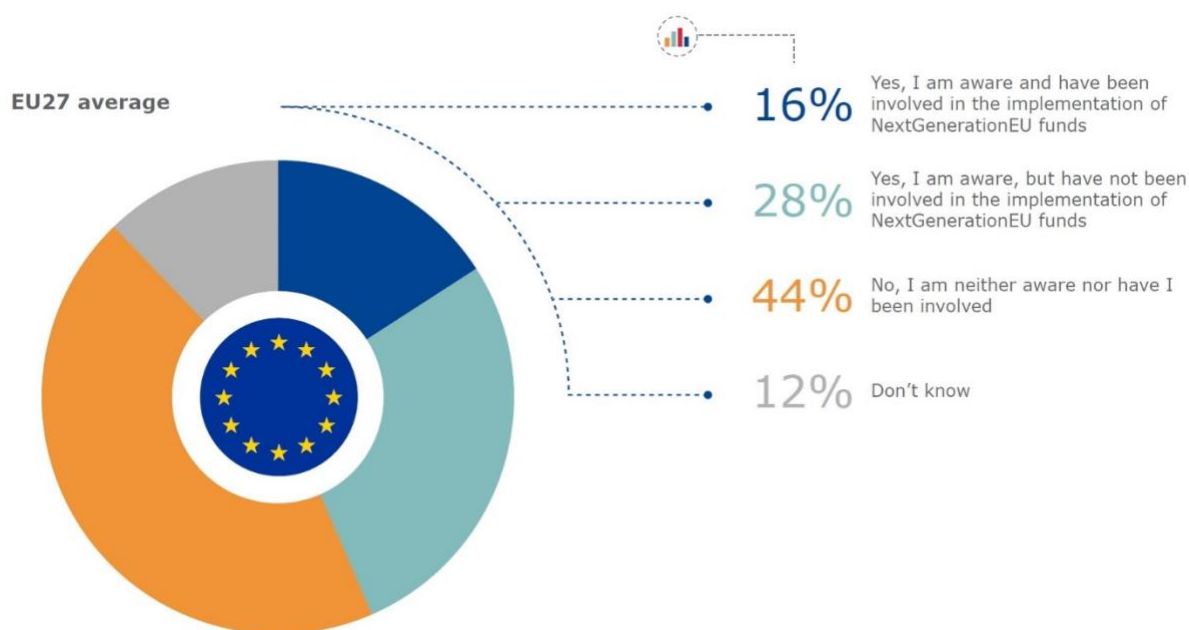
²⁸² Aktualizované informace o vyplácení prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost jsou k dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html?lang=en.

²⁸³ Evropská komise, [srovnávací přehled oživení a odolnosti](#), leden 2023.

²⁸⁴ *Přimlouvám se.*

Přestože města a regiony od počátku stály v popředí reakce na pandemii a oživení, jejich úloha nebyla při koncipování hlavního nástroje EU na podporu oživení náležitě uznána. Nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost pouze žádá členské státy, aby uvedly podrobnosti o jakémkoli procesu konzultací se zúčastněnými stranami, a to i s místními a regionálními orgány, a o tom, jak byl tento příspěvek zohledněn.²⁸⁵ Toto ustanovení bylo zahrnuto s cílem povzbudit členské státy, aby zapojily města, regiony a zúčastněné strany do přípravy a provádění plánů, ale ve skutečnosti to nevyžaduje. Skutečné zapojení zúčastněných stran bylo skutečně ponecháno na uvážení členských států.²⁸⁶

Velmi omezené zapojení měst a regionů do plánů obnovy odhalily konzultace Evropského výboru regionů (VR) a CEMR v letech 2021²⁸⁷ a 2022.²⁸⁸ Zapojení místních a regionálních orgánů do přípravy národních plánů pro oživení a odolnost bylo celkově nízké, i když různými způsoby v závislosti na určitých prvcích. Nejnižší míra zapojení respondentů byla ve správě procesu (koordinace, časové osy atd.), přičemž množství dotazovaných organizací uvedlo, že „vůbec není“ zapojeno. Vlády na nižší než celostátní úrovni proto měly jen malou příležitost ovlivnit národní plány pro oživení a odolnost.

Obrázek 21 – Znáte nebo jste byli zapojeni do financování EU z nástroje NextGenerationEU, které v posledních dvou letech obdrželo vaše město nebo region?

Zdroj – regionální a místní barometr²⁸⁹

Toto nedostatečné zapojení má důsledky: podle jedné studie zaměřené na italské, portugalské a španělské plány jsou některé národní plány pro oživení a odolnost více či méně zaslepené, což by mohlo vážně ohrozit jejich účinnost a sociální a územní soudržnost. V těchto členských státech chyběly

²⁸⁵ Jak je uvedeno v čl. 18 odst. 4 písm. q) nařízení, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost; viz [nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie \(EU\) 2021/241](#), únor 2021.

²⁸⁶ Bokhorst, D., a Corti, F., "[Správa evropského Nástroje pro oživení a odolnost: Mezi disciplínou a diskrétností](#)", vláda a opozice, s. 1–17, červen 2023.

²⁸⁷ Výbor regionů a Rada evropských obcí a regionů, [Zapojení obcí, měst a regionů do přípravy národních plánů pro oživení a odolnost: Výsledky cílené konzultace COR-CEMR](#), leden 2021.

²⁸⁸ Výbor regionů a Rada evropských obcí a regionů, [provádění Nástroje pro oživení a odolnost: Perspektiva místních a regionálních orgánů – výsledky cílené konzultace COR-CEMR](#), duben 2022.

²⁸⁹ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

podmínky umožňující informované, otevřené a rozsáhlé konzultace o sociálních a územních potřebách.²⁹⁰

Zdá se velmi pravděpodobné, že nízké zapojení měst a regionů (a dalších aktérů) do přípravy a provádění plánů obnovy úzce souvisí s návrhem a fungováním samotného nástroje. Nástroj pro oživení a odolnost a jeho přístup založený na výkonnosti se opírají o předem stanovené milníky a cíle s malou flexibilitou pro úpravy, což potenciálně zmenšuje prostor pro další aktéry tvorby politik a posiluje centralizaci.²⁹¹

Nedostatek času a značné požadavky na účinnou koordinaci vytvořily výzvy pro aktivní zapojení všech úrovní správy, zejména tam, kde dosud neexistovaly mechanismy interinstitucionální spolupráce.²⁹²

Specifické regionální rozdělení Nástroje pro oživení a odolnost hraje klíčovou úlohu v jeho dopadu na hrubý domácí produkt (HDP) a na regionální rozdíly, což jej činí o to znepokojivějším. Výzkum naznačuje, že regionální rozdíly by mohly být sníženy uplatněním regionalizačních kritérií na Nástroj pro oživení a odolnost s cílem pomoci méně rozvinutým regionům (jako v politice soudržnosti) dohnat. Na druhé straně by rozdělování finančních prostředků podle počtu obyvatel mělo pravděpodobně silnější dopad na HDP, ale mělo by nižší pozitivní dopad na regionální rozdíly.²⁹³

Přístup „financování nesouvisející s náklady“, který je jádrem modelu Nástroje pro oživení a odolnost, čelí rovněž kritice související s jeho účinností. Jak zdůraznil Evropský účetní dvůr, milníky a cíle zahrnuté do národních plánů pro oživení a odolnost jsou především ukazateli vstupů a výstupů, zatímco Komise ve skutečnosti odrazovala ukazatele dopadu a výsledků, neboť je vláda nekontroluje.²⁹⁴ To může být z pragmatických důvodů pochopitelné, ale stále by to mohlo vážně ohrozit skutečnou výkonnostní povahu Nástroje pro oživení a odolnost.

Skutečnost, že nesplnění dohodnutých milníků a cílů je kritériem, které ospravedlňuje nevyplacení tranše Nástroje pro oživení a odolnost, znamená, že členské státy mají motivaci „provádět systém“, tj. strategicky zvolit tyto milníky a cíle s cílem zajistit vyplacení prostředků. V praxi by to mohlo zahrnovat závazek k reformám nebo investicím, u nichž je velmi nízká pravděpodobnost, že jich nebude dosaženo, nebo které již byly nějakou dobu plánovány (nebo již probíhají), a zaměřit se tak na „nízce visící ovoce“.²⁹⁵

Francouzský národní plán pro oživení a odolnost obsahuje cíle, kterých mělo být dosaženo před úplným schválením plánu, což může být jedním z příkladů „hraní systému“ v tomto ohledu. Jedna studie zjistila, že cíl snížení_{emisi} CO₂ ve francouzském národním plánu pro oživení a odolnost má být dosažen do druhého čtvrtletí roku 2021, nicméně plán byl předložen v dubnu 2021. Cíl měl být tedy dosažen v témže čtvrtletí předtím, než byl dokonce schválen Evropskou komisí (v červnu) nebo

²⁹⁰ Foundation for European Progressive Studies, [How Place-Sensitive are the National Recovery and Resilience Plans? \(Národní plány pro oživení a odolnost?\)](#), prosinec 2022.

²⁹¹ Bokhorst, D., a Corti, F., Řízení [evropské facility na podporu oživení a odolnosti: Mezi disciplínou a diskrétností](#), vláda a opozice, s. 1–17, červen 2023.

²⁹² <https://eprc-strath.org/the-recovery-resilience-fund-an-economic-stimulus-at-the-expense-of-territorial-cohesion/>.

²⁹³ Barbero, J., Conte, A., Crucitti, F., Lazarou, N, J., Sakkas, A., a Solitti, S., [The impact of the recovery Fund on EU Regions: a prostorová obecná rovnovážná analýza](#), Regionální studie, říjen 2022.

²⁹⁴ Evropský účetní dvůr, [Posouzení vnitrostátních plánů pro oživení a odolnost ze strany Komise – Celkově vhodné, avšak rizika provádění zůstávají](#), 2022.

²⁹⁵ Corti, F., & Ruiz, T., [Nástroj pro oživení a odolnost: Co skutečně sledujeme přístupem založeným na výkonnosti?](#), CEPS Explainer, leden 2023.

schválen Radou Evropské unie (v červenci).²⁹⁶ A v Německu bylo nejméně 80 % sociálních výdajů v národním plánu pro oživení a odolnost zaměřeno na pokrytí projektů, které byly již naplánovány a rozpočteny v době přípravy plánu.²⁹⁷

V Itálii jsou některé cíle národních plánů pro oživení a odolnost mnohem méně ambiciózní než cíle, které již existují a jsou definovány na vnitrostátní úrovni. Například národní program záruky zaměstnatelnosti, jehož cílem je, aby všichni uchazeči o zaměstnání obdrželi služby přizpůsobené na míru, jako je rekvalifikace s cílem usnadnit jejich začlenění na trh práce, byl dohodnut s Evropskou komisí v národním plánu pro oživení a odolnost (což umožňuje vyplacení finančních prostředků) s cílem zaměřit se na 300000 příjemců do konce roku 2022, což je pouze polovina cíle 600000 příjemců, který byl stanoven na vnitrostátní úrovni.²⁹⁸

V důsledku toho může být skutečnost dopadu Nástroje pro oživení a odolnost v praxi mnohem obtížnější přesněji než formální dosažení milníků a cílů. To vyvolává důležité otázky ohledně skutečné účinnosti modelu „financování nesouvisejícího s náklady“ Nástroje pro oživení a odolnost.

Členské státy a Evropská komise musí přijmout nezbytná opatření k tomu, aby stávající centralizovanou koncepci změnil na víceúrovňový prováděcí přístup, a to vytvořením víceúrovňových platforem, informačních setkání a akcí na strukturálním základě a společně s městy a regiony.

Ve svém nadcházejícím přezkumu v polovině období nemůže Evropská komise pouze kontrolovat dosahování cílů a milníků dohodnutých s členskými státy. Musí posoudit skutečný přínos Nástroje pro oživení a odolnost k soudržnosti, jeho skutečnou přidanou hodnotu a prověřit zapojení místních a regionálních orgánů. Kromě toho se nelze vyhnout skutečné reflexi o limitech stávajícího systému založeného na výkonnosti.²⁹⁹

Investice zaměřené na budoucnost by měly být vyloučeny z limitů dluhu a schodku EU, zejména proto, že finanční trhy mohou absorbovat dluh, který potřebujeme, a členské státy si mohou dovolit.³⁰⁰ Nástroj pro oživení a odolnost může poskytnout pouze malou část nezbytných veřejných investic s cílem poskytnout místní řešení pro ekologickou a digitální transformaci.

Jakýkoli budoucí nástroj EU zaměřený na podporu územní soudržnosti bude muset řešit kritiku, již v současné době čelí Nástroj pro oživení a odolnost. Tato kritika se týká procesu přípravy plánu a jeho časových omezení, nedostatečného smysluplného zapojení na místní a regionální úrovni a prostorové slepoty nástroje.

Tradiční přístupy k financování založené na nákladech mohou být vhodnější pro nástroje založené na ukazatelích vstupů, zatímco skutečné financování založené na výkonnosti by vyžadovalo

²⁹⁶ Darvas Z., a Welslau L., [First lessons from the Recovery and Resilience Facility for the EU economic governance framework \(První poučení z Nástroje pro oživení a odolnost pro rámec správy ekonomických záležitostí EU\)](#), studie zadaná výborem ECON v Evropském parlamentu, březen 2023.

²⁹⁷ Corti, F., Gors, D., Lisca, A., Ruiz, T., Kiss-Galfalvi, T., Gstrein, D., Herold, H., Dolls, M., Fuest, C., [The European Added Value of the Recovery and Resilience Facility](#), studie zadaná výborem ECON v Evropském parlamentu, duben 2022.

²⁹⁸ Corti, F., & Ruiz, T., [Nástroj pro oživení a odolnost: Co skutečně sledujeme přístupem založeným na výkonnosti?](#), CEPS Explainer, leden 2023.

²⁹⁹ *Tamtéž.*

³⁰⁰ Finance Watch, [dluhy, které potřebujeme: Posílení udržitelnosti dluhu pomocí fiskálních pravidel orientovaných na budoucnost](#), červenec 2023.

použití ukazatelů výstupů. To by rovněž umožnilo porovnat plány a výsledky mezi jednotlivými zeměmi a vyhodnotit hodnotu tohoto nástroje z hlediska finančních prostředků EU.³⁰¹

Vneposlední řadě musí probíhat otevřená diskuse o rozšíření Nástroje pro oživení a odolnost, které se vyvinulo z nástroje pro reakci na krize na nástroj financování na podporu ekologické a digitální transformace. Ačkoli Nástroj pro oživení a odolnost ve své současné podobě může financovat pouze reformy a investice uskutečněné do konce roku 2026, ekologická a digitální transformace bude pokračovat – a bude vyžadovat rozsáhlé financování – daleko po tomto datu. Zda a jak by měl být Nástroj pro oživení a odolnost rozšířen a zda by měly být namísto toho posíleny jiné investiční politiky, jako je soudržnost, to jsou otázky, kterým se nelze vyhnout.

OBCE PROVÁDĚJÍCÍ NÁSTROJ PRO OŽIVENÍ A ODOLNOST V ITÁLII

40 MILIARD EUR PŘIDĚLENO OBCÍM

Podle Antonio Decara, starosty města Bari (Itálie) a předsedy Associazione Nazionale Comuni Italiani, jsou italské obce velmi aktivní při provádění národních plánů pro oživení a odolnost. V projevu ze dne 7. července uvedl, že obcím bylo přiděleno 40 miliard EUR z celkové částky 191,5 miliardy EUR a již vyčlenily 90 % těchto prostředků, což je dvojnásobek průměrné míry závazků u prostředků přidělených jiným subjektům. Z 102000 postupů při zadávání veřejných zakázek již obce provozovaly 52000, což je více než polovina. Podle pana Decara má Nástroj pro oživení a odolnost významný dopad na investice měst a měst. Hrubé fixní investice pro obce vzrostly mezi lety 2017 a 2023 o 70 %. V jižní Itálii činí očekávaný nárůst ve stejném období 63 %, přičemž přibližně 40 % se odhaduje na základě národního plánu pro oživení a odolnost.

³⁰¹ Darvas Z., a Welslau L., [First lessons from the Recovery and Resilience Facility for the EU economic governance framework \(První poučení z Nástroje pro oživení a odolnost pro rámec správy ekonomických záležitostí EU\)](#), studie zadaná výběrem ECON v Evropském parlamentu, březen 2023.

E. Jednotný trh a průmyslová transformace

K zajištění toho, aby jednotný trh a evropský průmysl zůstaly výkonné a přínosné pro všechny regiony, jsou zapotřebí silné a soudržné politiky. Místní a regionální samosprávy jsou nezbytnou součástí tohoto společného úsilí a mohou rovněž pomoci přeměnit jednotný trh v užitečný nástroj k dosažení průmyslové transformace. Jak můžeme zajistit naše blaho? Jaká opatření je třeba přijmout, aby Evropa neztratila své průmyslové průkopníky, ale také nenechala menší hráče za sebou a neohrožovala soudržnost?

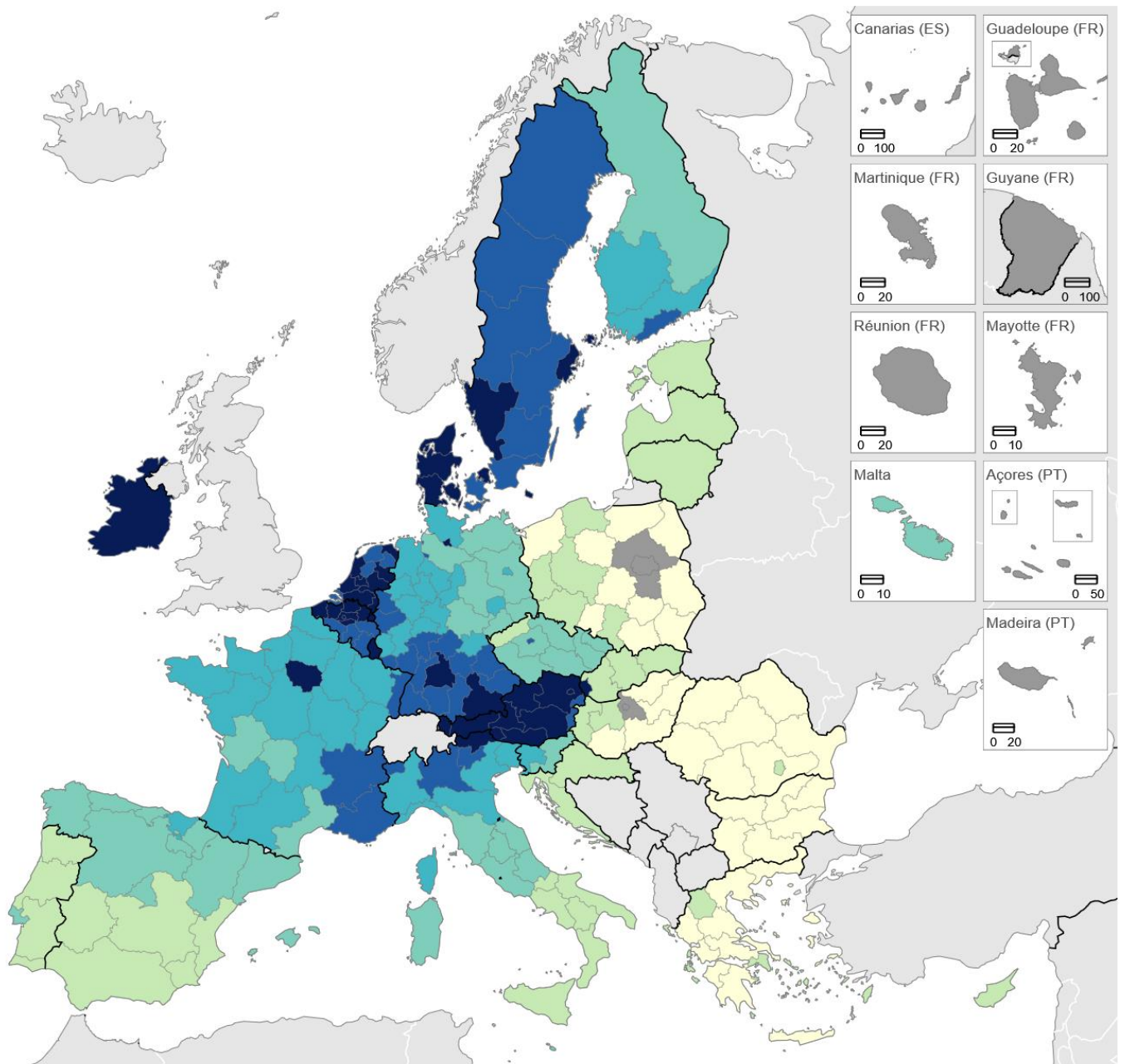
Jednotný trh je největším integrovaným trhem na světě a vedl k nižším cenám a lepším výrobkům a službám pro spotřebitele a zároveň zvýšil blahobyt v regionech v celé EU. Za posledních 30 let posílila obchod nejpůsobivějším způsobem a předčila očekávání: hrubý domácí produkt Unie (HDP) je o 9 % vyšší, než by byl bez jednotného trhu; úroveň obchodu mezi členskými státy se ve srovnání s velikostí hospodářství EU zdvojnásobila; 56 milionů pracovních míst závisí na obchodu v rámci EU; toky jednotného trhu dnes představují více než 25 % přidané hodnoty výroby zboží v EU.³⁰²

Pravidla pro zadávání veřejných zakázek pomáhají šířit přínosy veřejných investic v celé EU, neboť umožňují společnostem ze všech členských států ucházet se o veřejné zakázky financované z fondů soudržnosti. Z těchto prostředků tak získávají jak členské státy zhotovitelů, tak i členské státy veřejných zadavatelů.

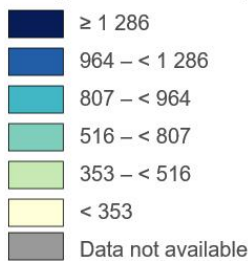
Okrajové regiony Unie však nebyly schopny sklidit z jednotného trhu tolik ovoce jako hlavní regiony. Ve skutečnosti výzkum ukazuje, že tento blahobyt není rovnoměrně rozšířen. Jednotný trh v průměru výrazně zvýšil sociální zisky občanů EU. Tento výzkum však rovněž odhaluje výrazné regionální rozdíly v přínosech sociálního zabezpečení z jednotného trhu, a to jak v rámci EU, tak v rámci jednotlivých členských států. Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Irsko a Rakousko jsou jasnými průkopníky, zatímco Rumunsko, Bulharsko a Řecko zaostávají.³⁰³

³⁰² Evropská komise, [30 let jednotného trhu – hodnocení a výhled do budoucna](#), 2022.

³⁰³ Bertelsmann Stiftung, [Estimating economic benefits of the Single Market for European countries and regions \(Předvídaní ekonomických přínosů jednotného trhu pro evropské země a regiony\)](#), Bertelsmann Stiftung, 2019.

Change welfare in Euros per capita

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Obrázek 22 – Přínosy blahobytu na obyvatele z účinku jednotného trhu na podporu obchodu regionů NUTS2 (kód z roku 2016)

Zdroj – kompilace VR na základě Bertelsmann Stiftung³⁰⁴

Poznámka – Národní údaje pro Irsko a Litvu/žádné údaje z PL91 (Warszawski Stołeczny), PL92 (Mazowiecki regionalny), HU11 (Budapešť) a HU12 (Pest)

³⁰⁴ Tamtéž.

Důkazy shromážděné po finanční krizi v roce 2008 ukazují, že menší růst nebo recese vede k větším rozdílům mezi regiony.³⁰⁵ Krize v roce 2008 zastavila konvergenci a je pravděpodobné, že pandemie COVID-19 a dopad války proti Ukrajině budou mít podobné důsledky. Je proto více než pravděpodobné, že tyto hospodářské otřesy ještě ztíží okrajové regiony nebo regiony uvízlé v tzv. rozvojové pastí, aby dohnaly zbytek EU.

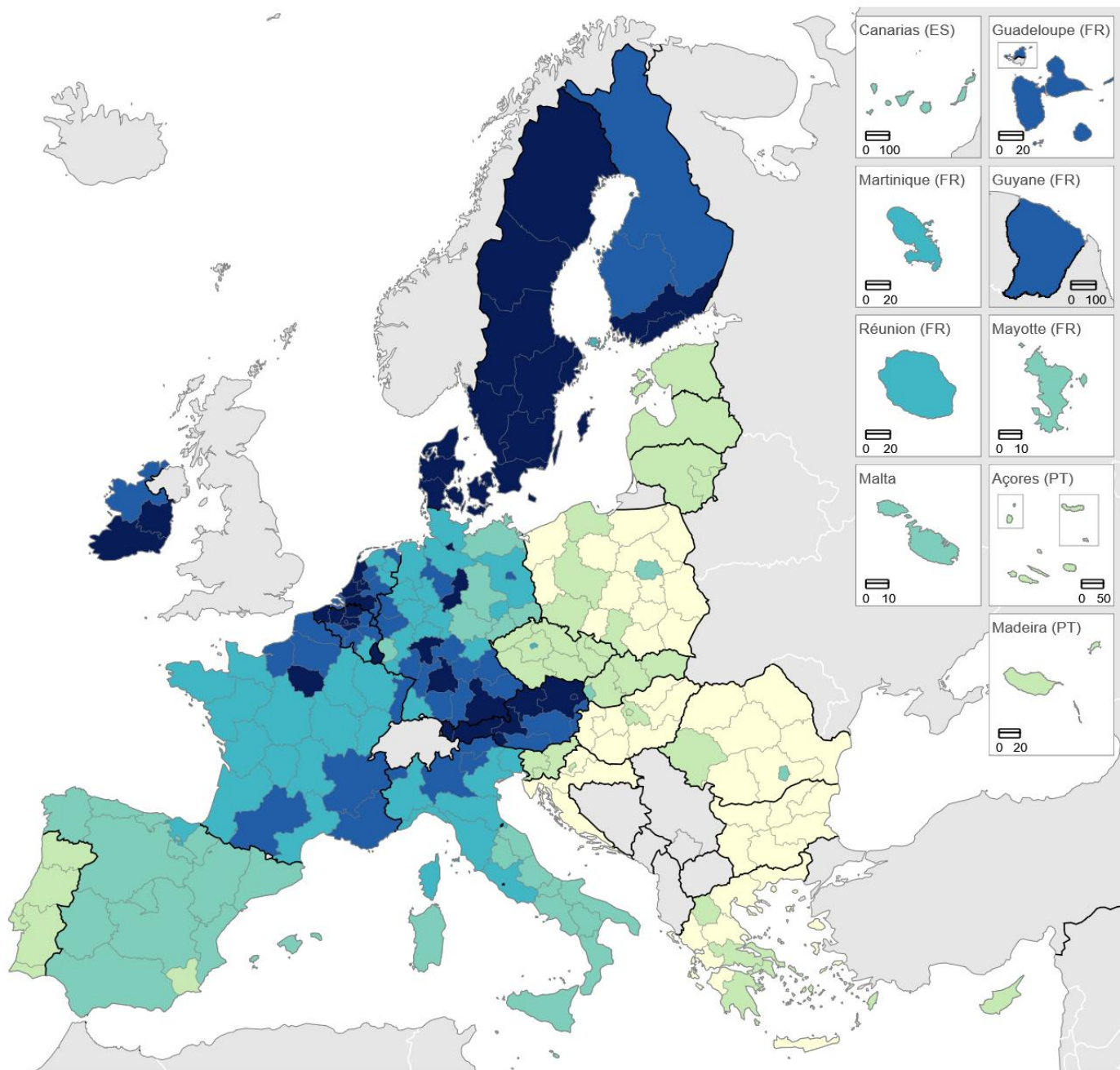
³⁰⁶Zdá se, že index regionální konkurenceschopnosti Evropské komise tuto hypotézu potvrzuje. Před pandemií COVID-19 se ukazatele regionální konkurenceschopnosti do určité míry shodovaly s regionálními přínosy jednotného trhu. Vzhledem k tomu, že z nejnovějších údajů vyplývá, že rozdíly v regionální konkurenceschopnosti přetrvávají i po pandemii COVID-19, dalo by se předpokládat, že totéž by platilo pro přínosy v oblasti blahobytu jednotného trhu.

Evropská komise nedávno rovněž nastínila rozdíly v produktivitě práce mezi členskými státy a regiony, což opět naznačuje, že existují rozdíly v potenciálu, který může jednotný trh získat. Podle Evropské komise je produktivita práce v Irsku více než devětkrát vyšší než v Bulharsku. V irském jižním regionu je ukazatel produktivity mimořádně vysoký, pravděpodobně ve vztahu k místní aglomeraci IT společností. Obecně platí, že regionální rozdíly jsou značné, a to jak v rámci členských států, tak v jednotlivých členských státech.³⁰⁷

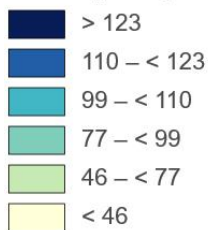
³⁰⁵ Jacques Delors Institute, [Politika soudržnosti tváří v tvář krizi: jaké dopady na regiony EU?](#), 2015 a CEPS, [Jednotný trh zůstává rozhodující silou EU](#), 2019.

³⁰⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/assets/regional-competitiveness/index.html#/.

³⁰⁷ Evropská komise, [pracovní dokument útvarů Komise o regionálních trendech pro růst a konvergenci v Evropské unii](#), červen 2023.

Percentage compared to EU level = 100

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Obrázek 23 – produktivita práce podle regionů NUTS2, 2021
Zdroj – kompilace VR založená na Evropské komisi³⁰⁸

³⁰⁸ Tamtéž.

Odstranění rozdílů mezi regiony bude vyžadovat ještě lepší jednotný trh. Výbor regionů (VR) zadal studii s názvem *Politika soudržnosti a jednotný trh: náklady spojené s nedodržením soudržnosti*³⁰⁹, které mají být zveřejněny do konce tohoto roku, osvětlí interakci mezi politikou soudržnosti a jednotným trhem. Hospodářská, sociální a územní soudržnost podporovaná z prostředků politiky soudržnosti má pozitivní dopad ve všech členských státech a regionech EU nad rámec samotných investic, například pokud jde o obchodní vztahy a technologické zlepšení. Čisté příjemce zvyšují své požadavky na produkty pocházející z čistých přispěvatelů z rozpočtu EU, které obvykle hostí velmi konkurenceschopné a exportně orientované průmyslové subjekty, jak³¹⁰ mimo jiné potvrdily nedávné studie.

Zatímco jednotný trh je z velké části úspěšným příběhem, velká část jeho potenciálu dosud nebyla uvolněna. Neodůvodněné překážky stále brání mnoha regionům využívat příležitosti, které jednotný trh nabízí. Volný pohyb zboží i služeb čelí byrokracii a pro mnoho našich podnikatelů a občanů je jednotný trh spíše fikcí než realitou.

Když se regiony potýkají s takovými problémy, reagují. Hledají přes hranice a spojují se s partnerskými regiony, aby pracovali na řešeních, která budou přínosem pro jejich obyvatelstvo. Úloha regionů je naprosto zásadní pro překonání překážek jednotného trhu: ze všech relevantních výzkumů vyplývá, že jednotný trh můžeme modernizovat pouze tehdy, budou-li zapojeny všechny úrovně veřejné správy.³¹¹ To je důvod, proč by EU měla účinný přeshraniční mechanismus na podporu úsilí regionů v této oblasti.

Regiony a města se snaží zlepšit své podmínky a stát se aktéry na jednotném trhu.³¹² Začlenění zboží a služeb do jednotného trhu je dosaženo prostřednictvím obchodu a přeshraničního zakládání společností a podnikatelů. Regiony a města ovládají poměrně málo pák, které mohou v této souvislosti pomoci odstranit byrokracii: mohou zrychlit a zefektivnit vlastní postupy a poskytovat informace, které lze snadno nalézt a přizpůsobit potřebám spotřebitelů, pracovníků a podniků.

Pro řešení větších problémů v současném prostředí (např. podmínky práce na dálku, širokopásmové připojení, přístup k veřejnému zdraví a vzdělávání, logistické sítě a produkty environmentální a kulturní kvality) je zapotřebí shromažďování údajů na nižší než celostátní úrovni. Tyto informace poskytují regionálním a územním aktérům nové možnosti jednat a odlišit se v globalizaci, přičemž vlády podporují příležitosti a upřednostňují synergie před rivalitou na nižší než celostátní úrovni. Za tímto účelem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) navrhla metodu pro lokalizaci oblastí v jejich globálním kontextu tím, že rozlišuje čtyři typy mezinárodních „konekcí“.³¹³

GREN[S/Z]LANDAGENDA

³⁰⁹ Toptsidou, M., Böhme, K., Aalbu, S., Dallhammer, E., Gorny, H., Gaugitsch, R., Politika [soudržnosti a jednotný trh: náklady na nedodržení soudržnosti](#), studie zadaná Výborem regionů, jejíž zveřejnění je plánováno do konce roku 2023.

³¹⁰ Christou, T., Crucciti, F., Garcia Rodriguez, A., Lazarou, N., Monfort, P. a Salotti, S., [The RHOMOLO ex ante Impact Assessment of 2021–2027 cohesion policy](#), May 2023.

³¹¹ Výzkumná služba Evropského parlamentu, [mechanismus řešení právních a správních překážek v přeshraničním kontextu](#), květen 2023.

³¹² Pelkmans, J., [The Single Market for Services](#), studie zadaná výborem IMCO v Evropském parlamentu, únor 2019.

³¹³ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [Přehodnocení regionální přitažlivosti v novém globálním prostředí](#), 2023.

PLATFORMA PRO SPOLUPRÁCI NRW A NIZOZEMSKÝCH REGIONŮ

Občané a podnikatelé, kteří rozvíjejí aktivity za hranicemi Severního Porýní-Vestfálska (Německo), těží z dlouholeté platformy pro spolupráci. Gren[s/z]landagenda³¹⁴ sdružuje regiony a obce z obou stran německé a nizozemské hranice. To již vedlo k velmi konkrétním výsledkům, jako jsou pohraniční informační útvary, které poskytují občanům poradenství ohledně přeshraničního uznávání odborných kvalifikací. Kromě toho se práce Gren[s/z]landagenda zaměřuje také na udržení otevřených hranic v dobách krize, což se v poslední době ukázalo jako užitečné.

SEVERSKÁ KONSTRUKCE DŘEVA

ŠVÉDSKÉ A NORSKÉ REGIONY SE SPOJILY

Svinesundův výbor³¹⁵ je subjekt přeshraniční spolupráce, který působí jménem několika obcí a regionů na obou stranách hranice mezi Švédskem a Norskem. Podnikatelé projeví velký zájem o rozvoj přeshraničního dřevařského odvětví. Svinesundův výbor pomáhá překonávat překážky, které vyplývají z rozdílů v pravidlech a požadavcích ve Švédsku a Norsku. Předkládá návrhy na sjednocení pravidel pro plánování a výstavbu, jakož i cílené informační nástroje pro podnikatele. Jejich cílem je zaměřit se na obtíže, s nimiž se podnikatelé potýkají při překračování hranic při rozvoji svých činností.

MÍSTNÍ ZEMĚDĚLCI NA JEDNOTNÉM TRHU

JAK JIM CHORVATSKÉ A MAĎARSKÉ REGIONY POMÁHAJÍ

Území ESÚS Pannon³¹⁶ (Evropské seskupení pro územní spolupráci) zahrnuje 60 obcí podél obou stran hranice mezi Maďarskem a Chorvatskem. Jedná se o venkovskou oblast, kde zemědělství hraje důležitou úlohu v regionálním hospodářství a je hlavním zdrojem pracovních míst. Zemědělci na obou stranách hranice čelí překážkám, pokud chtějí prodávat své produkty na druhé straně hranice, jako jsou daňové rozdíly, neharmonizované obchodní postupy, administrativní zátěž a jazyková bariéra. Po důkladné analýze situace vypracovalo ESÚS Pannon soubor opatření na podporu zemědělců: cílený dvojjazyčný balíček informací a soubor politických doporučení.

Jednotný trh bude klíčovou hnací silou digitální a ekologické transformace a měl by být přínosem pro všechny regiony a města. Regiony a města čelí četným výzvám, které jsou prohlubovány různými krizemi, jimž čelí. Jednotný trh jim pomůže řešit strategickou závislost a budovat jejich kapacity.

Dnes už vidíme, jak to funguje v praxi. Rozvíjet odvětví větrné a solární energie, zboží a materiály, které jsou vyráběny nebo dováženy ze zemí mimo EU v jednom regionu, si snadno naleznou cestu do jiných regionů, kde jsou nasazeny.

S podporou regionů a měst může být náš jednotný trh skutečně zaměřen na poslání a může pomoci dosáhnout průmyslové transformace, o kterou Evropa usiluje. Čím efektivněji funguje, tím více můžeme zvýšit tok kritického zboží a služeb, které jsou s nimi spojeny. V tomto probíhajícím procesu mohou regiony a města například snížit složitost povolenacích postupů pro projekty obnovy

³¹⁴ https://mbei.nrw/sites/default/files/asset/document/grenzlandkonferenz_2022_grenzlandagenda_-_concept_grenzlandagenda.pdf.

³¹⁵ <https://www.vgregion.se/en/regional-development/areas/external-relations/european-networks-and-organizations/svinesundskommitten/>.

³¹⁶ <https://www.pannonegtc.eu/>.

energie a usnadnit vyslání kvalifikovaných odborníků v odvětví zelené energie do regionů, kde jsou jejich odborné znalosti vyžadovány.³¹⁷

Je také stále větší výzvou spojit podstatu jednotného trhu s jeho čtyřmi svobodami s potřebou dosáhnout otevřené strategické autonomie, včetně hospodářské bezpečnosti. Nedávná *zpráva Evropské komise o strategickém výhledu z roku 2023*³¹⁸ zdůrazňuje zejména to, jak by EU a její členské státy měly rozšířit stávající proces prověřování stávajících strategických závislostí s cílem vytvořit nástroje pro analýzu budoucích závislostí napříč klíčovými odvětvími (např. zdraví, potraviny, digitální technologie, energetika, vesmír a voda).

EU by rovněž měla lépe a strategičtějším způsobem využívat opatření na ochranu obchodu, kontrolu zahraničních subvencí a nástroje pro zadávání veřejných zakázek. Rozšíření jednotného trhu bude mít zásadní význam pro zajištění hospodářské budoucnosti EU. Odpovídající strategické znalosti a předvídatá správa by měly vést k tomu, aby regulační rámec posilující růst, zejména pro EU, obstojí i v budoucnu.

Je zapotřebí obnovit důraz na odstraňování překážek a provádění stávajících norem v ekosystémech s největším potenciálem pro změnu. To musí být doprovázeno přísnými a vhodnými pravidly hospodářské soutěže. Bude mít rovněž zásadní význam pro stimulaci udržitelných obchodních modelů a zajištění dostatečné podpory pro rychlý rozvoj a zavádění technologií s nulovými čistými emisemi.

EU by rovněž měla i nadále zajišťovat spravedlivé podmínky pro všechny účastníky trhu vytvořením pevných vazeb mezi přístupem na trh a vysokými environmentálními normami. V neposlední řadě je nutná pomoc při rychlé výrobě kritických komponentů pro transformaci energetiky, jako jsou suroviny nebo zařízení s nulovými čistými technologiemi.³¹⁹

Je na regionech, aby stanovily, jak zapadají do globálních hodnotových řetězců, jak se mění. Dopady megatrendů na globální hodnotové řetězce jsou nerovnoměrné a závisí na silných a slabých stránkách místních oblastí, včetně jejich konvenčních průmyslových odvětví a nadací, pokud jde o přírodní a kulturní kapitál, dopravu a infrastrukturu IT. V rámci členských států mohou být velké rozdíly, které ovlivňují, jak dobře se tyto oblasti mohou zapojit do globalizace, včetně přilákání investic, talentů a cestovního ruchu a rozšiřování vývozu.³²⁰

Evropský průmysl je jednou z nejvyspělejších a nejkonkurenceschopnějších částí jednotného trhu. Aby zůstala konkurenceschopná, zahájila cestu k dosažení nulových čistých emisí do roku 2050, připojila se k celosvětovému závodu v oblasti nulových čistých technologií a snažila se zajistit stabilní, ale ekologicky šetrný tok kritických surovin.

V reakci na to Evropská komise představila průmyslový plán Zelené dohody pro čistý věk, po³²¹ němž následovalo několik legislativních návrhů. Souběžná transformace v Zelené dohodě pro Evropu vyžaduje přepracování evropského průmyslu, neboť průmysl je odpovědný za přibližně 30 % emisí

³¹⁷ Evropská komise, [30 let jednotného trhu – hodnocení a výhled do budoucna](#), 2022.

³¹⁸ Evropská komise, [zpráva o strategickém výhledu 2023](#), 2023.

³¹⁹ *Tamtéž*.

³²⁰ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [Přehodnocení regionální přitažlivosti v novém globálním prostředí](#), 2023.

³²¹ Evropská komise, [sdělení: A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age \(Průmyslový plán Zelené dohody pro čistý věk\)](#), 2023.

skleníkových plynů. To, jakož i nedávné krize (pandemie COVID-19 a dopad války proti Ukrajině) ukázaly klíčové slabiny evropského průmyslu.

Je znepokojivé a velmi znepokojující, že návrhy EU na transformaci evropského průmyslu byly předloženy bez důkladného posouzení územního dopadu ex ante. Není tedy žádným překvapením, že dopady těchto změn na místní a regionální úrovni a interakce mezi různými politikami se projeví až v nadcházejících letech. Tyto regiony se stanou testovanými subjekty, aby zjistily, zda a jak bude průmyslová transformace úspěšná.

Nedávné studie ukazují, že šok z cen energií spolu s potřebou urychlit ekologickou transformaci téměř jistě povede k migraci velkého průmyslu v rámci Evropy. Některá místa v Evropě, kde energie je nebo bude levnější v důsledku výjimečně příznivých obnovitelných podmínek (například Extremadura (Španělsko) nebo Sicílie (Itálie) a Severní moře pro větrnou energii na moři), mohou být svědky vzniku nových průmyslových center pro energeticky náročná průmyslová odvětví. Výrobní operace, které vyžadují vodík, se mohou nacházet v evropských oblastech, kde se v určitých denních časech blíží nule nebo jsou nižší než nula.³²²

Bude rovněž důležité sledovat účinnost místních průmyslových politik v jiných částech světa (jako je zákon Spojených států o snížení inflace (IRA), který do roku 2032 mobilizuje více než 360 miliard USD) a co se z něj může Evropská unie poučit s ohledem na budoucí místní průmyslovou politiku EU.

Průmyslový plán Zelené dohody pro éru čisté hranice stanoví nový rámec pro průmyslové změny v reakci na americkou IRA. V březnu 2023 následovaly dva legislativní návrhy, které mají pro evropské regiony a města velký význam: zákon o kritických surovinách³²³ a zákon o čistém průmyslu.³²⁴ Oba návrhy mají za cíl zefektivnit povolovací procesy pro strategické projekty v příslušných oblastech a podpořit recyklaci a dlouhou životnost čistých technologických produktů. Jeho cílem je rovněž zajistit dostupnost kvalifikované pracovní síly při zachování kvalitních pracovních míst a vytvořit řídicí a monitorovací orgány na úrovni EU.

Tyto návrhy však **postrádají důležitý faktor: financování**. Ačkoli Evropská komise oznámila, že bude vytvořen fond suverenity, byl nahrazen platformou pro strategické technologie pro Evropu (STEP), která shromažďuje finanční prostředky z několika stávajících zdrojů, včetně fondů soudržnosti, a navyšuje je o 10 miliard eur. VR vyjádřil znepokojení nad návrhy, zejména pokud jde o možné soustředění finančních prostředků v rámci programů posílených STEP v některých regionech a členských státech a možné soustředění cílených kritických technologií ve stejných oblastech.

Regiony a města v Evropské unii by mohly velmi těžit z procesu reindustrializace při současném zachování evropských norem ochrany životního prostředí a kvalitních pracovních míst. Evropa má nejvyšší environmentální normy pro těžbu a zpracování surovin. V roce 2022 byla ve švédské Kiruně nalezena největší evropská ložiska vzácných zemin spolu s fosforem používaným jako hnojivo v zemědělství. Obvykle by trvalo 10 až 15 let, než začnou tyto suroviny dodávat na trh, ale zjednodušený povolovací a pobídkový systém stanovený v zákoně o kritických surovinách by tuto dobu

³²² Bruegel, [Přízpůsobení se energetickému šoku: The Right policies for European Industry](#), Policy Brief 11/23, květen 2023.

³²³ Evropská komise, [informativní přehled o evropském zákoně o kritických surovinách](#), březen 2023.

³²⁴ Evropská komise, [informativní přehled o EU Net-Zero Industry Act: učinit EU domovem čistých technologických odvětví](#), březen 2023.

mohl výrazně zkrátit a zajistit stálý tok kritických surovin do evropského průmyslu, bude-li projekt považován za strategický.

Místní a regionální orgány hrají důležitou úlohu při zajišťování toho, aby společnost přijala strategické projekty, prováděla územní plánování a sladila vzdělávání a odbornou přípravu s požadavky čistých technologií.

VR by proto měl být pozván jako člen řídicích a monitorovacích orgánů zřízených výše uvedenými akty. Je rovněž důležité zmínit, že stanoviska VR k těmto dvěma aktům³²⁵ důrazně podporují zvýšenou recyklaci materiálů a opětovné použití součástí čistých technologických výrobků jako ústřední faktor pro snížení závislosti na nižší spotřebě. Nedávné zprávy ukázaly, že regionalizace procesů reindustrializace má v tomto ohledu velký význam. Různé regiony budou tímto procesem ovlivněny v různém rozsahu.

Studie z roku 2023, která analyzuje přechod od uhlíkově náročných průmyslových odvětví k odvětví s nulovými emisemi uhlíku v Evropě,³²⁶ ukazuje mnoho rozdílů, které jsou založeny nejen na relativním významu těchto odvětví pro regionální hospodářství, ale také na jejich adaptační schopnosti.

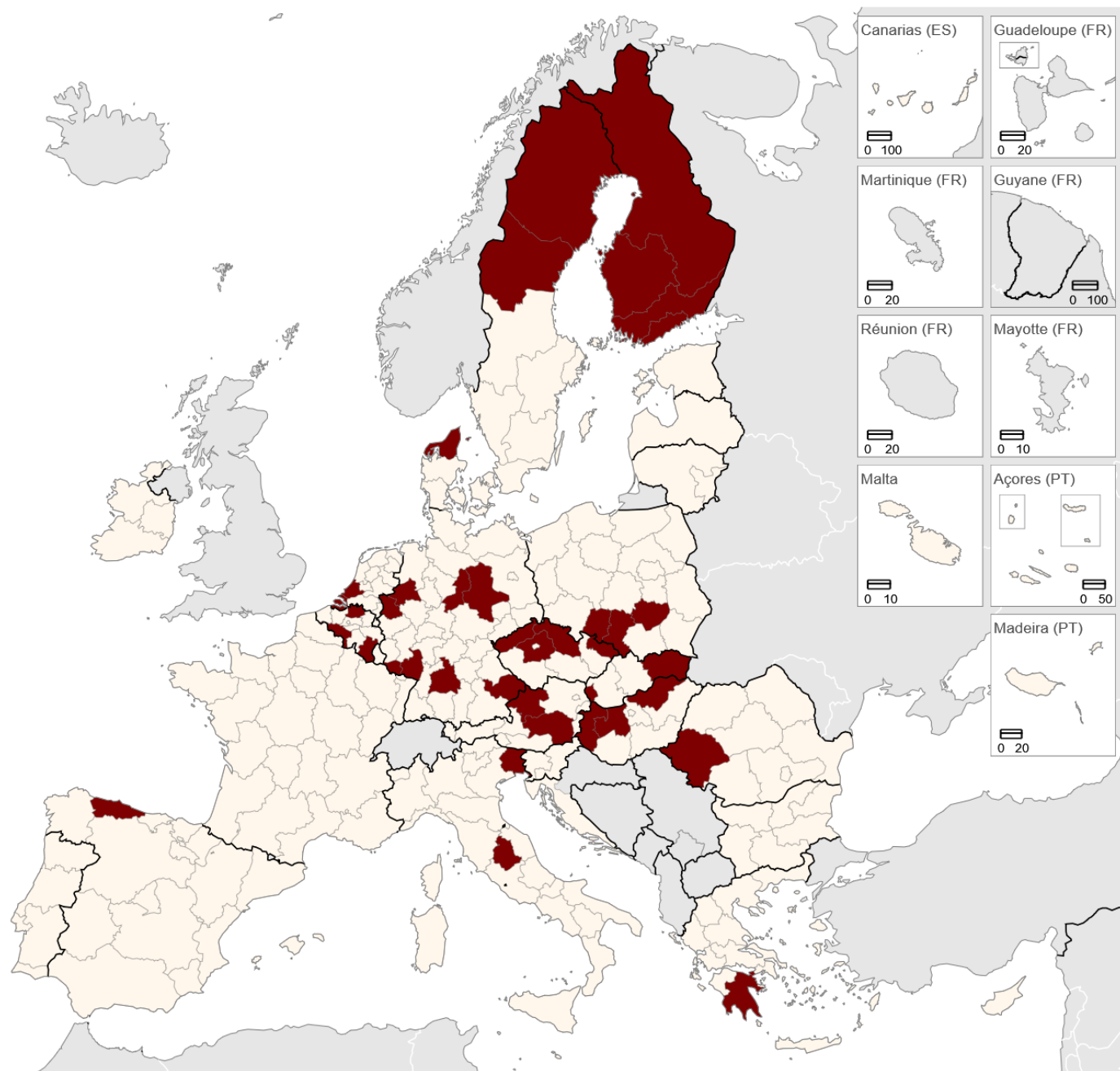
Změna odvětví s nulovými čistými emisemi zvyšuje zranitelnost regionů s vyšší socioekonomickou zátěží a hrozí prohlubováním hospodářských nerovností. OECD předložila zprávu³²⁷ identifikující 41 nejzranitelnějších regionů v Evropě na základě sedmi nejrelevantnějších indexů. Tyto zranitelné regiony jsou slabší z několika socioekonomických důvodů, než je celostátní průměr. To platí zejména pro HDP na obyvatele a průměrné regionální mzdy, což znamená, že tyto regiony mohou mít méně hospodářských zdrojů, aby absorbovaly šoky a využívaly příležitosti. Rychlost stahování v těchto regionech je navíc obzvláště nízká, což brání jejich schopnosti využívat příležitosti digitalizace a inovací oběhového hospodářství.

Většina zjištěných zranitelných regionů se nachází ve střední a východní Evropě, včetně Česka, Německa, Maďarska a Polska. Další regiony, které jsou obzvláště zranitelné, například pokud jde o chemický průmysl a rafinaci ropy, se nacházejí v západní Evropě (Belgie, Německo, Nizozemsko). Některé severoevropské regiony jsou zranitelné, pokud jde o papír a buničinu; zatímco jih Evropy čelí zranitelnostem v oblasti výroby vozidel (Rumunsko), rafinace ropy (Řecko), nekovových nerostů (Itálie) a výroby základních kovů (Itálie a Španělsko).

³²⁵ Viz stanovisko Výboru regionů [Balíček týkající se kritických surovin](#), ECON-VII/031, 5.–6. července 2023, zpravodaj: Isolde Ries (DE/SES), starostka okresu Západní Saarbrücken; a Výbor regionů, [zákon o čistém průmyslu](#), ECON-VII/032, 5.–6. července 2023, zpravodaj: Mark Speich (DE/ELS), státní tajemník pro spolkové, evropské a mezinárodní záležitosti a sdělovací prostředky státu Severní Porýní-Vestfálsko.

³²⁶ McDowall, W., Reinauer, T., Fragkos, P., Miedzinski, M., and Cronin, J., [Mapování regionální zranitelnosti v evropské energetické transformaci: vývoj a aplikace ukazatele pro posouzení klesající zaměstnanosti ve čtyřech odvětvích s vysokými emisemi uhlíku](#), Klimatická změna, leden 2023.

³²⁷ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [Regionální průmyslová transformace ke klimatické neutralitě](#), 2023.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

- Most vulnerable regions to industrial green transition
- Other regions

Obrázek 24 – 41 nejzranitelnějších regionů v rámci průmyslové ekologické transformace

Zdroj – kompilace VR založená na OECD328

Poznámka – Nejsou k dispozici žádné údaje o nejvzdálenějších regionech/V zájmu výroční zprávy EU za rok 2023 mapa nezobrazuje údaje pro dva regiony NUTS 2 ve Spojeném království, nicméně vezměte prosím na vědomí, že zpráva OECD je uvádí

³²⁸ Tamtéž.

Místní a regionální orgány mohou usnadnit rozvoj přeshraničních projektů podobných níže uvedeným projektům, a to propojením průmyslových areálů v celé Evropě.

GRANDE REGION VODÍK

INICIATIVA PRO ROZVOJ EKOSYSTÉMU ZELENÉHO VODÍKU

Zelený vodík je vnímán jako budoucí palivo pro průmysl. Je zcela bezuhlíkový a velmi účinný, ale stále vyžaduje hodně energie k výrobě. Spolková země Sársko (Německo), region Grand-Est ve Francii a Lucemburské velkovévodství spojují síly na podporu přeshraniční vodíkové ekonomiky v celém hodnotovém řetězci, přičemž využívají mimořádně vhodných strukturálních podmínek v této oblasti.

V tomto procesu se diskutují o nových technologických procesech a nových obchodních oblastech a modelech, které zajistí hospodářské změny a růst a vytvoří pracovní místa.

STĚHOVÁNÍ TĚŽEBNÍHO MĚSTA KIRUNA VE ŠVÉDSKU

MĚSTO A PRŮMYSLOVÝ GIGANT SE POHYBUJÍ CELÉ MĚSTO 3 KM DALEKO

Nejsevernější švédské město Kiruna se nachází nad největším podzemním dolem železné rudy na světě. Důl byl založen společně s městem Kiruna koncem 19. století. Od té doby žil důl a město v těsné symbióze.

V roce 2004 měření ukázala, že se město začalo deformovat a potápět, a tak společně s městem Kiruna začala těžební společnost plánovat přesun centra města o tři kilometry na východ. Společnost LKAB investovala do přemístění města přibližně 1,4 miliardy eur. Trvalo více než 15 let plánování a konzultací – proces, který řídil nový urbanistický design.

F. Program pro venkov – žádné místo opomenuto

Jeden ze čtyř lidí v Evropě (více než 110 milionů občanů) žije na evropském venkově, který sám o sobě představuje přibližně 75 % území EU. Počet obyvatel venkova se však každoročně snižuje přibližně o 1 milion lidí.³²⁹ Navzdory svému významu čelí venkovské oblasti řadě výzev, které nejen ohrožují jejich rozvoj, ale také ambice EU dosáhnout klimatické neutrality, sociálního blahobytu a demokracie. Vzhledem k nedostatku dostupných služeb ztrácejí venkovské oblasti atraktivitu a mnoho mladých lidí nakonec odchází. Jak to ovlivňuje tyto regiony? Jaká řešení by mohla být přijata na místní úrovni, aby se tento trend zvrátil?

Venkovské i městské oblasti hrají klíčovou úlohu při přechodu na zelenou a udržitelnou Evropu, ale pravděpodobně převezmou různé úlohy. Změna klimatu, pandemie COVID-19 a dopad války proti Ukrajině zdůraznily význam produktů a služeb z venkovských oblastí pro odolnost měst a regionů a EU jako celku: udržitelného zabezpečení potravin nelze dosáhnout bez produktivní půdy a funkčních venkovských komunit propojených s vnitřním trhem prostřednictvím čisté dopravy a digitální infrastruktury. Ukládání uhlíku závisí na dobře spravovaných lesích a rašeliništích. Nezávislost na fosilních zdrojích energie vyžaduje více prostoru pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, než mohou města nabídnout.

Příspěvek venkovských oblastí k ambiciózním a životně důležitým cílům EU je ohrožen ze dvou hlavních důvodů: změna klimatu a vylidňování. Změna klimatu ohrožuje výrobní potenciál zemědělství a přírodních zdrojů, od půdy až po vodní energii. Vylidňování snižuje schopnost místních komunit udržet tyto zdroje, učinit je produktivními a nalézt inovativní řešení přizpůsobená místním podmínkám.

Každý rok ztrácí EU plochu větší, než je rozloha města Madridu, kvůli záboru půdy. Zemědělské plochy jsou s největší pravděpodobností přeměněny na umělé povrchy. Zábor půdy snižuje schopnost venkovských oblastí úspěšně přispívat k ekologické transformaci, zajišťování potravin a předcházení katastrofám. Podle údajů Evropské agentury pro životní prostředí činil čistý zábor půdy v EU v letech 2000 až 201 811 845 km², což odpovídá průměrnému ročnímu čistému záboru půdy ve výši 658 km². K dosažení cíle politiky „bez čistého záboru půdy“ do roku 2050 je třeba vyvinout značné úsilí.³³⁰

V červnu 2023 bylo 40 % území EU varováno před suchem, což vážně ovlivnilo regionální sklizeň. Změna klimatu a přeměna na umělé povrchy tak snižují množství půdy, která je k dispozici pro výrobu potravin a krmiv. Umělé oblasti navíc vedou ke zvýšenému povodňovému riziku a nemohou ukládat ani uhlík, ani vodu.³³¹

Úbytek biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v celé EU v důsledku změn ve využívání půdy, roztržitosti a degradace by mohl vést k ročním hospodářským nákladům ve výši až 50 miliard EUR. Zároveň by investice do obnovy přírody mohly přinést ekonomickou hodnotu ve výši 8 až

³²⁹ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural Europe - introduction#Area and population](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_introduction#Area_and_population).

³³⁰ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_15 - Life on land#Life on land in the EU: overview and key trends](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_15_-_Life_on_land#Life_on_land_in_the_EU:_overview_and_key_trends).

³³¹ Eurostat, [Udržitelný rozvoj v Evropské unii Monitorovací zpráva o pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU](#), 2023.

38 EUR za každé euro vynaložené na ekosystémové služby, zabezpečení potravin, odolnost vůči změně klimatu a zmírňování změny klimatu a lidské zdraví.³³²

Odhaduje se, že **30 milionů lidí zmizelo z evropských venkovských oblastí v letech 1993 až 2033. Jedná se o celkovou velikost obyvatelstva v Rumunsku, Bulharsku a Litvě.**³³³ I když je pravděpodobné, že EU bude v nadcházejících letech čelit vylidňování na celém svém území, platí to zejména pro převážně venkovské regiony. Některým dynamickým regionům se daří díky přílivu mladých lidí. Jiné zaostávají, postupně menší a zároveň stárnoucí populace. Mnoho převážně venkovských regionů – často na dalekém severu, jihu a východě EU – zažilo exodus lidí, kteří se stěhují do měst (nebo dále do jiných členských států EU).

Mezi lety 2015 a 2021 se počet obyvatel venkovských regionů každoročně snížil v průměru o 0,1 %. Počet osob ve věku 65+ se zvýšil o 1,6 % a počet osob ve věku 20–64 let klesl o 0,6 %. Podíl osob ve věku nad 65 let vzrostl ve venkovských oblastech o 5 %, což je dvakrát více než v městských oblastech.³³⁴

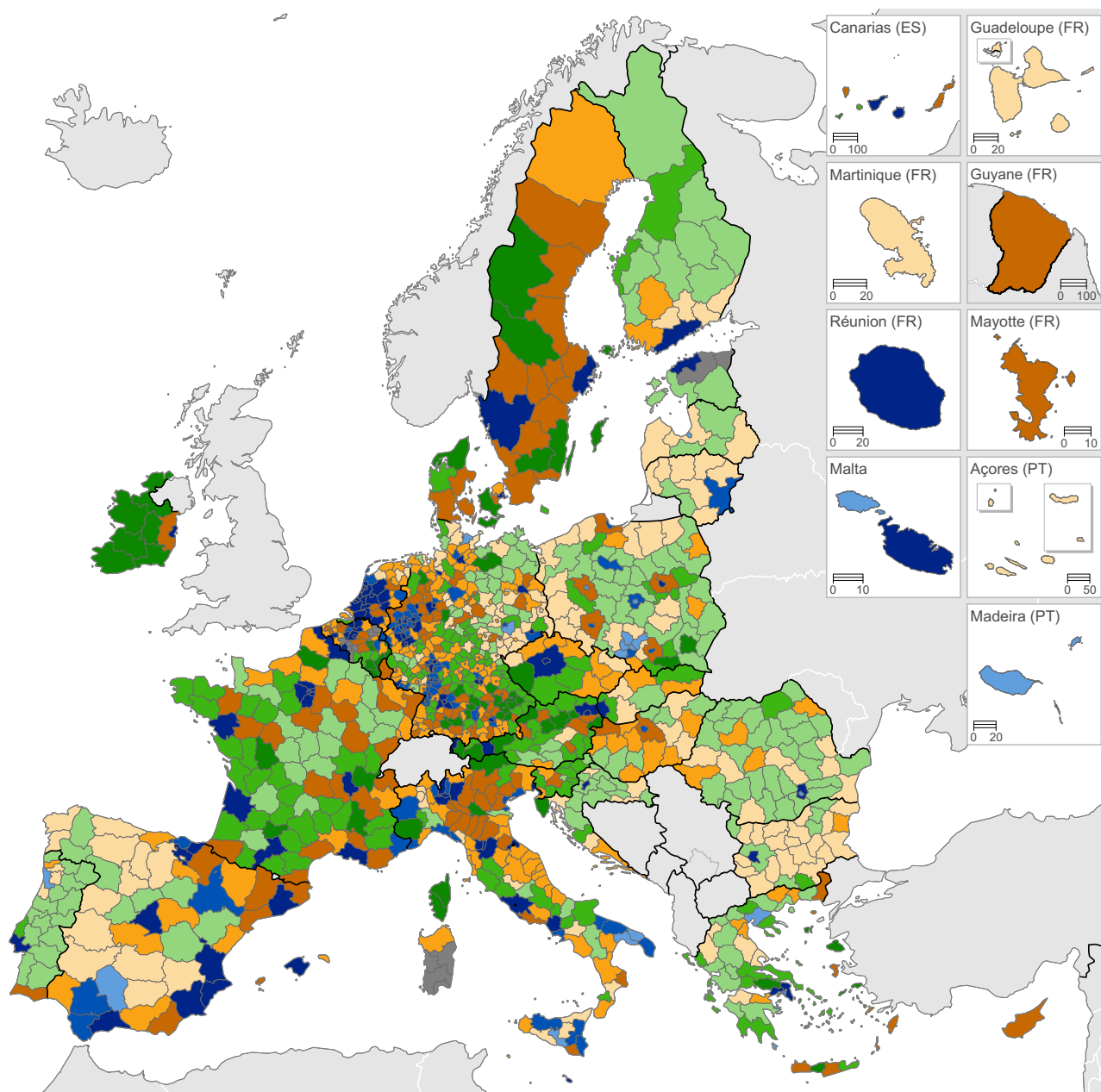
Prognózy Eurostatu ukazují, že do roku 2050 ztratí 83,5 % převážně venkovských regionů až 10,0 % svého obyvatelstva nebo dokonce více než 10,0 %. Zároveň se předpokládá, že populace převážně městských regionů v EU bude i nadále růst (ačkoli tempo změn se zpomalí a předpokládá se, že od roku 2047 klesne).³³⁵

³³² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3746.

³³³ Údaje získané z ESPON, [TerritoriALL](#), č. 3, červen 2021. Původní pasáž je následující: „Při pohledu na minulý a budoucí demografický vývoj se očekává, že podíl obyvatel žijících ve zmenšujících se venkovských oblastech se sníží z 36,1 % v roce 1993 na 29,2 % v roce 2033“, s. 13.

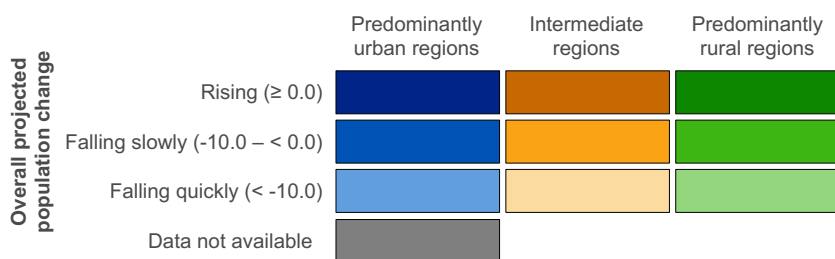
³³⁴ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I., a Zubel, K., [The cost of non-urality – preparation for a better urban-venural balance in EU funding](#), studie zadaná Výborem regionů, 2023.

³³⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_demographic_developments_in_rural_regions_and_areas#Population_projections.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 10/2023

Urban-rural typology

Obrázek 25 – Celková předpokládaná změna obyvatelstva podle typologie měst a venkova, od 1. ledna 2021 do 1. ledna 2050 (%)
Zdroj – kompilace VR na základě Eurostatu³³⁶

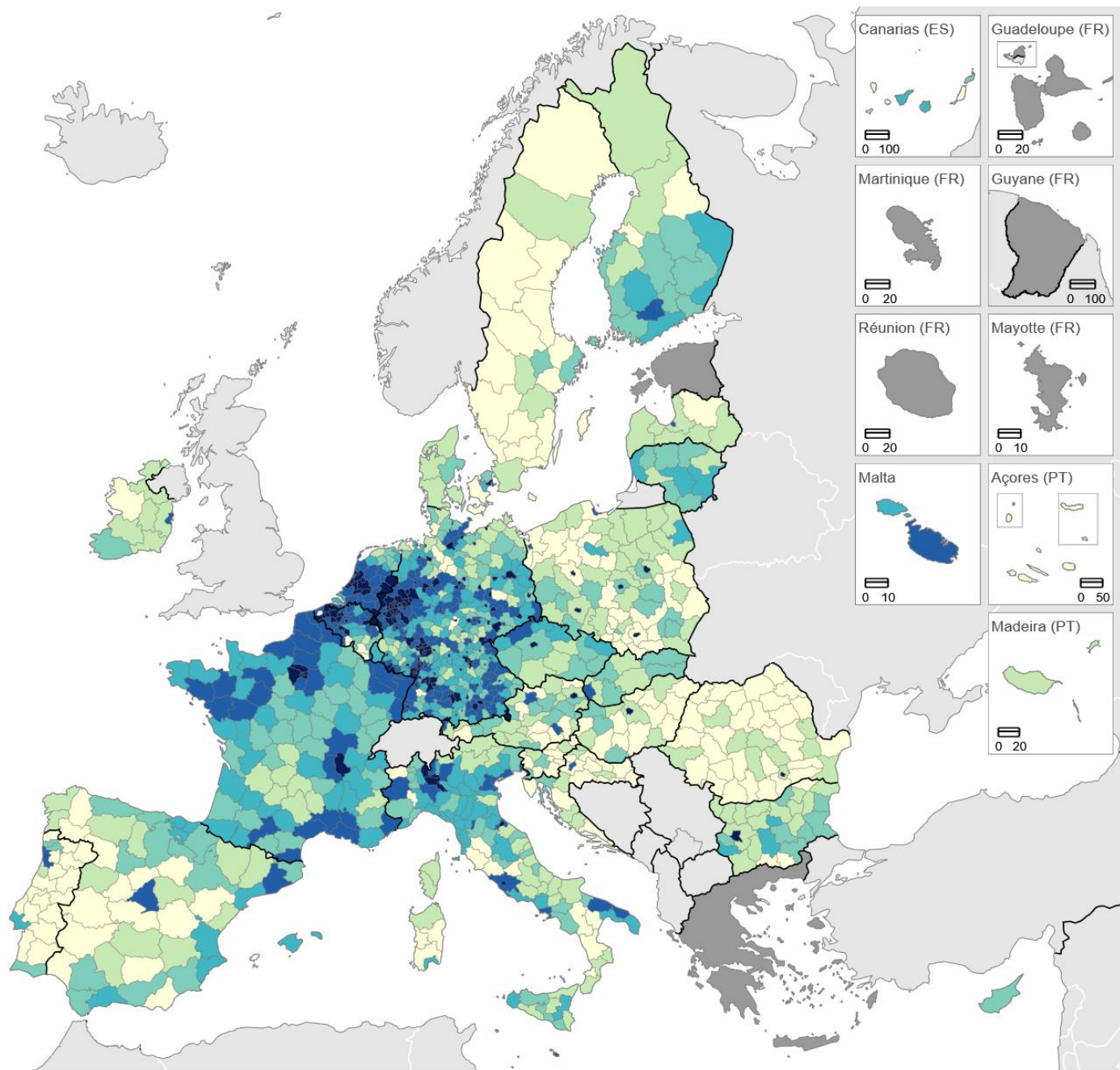
³³⁶ Online kódy souborů údajů Eurostatu: demo_r_pjangrp3 a proj_19rp3.

Vylidňování a stárnutí venkovského obyvatelstva vedou k začarovanému kruhu méně investic do veřejných služeb (např. péče o děti, zdravotní a dlouhodobá péče, vzdělávání a veřejná doprava) a hospodářské stagnace nebo poklesu. Venkovské oblasti, v nichž tyto služby již nejsou k dispozici nebo jsou obtížně dosažitelné, se stávají méně atraktivními, zejména pro mladé lidi a rodiny. Pravidelný odliv mladých lidí z venkovských oblastí a stárnutí venkovského obyvatelstva přirozeně vedou k poklesu pracovní síly. Zmenšující se pracovní síla představuje významnou překážku pro atraktivitu regionů pro podniky. Tento trend by mohl představovat riziko pro budoucí atraktivitu venkovských trhů práce. V letech 2015 až 2021 byl nárůst podílu osob starších 65 let ve venkovských oblastech (5 %) dvojnásobný než v městských oblastech.³³⁷

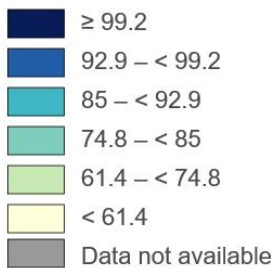
Přístup ke zdravotnickým zařízením je ve venkovských oblastech nižší než v městských regionech. Odhaduje se, že v roce 2020 žilo v nemocnici 129 regionů na úrovni NUTS 3 do 15 minut jízdy, což se rovná o něco více než 1 z 10 regionů v EU. Většina z nich byly hlavní nebo městské regiony s relativně vysokou hustotou obyvatelstva. Na druhém konci stupnice 89 regionů žilo do 15 minut jízdy v nemocnici méně než polovina obyvatel. Většina z nich byly řídké osídlené regiony často na okraji EU, například v jižních a východních členských státech EU, zejména v interiérech Španělska a Portugalska a venkovských oblastech Chorvatska, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovinska. Ve Švédsku bylo také několik regionů, kde méně než polovina obyvatel žila do 15 minut jízdy od nemocnice.³³⁸

³³⁷ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I., a Zubel, K., [The cost of non-urality – preparation for a better urban-venural balance in EU funding](#), studie zadaná Výborem regionů, 2023.

³³⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Health_statistics_at_regional_level.

Percentage

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Obrázek 26 – Počet obyvatel žijících do 15 minut jízdy nemocnice (2020) podle regionů NUTS 3
Zdroj – kompilace VR na základě Eurostatu³³⁹

³³⁹ Tamtéž.

Lepší přístup ke vzdělávacím službám v městských oblastech je jedním z důvodů odchodu mladých lidí z venkovských oblastí. Zatímco 37 % lidí ve městech má terciární úroveň vzdělání, ve venkovských oblastech tento podíl od roku 2021 činí 21 %.³⁴⁰ Školy ve venkovských oblastech se často potýkají s problémy, které jsou v urbanizovaných centrech neobvyklé, jako jsou potíže s náborem kvalifikovaných učitelů a nedostatečná infrastruktura. Vysoké fixní náklady na údržbu škol kvůli menší velikosti venkovského obyvatelstva omezují výběr škol, vzdělávacích programů, mimoškolních aktivit a společenské podpory. Omezené možnosti vzdělávání mohou být rozhodující hnací silou mobility lidí z venkova do rozvinutějších a hustě obydlených oblastí.

V členských státech se účast na vzdělávání dospělých značně liší, přičemž míra účasti v městských oblastech je mnohem vyšší než ve venkovských oblastech. V roce 2021 činila míra účasti dospělých na odborné přípravě v EU (měřeno čtyřtýdenním ukazatelem) v průměru 13,6 % ve městech, 9,8 % ve městech a 7,8 % ve venkovských oblastech. To může souviset s dosažením vzdělání, protože ti, kteří jsou kvalifikovanější, mají větší pravděpodobnost, že budou žít v městských oblastech. Může rovněž odrážet nižší dostupnost vzdělávacích příležitostí v méně hustě obydlených oblastech: méně lidí ve venkovských oblastech žije 45 minut jízdy od nejbližší univerzity ve srovnání s ostatními regiony.³⁴¹

Skupina regionů, které se nacházejí v pasti rozvoje talentů, představuje 16 % obyvatel EU. Tato skupina regionů je více venkovských než zbytek EU, přičemž 31 % obyvatel žije ve venkovských oblastech ve srovnání s průměrem EU 21 %. Účast dospělých na vzdělávání je výrazně nižší v regionech, které čelí pasti rozvoje talentů (s mírou 5,6 % ve srovnání s průměrem EU 10 %).³⁴²

Nedostatečná dostupnost vysokorychlostního širokopásmového připojení posiluje dopady vzdálenosti, izolace a vysokých nákladů na dopravu. Kromě tohoto problému s infrastrukturou jsou pro přístup k digitálním službám vyžadovány digitální dovednosti. Úroveň digitálních dovedností je však nejnižší u lidí žijících ve venkovských oblastech (48 % mělo základní nebo vyšší digitální dovednosti), zatímco srovnatelný počet je 55 % u měst a předměstí a 62 % u měst. Lidé žijící ve venkovských oblastech jsou proto jednou z prioritních skupin pro opatření v oblasti digitálního prohlubování dovedností a rekvalifikace v EU. Dalšími prioritními skupinami jsou mladí lidé s nízkou úrovní vzdělání a NEET (nikoli ve vzdělávání, zaměstnání nebo odborné přípravě); Ve věku 55 až 64 let; osoby s nižší úrovní dosaženého vzdělání; osoby, které jsou neaktivní a nezaměstnané; a ti, kteří jsou zaměstnání v povoláních s nízkou kvalifikací a s polokvalifikací.³⁴³

Spolu s rekvalifikací a prohlubováním dovedností může přístup k veřejným službám zaměstnanosti zlepšit účast na trhu práce. Existují značné rozdíly mezi městy a venkovem, pokud jde o zeměpisnou dostupnost kanceláří veřejných služeb zaměstnanosti (VSZ). Jedním ze způsobů, jak zlepšit soulad dovedností na regionální úrovni, by mohlo být zajištění toho, aby střediska VSZ byla pro většinu lidí geograficky přístupná. I když je tomu obvykle v městských regionech, je tomu tak méně v nemetropolitních regionech, což pravděpodobně odráží kombinaci nižší hustoty obyvatelstva a menšího počtu silničních sítí ve venkovských oblastech.

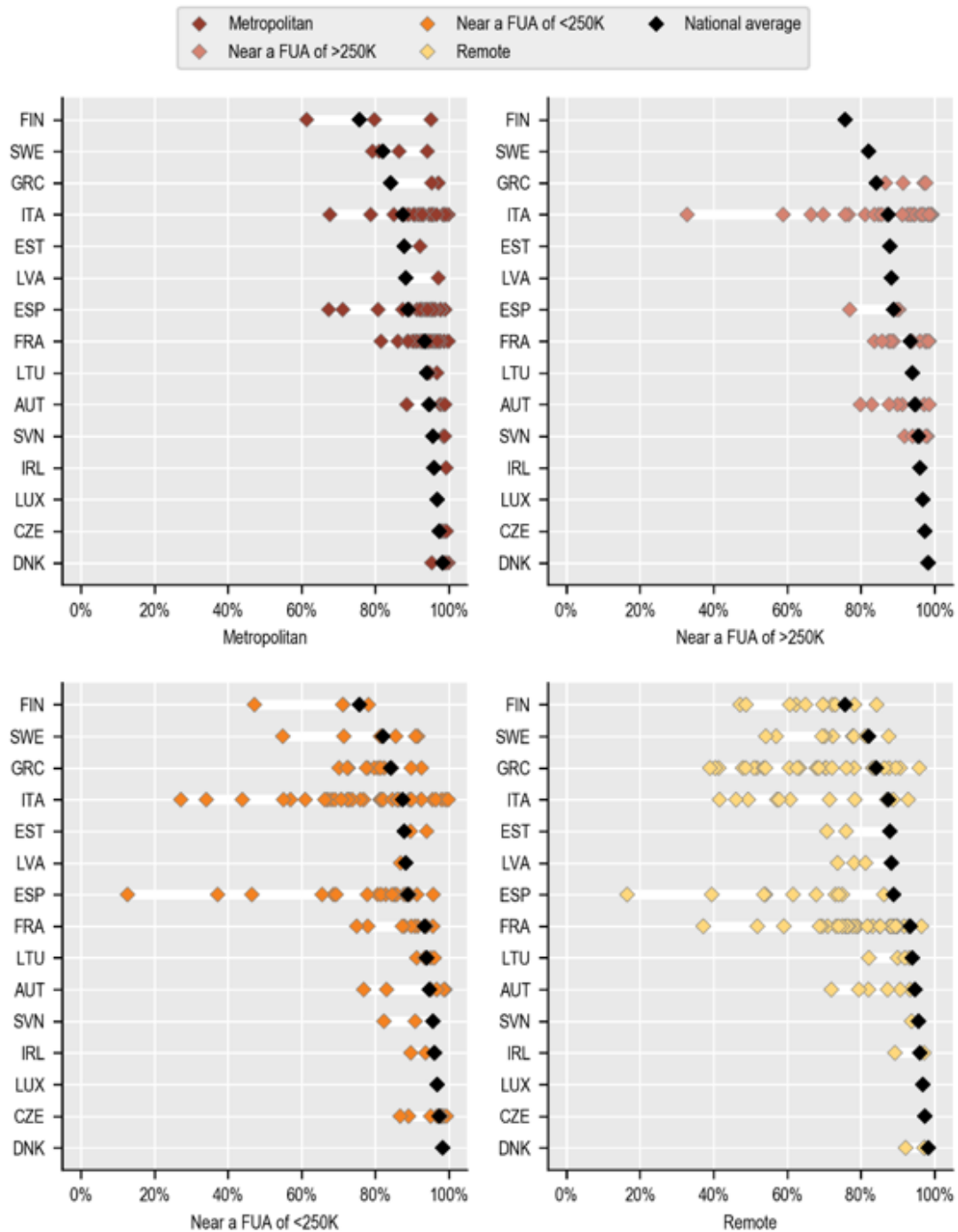
³⁴⁰ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I., a Zubel, K., [The cost of non-urality – preparation for a better urban-venural balance in EU funding](#), studie zadaná Výborem regionů, 2023.

³⁴¹ Evropská komise, [Společná zpráva o zaměstnanosti 2023](#), přijatá Radou Evropské unie dne 13. března 2023.

³⁴² Evropská komise, [Sdělení o využití talentů v evropských regionech](#), leden 2023.

³⁴³ Evropská komise, [Zaměstnanost a sociální rozvoj v Evropě 2023: Řešení nedostatku pracovních sil a nedostatků v dovednostech v EU](#), 2023.

V metropolitních regionech žije velká většina (96 %) obyvatel v regionech s velmi přístupnými středisky veřejných služeb zaměstnanosti – do 30 minut jízdy (v levém horním panelu). V nemetropolitních regionech je podíl osob v dojezdové vzdálenosti centra veřejných služeb zaměstnanosti obecně nižší. Tyto rozdíly mohou odrážet kombinaci nižšího počtu center na obyvatele, nižší hustoty obyvatelstva a méně rozvinuté dopravní infrastruktury. Konkrétně pouze 69 % lidí v nemetropolitních regionech s přístupem do malé funkční městské oblasti a 46 % lidí v nemetropolitních odlehlých regionech žije v regionech s vysokou dostupností.³⁴⁴

³⁴⁴ Tamtéž.

Ženy ve venkovských oblastech jsou častěji nezaměstnané než muži a častěji než ženy v městských oblastech pracují v neformálním zaměstnání. Omezený přístup k veřejným službám souvisejícím s péčí o děti ještě více zhoršuje jejich situaci. Na úrovni EU v roce 2021 činila míra aktivity na trhu práce 78,5 %. Rozdíl mezi městy a venkovskými oblastmi činil 1,3 %, což je celkově poměrně skromné. Ve venkovských oblastech jsou však ženy obecně méně ekonomicky aktivní než muži, což vede k větším rozdílům v činnosti na trhu práce žen a mužů v těchto oblastech ve srovnání s jinými. Toto rozmezí je 13 až 20 procentních bodů mezi ženami a muži.³⁴⁶

Venkovské oblasti nemají prospěch z nových zelených pracovních míst, přestože mají obrovský potenciál pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů. Ačkoli ekologická transformace je celosvětovým úsilím, její dopad na trh práce je místní. Venkovské oblasti mají obrovský potenciál pro investice do obnovitelných zdrojů energie, například do solární energie, větrné energie nebo vodní energie. Pracovní místa vytvořená v těchto odvětvích však nemusí být nutně místní. Inženýři, právníci a poradenské firmy pracují na těchto projektech z velkých měst na dálku a stavební pracovníci jsou na místě jen krátkou dobu a rychle se pohybují dál.

Mezitím jsou znečišťující pracovní místa ještě prostorověji koncentrována než zelená pracovní místa s vysokým podílem v regionech s nižším hrubým domácím produktem na obyvatele. To je čini zranitelnými vůči větším ztrátám pracovních míst a zániku důležitých hospodářských aktivit, které by mohly zadržet jejich komunity v nadcházejících letech. Například těžba uhlí v západní Makedonii v Řecku měla v roce 2021 nejvyšší národní míru nezaměstnanosti téměř 20 % a nejnižší celostátní podíl zelených pracovních míst na 7%.³⁴⁷

Venkovské a městské oblasti na ostrovech čelí dodatečným nákladům, které brání rozvoji a konkurenceschopnosti těchto území, přičemž jsou obzvláště vystaveny úbytku biologické rozmanitosti a změně klimatu. To platí zejména pro náklady spojené s dopravou, energií, nakládáním s odpady, veřejnými službami a zbožím a službami nezbytnosti. Mají menší flexibilitu, pokud jde o rychlé přizpůsobení se ambicióznímu kroku EU směrem ke klimatické neutralitě a investicím do alternativních zdrojů energie na ostrovech. Digitální připojení je klíčovým nástrojem pro překonání fyzické izolace ostrovů, pro zajištění toho, aby občané a podnikatelé mohli působit na trzích EU, zatímco jsou založeny na ostrově, a pro řešení demografických výzev ostrovů.

Depopulace a dlouhodobá stagnace ovlivňují evropskou demokracii. Ti, kteří zůstávají ve venkovských oblastech, se cítí být opomenuti, což je pocit, který často vede k menší podpoře EU při průzkumech a volbách.³⁴⁸ Průzkum Eurobarometr z jara 2023 rovněž ukazuje, že lidé ve venkovských oblastech jsou do určité míry méně aktivně zapojeni do vnitrostátní a evropské politiky než lidé v městských oblastech.³⁴⁹

³⁴⁵ *Tamtéž.*

³⁴⁶ Núñez Ferrer, G., Kiss-Gálfalvi, T., Postica, D., Marcinkowska, I. & Zubeł, K., [Náklady na neuralitu – příprava na lepší rovnováhu mezi městy a venkovem ve financování EU](#), studie zadaná Výborem regionů, 2023.

³⁴⁷ <https://oecd.cogito.blog/2023/03/31/will-there-be-a-great-green-divide/>, a Evropská komise, [The Possible Implications of the Green Transition for the EU Labour Market](#), 2022.

³⁴⁸ Evropská komise, [Zeměpis nespokojenosti a past regionálního rozvoje](#), březen 2023. Evropský výbor regionů zadal studii analyzující výsledky z hlediska měst a venkova.

³⁴⁹ Evropský parlament, [jaro 2023 Eurobarometr](#), 2023.

Složitost výzev ve venkovských oblastech vyžaduje řešení zahrnující různé úrovně správy, zúčastněné strany a politické oblasti. Tato řešení musí podporovat územní soudržnost a vytvářet příležitosti pro hospodářský růst a blahobyt ve venkovských komunitách. Mezi tato opatření patří přilákání inovativních podniků, zajištění přístupu ke kvalitním pracovním místům, podpora nových a lepších dovedností, zajištění lepší infrastruktury a služeb a posílení úlohy udržitelného zemědělství a diverzifikovaných hospodářských činností.

Regiony, města a obce se proto aktivně podílejí na rozvoji a provádění integrovaných strategií pro rozvoj venkova. Cílem je využít veškeré možné fondy a politiky EU na podporu atraktivity venkovských oblastí a na ochranu venkovského obyvatelstva a kvality jejich života zajištěním rovného přístupu k základním službám a příležitostem.

ZÁKON PRO BOJ PROTI VYLIDŇOVÁNÍ

CASTILE-LA MANCHA, ŠPANĚLSKO

V červnu 2021 schválil region Kastilie-La Mancha průkopnický zákon pro boj proti vylidňování venkova. V důsledku sociálního konsensu a v zájmu zajištění kontinuity a dlouhodobé práce je hlavním cílem zákona boj proti vylidňování, zaručení rovných příležitostí a služeb pro všechny a dosažení územní a sociální soudržnosti v regionu. Zákon poskytuje ekonomická, sociální a fiskální opatření, vyjádřená v komplexních, víceodvětvových a integrovaných regionálních právních předpisech a strategiích.³⁵⁰

AGENDA PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ VENKOVA

SEGOVIA, ŠPANĚLSKO

Program udržitelného venkovaprovincie Segovia je strategickým dokumentem, který přizpůsobuje metodiku používanou pro španělskou městskou agendu venkovskému kontextu regionu. Stanoví akční plán, který je v souladu s Agendou 2030 a jejími cíli udržitelného rozvoje, evropskou městskou agendou a španělskou městskou agendou. Cíle této agendy jsou rovněž v souladu s cíli stanovenými v prohlášení Cork 2.0, s důrazem na podporu venkovských oblastí, zlepšení správy venkova a investice do životaschopnosti a životaschopnosti venkovského prostředí.³⁵¹

PODPORA ZELENÉHO PODNIKÁNÍ

PROJEKT GREENWORAL

Venkovské oblasti rovněž usilují o posílení účasti na zeleném podnikání. Projekt Greenworall podporovaný EU poskytuje dospělým ženám ve venkovských oblastech Kypru, Španělska, Irska a Litvy zelené podnikatelské dovednosti. Cílem je dosáhnout rovnováhy mezi využíváním přírodních

³⁵⁰ https://ec.europa.eu/enrd/publications/regional-law-castilla-la-mancha-spain-combat-rural-depopulation_en.html.

³⁵¹ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

zdrojů a ziskovostí ve venkovských oblastech. Cílem projektu je podpořit inkluzivitu a posílit postavení podnikatelek, které tradičně čelily překážkám při zakládání podniků a ekologické transformaci.³⁵²

KOMBINACE FONDŮ EU PRO SOCIÁLNÍ INOVACE

DOLNÍ STUDÉNKY, ČESKO

Obec Dolní Studénky spojila několik fondů EU do projektu sociálních inovací s využitím přístupu zdola nahoru komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD). Projekt přeměnil opuštěný hrad Třemešek na multifunkční centrum kombinující sociální bydlení, sociální poradenství, vzdělávací zařízení pro dospělé, komunitní centrum a kavárnu nabízející místní lahůdky.

ENERGETICKÉ VESNICE

COCHEM-ZELL, NĚMECKO

Porýní-Falc podporuje projekt Cochem-Zeller Energiedorf (energetická vesnice). Projekt je dokonalým příkladem změny způsobené podnětem občanské společnosti. Rozvíjí udržitelné topné sítě v několika vesnicích. Teplo se získává ze dřeva, které pochází z místních lesů (dřevěné štěpky ze zbytkového lesního dřeva) a ze solárních tepelných systémů. To posiluje přidanou hodnotu v regionu. Současně je obyvatelům poskytováno přímé optické spojení.³⁵³

MÍSTNÍ ENERGIE Z OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ A ELEKTROMOBILITA

SPRAKEBÜLL, NĚMECKO

Sprakebüll, malá vesnice s 250 obyvateli na samém okraji Německa ve velmi venkovském, především zemědělském regionu, založila komunitní větrné farmy, solární farmy s účastí veřejnosti, neziskovou komunitní nadaci, vlastní místní topnou síť vlastněnou obcí a nejvyšší koncentraci elektromobilů v Německu od roku 1998. Společný elektromobil ve vesnici Dörpsmobil umožnil mnoha obyvatelům zbavit se svých druhých vozů. Projekt organizuje také komunita prostřednictvím sdružení zřízeného za tímto účelem: e-Mobile Dorf Sprakebüll e.V. Místní dobrovolníci opravují, čistí a nabíjí auto. Sprakebüll má nyní také rychlonabíjecí stanice. Projekt ukazuje, že elektromobilita a sdílení automobilů jsou atraktivními řešeními pro venkovské služby obecného zájmu.³⁵⁴

³⁵² <https://greenworl.com/>.

³⁵³ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

³⁵⁴ Tamtéž.

NÁKLADOVĚ EFEKTIVNÍ MÍSTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

MORNESE, ITÁLIE

Obec Mornese v regionu Piemont zajistila poskytování škol v této venkovské oblasti zlepšením energetické účinnosti své školní budovy. Stavba má zásadní význam pro přežití města. Snížení nákladů na energii prostřednictvím řady opatření snižuje uhlíkovou stopu školy a zlepšuje vzdělávací a pracovní podmínky pro žáky a zaměstnance. Schopnost financovat školu pomáhá městu bojovat proti vyliďňování.³⁵⁵

ŠPIČKOVÉ DIGITÁLNÍ DOVEDNOSTI PRO ZEMĚDĚLSTVÍ A LESNICTVÍ

ANDALUSIE, ŠPANĚLSKO

Za účelem rozvoje ekonomických příležitostí v zemědělsko-potravinářském průmyslu v Andalusii, jedné ze slibných oblastí rozvoje pro regionální strategii inteligentní specializace (S3), University of Córdoba vytvořila a zahájila magisterský titul v digitální transformaci odvětví zemědělství a lesnictví. To reaguje na zjištěné překážky při podpoře inovací a digitalizace v zemědělsko-potravinářském hodnotovém řetězci, a to na základě důkazů týkajících se nedostatku odpovídajících profesních zemědělsko-technologických profilů. Tento stupeň vyškolil velký počet odborníků, kteří jsou nyní schopni usnadnit, podpořit a propagovat digitální transformaci ve venkovských oblastech a povzbudit používání technologií, jako jsou senzory, internet věcí, data velkého objemu, cloud computing, potravinářský průmysl 4.0, umělá inteligence a přesné zemědělství. Po úspěšné implementaci tohoto stupně byl model kopírován University of Seville.³⁵⁶

LÉKÁRNY PRO REVITALIZACI VENKOVA

FRANCIE

Ve Francii je otevírání nových lékáren regulováno schvalovacími postupy. Nové lékárny mohou být otevřeny na zanedbaných územích (revitalizace venkovských oblastí a prioritních městských čtvrtí) nebo na základě demografických kritérií (zvýšení počtu obyvatel). Cílem této politiky je zajistit rovný přístup do lékáren na všech územích, a zejména v těch, které se potýkají se sociálními a hospodářskými obtížemi.³⁵⁷

Výbor regionů (VR) vyzývá všechny veřejné orgány, aby zajistily, že nové právní předpisy a politiky zohlední jejich dopad na venkovské oblasti a potenciál venkovských oblastí přispět k dosažení politických cílů (ověřování venkova). VR je aktivně zapojen do Paktu pro venkov,³⁵⁸ který

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Evropská komise, [Sdělení o využití talentů v evropských regionech](#), leden 2023.

³⁵⁷ Tamtéž.

³⁵⁸ <https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/rural-pact-en>.

poskytuje platformu pro všechny úrovně správy a občanské společnosti pro výměnu a vytváření znalostí a osvědčených postupů, zvyšování povědomí o potřebách venkovských oblastí a zdůraznění jejich potenciálu.

Zlepšení vazeb mezi městy a venkovem může rovněž pomoci zlepšit konektivitu a přístup ke službám pro venkovské občany. Měla by být vytvořena větší součinnost mezi rozvojovými nástroji, jako je LEADER, CLLD, iniciativa inteligentních vesnic, začínající vesnice a místní akční skupiny. **Pro vedení a sledování provádění dlouhodobé vize Evropské komise pro venkovské oblasti jsou zapotřebí cíle a ukazatele.**

G. Lidské dovednosti – nikoho nenechávají opomenout

Dovednosti lidí hrají klíčovou úlohu při zajišťování vysoké zaměstnanosti a při podpoře dobrých životních podmínek společnosti, zejména v souvislosti s ekologickou a digitální transformací. Nedostatečné a zastaralé dovednosti mohou mít negativní dopad na účast lidí ve společnosti a na trhu práce, což zvyšuje riziko nezaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení pro významnou část evropské populace. Na oplátku může bránit inkluzivnímu a udržitelnému růstu, jakož i konkurenceschopnosti a inovačním schopnostem. Jak mohou různé úrovně státní správy pracovat ruku v ruce s cílem vytvořit nezbytné příležitosti pro zlepšení vzdělání a dovedností a konečně se stát tvůrci evropské strategie udržitelného růstu?

Regionální a místní správní orgány se často aktivně zapojují do procesů rozvoje dovedností, neboť uznávají, že nedostatek dovedností nebo mezery v dovednostech jsou překážkou hospodářského rozvoje jejich regionu a vytváření příznivého prostředí.³⁵⁹ Řešení problematiky rozvoje lidského kapitálu na vnitrostátní, regionální a místní úrovni zvyšuje účinnost dobře fungujících politik zaměstnanosti, a to i tím, že zajistí, aby požadavky zaměstnavatelů lépe odpovídaly požadavkům potenciálních zaměstnanců.

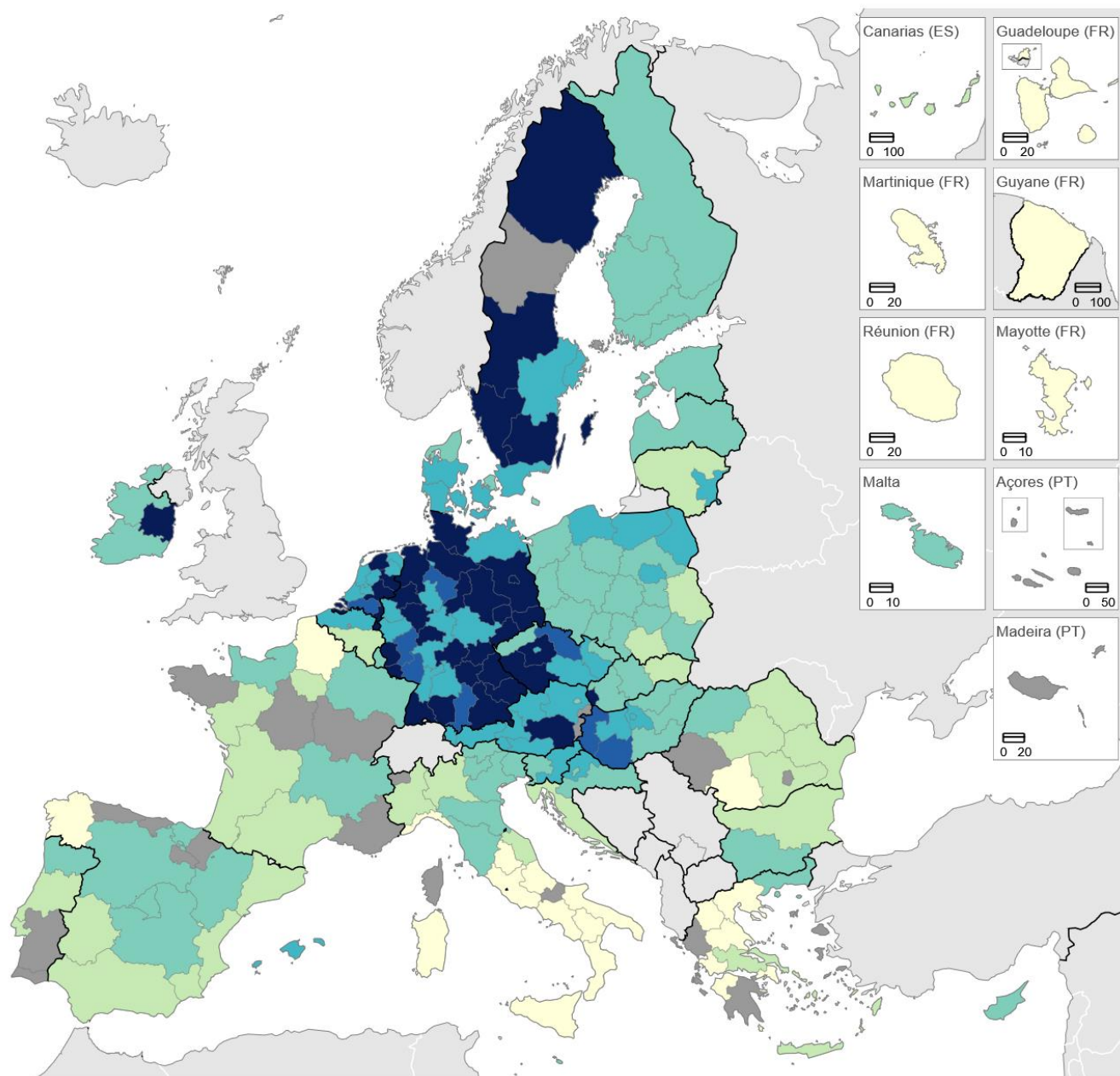
Nové technologie, vzdělávání, výzkum a vývoj a podpora vzkvétajících podnikatelských ekosystémů jsou ideálními složkami regionální inovační strategie zaměřené na budoucnost. Rozvoj dovedností proto musí být součástí strategie, zejména v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Koneckonců, inovace není jen o špičkových technologiích, ale také o dobře vyškolených profesionálech, kteří mohou vyvíjet a aplikovat nové technologie způsobem orientovaným na řešení. V souvislosti s inovacemi se tradičně zaměřujeme na vysokoškolské vzdělávání, ale také odborné vzdělávání ve středním vzdělávání a vzdělávání dospělých nebo kurzy odborné přípravy v jednotlivých odvětvích.³⁶⁰

Byl stanoven cíl, aby 82 % osob ve věku 20–34 let ukončilo o 1–3 roky dříve s vyšším sekundárním nebo postsekundárním jiným než terciárním odborným vzděláváním do roku 2025.³⁶¹ Niže uvedená mapa ukazuje, že cíle bylo dosaženo již v roce 2021 ve všech regionech Německa, Nizozemska a Švédska a ve všech regionech kromě jednoho v Rakousku (výjimkou je region Vídeň), kde jsou k dispozici údaje, a ve všech regionech kromě dvou v Česku a Dánsku. Míra zaměstnanosti u této subpopulace byla obzvláště vysoká v seskupení regionů v Německu a Švédsku, stejně jako v regionu hlavního města Slovenska (Bratislava Region), Středních Čechách v Česku a Overijsselu a Gelderlandu v Nizozemsku.

³⁵⁹ Eurostat, [Statistika vzdělávání a odborné přípravy na regionální úrovni](#), květen 2022.

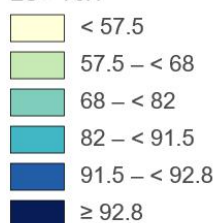
³⁶⁰ <https://www.ideaconsult.be/en/projects/a-skills-ecosystem-as-an-engine-for-regional-economic-development>.

³⁶¹ Eurostat, [Statistika vzdělávání a odborné přípravy na regionální úrovni](#), květen 2022.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

EU = 76.4

Obrázek 28 – Míra zaměstnanosti čerstvých absolventů odborných programů, 2021, podle regionů NUTS 2 (% absolventů ve věku 20–34 let s vyšší sekundární nebo postsekundární úrovní dosaženého odborného vzdělání, kteří ukončili vzdělávání a přípravu o 1–3 roky dříve)

Zdroj – kompilace VR na základě Eurostatu³⁶²

Poznámka – Jak se vztahuje na úrovně ISCED 3 a 4. Belgie, Bulharsko a Francie: OŘECHY 1. Zahnuje dřívější referenční roky pro několik dalších regionů (příliš mnoho k doložení)

³⁶² Internetový datový kód Eurostatu: edat_lfse_33.

Orgány na nižší než celostátní úrovni odpovídají za klíčový podíl celkových výdajů na vzdělávání a dovednosti, přičemž v průměru činí přibližně 20 % všech veřejných investic v této oblasti.³⁶³ Na základě *klíčových údajů o místních a regionálních vládách ve zprávě Evropské unie se* veřejné investice na³⁶⁴ nižší než celostátní úrovni v oblasti vzdělávání pohybují od 40 % v Estonsku a na Slovensku po méně než 5 % na Kypru, Irsku a na Maltě. Ve 12 z 27 členských států je podíl veřejných investic do vzdělávání vyšší než 20 % všech veřejných investic v této oblasti politiky.

Lze určit a řešit **několik výzev, aby se zajistilo, že dopad politik v oblasti dovedností bude zlepšen a lépe orientován. Mezi tyto výzvy patří narušení způsobené pandemií COVID-19 a podmínky regionů, které jsou často již znevýhodněné.** Tyto regiony trpí dvojnásobnou ranou, když jejich nejtalentovanější jedinci odcházejí hledat lepší příležitosti jinde, což vede k odlivu mozků. V důsledku toho se tyto regiony snaží přilákat kvalifikovanou pracovní sílu a nezbytné hospodářské investice, které by mohly zlepšit jejich podmínky a posílit jejich konkurenceschopnost a vyhlídky na rozvoj, což je činí méně přitažlivými pro vnější investice. Pokud bude tento proces opomíjen, povede k nové a rozšiřující se územní nerovnováze, neboť oblasti stárnou a zaostávají, pokud jde o velikost a schopnosti pracovní síly. Mění se demografický obraz v Evropě oslabí celkovou odolnost a konkurenceschopnost EU, jakož i její soudržnost.³⁶⁵

V některých převážně venkovských a méně rozvinutých oblastech EU dochází k rychlému poklesu počtu obyvatel v produktivním věku. V kombinaci s výzvami přilákání a/nebo udržování lidí to může omezit schopnost těchto oblastí vytvářet udržitelné, konkurenceschopné a znalostní ekonomiky založené na znalostech, což je vystavuje většímu nebezpečí, že zaostává za vyspělejšími zeměmi.³⁶⁶

Nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi se v jednotlivých evropských regionech značně liší. Hospodářské vazby ukazují, že snížení nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi v podskupině regionů bude mít pozitivní dopad i v jiných regionech. Regionální rozdělení ukazatele nesouladu mezi osobami, které jsou k dispozici pro práci (nezaměstnané osoby), a dostupnými pracovními místy (dovolená) v roce 2017, což je základní rok pro tuto analýzu, je znázorněno v níže uvedeném grafu.³⁶⁷ Ukazatele makroekonomického nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi jsou měřítkem relativního rozptylu míry zaměstnanosti a nezaměstnanosti napříč skupinami dovedností.

Existuje-li v daném regionu vysoký rozdíl mezi mírou zaměstnanosti a nezaměstnanosti mezi skupinami dovedností, má ukazatel vysokou hodnotu, což naznačuje významný nesoulad mezi nabídkou pracovních sil a poptávkou v tomto regionu. Střední hodnota ukazatele nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi pro regiony NUTS 2 v EU byla 9,63 s maximální hodnotou 21,93 (Východné Slovensko – Slovensko) a minimálně 1,99 (Alandy – Finsko). Nesoulad mezi

³⁶³ <https://www.sng-wofi.org/2022%20Highlights.pdf>.

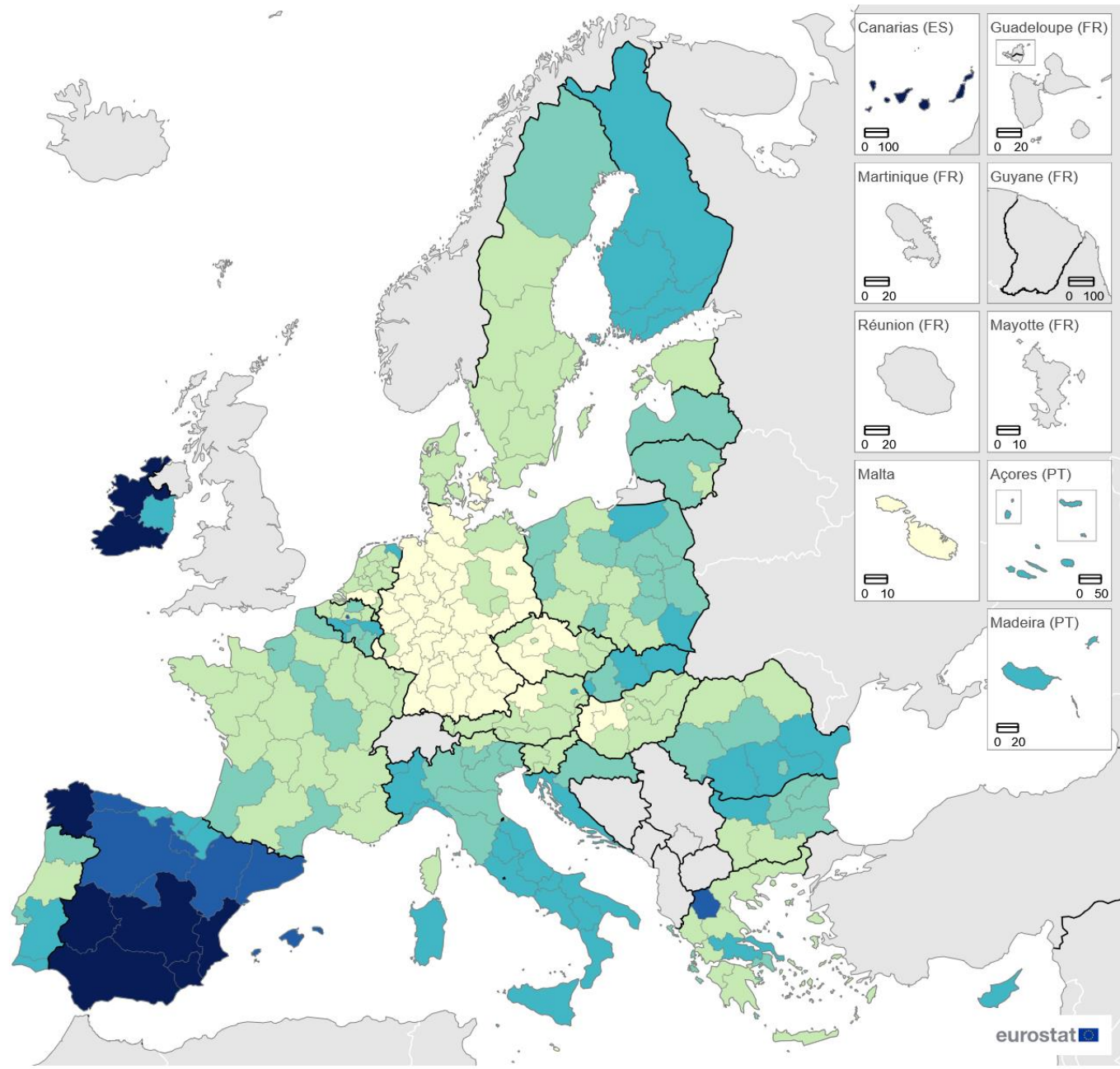
³⁶⁴ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Klíčová [data o místních a regionálních vládách v Evropské unii](#), 2018.

³⁶⁵ Evropská komise, [Sdělení o využití talentů v evropských regionech](#), leden 2023.

³⁶⁶ Evropská komise, [Zaměstnanost a sociální rozvoj v Evropě: Řešení nedostatku pracovních sil a nedostatků v dovednostech v EU](#), 2023.

³⁶⁷ Údaje z roku 2017 jsou použity pro konzistentnost s modelem RHOMOLO použitým v analýze. Model RHOMOLO nemůže poskytnout výslovné posouzení konkrétní politiky ke snížení nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, a proto analýza ukazuje makroekonomické dopady jakékoli politiky, která úspěšně snižuje nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi v řadě evropských regionů. Odhadované hospodářské dopady mohou sloužit jako referenční bod při analýze nákladové efektivity takové politiky.

nabízenými a požadovanými dovednostmi je častější v zemích střední a východní Evropy a méně častý v jižní Evropě.³⁶⁸

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN–FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

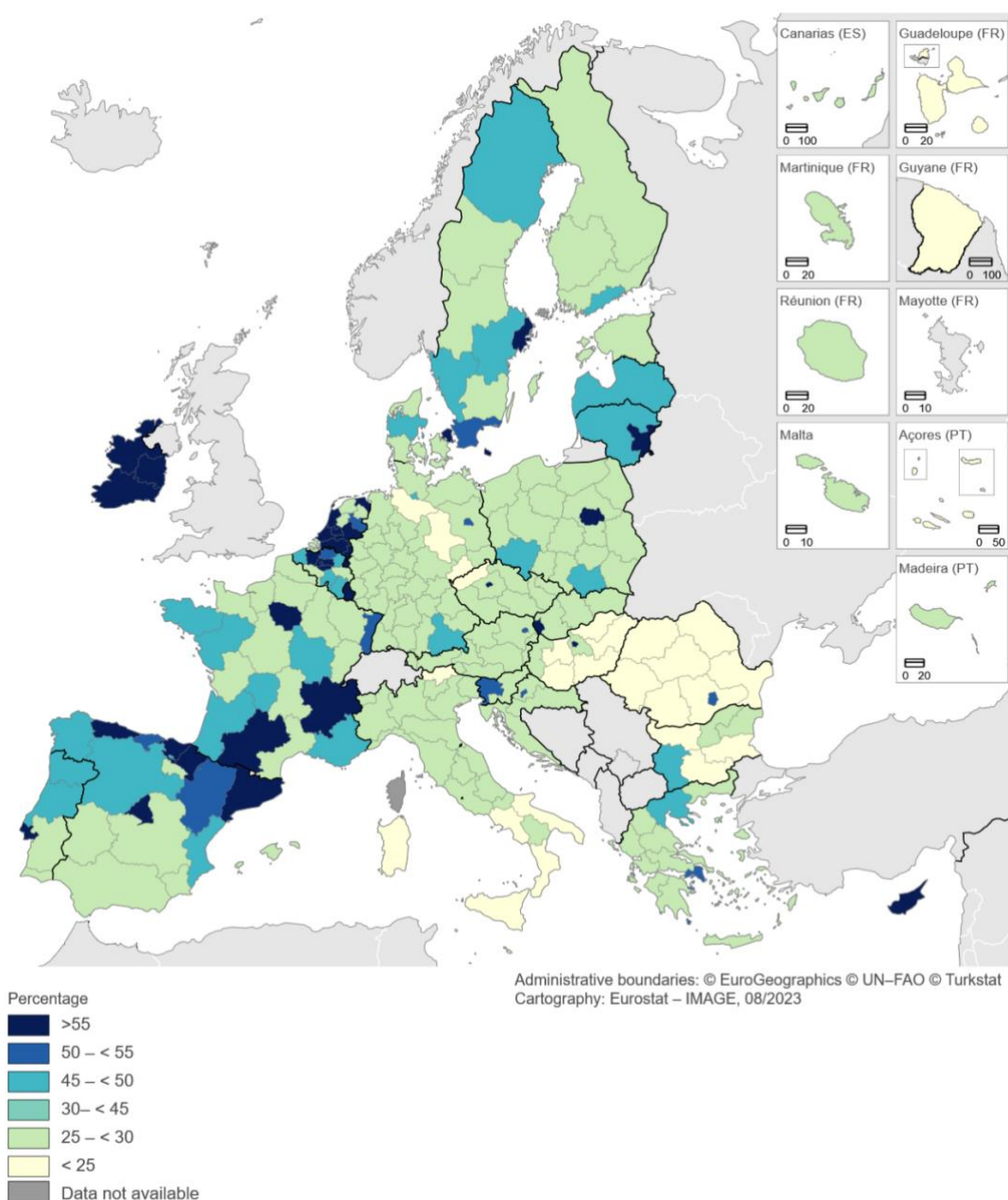
³⁶⁸ Evropská komise, [Zaměstnanost a sociální rozvoj v Evropě: Řešení nedostatku pracovních sil a nedostatků v dovednostech v EU, 2023.](#)

Obrázek 29 – Dlouhodobý dopad zlepšení porovnání dovedností o 1 procentní bod na HDP (%), podle regionů NUTS 2

Zdroj – kompilace VR založená na Evropské komisi³⁶⁹;

Poznámka – Metodika použitá k vytvoření těchto výsledků s modelem RHOMOLO je vysvětlena v Christou, T., Crucitti, F., Garcia Rodriguez, A., Katay, G., Lazarou, N. a Salotti, S., Zlepšení regionálního makroekonomického přizpůsobení dovednosti: Analýza RHOMOLO, Společné výzkumné středisko, (JRC133942), 2023

Ačkoli je úbytek obyvatelstva v produktivním věku rozšířen a více než polovina obyvatel EU žije v regionech, kde se snižuje, v některých regionech s dalšími strukturálními problémy je tento pokles kombinován. Ve srovnání s průměrem EU mají některé regiony výrazně nižší podíl osob s terciárním vzděláním, přičemž u mladých dospělých (ve věku 20–24 let) je poměrně nižší pravděpodobnost, že budou zařazeni do terciárního vzdělávání.³⁷⁰ V některých regionech (například v regionech hlavních měst Dánska, Litvy a Polska) dosáhlo přibližně 70 % obyvatelstva terciární úrovně vzdělání. U jiných (například Sud-Est v Rumunsku nebo na Sicílii v Itálii) se tento počet snižuje na méně než 20 %.

³⁶⁹ Tamtéž.

³⁷⁰ Evropská komise, [pracovní dokument útvarů Komise o regionálních trendech pro růst a konvergenci v Evropské unii](#), červen 2023.

Kromě toho, zatímco podíl osob s postsekundárním vzděláním ve věkové skupině 25–64 let na úrovni EU roste v důsledku toho, že mladší věkové kohorty jsou vzdělanější než starší, tento podíl v těchto oblastech roste pomaleji, přičemž se očekává, že tento trend bude pokračovat. Jak je uvedeno ve sdělení Evropské komise o *využití talentů v evropských regionech*,³⁷² tyto oblasti nebudou schopny kompenzovat klesající pracovní sílu s vysoce kvalifikovanými lidmi, pokud jejich podíl pracovníků s terciárním vzděláním klesne nebo stagnuje. Pokud to bude ignorováno, tím se prohloubí talentová a ekonomická mezera.

Sdělení rovněž zdůrazňuje, že v regionech, které se nacházejí nebo jsou ohroženy poklesem do rozvojové pasti, je míra nezaměstnanosti mladých lidí (ve věku 15–34) 14,6 %, což je mnohem vyšší než průměr EU, který činí 11,1 %. Odchod mladých lidí navíc sice otevírá nové příležitosti jednotlivcům, ale může také vést ke zvýšenému napětí na trhu práce a zhoršení nedostatku pracovních míst v konkrétních odvětvích.

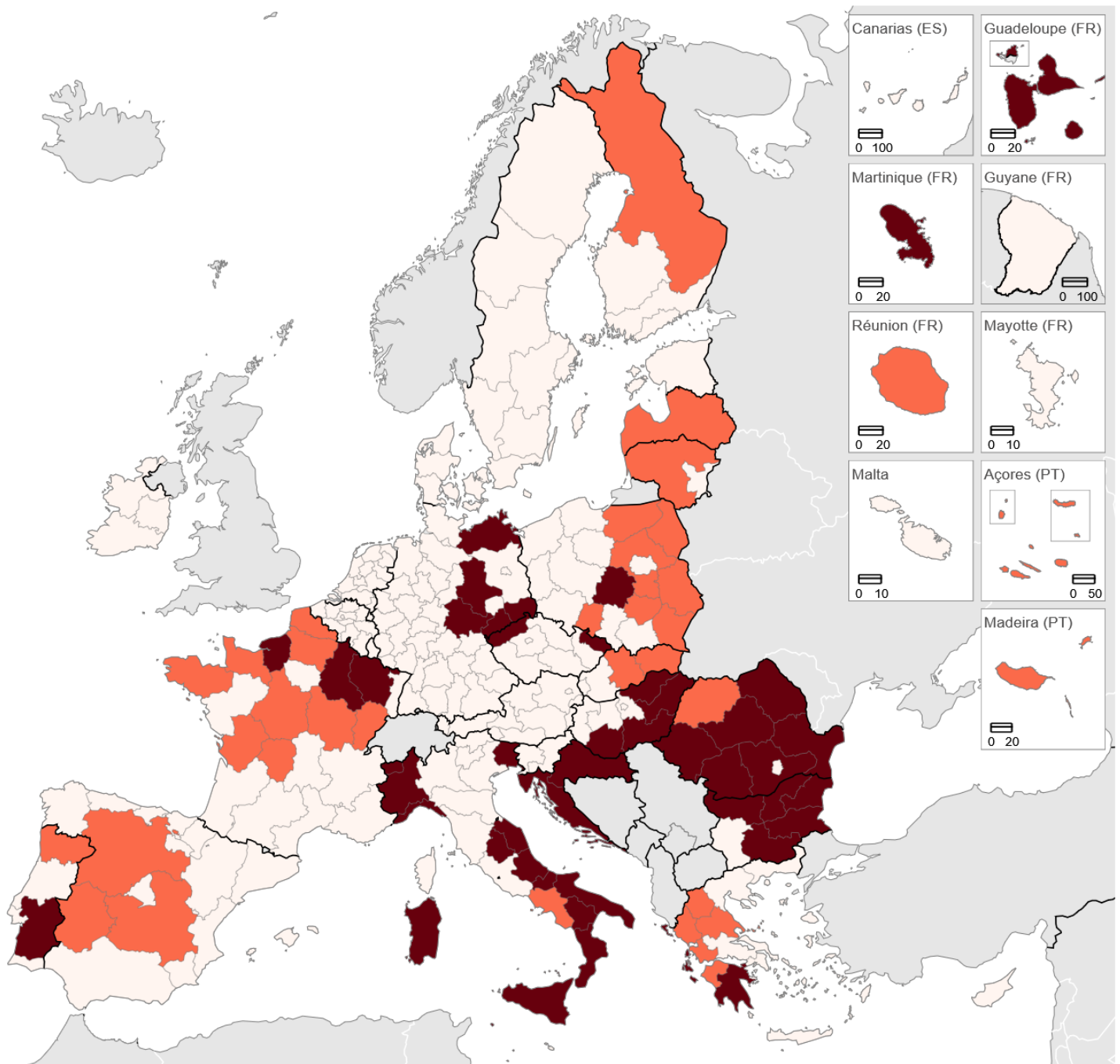
Mapa níže ukazuje 46 regionů (tmavě červeně), které jsou v pasti rozvoje talentů. Tyto regiony čelí zrychlujícímu poklesu počtu obyvatel v produktivním věku a v letech 2015 až 2020 nízkému a stagnujícímu počtu osob s terciárním vzděláním. Tato skupina regionů představuje 16 % obyvatel EU. Většina těchto regionů je méně rozvinutá, přičemž průměrný HDP na obyvatele činí 64 % průměru EU. Tato skupina regionů je více venkovských než zbytek EU, přičemž 31 % obyvatel žije ve venkovských oblastech ve srovnání s průměrem EU 21 %.

Mapa rovněž identifikuje druhou skupinu 36 regionů (oranžově), u nichž existuje riziko, že v budoucnu upadnou do pasti rozvoje talentů, protože jsou výrazně zasaženy odchodem obyvatelstva ve věku 15–39 let (snížení o více než –2 na tisíc ročně oproti 5,3 na tisíc v EU). Tato skupina tvoří 13 % obyvatel EU. Obě kategorie regionů dohromady představují téměř 30 % obyvatel EU.³⁷³

³⁷¹ Kód souboru údajů Eurostatu: edat_ifse_04.

³⁷² Evropská komise, [Sdělení o využití talentů v evropských regionech](#), leden 2023.

³⁷³ *Tamtéž*.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Category

- Shrinking working-age population and lagging level of tertiary education
- Net out-migration of people aged 15-39
- Other regions

Obrázek 31 – Regiony v pasti rozvoje talentů a regiony, u nichž hrozí, že se dostanou do pasti rozvoje talentů

Zdroj – kompilace VR založená na Evropské komisi³⁷⁴

³⁷⁴ Evropská komise, [Sdělení o využití talentů v evropských regionech](#), leden 2023, založené na kódech datových souborů Eurostatu demo_r_d2jan, demo_r_magec a lfst_r_lfsd2pop.

Aby se zabránilo riziku rostoucích pastí rozvoje talentů, je nezbytné zvýšit poptávku po talentech, zejména stimulací dynamičtějších a rozmanitějších hospodářských příležitostí, a nabídkou talentů. To vyžaduje soubor investic a reforem podporovaných mimo jiné novou generací programů politiky soudržnosti a plány na podporu oživení a odolnosti.

Regiony a města hrají klíčovou úlohu při rozvoji politik souvisejících s dovednostmi. Mnoho místních a regionálních orgánů prokázalo osvědčené postupy v oblasti prohlubování dovedností a rekvalifikace během pandemie COVID-19, které by mohly inspirovat vnitrostátní i evropské politiky. Podporou prohlubování dovedností a rekvalifikace a vybavením lidí dovednostmi, které potřebují, by místní a regionální orgány mohly podpořit sociální oživení, které vytvoří nová pracovní místa, zvýšit povědomí veřejnosti o politikách EU, usnadnit zapojení občanů do řešení společenských výzev (jako je digitalizace a změna klimatu) a podpořit místní a regionální rozvoj.

Je proto nezbytné podporovat a propojovat místní pohled na dovednosti. Práce na místní úrovni může maximalizovat zapojení místních partnerů, jako jsou malé a střední podniky, a zároveň lépe porozumět potřebám místního trhu práce a prozkoumat součinnost s jinými místními a regionálními strategiemi. Místní a regionální perspektiva by navíc mohla přispět k vytváření kvalitativních prognóz a kvantitativních prognóz dovedností, které se mohou následně rozvinout v model nebo metodu předvídání dovedností, která může být použita pro budoucí plánování nebo navrhování politik. Místní a regionální orgány mohou podporovat kulturu celoživotního učení tím, že poskytnou dostupné a dostupné příležitosti pro rozvoj dovedností a zvyšování dovedností.

Evropský rok dovedností je příležitostí k sladění budoucích opatření na podporu vzdělávání a dovedností se zásadami evropského pilíře sociálních práv. Je to také příležitost, jak pokročit v plnění hlavního cíle týkajícího se dovedností, jichž má být dosaženo do konce desetiletí, tj. že alespoň 60 % všech dospělých by se mělo každoročně účastnit odborné přípravy a do roku 2030 by mělo být dosaženo míry zaměstnanosti ve výši nejméně 78 %.³⁷⁵

Nový přístup k dovednostem se bude opírat o spolupráci se společnostmi při řešení nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi a při zohlednění aspirací lidí, ale bude rovněž zaměřen na cílené přilákání kvalifikovaných pracovníků ze zahraničí.³⁷⁶ To rovněž přispívá k cíli udržitelného rozvoje č. 4, jehož cílem je zajistit inkluzivní a spravedlivé kvalitní vzdělávání a podporovat příležitosti celoživotního učení pro všechny do roku 2030.

Zajištění toho, aby každý mohl úspěšně přispět k přechodu na udržitelnost, je klíčovým sdělením nedávné zprávy Evropské komise *o strategickém výhledu z roku 2023*.³⁷⁷

Zpráva zdůrazňuje, že je třeba důsledně usilovat o rozšíření účasti na trhu práce ve všech demografických kategoriích, zejména u žen, osob se zdravotním postižením, starších lidí, mladých lidí a dalších skupin, které jsou nedostatečně zastoupeny jak v zaměstnání, tak ve vzdělávání a odborné přípravě. V zájmu snížení nerovnosti by navíc měly být podporovány včasné a vysoce kvalitní výdaje na vzdělávání. Digitální, občanské, odolné a podnikatelské dovednosti, jakož i dovednosti v oblasti udržitelnosti by se měly zaměřit stejně jako na technické dovednosti.

³⁷⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1607&langId=en>.

³⁷⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52022PC0526>.

³⁷⁷ Evropská komise, *zpráva o strategickém výhledu* 2023, 2023.

Zpráva dále zdůrazňuje, že je důležité podporovat celoživotní učení prostřednictvím většího pracovního a/nebo odborného vzdělávání. Flexibilita učení by se rozšířila o kreativní výukové metody. Přizpůsobení pracovišť a pracovních podmínek novým druhům zaměstnání, generační očekávání a požadavky pracovníků musí jít ruku v ruce s tím.

Kromě toho by prostřednictvím zavedených struktur (jako jsou pakty pro dovednosti nebo akademie dovedností) měla být posílena spolupráce mezi vládními, podnikatelskými a občanskou společností a měly by být posíleny digitální technologie s cílem zlepšit, upravit a rozšířit příležitosti k učení pro všechny v oblasti vzdělávání a odborné přípravy.

Pokud jde o zvládání demografických změn, *zpráva o strategickém výhledu z roku 2023*³⁷⁸ zdůrazňuje, jak EU potřebuje spolehlivé technologie pro přesné předpovídání požadavků na pracovní sílu a dovednosti v důležitých odvětvích, a že je třeba řešit pasti rozvoje talentů na regionální úrovni zvýšením poptávky a nabídky talentovaných talentů prostřednictvím iniciativ šitých na míru ve spolupráci s podniky a vzdělávacími institucemi.

Pravidla v oblasti životního prostředí musí držet krok a být v souladu s dovednostmi a politikami trhu práce. Dosud byly politiky týkající se trhu práce a dovedností vytvářeny nezávisle na environmentálních politikách, které jsou hnací silou nabídky a poptávky po zelených talentech. To se musí změnit, aby se zabránilo nedostatku zelených dovedností, který může bránit dosažení cílů v oblasti klimatu, a aby se zajistilo, že zaměstnanci, kteří jsou ekologickou transformací těžce zasaženi, nebudou opomenuti. Příslušné orgány veřejné správy na všech úrovních musí úzce spolupracovat na sladění těchto oblastí politiky.

Jak je uvedeno v dokumentu *Tvorba pracovních míst a místní hospodářský rozvoj 2023: Je jasné*,³⁷⁹ že **s cílem pomoci zaměstnancům získat dovednosti potřebné v zelené ekonomice musí místní a regionální orgány vytvořit komplexní plán vzdělávání dospělých, který bude progresivní i aktuální.** To vyžaduje důkladné hodnocení školních osnov s cílem zohlednit změnu v požadavcích na dovednosti, kterou přinesla ekologická transformace.

Kromě toho mohou být v odvětvích a oblastech, které jsou nejvíce zasaženy ekologickou transformací – jak ty, které čelí potenciálnímu přesunu značné části své pracovní síly, tak i ty, které k ní vedou poplatek, nezbytné vzdělávací programy přizpůsobené na míru. Vzhledem k tomu, že velká část vzdělávání dospělých probíhá v práci, měli by tvůrci politik povzbuzovat a pomáhat firmám a organizacím, které rekvalifikují a prohlubují svou pracovní sílu.³⁸⁰

Jak je vysvětleno v *dokumentu Přehodnocení regionální přitažlivosti v novém globálním prostředí*,³⁸¹ aby se zvýšila pracovní síla a účinně řešil nedostatek dovedností a pracovních sil, je třeba kombinovat dva důležité přístupy: zaprvé (opětovné) zapojení a školení osob, které jsou na periferii trhu práce, jako jsou ženy, důchodci a další; a za druhé, zvýšení pracovní síly prostřednictvím imigrace.

³⁷⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3623.

³⁷⁹ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, tvorbu [pracovních míst a místní hospodářský rozvoj 2023: Překlenutí velké zelené propasti](#), 2023.

³⁸⁰ *Tamtéž*.

³⁸¹ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [Přehodnocení regionální přitažlivosti v novém globálním prostředí](#), 2023.

Zaměření na přilákání a udržení talentů ze zámorí má zásadní význam vzhledem k tomu, že požadavky rostoucího trhu práce nelze z dlouhodobého hlediska splnit mobilizací pouze místní pracovní síly.³⁸²

Regale: REGIONÁLNÍ KAPACITA PRO NAKLÁNĚNÍ A VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

POSÍLENÍ SÍTÍ ORGANIZACÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH A VYTVÁŘENÍ SYNERGIÍ S REGIONÁLNÍMI A MÍSTNÍMI ORGÁNY

Cílem projektu „Regale“ je vytvořit nebo posílit síť organizací pro vzdělávání dospělých a vytvořit synergie s regionálními a místními orgány s cílem zvýšit jejich dopad a udržitelnost. Toho bude dosaženo zvýšením schopnosti partnerů reagovat na jejich výzvy, budovat struktury spolupráce a podporovat kulturu vzdělávání dospělých v komunitách, městech a regionech.

Město Larisa v Řecku upřednostnilo podporu celoživotního učení jako filozofii života v místní komunitě. Hlavním cílem je umístit občany do středu jejich komunity tím, že jim poskytne příležitosti k podpoře jejich dovedností kritického myšlení, učení se a účasti na každodenních aktivitách. Obec podporuje spolupráci a dialog mezi zúčastněnými stranami města a organizuje projekty, které podporují zranitelné sociální skupiny, ale také motivuje místní společnost k tomu, aby byla součástí procesu celoživotního učení a osobního rozvoje.

DAMAS

MOBILITA DIGITÁLNÍCH UČŇŮ V AUTOMOBILOVÉM PRŮMYSLU

Projekt DAMAS (Digital Apprentices Mobility in the Automotive Sector) realizovaný odborem školství v Katalánsku (Španělsko), odborem vzdělávání dospělých v obci Borås (Švédsko) a dalšími je zaměřen na testování virtuální mobility v automobilovém průmyslu. V souvislosti s pandemií COVID-19 se ukázalo, že rozvoj virtuální mobility je v odvětví odborného vzdělávání a přípravy klíčovou potřebou. Projekt DAMAS našel inovativní řešení pro budoucnost, většinou pomocí digitálních nástrojů. Řízení lidského kapitálu v automobilovém průmyslu je v současné době pod extrémním tlakem na inovace, zejména pokud jde o elektromobilitu, internacionalizaci a napojení na místní ekosystémy. Damas spojil klíčové regionální aktéry s cílem posílit poskytování a získávání dovedností v tomto odvětví a podporovat mezinárodní digitální mobilitu. V tomto scénáři byl DAMAS prezentován jako „projekt, který je do značné míry založen na rozmanitosti regionů účastnících se projektu a na zkušenostech každého partnera“. Během závěrečné konference byly nastíněny výstupy projektů, jako je nejmodernější průzkum digitální mobility, pokyny pro kombinované nebo plně virtuální nástroje a mobilitu, on-line moodle a učební plán.

³⁸² Tamtéž.

Kapitola III – Regiony a města utvářející budoucnost Evropy

Jak krátkodobá reakce na rozvíjející se krize, jako je ruská válka na Ukrajině nebo závažné klimatické katastrofy, tak i dlouhodobé úsilí o uvedení udržitelného rozvoje do praxe vyžadují silné regiony a města a odhodlání jejich občanů. Všechna řešení, o nichž se dříve diskutovalo v této zprávě, jsou součástí širší diskuse o budoucnosti Evropy, v níž jsou obnovená demokratická smlouva a rozšířená Evropská unie dvěma ústředními otázkami.

Jak mohou různé krize ovlivnit demokracii na všech úrovních správy – od místních a regionálních po vnitrostátní a evropské, ale i za hranicemi EU – v souvislosti s budoucím rozšířením? Důvěra a účast jsou neocenitelnými složkami pro stabilní demokracie, ale aby se jim dařilo, jsou nezbytné na všech úrovních. Jak se připravujeme na novou éru rozšíření a přivedeme nové členské státy do Evropské unie?

Regiony a města zde mohou být klíčovými aktéry a využívat svou blízkost k obyvatelům na svém území k budování mostů mezi EU a jejími občany, zvyšování důvěry a zlepšování tvorby politik a zároveň k podpoře měst a regionů v kandidátských zemích, aby se připravily na přistoupení k EU.

A. Evropská demokracie

V Evropské unii má volební mandát na místní nebo regionální úrovni 1,2 milionu občanů. Jsou základem evropské demokracie. Jejich spoluobčané jim nejvíce důvěřují. Ačkoli však tato důvěra může pomoci překonat evropské krize a podpořit její přechody, tyto přechody mohou také ohrozit zhoršení nespokojenosti. Jak upevnit toto základní pouto důvěry mezi Evropou a jejími občany? Jak ještě lépe a více zapojit naše občany do budoucích evropských projektů na všech úrovních správy?

Důvěra v instituce odráží podporu občanů pro systém vlády a jeho institucionální uspořádání. Jak zdůrazňuje Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), důvěra je multidimenzionální koncept a „poskytuje měřítko toho, jak lidé vnímají kvalitu a jejich spojení s vládními institucemi v demokratických zemích“.³⁸³

Důvěra občanů v demokracii negativně souvisí s rostoucími socioekonomickými nerovnostmi. To znamená, že čím více nerovností, tím nižší je důvěra v politické instituce a jejich zástupce.³⁸⁴ V této souvislosti Evropská komise ve své zprávě o *strategickém výhledu z roku 2023 uvádí*³⁸⁵ „hrozby pro demokracii a stávající sociální smlouvu“ jako jednu z klíčových výzev na cestě EU k sociální a hospodářské udržitelnosti. Podle zprávy „stávající společenská smlouva není plně vhodná pro novou sociálně-ekonomickou realitu“.

Zvyšování rozmanitosti v demokratických procesech – počínaje na místní úrovni – zlepšuje jejich legitimitu a může zvýšit důvěru občanů a pocit demokratické odpovědnosti. Existuje důležitý vztah mezi stavem demokracie a inkluzivností demokracie – s odkazem na její otevřenost vůči všem sociálním skupinám. To například znamená, že rozdíly mezi ženami a muži v politickém zastoupení s sebou nesou potřebu zlepšit účast žen v politice a ve veřejném životě.³⁸⁶ Stejně tak je třeba zajistit zapojení mladých lidí a zranitelných skupin, které jsou náchylnější k diskriminaci nebo újmě v důsledku různých osobních nebo socioekonomických podmínek.

Výzkum ukazuje, že zažíváme desetiletý globální trend oslabování demokratických standardů.³⁸⁷ Na začátku roku 2022 všechny ukazatele demokracie ukázaly, že světová demokratická recese pokračuje, přičemž naléhavé výzvy se zhoršily důsledky pandemie COVID-19, ruskou válkou proti Ukrajině, rostoucími životními náklady, nárůstem populistických hnutí a hrozbami způsobenými dezinformacemi. Nedávná studie také zkoumá stále rostoucí polarizaci názorů, světových názorů a politických pozic v evropských demokraciích, která vzhledem k rostoucímu nepřátelství vůči těm, kteří mají odlišný názor, představuje vážnou hrozbu pro demokratickou stabilitu.³⁸⁸

³⁸³ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [Government at a Glance 2023](#), 2023.

³⁸⁴ Vztah mezi regionální nerovností a důvěrou v instituce je široce analyzován Lippsem, J. a Schraffem, D., [Regionální nerovnost a institucionální důvěra v Evropu](#), European Journal of Political Research, listopad 2021. Způsob, jakým tzv. past regionálního rozvoje ovlivňuje podporu občanů pro integraci a hodnoty EU, je analyzován v Evropské komisi, [The geography of nespokojenost a past regionálního rozvoje](#), březen 2023.

³⁸⁵ Evropská komise, [zpráva o strategickém výhledu 2023](#), 2023.

³⁸⁶ Výzkumná služba Evropského parlamentu, [Ženy v politice v EU. Aktuální stav](#), březen 2023; Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, [Government at a Glance 2023](#), 2023, přesněji viz kapitola 1. Evropský institut pro rovnost žen a mužů navíc ve své [databázi genderových statistik](#) poskytuje zajímavé údaje o zastoupení žen v parlamentech a výkonných orgánech na všech úrovních, včetně regionálních a místních.

³⁸⁷ Viz například Carnegie Europe, [European Democracy Support Annual Review 2022](#), leden 2023.

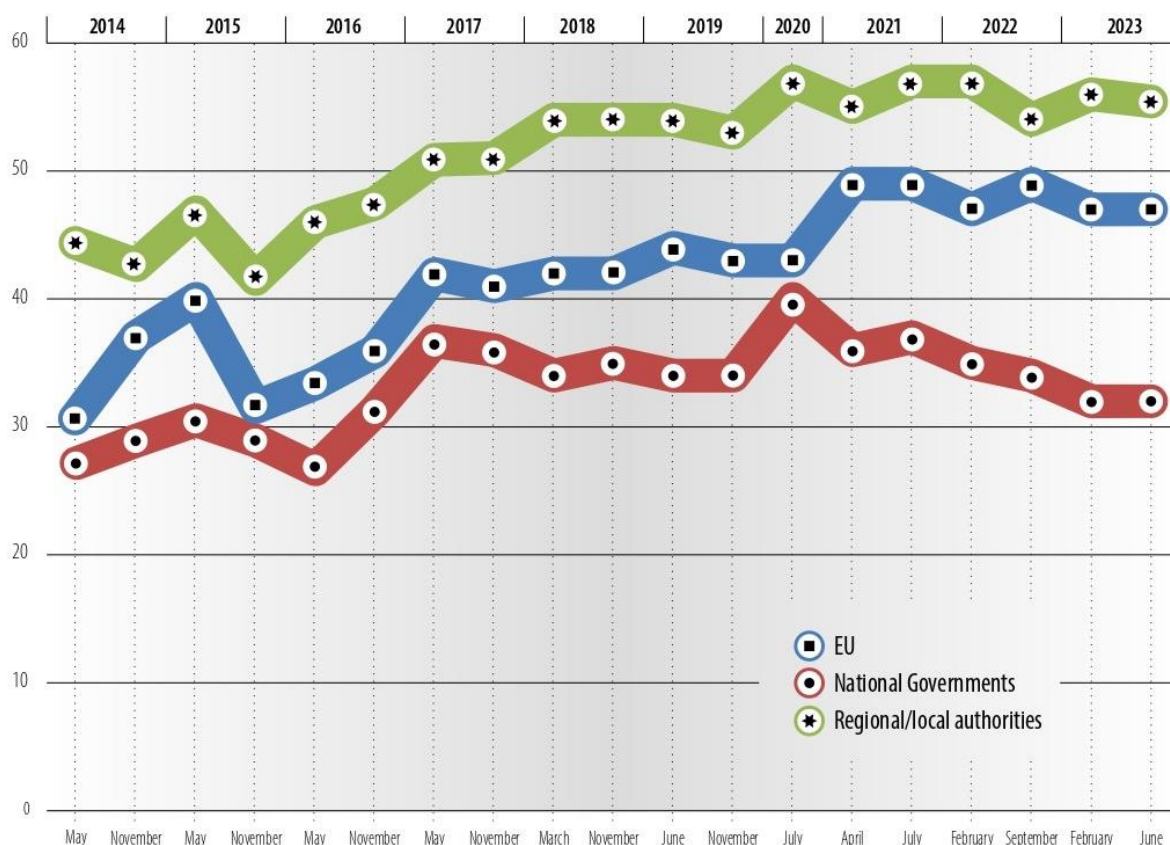
³⁸⁸ Mercator Forum Migration und Demokratie, [Polarisierung in Deutschland und Europa](#), 2023.

Demokratický ústup a autoritářský vliv představují hrozby v celé Evropě a někdy vedou k reaktivnímu spíše než strategickému vymezení politik. To se týká jak vnějších vztahů – například rámování války na Ukrajině jako součásti ideologického boje mezi demokracií a autokracií na celém světě – tak iniciativ souvisejících s posilováním demokracie v Evropě. Podle společnosti Carnegie Europe tato oblast představovala dynamičtější oblast rozvoje politiky EU v roce 2022.³⁸⁹

Četné krize, kterým čelíme, ohrožují sílu naší demokratické struktury. To s sebou nese značné riziko, že možná pomalá nebo nedostatečná reakce na tyto krize by mohla oslabit důvěru občanů ve veřejné instituce.

Důvěra občanů v EU je 47 % (červenec 2023) – podle standardní zprávy Eurobarometru z jara 2023 je o dva procentní body nižší než v létě 2022. Je stále vyšší než v období mezi podzimem 2009 a zimou 2020–2021 v důsledku finanční krize a pandemie COVID-19. Je rovněž zajímavé poznamenat, že podíl respondentů, kteří věří, že jejich hlas se v EU počítá (42 %), se od léta 2022 snížil o tři procentní body, což představuje první pokles tohoto indexu od roku 2020 a nejnižší úroveň od léta 2021.³⁹⁰

Důvěra v úroveň místní a regionální správy roste, zatímco důvěra v vnitrostátní vlády a vnitrostátní parlamenty podle nedávných průzkumů nadále klesá.

³⁸⁹ Výše zmíněný dokument Carnegieho odkazuje na iniciativy týkající se účasti občanů, jakož i na přepracované znění nařízení upravujících evropské politické strany a politické nadace, akt o svobodě sdělovacích prostředků, akt o digitálních službách, kodex praxe proti dezinformacím.

³⁹⁰ Evropská komise, [standardní průzkum Eurobarometr 99 – jaro 2023](#), červenec 2023.

Positivní trend týkající se důvěry v místní a regionální správu potvrzuje vláda OECD 2023 v přehledné zprávě: ve většině zemí je procento respondentů, kteří mají „vysokou a středně vysokou důvěru v místní samosprávu“, vyšší než procento těch, kteří mají stejnou úroveň důvěry v národní vládu. Obě čísla jsou však v průměru nižší než 50%.³⁹²

Regiony a města mají nejlepší předpoklady k tomu, aby vytvořily důvěru a pocit odpovědnosti v souvislosti s demokracií. Důvod je různorodý: místní a regionální zástupci a správní orgány jsou nejbližší občanům – určují způsob, jakým lidé zažívají politickou činnost ve svém každodenním životě. Hrají rovněž klíčovou úlohu při prosazování hodnot a zásad EU. Databáze Výboru regionů (VR) o podpoře *hodnot EU prostřednictvím vzdělávání a kultury* obsahuje více než 120 příkladů projektů s osvědčenými postupy na místní a regionální úrovni, které posilují aktivní evropské občanství prostřednictvím vzdělávání. Prostřednictvím těchto projektů místní a regionální orgány inspirují sounáležitost a odpovědnost založenou na rozmanitosti a udržují místní, národní a evropský rozměr demokracie pohromadě.³⁹³

Místní a regionální volení zástupci jsou také nejvíce vystaveni rostoucí nespokojenosti a důsledkům rostoucích nerovností a dalších hrozeb pro demokracii, neboť jsou přímým spojením mezi občany a veřejnými institucemi. V posledních letech se zvyšuje míra násilí – jak psychického, tak fyzického – proti starostům, radním a státním zaměstnancům. Tragický jev, k němuž nenávislé verbální projevy v digitalizovaném světě ještě více přispívají, s někdy strašlivými důsledky pro držitele veřejného mandátu.

Regionální a místní zástupci se tak zdají být nejdůvěryhodnějšími, ale také nejohroženějšími zástupci demokracie. Toto zjištění nám ponechává řadu naléhavých opatření – opatření, která posilují místní demokracii a účast při současném zajištění bezpečnosti zastávajících funkcionáře a stabilizují demokracii a právní stát jako naše základní evropské hodnoty. Vzhledem k vysokému významu a dopadu politik EU „v praxi“ – v regionech a městech a na život lidí – musí tato opatření zohledňovat evropský rozměr. Na druhé straně opatření na posílení evropské demokracie nemohou mít podstatu bez zapojení místních a regionálních orgánů a lidí žijících v jejich komunitách.

Hlas regionů a měst musí být vyslyšen při tvorbě politik a rozhodování EU. To jednoznačně potvrzují výsledky průzkumu VR *Místní a regionální barometr*, který³⁹⁴ provedla společnost Ipsos European Public Affairs. Převážná většina respondentů (91 %) buď zcela souhlasí, nebo má tendenci souhlasit s tím, že regiony a města by měly mít větší vliv na tvorbu politik EU a na diskusi o budoucnosti Evropské unie.

Na otázku, v jakých oblastech by regiony a města měly mít větší vliv na tvorbu politik EU, asi polovina respondentů zvolila „silnější hospodářství, sociální spravedlnost a pracovní místa“ (52 %), „vzdělávání, kulturu, mládež a sport“ (51 %) a „klimatickou krizi a životní prostředí“ (51 %), což jsou skutečně

³⁹¹ Tamtéž.

³⁹² Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, *Government at a Glance 2023*, 2023, přesněji viz kapitola 2.

³⁹³ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/european-education-culture.aspx>.

³⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

oblasti s nejhmatatelnějším dopadem na každodenní život občanů a s větší pravděpodobností vyvolávají nejsilnější rozdíly a nerovnosti.

Přibližně 70 % politik EU provádějí místní a regionální orgány. Proto musí být zapojeni do rozhodovacího procesu EU v průběhu celého politického cyklu. Zajištění účinných politik založených na zapojení vlády na všech úrovních je předpokladem pro udržení vyšší úrovně spokojenosti. Zlepšování právní úpravy a zajištění dodržování zásady subsidiarity jsou proto klíčovými složkami pro zachování důvěry. Zlepšování právní úpravy zajišťuje participativní a víceúrovňovou formu demokratické správy věcí veřejných.

ZLEPŠOVÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY A AKTIVNÍ SUBSIDIARITA

VÝBOR STEERING GROUP REGIONŮ

Evropský výbor regionů je aktivním aktérem programu EU pro zlepšování právní úpravy a zvyšuje svůj příspěvek prostřednictvím své řídicí skupiny pro zlepšování právní úpravy a aktivní subsidiarity (BRASS-G). Od roku 2022 koordinuje skupina BRASS-G činnost různých nástrojů zlepšování právní úpravy VR, tj. monitorování subsidiarity a proporcionality, činnost sítě regionálních center (RegHub), příspěvek VR k platformě Fit pro budoucnost, posouzení územního dopadu, ověřování dopadu na venkov a – nejnovější doplnění – strategický výhled.³⁹⁵

Na podporu demokratické odolnosti navrhuje OECD možné směry činnosti,³⁹⁶ které zahrnují budování demokratických silných stránek, mimo jiné využíváním pokročilejších nástrojů pro účast a zastoupení, posílením klíčových kompetencí pro řešení krizí a ochranu před hrozbami pro demokratické hodnoty, včetně opatření proti dezinformacím a dezinformacím.³⁹⁷ **Regiony a města – a VR jako jejich institucionální zástupce – mají dobré předpoklady k posílení evropské demokracie.**

Demokratické inovace by měly vycházet z výsledků konference o budoucnosti Evropy (CoFoE).³⁹⁸ Existují dva hlavní důvody: Za prvé, návrhy konference jsou dobrým výchozím bodem pro řešení mnoha výzev a hrozeb, které ovlivňují evropskou demokracii. Zadruhé jsou výsledkem smysluplného dialogu mezi občany a zástupci orgánů EU, ale také celostátními, regionálními a místními tvůrci politik. Uznávají rovněž víceúrovňový rozměr evropské demokracie a správy věcí veřejných, koncepci „aktivní subsidiarity“ a dlouhodobou žádost VR o vytvoření stálého mechanismu dialogu mezi občany a institucemi.

VĚTŠÍ ZAPOJENÍ REGIONŮ A MĚST

³⁹⁵ Více informací je k dispozici na <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Better-Regulation-and-Active-Subsidiarity.aspx>.

³⁹⁶ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, *Government at a Glance 2023*, 2023, přesněji viz kapitola 1.

³⁹⁷ Viz práce VR v oblasti boje proti dezinformacím: Zamparutti, T., Jones, M., Tugran, T., Vona, L., Navas, L., Sidlo, K. W., Kulesa, A., Chmiel, O., *Rozvoj příručky osvědčených postupů v boji proti dezinformacím na místní a regionální úrovni*, studie zadaná Výborem regionů, 2022.

³⁹⁸ Konference o budoucnosti Evropy, *zpráva o konečném výsledku*, květen 2022. Je třeba poznamenat, že pracovní program Evropské komise na rok 2023 se z velké části zaměřuje na opatření navazující na doporučení závěrečné zprávy konference CoFoE. Ukázalo se to, jak zkušenosti z konference CoFoE pomohly učinit evropskou demokracii participativní a připravily půdu pro začlenění nové generace panelových diskusí občanů do souboru nástrojů Evropské komise pro tvorbu politik. V období od prosince 2022 do jara 2023 se konaly tři [panelové diskuse občanů](#): o plýtvání potravinami, virtuálních světech a vzdělávací mobilitě.

VÝSLEDKY KONFERENCE O BUDOUCNOSTI EVROPY

Evropský výbor regionů (VR) a regiony a města, které zastupuje, stojí v čele řady iniciativ ve všech oblastech politiky, které plní cíle návrhů Konference o budoucnosti Evropy (CoFoE), jak vyplývá ze zprávy (sdružené v rámci devíti témat Konference o budoucnosti Evropy). To ukazuje příslušný územní rozměr většiny návrhů, jejichž provádění musí být zakotveno na místní a regionální úrovni. Je to také další prvek, který potvrzuje, že regionální a místní orgány jsou pilíři správy, které jsou nejbližší občanům a působí jako prostředníci mezi orgány EU a lidmi, kterým slouží.

Návrhy konference CoFoE z velké části vyzývají ke zlepšení komunikace a spolupráce s občany s cílem posílit demokratickou legitimitu správy a rozhodovacích procesů EU. Některé z těchto návrhů ukazují možnou souvislost mezi fungující evropskou demokracií a větším zapojením měst a regionů a VR do rozhodovacího procesu EU.³⁹⁹

U příležitosti akce týkající se zpětné vazby konference CoFoE s občany, která se konala dne 2. prosince 2022 v Bruselu, VR zveřejnil zprávu, v níž nastiňuje své strategie, iniciativy a činnosti, jejichž cílem je navázat na návrhy konference.⁴⁰⁰

Před zasedáním Konference předsedů výborů již VR zahájil několik iniciativ na posílení účasti občanů a zapojení mladých lidí do evropského legislativního procesu a zároveň vytvořil vazbu mezi občany a jejich zvolenými zástupci na všech úrovních, jako je Evropská síť místních a regionálních rad nebo program pro mladé zvolené politiky.

PŘIVÉST EVROPU K MÍSTNÍM KOMUNITÁM

EVROPSKÁ SÍŤ MÍSTNÍCH A REGIONÁLNÍCH ZASTUPITELŮ

Tato iniciativa, kterou⁴⁰¹ zahájil Evropský výbor regionů (VR), je určena místním nebo regionálním zástupcům, kteří mají politický mandát v jednom z členských států EU. Od svého spuštění v roce 2021 již síť shromáždila více než 2600 volených zástupců v regionálních nebo obecních shromážděních ve všech členských státech EU. Jejím cílem je:

- Přiblížit Evropu místním komunitám prostřednictvím práce 1,2 milionu místních a regionálních zástupců v celé EU;*
- Působit jako platforma pro místní a regionální zastupitele, aby se mohli setkávat, projednávat a navazovat kontakty s dalšími radními a členy VR;*
- Povzbudit místní a regionální zastupitele, aby se před příštími volbami do Evropského parlamentu účastnili různých akcí a komunikačních činností.*

Projekt je vyvíjen v úzké spolupráci s dalšími orgány EU, zejména s Evropskou komisí (síť Budování Evropy s místními radními),⁴⁰² Evropským parlamentem a partnery na vnitrostátní úrovni a na

³⁹⁹Viz například Konference o budoucnosti Evropy, [Zpráva o konečném výsledku](#), květen 2022, návrhy 38.4, 39.2 a 40. Viz také kapitola VI Výboru regionů, [Výroční zpráva EU o stavu regionů a měst 2022](#), říjen 2022.

⁴⁰⁰ Výbor regionů, [místní a regionální orgány zapojené do činnosti navazující na konferenci o budoucnosti Evropy](#), 2022; a Výbor regionů, [usnesení o výsledku konference o budoucnosti Evropy a o opatřeních navazujících na ni](#), 2022.

⁴⁰¹ Více informací je k dispozici na <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/Network-of-Regional-and-Local-EU-Councillors.aspx>.

⁴⁰² https://building-europe-with-local-councillors.europa.eu/index_en.

úrovni EU (kontaktní kanceláře Evropského parlamentu, zastoupení Evropské komise, národní sdružení místních a regionálních orgánů, regionální kanceláře se sídlem v Bruselu, sdružení EU).

Politika mládeže a účast mladých lidí byly vždy na prvním místě programu VR. To je rovněž doloženo takovými věcmi, jako je Charta o mládeži a demokracii, která byla schválena v listopadu 2022 a jejíž návrh byl přímo zapojen mladými lidmi a mládežnickými organizacemi a byl podpořen VR a Evropským fórem mládeže.

MLADÍ ZVOLENÍ POLITICI

PŘÍLEŽITOSTI PRO VYTVÁŘENÍ SÍTÍ, VÝMĚNU INFORMACÍ A OVLIVŇOVÁNÍ PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ EU

Na podporu mladých držitelů veřejných mandátů Výbor regionů (VR) oživil program mladých zvolených politiků (YEP). Byla vytvořena na osmém summitu regionů a měst VR v403 roce 2019. YEP je síť zástupců, kteří nejsou starší 40 let a mají mandát na regionální nebo místní úrovni v EU nebo v kandidátských zemích na přistoupení k EU.404 K dnešnímu dni se tohoto programu zúčastnilo více než 500 mladých zástupců, jejichž cílem je výměna osvědčených postupů, spolupráce se členy VR a aktivní účast na hlavní činnosti VR prostřednictvím konzultací a schůzí.

VR zapojuje mladé Evropany do praxe a vyzývá k účasti mladých lidí. Jak bylo oznámeno v usnesení o výsledku konference o budoucnosti Evropy a o opatřeních navazujících na ni, program405 YEPs přímo podporoval práci VR během konference Konference o budoucnosti Evropy a v návaznosti na toto úsilí. Mladí Evropané se přímo podíleli na přípravě Evropské charty pro mládež a demokracii a zúčastnili se řady akcí, konferencí a informačních zasedání.

S ohledem na důvěru občanů v ně a jejich úlohu při provádění politik EU hrají regiony a města klíčovou úlohu s ohledem na příští volby do Evropského parlamentu, které se budou konat v červnu. Vzhledem k tomu, že dopad politik a programů EU často pociťují občané na místní a regionální úrovni, je zásadní, aby byly regiony a města nedílnou součástí utváření a provádění těchto politik.

Příští volby do Evropského parlamentu budou rovněž okamžikem, kdy regiony a města projeví svou vizi před příštím volebním obdobím. Pouze pokud budou místní a regionální zástupci vnímáni jako zúčastněné strany v tomto procesu, mohou hrát klíčovou úlohu při vysvětlování a obhajobě odůvodnění těchto politik.

V tomto ohledu zjištění průzkumu Eurobarometr Evropského parlamentu z jara 2023⁴⁰⁶ ukazují, že podíl občanů, kteří se zajímají o volby do Evropského parlamentu, roste: v roce 2023 jasná většina respondentů (56 % ve srovnání s 50 % v roce 2018) uvedla, že mají zájem o příští volby do Evropského parlamentu (včetně 15 % respondentů, kteří uvedli, že mají „velký zájem“), zatímco 43 % uvedlo, že nemají zájem (48 % v roce 2018). Dvě třetiny občanů (67 %) navíc uvádějí, že budou volit, ve srovnání s 58 % v roce 2018. Tento impuls bude třeba využít k posílení demokratické legitimacy EU.

⁴⁰³ <https://cor.europa.eu/en/summit2019>.

⁴⁰⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/yeps.aspx>.

⁴⁰⁵ Výbor regionů, [usnesení o výsledku konference o budoucnosti Evropy a o opatřeních navazujících na ni](#), 2022.

⁴⁰⁶ Průzkum [Eurobarometr Evropského parlamentu na jaře 2023](#), 2023.

Po volbách, kdy bude zřízeno nové vedení orgánů EU, bude třeba více slyšet hlas regionů a měst a zvážit jejich vizi. To platí i pro dlouhodobější otázky institucionální reformy. VR podporuje výzvu Evropského parlamentu uspořádat úmluvu a reformovat smlouvy, jak je rovněž doporučeno v závěrečných návrzích konference. V souladu s tím VR určil změny Smlouvy nezbytné pro provádění návrhů týkajících se instituce a místních a regionálních orgánů. Podporuje přijetí úmluvy.⁴⁰⁷ Veškeré vyhlídky na reformu EU musí zjevně zohlednit případná budoucí rozšíření.⁴⁰⁸

⁴⁰⁷ Výbor regionů, [usnesení o výsledcích konference o budoucnosti Evropy a o opatřeních navazujících na tuto konferenci](#), 2022.

⁴⁰⁸ „Potřebujeme geopolitickou Evropskou unii, rozšířenou a reformovanou Evropskou unii a v neposlední řadě Evropskou unii, která je otevřená budoucnosti,“ uvedl německý kancléř Olaf Scholz ve svém projevu před Evropským parlamentem dne 9. května 2023. Viz výzkumná služba Evropského parlamentu, [debata o Evropě v Evropském parlamentu: Projev německého kancléře Olafa Scholze](#), 9. května 2023.

B. Budoucí partnerství v oblasti rozšíření a sousedství

Od úplné ruské vojenské agrese vůči Ukrajině je politika rozšíření EU opět v centru pozornosti. Zajištění stability a udržitelné prosperity v sousedství EU, a to jak na východních, tak jižních hranicích, nebylo nikdy tak důležité. Rok 2022 byl významným rokem, neboť Ukrajina, Moldavská republika a Bosna a Hercegovina jsou nyní kandidátskými zeměmi pro přistoupení k EU, byla zahájena přístupová jednání s Albánií a Severní Makedonií, zatímco gruzínská perspektiva EU byla uznána a Kosovo* požádalo o členství v EU. Jak může EU zapojit a připravit místní komunity v zemích procesu rozšíření? Jakou roli hraje spolupráce s partnerskými obcemi a regiony v EU?

V závěrečných návrzích Konference o budoucnosti Evropy byly orgány a instituce EU vyzvány, aby působily jako vyslanci našeho demokratického modelu a hodnot ve třetích zemích, přičemž nejdůležitější jsou kandidátské země a potenciální kandidáti, kteří usilují o to, aby se stali součástí naší evropské rodiny.⁴⁰⁹

Činnost Výboru regionů (VR) týkající se rozšíření EU⁴¹⁰ zahrnuje dvojí priority, a to usnadnění politického dialogu s našimi místními a regionálními partnery a budování jejich kapacit. To zahrnuje jak aktuální informace o pokroku partnerských zemí, tak výměnu osvědčených postupů v řadě oblastí, jako je funkční a fiskální decentralizace, místní demokracie a právní stát (s důrazem na dialog s opozicí, občanskou společností, sdělovacími prostředky a občany; transparentnost práce přímo volených místních a regionálních orgánů a vedoucích pracovníků a zadávání veřejných zakázek); místní hospodářský rozvoj, včetně podpory mladých inovátorů a podnikatelů; územní plánování a rozvoj místní infrastruktury; místní doprava; ocenění přírodního a kulturního dědictví v souvislosti s cestovním ruchem; nakládání s odpady a odpadními vodami.

VR má zvláštní úlohu při podpoře místních a regionálních samospráv v zemích procesu rozšíření při přípravě na provádění acquis EU, povinností vyplývajících z členství v EU a budování jejich kapacit. VR zavedl řadu opatření na posílení kapacit, zejména rozšíření programu pro mladé zvolené politiky na všechny kandidátské země, začlenění kapacitních laboratoří do dnů rozšíření EU a další spolupráci s technickou pomocí a výměnou informací⁴¹¹ (TAIEX).

V reakci na žádost VR otevřela Evropská komise místním a regionálním vládám západního Balkánu možnost účastnit se programu TAIEX a rovněž aktivuje svou podporu regionům a městům na Ukrajině, Moldavsku a Gruzii.

TAIEX je nástroj Evropské komise, který nabízí krátkodobou vzájemnou technickou pomoc mezi veřejnými odborníky v členských státech EU a ve správních orgánech partnerských zemí převážně v sousedství EU. VR přispívá k podpoře TAIEX prostřednictvím smíšených poradních výborů a pracovních skupin a již byly podniknuty první kroky ke konkrétnímu zapojení smíšených poradních

* Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu se doporučením Rady bezpečnosti OSN č. 1244/1999 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

⁴⁰⁹ Viz návrhy č. 22, č. 25.1. a 38.1 zprávy Výboru regionů, [Místní a regionální orgány zapojené do činností navazujících na konferenci o budoucnosti Evropy](#), 2022.

⁴¹⁰ Stanovisko Výboru regionů [Balíček rozšíření 2022](#), CIVEX-VII/021, 05–06. července 2023, zpravodajka Anna Magyar (HU/EKR), členka shromáždění hraběte Csongrád-Csanád.

⁴¹¹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/taieux_en.

výborů, pracovních skupin a jejich členů do tohoto programu, zejména pokud jde o Severní Makedonii, Černou Horu a Albánii.

Kromě toho všechny programy přeshraniční spolupráce se sousedními zeměmi (zejména prostřednictvím programů Interreg NPP přeshraniční spolupráce) měly zásadní význam pro budování důvěry a rozvíjení odborných znalostí v sousedních místních a regionálních orgánech, zatímco se připravují na vstup do EU.

Regiony a města v těchto zemích hrají klíčovou úlohu při zapojení svých občanů do demokratického procesu, při upevňování evropských hodnot a při podpoře myšlenky evropské soudržnosti.

VR plní svou důležitou institucionální úlohu – usnadňovat kontakty mezi nižšími než celostátními úrovněmi jak v EU, tak v (potenciálních) kandidátských zemích – prostřednictvím svých smíšených poradních výborů s Černou Horou, Severní Makedonií a Srbskem a jeho pracovních skupin pro spolupráci se zeměmi, s nimiž smíšené poradní výbory dosud nebyly zřízeny: Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo, Turecko a Ukrajina.

VR spolupracuje s mnoha partnery v zemích procesu rozšíření, přičemž mezi nimi mají zvláštní místo vnitrostátní sdružení místních orgánů. To jí umožnilo identifikovat některé zvláště úspěšné reakce na potřebu zapojit místní a regionální úroveň do procesu rozšíření. V mnoha případech vedla práce našich smíšených poradních výborů a pracovních skupin – prostřednictvím jejich formálních zasedání a vytváření sítí mezi jejich členy – k zahájení úspěšných projektů přeshraniční spolupráce, do nichž byly zapojeny místní a regionální vlády členských států EU a jejich protějšky v (potenciálních) kandidátských zemích.

Smíšené poradní výbory a pracovní skupiny rovněž nabízejí rámec spolupráce, který může poskytnout podporu v konkrétních situacích, jako tomu bylo v případě ničivého zemětřesení, k němuž došlo v únoru 2023 v Turecku a Sýrii. Zejména kanály otevřené prostřednictvím pracovní skupiny Turecko a Evropsko-středomořského shromáždění zástupců regionů a měst⁴¹² (ARLEM) umožnily členům VR nabízet politickou podporu a vyměňovat si zkušenosti a/nebo očekávání v rámci vzájemné spolupráce s tureckými partnery.

Civilní ochrana a způsob, jakým mohou města a regiony spolupracovat a být v tomto úsilí podporováni, jsou zkoumány v rámci ARLEM, což je společné politické shromáždění, v němž se setkávají místní a regionální zástupci EU a jejich středomořských partnerských zemí. Svým oceněním – Mladé místní podnikání ve Středomoří⁴¹³ – ARLEM spolu se svými partnery konkrétně podporuje místní hospodářský rozvoj prostřednictvím podnikání a zdůrazňuje pozitivní dopad, který může mít podpůrný ekosystém na místní a regionální úrovni.

Konference regionálních a místních orgánů Východního partnerství⁴¹⁴ (CORLEAP) je jedinečným fórem pro mnohostrannou spolupráci v rámci Východního partnerství místních a regionálních orgánů členských států EU a partnerských zemí východního sousedství.

⁴¹² <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/ARLEM.aspx>.

⁴¹³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/ARLEM-award.aspx>.

⁴¹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/CORLEAP.aspx>.

CORLEAP sleduje a bude tak činit i v blízké budoucnosti, tj. pokračovat v poskytování formátu pro mnohostrannou spolupráci na místní a regionální úrovni v rámci Východního partnerství a pomáhat novým kandidátským zemím EU na jejich cestě k EU. Na základě závěrů ministerské schůze Východního partnerství v prosinci 2022 a stanoviska VR *Budoucnost Východního partnerství z místního a regionálního hlediska*, které bylo přijato na plenárním zasedání VR v březnu 2023, se CORLEAP nyní snaží klást větší důraz na individuálně uzpůsobenou projektovou spolupráci, která plně zohlední různé okolnosti, ambice a potřeby zúčastněných zemí východního sousedství a jejich místních a regionálních orgánů.

BYT: POMOC A ODBORNÁ PŘÍPRAVA POVODŇOVÝCH A SESUVŮ PŮDY

PŘESHraniční spolupráce mezi obcemi v Itálii, Albánii a Černé Hoře

Za současné situace, poznamenané přírodními katastrofami způsobenými změnou klimatu, se⁴¹⁵ do projektu FLAT zapojily obce Danilovgrad, Černá Hora, Brindisi, Itálie a Nikšić v Černé Hoře, jakož i národní horské záchranné služby Albánie a Černé Hory jako partneři. Projekt v hodnotě 0,96 milionu EUR s 85 % financováním EU zlepšil přeshraniční struktury pro reakci na povodně a sesuvy půdy, posílil kapacitu záchranných služeb a vytvořil integrované plány a nástroje pro zlepšení ochrany a řízení rizik v oblastech náchylných k povodním a sesuvům půdy. Bylo zřízeno regionální středisko pro odbornou přípravu zdrojů a vytvořená společná internetová platforma pro sdílení příslušných informací.

Projekt (2018–2020) byl přímým důsledkem spolupráce mezi členy SPV VR – Černou Horou, tehdejšími starosty Brindisi, Maurem d'Attiso, a Danilovgradem, Branem Luranovićem. Kromě toho jako jeden z nejúspěšnějších meziregionálních projektů mezi Itálií, Albánií a Černou Horou byly nedávno přiděleny dodatečné zdroje na pokračování činností zahájených v rámci projektu.

INKLUZIVNÍ HRA

Přeshraniční spolupráce mezi Chorvatskem a Bosnou a Hercegovinou

V rámci programu INTERREG-IPA,⁴¹⁶ který zahrnuje také Černou Horu, měl projekt Inclusive Play⁴¹⁷ (březen 2021 – leden 2023) jako partnery město Zadar, Chorvatsko (vedoucí partner) a město Mostar v Bosně a Hercegovině. Projekt v hodnotě 0,95 milionu EUR s 85 % financováním EU podporuje sociální začleňování dětí a mladých lidí s rozvojovým postižením a vytváření inkluzivních komunit. Kromě dalších aktivit, jako je vzdělávání rodičů dětí se speciálními potřebami a organizace panelových diskusí a studijních návštěv, byla hlavní součástí projektu výstavba dvou senzorických parků – jednoho v každém ze dvou zúčastněných měst. Tyto senzorické parky (speciálně navržená hřiště) přispívají k rehabilitaci, rekreaci a začlenění dětí a mladých lidí s vývojovým postižením.

⁴¹⁵ <https://flat.italy-albania-montenegro.eu/>.

⁴¹⁶ <https://interreg.eu/programme/interreg-ipa-cbc-croatia-bosnia-and-herzegovina-montenegro/>.

⁴¹⁷ <https://www.mostar.ba/projekt-inclusive-play/>.

Přílohy

A. Seznam zkratk

AMIF	Azylový, migrační a integrační fond
ARLEM	Evropsko-středomořské shromáždění zástupců regionů a měst
PÉČE	Akce soudržnosti pro uprchlíky v Evropě
CoFoE	Konference o budoucnosti Evropy
VR	Výbor regionů
CORLEAP	Konference regionálních a místních orgánů Východního partnerství
EAP	Východní partnerství
ESÚS	Evropské seskupení pro územní spolupráci
ENISA	Agentura Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost
EPOCHU	Evropská platforma pro boj proti bezdomovectví
EPRS	Evropský pilíř sociálních práv
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF+	Evropský sociální fond plus
EUACI	Protikorupční iniciativa Evropské unie
RYCHLÁ PÉČE	Flexibilní pomoc územím
HDP	Hrubý domácí produkt
GGA	Globální cíl v oblasti adaptace
IRA	Zákon o snížení inflace
SMÍŠENÝ PORADNÍ VÝBOR	Smíšený poradní výbor
VFR	Víceletý finanční rámec
NEET	Ne ve vzdělávání, zaměstnání nebo odborné přípravě
NÁRODNÍ PLÁN PRO OŽIVENÍ A ODOLNOST	Národní plány na podporu oživení a odolnosti
OŘÍŠKY	Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
VEŘEJNÉ SLUŽBY ZAMĚSTNANOSTI	Veřejná služba zaměstnanosti
REACT-EU	Pomoc při oživení soudržnosti a území Evropy
REGHUB	Síť regionálních center
NÁSTROJ PRO OŽIVENÍ A ODOLNOST	Fond na podporu oživení a odolnosti

CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	Cíl udržitelného rozvoje
KROK	Strategická platforma pro Evropu
TAIEX	Technická pomoc a výměna informací
TPD	Směrnice o dočasné ochraně
VETERINÁŘ	Odborné vzdělávání a příprava
VLR	Dobrovolný místní přezkum
PRACOVNÍ SKUPINA	Pracovní skupina
JOP	Mladí zvolení politici

B. Tabulka čísel

Obrázek 1 – Regiony NUTS 2 s více než 20000 aktivními registracemi pro dočasnou ochranu (ukrajinští občané).....	18
Obrázek 2 – regiony EU s nejvyšším počtem Ukrajinců aktivně registrovaných pro dočasnou ochranu	19
Obrázek 3 – Výroba elektřiny podle zdroje, Evropa 1990–2020	28
Obrázek 4 – Počet úmrtí souvisejících s teplem na milion obyvatel ročně (2015–2022)	33
Obrázek 5 – Očekávané roční škody na kritické infrastrukturu v evropských regionech v důsledku změny klimatu do konce století (v milionech EUR)	34
Obrázek 6 – Předpokládaný vývoj poptávky po evropském regionálním cestovním ruchu u všech scénářů globálního oteplování ve srovnání se současným (2019) v procentech	35
Obrázek 7 – Souhrnná klimatická rizika – scénář s velmi vysokými emisemi s absolutní expozicí (2070–22100) RCP 8.5	36
Obrázek 8 – Nemožnost dovolit si jídlo s masem, kuřetem nebo rybami alespoň každý druhý den v Belgii (podle regionů NUTS 1) a v Polsku (podle regionů NUTS 2)	43
Obrázek 9 – Kombinovaný ukazatel sucha založený na kombinaci ukazatelů srážek, vlhkosti půdy a vegetačních podmínek pro polovinu června 2023	44
Obrázek 10 – Míra zaměstnanosti podle regionů NUTS 2 (od roku 2020), 2022.....	50
Obrázek 11 – Vývoj populace, 2021–2050 podle regionů NUTS 2.....	54
Obrázek 12 – regiony a města EU provádějící cíle udržitelného rozvoje v roce 2023.....	59
Obrázek 13 – Zeměpisné mapování iniciativ místních a regionálních orgánů podle témat.....	63
Obrázek 14 – Počet nehod za rok a dopad podle vybraných odvětví.....	67
Obrázek 15 – Kořenové příčiny nehod a závažnost dopadu za rok.....	68
Obrázek 16 – Přístup k fondům EU s cílem zvýšit digitální odolnost.....	69
Obrázek 17 – Programované finanční přiděly EU podle cílů politiky v miliardách EUR na období 2021–2027 a 2014–2020.....	73
Obrázek 18 – Nejdůležitější zásady, cíle a mechanismy soudržnosti podle jednotlivých politik	78
Obrázek 19 – Jaká by byla nejdůležitější reforma, která by měla být zahrnuta do budoucnosti politiky soudržnosti?	80
Obrázek 20 – granty Nástroje pro oživení a odolnost a přiděly v rámci politiky soudržnosti	82
Obrázek 21 – Znáte nebo jste byli zapojeni do financování EU z nástroje NextGenerationEU, které v posledních dvou letech obdrželo vaše město nebo region?	83
Obrázek 22 – Přínosy blahobytu na obyvatele z účinku jednotného trhu na podporu obchodu regionů NUTS2 (kód z roku 2016)	88
Obrázek 23 – produktivita práce podle regionů NUTS2, 2021	90
Obrázek 24 – 41 nejzranitelnějších regionů v rámci průmyslové ekologické transformace	96
Obrázek 25 – Celková předpokládaná změna obyvatelstva podle typologie měst a venkova, od 1. ledna 2021 do 1. ledna 2050 (%).....	100
Obrázek 26 – Počet obyvatel žijících do 15 minut jízdy nemocnice (2020) podle regionů NUTS 3. 102	
Obrázek 27 – Dostupnost středisek VSZ.....	105
Obrázek 28 – Míra zaměstnanosti čerstvých absolventů odborných programů, 2021, podle regionů NUTS 2 (% absolventů ve věku 20–34 let s vyšší sekundární nebo postsekundární úrovní dosaženého odborného vzdělání, kteří ukončili vzdělávání a přípravu o 1–3 roky dříve).....	111

Obrázek 29 – Dlouhodobý dopad zlepšení porovnání dovedností o 1 procentní bod na HDP (%), podle regionů NUTS 2.....	114
Obrázek 30 – Podíl osob s terciárním vzděláním podle regionů NUTS 2 (% osob ve věku 25–34)..	115
Obrázek 31 – Regiony v pasti rozvoje talentů a regiony, u nichž hrozí, že se dostanou do pasti rozvoje talentů	116
Obrázek 32 – Důvěra v různé úrovni správy	123

**Evropský výbor
regionů**

**Úřad pro publikace
Evropské unie**

Elektronická verze	Tištěná verze
QG-05-23-278-CS-N	QG-05-23-278-CS-C
ISBN 978-92-895-2903-7	ISBN 978-92-895-2877-1
DOI 10.2863/161399	DOI 10.2863/912839

© Evropská unie, 2023

Není-li uvedeno jinak, je opakované použití tohoto dokumentu povoleno na základě licence Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). To znamená, že opakované použití je povoleno za předpokladu, že bude náležitě uveden zdroj a budou vyznačeny případné změny.

K veškerému použití nebo reprodukci prvků, jejichž vlastním není Evropská unie, je nutné získat svolení přímo od příslušných držitelů autorských práv. Proto jestliže konkrétní obsah zahrnuje díla třetích stran, musíte si zajistit zvláštní práva také k těmto částem. Získáte-li příslušné svolení, toto svolení ruší a nahrazuje výše uvedené obecné povolení a jasně uvede veškerá případná omezení týkající se použití.

Evropský výbor regionů je politickým shromážděním EU, které bylo zřízeno v roce 1994. Zasedá v něm 329 regionálních a místních představitelů (jsou mezi nimi například nejvyšší představitelé regionů nebo starostové měst) ze všech 27 členských států EU, kteří zastupují více než 446 milionů Evropanů.

Publikace Evropského výboru regionů

Brusel, říjen 2023

Rue Belliard/Belliardstraat 101 | 1040 Bruxelles/Brussel | BELGIQUE/BELGIË
Tel. +32 22822211 | e-mail: visuals@cor.europa.eu | www.cor.europa.eu
 @EU_CoR | /european.committee.of.the.regions
 /european-committee-of-the-regions | @EU_regions_cities